Q. F. F. F. Q. S.

GOTHOFREDI VOIGTII, DELICIANI,

DELICIÆ PHYSICÆ

ΕΠΙΔΙΕΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑΙ,

DE

STILLICIDIO SANGUINIS

EX INTEREMTI HOMINIS CADAVERE PRÆSENTE OCCISORE,

LACRYMIS CROCODILI,

CATULIS URSARUM, AMORE OVIS ET LUPI, PISCIBUS FOSSILIBUS ET VOLATILIBUS, CONVENTU SAGARUM AD SUA SABBATA, INFANTIBUS SUPPOSITITIIS, CORNU CERVI, ET STELLIS CADENTIBUS ACCURATA METHODO CONSCRIPTÆ.

ROSTOCHII,

Imprimebat JOHANNES KILIUS, Univ. Typ.

ANNO M. DC. LXXI.

SUMME REVERENDO, ILLUSTRI, MAGNIFICO ATQUE EMINENTISSIMO

DOMINO

DN. CHRISTIANO CASSIO,

JCto CELEBERRIMO,

SACRI LATERAN. PALATII, AULÆq; CÆSAREÆ COMITI PALATINO ET IMPERII EXEMTO,

SERENISS. DUCUM HOLSATIÆ, NEC NON EPISCOPI LUBECENSIS CONSILIARIO INTIMO,

CANCELLARIÆ CAMERÆQUE DIRECTORI SUMMO,

CAPITULI UTHINENSIS DECANO SPECTATISSIMO,

DOMINO, AFFINI AC PATRONO MEO OPTIMO, MAXIMO,

S. P. D.

GOTHOFREDUS VOIGTIUS.

EMINENTISSIME DOMINE,

Biennium eſt, & quod excurrit, cùm Diſputationes aliquot Academicas illuſtri TUO dedicavi nomini; ex quo tempore nihil poſtea habui prius aut antiquius, quàm ut omni ratione niterer, Tu-

VM

UM mihi conciliare animum, quem erga Musas propensissimum esse, testes fide digni mihi confirmarant. In his beatus noster JANUS erat, Episcopus de Ecclesiâ Megapolitanâ optimè meritus, Socer meus etiam post fata venerandus, quo interprete primus literis meis ad TE patefiebat aditus. Nec falsum me spes ac opinio mea habebant. Nam præter favorem ac gratiam TUAM, quam ambiebam honestè, summa præterea mihi tribuisti beneficia, quæ si à Serenissimo nostro PRINCIPE recessero, cum nullius omnino officiis comparare possum. Præfiscini dicam; non Patronum, sed PATREM & ampliùs TE mihi meisq; præstitisti. Atq; utinam dignum aliquod grati mei animi monimentum reperire, TIBIQ; consecrare potuissem! Sed adeò curta mihi erat supel-

lex, ut, licet omnem meam excuterem paupertatem, nihil tamen in eâ, quod summi viri personâ dignum esset, invenirem. Tandem TE meas esse aliquid putare nugas intelligebam, quod quidem ex amore magis, quàm judicio profectum crederem, si amorem TUUM sine judicio esse posse scirem. Mittebam igitur TUÆ MAGNIFICENTIÆ opuscula quædam Physica, hîc Gustrovii edita, non ut ea perlegeres: summa quippe Regum Principumq; TIBI obeunda negotia ab ejusmodi tricis animum avocant; sed ut humilem meum in TE affectum inde cognosceres. Atque hæc quidem misi; sed missorum toties me pœnitet, quoties ne meminerim, à me impetrare non possum. Adeò priores fœtus provectioris damnat ætatis judicium, nec tamen unquam de-

ſinimus diſplicitura condere. Emendare quidem nonnulla ex meis cœpi, & in his præcipue Diſputationes illas Academicas, *Deliciarum Phyſicarum* nomine inſignitas; ſed cùm manum admoverem operi tanta in eo occurrebat difficultas, ut ab incepto me ferè deterruiſſet. Dum enim Latini ſermonis puritatem ſectabar, veritatem penè amiſiſſem, quæ Romanæ literaturæ cancellis ſe includi non ſemper patitur. Itaq; Philoſophi veſtigia ſequens, ὀνοματοποιεῖν mihi quandoq; licitum, meque non Latinitatis, veritatis ſtudioſis ſcribere putabam. TIBI autem cùm dedicatum irem denuò hunc librum, dubius hærebam iterum, quid agendum mihi eſſet: quippe non ignarus, TE magni illius GROTII exemplo elegantiſſimè ſcribere ac puriſſimè. Atq; hac novâ difficultate obortâ adeò

profectò commovebar, ut animum ferè despondissem, omnemq; scribendi conatum penitus abjecissem. Recordatus tamen singularis TUÆ ac propè divinæ in tantâ dignitate humanitatis, quâ TE adeò demisisse, ut missis ad me literis, quàm carus TIBI essem ostenderes: animos sumsi, atq; in incepto opere perrexi, quædam nunc addens, nunc demens, usq; dum ad finem meo defunctus mihi videbar labore, quum in alium incidebam scopulum, metuens, ne crambem bis coctam TIBI apponerem. Sed & hunc metum TUA mihi eximebat humanitas, & amor scientiæ naturalis, qui eò TE adegit, ut præclarè de me meisq; sentires. Quod cùm recordor, etsi meipsum probè novi, tamen mihi interdum aliquid esse videor, istâq; inani ambitione ita profectò delector, ut il-

le dolor, quem ex difficultate capio remunerandi, si non tollatur, minuatur quidem certè. Quanquam TU is es, qui TE satis superq; remuneratum existimas, si modò id, quod dedisti, ab eo, qui accepit, intelligis memoriâ teneri. Quo in officio præstando, noli credere, quenquam esse, qui me vincat. Argumento sunt *Deliciæ* hæ *Physicæ*, quas ut olim rudes, ita nunc paulo politiores illustri TUÆ consecro MAGNIFICENTIÆ, ut videant omnes, me, qui gratus esse non potui; ingratum tamen vivere noluisse. Persis in more positum fuit, occurrenti Regi offerre munera, pro suâ quisque conditione, vilia aut splendida. Ex hoc more Sinæta procul à suo tugurio Artaxerxi Mnemoni obviam factus, aquam manu haustam obtulit, quæ adeò grata dicitur fuisse Regi, ut au-

reâ phialâ excipi illam jusserit. Liceat mihi etiam induere personam Sinætæ. TV, EMINENTISSIME CASSI, meus mihi sis Artaxerxes: aquæ loco sit hic liber, præmaturus ingenioli mei fœtus. Hunc TIBI dono in signum meæ in TE observantiæ gratiq; animi. Si susceperis, multò mihi præ Sinæta videbor beatior, atq; felicior: idq; ita futurũ, sperare quidem non audeo, cùm me noverim, nec desperare tamen, cùm TE noverim. VALE, & me quocunq; loco, modò ne extra clientum TVORVM numerum pone.

Scrib. Gûstrovii V. Kal. Jan. A. C. 1671.

IN vanis alii conſumunt tempora rebus,
Atq; dies gerris, futilibusq; terunt.
Tu contrà Cæli metas, terræq; meatus
Indefeſſus obis, dexteritate notas.
Grajugenûm, & Latii conſtipas undique Gazas,
Quicquid in antiquis delituiſſe patet.
Naturæ Templum voluis catus, atque revoluis,
Conſpicienda polo, & conſpicienda ſolo.
Paviſti mentes juvenumque ſenumq; potenter,
Laicus & Clerus Scripta polita legunt.
Plus ultra tendis, Naturæ occulta repandis,
Delicias Phyſicas ſiſtis, hoc artis opus,

LEM-

LEMNIUS, & SCHOTTUS, SCHWENTERUS in hisce fuêrunt,
Non pigeat Musas lumina tanta sequi.
Quisquis in hoc circo Musarum flagrat amore,
Delicias VOIGTI comparet, atq; legat.

Hisce Clarißimi, Eximii atq; Excellentißimi DN. VOIGTII, Illustris Lycei Gûstrovici Rectoris Celebratißimi, amici & fautoris honoratißimi DELICIAS PHYSICAS docto orbi commendare voluit.

CHRISTIANUS WOLDENBERGIUS,
Crempâ-Holsat. Phil. J. U. D. Decretal. PP.
Ducalis Consist. Assessor & Comes
Palat. Cæsareus.

INDEX

INDEX CAPITUM.

VI CAP

VI. CAP.
DE
PISCIBUS VOLATILIBUS.

VII. CAP.
DE
CONVENTU SAGARUM.

VIII. CAP.
DE
INFANTIBUS SUPPOSITITIIS.

IX. CAP.
DE
CORNU CERVI.

X. CAP.
DE
STELLIS CADENTIBUS.

Q. D. B. V.

Q. D. B. V.

ELICIARUM PHYSICARUM
CAPUT I.
DE ILLICIDIO SANGUINIS EX INTEREMTI HOMINIS CADAVERE, PRÆSENTE OCCISORE.

P*Luviæ Sanguineæ. Sanguis in igne, cervorum cornibus, pane, uvis, piscibus & pisis. Historia varia de stillicidio Sanguinis præsente occisore. Sententia Galeoti, Vincentii & Scribonii hâc de re. Levini Lemnii, Kircheri & Kozack aliorumq; opinio. Campanella, Petri de Albano & Tholosani mens. Aliæ sententiæ Cœlii Rhodigini, Bodini, Cornelij Gemmæ, Majoli, VVatsonij,* Neovaldi, *Libavij, Valeriolæ, Horstij & Sperlingij. Von Stillicidium. Sanguis. Cadaver. Homo. Antipathia. Sympathia. Spiritus. Distinctiones ad statum controversiæ pertinentes. Vera sententia explicatur, & confirmatur primò rationibus, deinde exemplis. Denuq; vindicatur ab objectionibus Magistri cujusdam Lipsiensis. Examen*

 opinio-

opinionis Galeoti & Sympathias defensorum. Lemnij, Schotti & Kircheri error refutatur. Quid de Campanella & Tholosani sententiâ habendum sit, ostenditur. Lapsus Cœlii Rhodigini. Bodini & Kornmanni sententia falsitatis & impietatis convincitur. Error Cornelii Gemmæ. Majoli sententia examinatur. Judicium de VVatsonij opinione. Libavij & Avicennæ somnia. Censura opinionis Valeriola & Tympij.

MUlta de *Sanguine* passim apud Scriptores memoratu reperiuntur digna. Sic memoratu digna *pluvia* illa *sanguinea*, quæ cecidit in *Gallia*, Anno Christi 541. teste *Büntingero*; in *Silesia*, Anno Christi 1268. teste *Hammero*; in *Helvetia*, Anno Christi 1274. teste *Jovio*; in *Bavaria*, Anno Ch. 1349. teste *Stumpfio*; in *Bohemia*, A. C. 1416. teste *Hagecio*; in *Saxonia*, A. C. 1548. teste *Pomario*; in *Lusitania*, A. C. 1551. teste *Sleidano*. Memoratu dignæ *aristæ* illæ *sanguineæ*, quæ anno ante natum Christum 215. desuper delapsæ perhibentur à *Livio* & *Polybio*. Memoratu dignæ *sanguinis* illæ *guttæ*, quæ sub ipsis flammis extiterunt, Alexandro M. Tyrum obsidente, ut testatur *Curtius*. Memoratu digna *hæmorrhagia*, sive *sanguinis fluxus ex parietibus & cervorum cornibus*, A. C. 1580. autore *Büntingero*; ex

pane

pane, quem militum aliquis apud Macedonas fregerat, ut tradit *Curtius*; Ex *uvis*, quas Hungari A. C. 1546. decerpserant, scribente *Ghonneyero*; Ex *piscibus & pisis*, quod anno hujus seculi 63. *Jutreboga*, evenisse, perhibent. Quò etiam nonnulli referunt *haemorrhagiam illam ex cadaveribus hominum, injustè occisorum, praesentibus iis, qui authores caedis extiterunt.* Cujus rationes quidem Physicas multi, iiq; non indocti Viri reddere anxiè sunt conati, sed frustra. Nam, ut *B. Sperling: Instit: Phys. l. 2.* inquit, *experientia illa de sanguine, è cadavere occisi ad praesentiam homicidae stillante, fallax est. Nec enim semper sanguine stillat cadaver, homicidâ praesente: Nec quoties stillat, toties homicida adstat.* Quamobrem nos impraesentiarum varias Autorum opiniones, ex Physicis potissimùm petitas, recensebimus, & numquid ponderis ipsis insit, pro ingenii viribus videbimus. Deus faxit FELICITER!

SECTIO I.

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Varias historias atq; Auctorum sententias recensens.

ARTICULUS I.

Producens historias.

§. I.

PErsuasum omninò multis est, innocenter occisorum corpora, in conspectum producta, præsente interfectore, sanguinem è vulnere, naribus aut alia corporis parte profundere. Cujus rei exemplum affert *Franc. Valeriola lib. 2. Obser. fol. 202.* illudq; se vidisse, plenâ attestatur fide. Nam cùm *Jacobus ab Aqueria*, Patritius Arelatensis, vulnere mortuus esset, & qui vulnerarat, à Magistratu comprehensus, in conspectum cadaveris delatus fuisset, ut occisum recognosceret, & scelus fateretur, mox ebulliens sanguis multò cum fervore & bullis è vulnere & naribus prodire, cunctis adspectantibus, cœpit.

§. II. Idem ingeniosus ille Poëta Haarsdörffer in Jämmerlichen Mord-Geschichten c.

sten c. CXXIX. 3. p. 444. de Opilionis cujusdam occisi cadavere refert. Scilicet cùm Anno 1607. d. 25. Aprilis, Opilio quidam, in Hispania, suum pasceret gregem, à Nobilibus duobus interfectus, & fruticeto injectus fuit. Judices ejus loci, Opilione multum diuq; perquisito, post quatriduum demum sub fruticeto eum reperere. Quoniam verò cædes ista sine testibus facta erat, suspicio in Nobiles, in viciniâ habitantes, cecidit. Qui etiam capti & ad occisi cadaver rapti sunt. Sed quid fit? Primus vix limis, ut ajunt, oculis cadaver aspexerat, ecce! copiosus inde promanare sanguis occipit. Alterô verò accedente, ipsa interempti dextera adstantibus primò vulnera, post & ipsum occisorem monstravit. Quò factum, ut duo illi suspecti Nobiles cædis hujus ductores sponte sese confiterentur, dignumq; factis suis supplicium luerent.

§. III. Aliud exemplum citatus Autor l. d. affert, cujus ipsa Germanica verba adscribere non verebimur:

Zu Wertheim in Francken / wurde ein todter Leichnam zu Nachts auff der Gassen gefunden: 36. Stunden hernach / als der Leichnam etliche Stunden unter den frey-

en Himmel gestanden / (damit man nicht wähnen können / die Bewegung macht die Wunden blutend) ist darüber geführet worden Baltas und Niklas N. N. der Cörper aber hat kein Zeichen von sich gegeben. Diese beyde waren davon gegangen / wie sich der Streit angehoben / und also unschuldig. Auff fürführen Jörg N. hat der Cörper aus dem Munde blutigen Schaum gegeben (dieser ist dabey gewesen / hat aber nicht Hand angeleget / doch den Streit angefangen / und das ärgste dazu geredet.) Nach dessen Ab- und Vorführung Clausen Wächters (welcher nach seinem Vorgeben Friede machen wollen / und den Entleibten die Helleparte genommen) hat gedachter Cörper Blut gegossen aus den Wunden über dem Hertze / und selbes gebebet / als ob der Entleibete noch lebete. Dessen ungeachtet hat der Wächter den Eyd geleistet / und (1) zween Finger auff deß entleibten Mund / (2) auff den Stich / und (3) auff den Nabel geleget / und dreymahls dem Pfarrer / der Ihm seineß Gewissens erinnert / den Eyd nachgesprochen / den Todschlag aber nicht bekennen wollen. In Gegenwart Lorentz N. mit welchem der Entlei-

Entleibete/ da er den Stich bekommen/ zu thun gehabt/ und getrungen/ hat der Cörper abermahls blutigen Schaum aus dem Munde gegeben/ und etwas Blut aus den Wunden. Deß folgenden Tages hat sich der Wächter und Lorentz für einen Thäter angegeben/ weil Sie beyde Jhn wegen geringen Zanck Uhrsachen ümbgebracht. Jst Jhnen auch nach Jhrer That gelohnet worden.

§. IV. Simile huic refert *Crusius part. 3. annal. Svev. l. 9. c. 16. pag. 536.* Hoc 1510. anno, in Bacchanalibus, die Martis, interfectus est Johannes Albusser (apud Albussam in Mosbacensi Parochia) in Sultzbergo, punctione non magna super genu: nec percussor sciri potuit. Quatuor posteà septimanis, iterum die Martis, fratres & propinqui illius, duos Aucupes ex Kelenberga in Provinciale judicium Campidonum adduxerunt, ac de cæde accusarunt. Illi, se innocentes affirmâre; sententia lata est, ut jusjurando se purgarent: duobus digitis, inter quos alba lana, in vulnus impositis: annon aliqua mutatio vulneris secutura esset. Primô jurante nihil novi secutum; Altero autem jurante, rubere cœpit vulnus & sanguis exire, per

pedem defluens, populô cernente numerosô. Tun c judices illum ut cædis Auctorem, capitis damnarunt: Quo etiam supplicio affectus est publicâ in viâ juxta provinciæ tribunal ac fanum.

§. V. Nec dissimilia sunt ea, quæ *Korn. in M. M. c.* 24. adduxit exempla. Quorum *primum* est *Thomæ Herefordensis*, in Anglia Episcopi, quem *Gilbertus de clara*, comes Gloverniæ maximis affecerat injuriis, eò quod Ecclesiæ jura ipse tueretur, ille invaderet. Obiit interim diem suum Episcopus absens. Necessarij autem ejus ad ejus Ecclesiam deferenda ossa prorsus carne ablatâ curaverunt. Mox ubi obvius factus est Comes, à puris nudatisq; omni carne ac sanguine ossibus plurimus manavit sanguis. Id conspicatus Comes terrore concussus pœnitentiaque ductus, Ecclesiastica jura vi à se invasa restituit. *Surius* 5. Octobr. *Matth. Tympius* Mensa Theo-Philos. c. XXIII. q. 31. p. 191.

§. VI. *Alterum* ex *Cantipratano* lib. 1. mir. c. 16 §. 2. de *Henrico Abbate Blesensi*, narratur sequentibus verbis: Henricus Canonicus regularis in urbe Blesensi in monasterio S. Mariæ de Burgo medio, cùm diu Parisiis studuisset, in Abbatem licet invitus ab omnibus

est e-

est ejectus. Hic eùm in religiosos suos, tum hortatu ad regulam servandam, ad honestatem vitæ, & ut tenerent in manibus disciplinam, tum rigore usus esset, ab illis per tres scelestissimos Ribaldos conductos crudeliter occisus est. Roberto autem tunc socio ejus evadunte, corpus occisi ad monasterium delatum est, & in Ecclesiâ collocatum, & vide Lector, quid actum sit & probatum. Statim enim ubi sequenti die ad sepulchrum occisi, de locis ubi extra manebant, rei criminis Ecclesiam intraverunt: Ecce vox sanguinis Fratris sui Abel de terrâ quasi vindictam clamans, per vulnera, quæ à locô occisionis sicca remanserant, abundantissimo sanguinis impetu in eorum præsentiâ manaverunt.

§.VII. *Tertium* est *Puella* cujusdam à Judæis crudelissimè occisæ, quod ea eodem *Cantipratano l. 2. mirac. c. 29. §. 22.* refert. Nimirum contigit Anno C. 1271. in villa Pforzheim/ ut quædam malignissima vetula Judæis familiaris effecta, puellam eis annorum septem orbatam Parentibus venderet occidendam. Hanc igitur in secreto, super plura parialia teaminum obstructo ore ejus, in omnibus ferè juncturis membrorum inci-

cisionibus vulnerârunt, maximo conamine sanguinem exprimentes, & in ipsis linteaminibus diligentissimè receptantes. Hanc autem post tormenta defunctam, Judæi in aquam fluidam prope opidum projecerunt, & super eam lapidum congeriem posuerunt. Tertia verò vel quartâ die, per manum erectam ad cœlum à Piscatoribus est inventa & in opidum deportata, horrentibus & clamantibus Populis, à judæis impiis tantum flagitium esse perpetratum. Erat autem in vicinia Marchio de Baden, qui mox audito tanto piaculo, pervenit ad corpus, statimq; ipsum corpus erectum residens tetendit manus ad Principem, quasi vindictam sanguinis, vel fortè misericordiam imploraret. Post horam verò dimidiam se deposuit defuncti more supinum. Adductis igitur ad hoc spectaculum impiis Judæis, statim eruperunt omnia vulnera corporis, & in testimonium horrendæ necis copiosum sanguinem effuderunt. Judæi capti pœnam dederunt.

§. VIII. Pertinet huc etiam casus ille, quem *Georgius Horstius Tr. d. Conserv. cadav. p.1.* sequentibus exponit: Anno τοῦ λόγου 1604. die 26. Decembris, Vir quidam Nobilis Ju-

lis Juvenis ætatis suæ 25. anno, vespertino tempore, circa nonam horam noctis, è fenestrâ domus superiori in opido Blindmarck/ inferioris Austriæ, bombardâ petitur, & globo tormentario per sinistram pectoris immisso, perq; dextram hypochondriorum exeunte, protinus in loco occiditur. Reviso cadavere, vulnereq; considerato, quantitas eadem introitus atq; exitus, non sine copiâ sanguinis profluentis, reperta est. Subsequente die 27. Decemb, tempore matutino, corpus occisi juvenis vestibus aliisq; ornatur, atq; ita per biduum quietum retinetur. Porro 30. Decemb. in libitinam reponitur, & in loco sacrô custoditur, idq; sine motu ulteriori, ubi tamen nihilominus ex vulnere superiori usq; ad 8. Jan. Anni 1605. recens quotidiè manavit sanguis, à quo tempore hæmorrhagia desiit. Rursus verò 13. Febr. circa meridianum tempus sanguinis fluxus per vulnus inferius hora una atq; altera deprehensus fuit, ac si jam vix cædes facta esset.

§. IX. Nec præterire possumus narrationem *Andreæ Hildebrandi*, in Epist. ad *Greg. Horst.* Sect. 9. p. 432. ita scribentis: Accidit cùm Stolpis adhuc essem, apud Illustriss. viduam,

duam, ut in vicino pago Schmalſin, Præfecti ejus loci exſpatiatum euntis canis aquaticus, fortè fortuna infantem terrâ reconditum, & jam ſemiputridum erueret, quem cùm Præfectus in pagum reportari curâſſet, puellas, viduas, reliquasq; omnes extra matrimonium viventes, convocari juſſit, & ſingulis infantem ulnis geſtare, ac ſequentia verba eloqui mandavit: dofern ich an dieſem Kinde ſchuldig bin/ ſo thue GOtt ein Zeichen an mir. Indè cùm ad agnatam proximam reæ ordo pervenit, pauxillum ſanguinis è naribus & quidem lentè effluxit: Ubi verò in manus propriæ matris traditus eſt (quæ virginali adhuc incedebat habitu, &, ut poſtmodum per torturam confeſſa eſt, Dantiſci à Primario Mercatore imprægnata) copioſiſſimum ac rubicundiſſimum ſtillare cœpit ſanguinem, multis inſtar miraculi id ſpectantibus, cùm ante octiduum jam terræ commiſſus, nec ut ipſamet faſſa, vitalis unquam fuerat, quod tamen vix verum (ferum ſatis) putaverim. Mater, cum nihil aliud ab ea per Carnificem extorqueri potuit, quàm quod fœtum mortuum noctu clam terræ mandaverit, ne vel ita famæ jacturam pateretur, non capitis ſupplicio affecta, ſed tantum proſcripta fuit. §. X.

§. X. Imprimis verò memorabile illud est, quod *Thuanus lib. 32. Histor.* commemorat de Cosmo Magno Hetruriæ Duce. Huic inter alios liberos erant duo filii, quorum minimus natu Garsias Johannem Fratrem jam tum Cardinalem vix 16. ætatis annum supergressum, ex puerili æmulatione, atroci odio diu nutrito, inter venandum, cum seorsim à sociis per devia alter in alterum incurrissent, acinace cominus transverberaverat. Cadavere inter vepreta invento req; ad Cosmum Parentem delatâ, is suspicatus, quod erat, cadaver multâ nocte in urbem inferri & in conclavi ædibus suis proximo collocari jubet, tùm semotis Arbitris ad conclave venit, & sevocatum Garsiam, ac de Fratre interrogatum, cum factum ille pernegaret, ad cadaver accedere jubet, eoq; renudato, & cruore ad percussoris conspectum mox ebulliente, En, inquit, sanguis Fratris tui, qui ultionem à Deo atq; etiam à me deposcit; Me miserum, qui tales Filios genuerim, aut iis superstes fuerim, quorum unum immani parricidio necatum hisce oculis adspicere cogor; alterum, ni impius & iniquus juris inter meos dispensator sim, è mediô tollere, ipsâ pietate suggerente compellor! Scelus

est Ba;

est Patri, Filium interficere, sed majus scelus admittam, si eum vivere diutius patiar. Qui per fratris perniciem ad Patris necem & familiam totam cæde ac ferro evertendam gradum fecit. Tum fatente crimen Garsiâ, & rixæ principium dedisse Johannem affirmante, ita ut nisi peste Fratris salutem propriam expedire non licuerit, Cosmus, qui mite Johannis ingenium nosset, pugionem quo ille fratrem confoderat, & adhuc cinctus eò venerat, supplici eripit, nudumqve stringens, hodiè, inquit, pestem domesticam, ne latius exemplo serpat, è visceribus meis avellere decrevi, & quanquam dulcissimi Filii cædem, non nisi alterius filii moribus dispari scæde expiare possim, malo me posteritas infelicem ac durum Patrem prædicet, quàm imprudentiæ & iniquitatis arguat. Tu verò gaude, quòd vitam, quâ indignus es, cum amittere debeas, in Patris manibus, à quo etiam accepisti, depositurus sis: quô dicto Deum comprecatus, ut factum comprobaret, & fonti Filio gratiam delicti faceret, cum eodem pugione, quô fratrem confecerat, juxta Johannis cadaver interfecit, quam calamitatem silentio sopiri voluit prudentissimus Princeps, fama sparsa, ex popula-

populari morbo alterum post alterum extinctos.

§.XI. Deniq; huc referri etiam solet exemplum, quod quinquennio abhinc in oppido Koßwick/ duobus milliaribus à Witteberga distante, accidisse dicitur, Cùm n. illic venefica quædã mulier Adolescentem, arti sartoriæ addictũ, præstigiis suis interfecisset, & posteà jussu Mariti, ut suspicionem à se amoveret, ad cadaver in feretro jam positum, accedens ternâ vice hæc verba repetiisset: Hab ich Schuld an deinem Tode/ so gib ein Zeichen von dir; Tunc statim sanguis ex ore & naribus emanavit, atq; præsentem homicidii ream indicavit. Cæterùm longè plura superior pariter atq; recentior ætas refert exempla; Quæ si omnia recensere vellem, tempus prius & charta, quàm scribendi materia me deficerent. Quamobrem exposito nunc Articulo primô, esto

ARTICULUS II.

Proferens rationes.

§. I. Hic non una eademq; Eruditorum mens est: Sed tot ferè occurrunt sententiæ, quot capita Scriptorum. *Galeotus Martius Narniensis lib. de promisc. doct. cap. 22.* ad de-

cimam

cimam aut duodecimam horam à tempore perpetratæ cædis cruentationem hanc restringit, causamq; ejus in *Occisoris & occisi spiritibus* quærit. *Cum enim*, inquit, *occisor furore ductus, hominem aggreditur, cuncti spiritus, qui sui sunt, opus juvantes, in occidendum convolant, sicut de more eorum est, itidemq; hominis trucidandi in occisorem tendunt, quo iræ corporis sui prosilit, ita ut in occisorem volent ibiq; vivant. Cum ille occisus est, sanguis jam frigefactus fluere desinit, sed comparente occisore spiritus utriusq; diverso motu agitantur. Quilibet suum corpus repetens motum facit, unde & hominis occisi spiritus redeuntes, sedemq; suam repetentes, & occisoris recedentes, ut ad corpus redeant, faciunt motum ejus rei, quam habitant (habitant autem sanguinem) & hoc pacto sanguis jam frigidior & ad fluxum ineptus, ab occisoris & occisi spiritibus vi multiplicata agitatus, rursus fluitat, estq; illis tantus proprii corporis affectus, ut plerumq; latitantem hominem, sed proximè existentem intra tempus, quod assignavimus (tot enim horis vivunt) recognoverint ac repetiverint. &c.*

§. II. Accedunt huic *Galeoti* sententiæ, *Sympathiæ* defensores, eodem ferè modô rem explicantes. Vovet autem hanc opinionem

Vincen-

Vincentius tom. 1. *spec. l.* 4. *cap.* 13. Cui pollicem etiam premit *G. Scribonius lib.* 1. *phys.* §. 82. Nec alienam gerit mentem *Petrus Apponensis in Comment. in probl. Arist.* 7. *part. probl.* 6. *col.* 2. Hic enim, testibus *Petr. Greg. Tholosano* & *Prosp. Farinacio*, ad spiritus, ex interfectoris oculis, in cadaver egredientes, confugit, eosq; vi sua sanguinem illum commovere & elicere statuit. Deinde addidit, interfectorem nonnullos inimicos Spiritus in corpus occisi transfudisse, qui post modum, accedente rursus occisore, propter quandam cum eo sympathiam evolent, sanguinem excitent, & in sedem suam propriam remigrent.

§. III. Alia verò contra est sententia, quæ stillicidii hujus causam ad *Antipathiam* refert, & proponitur à *Levino Lemnio lib.* 2. *de occult. Nat. mir. cap. VII. p.* 304. his verbis: *Quod si quis statuat, propinquos ac sanguine conjunctos Sympathiâ quadam, hoc est, mutuo naturæ consensu, sanguinem elicere: facinorosum ac patrati sceleris reum Antipathiâ ac dissensione tacitaq; discordia id ipsum efficere, non futurus sum in eâ re contentiosus.* Cui assentitur etiam *Delrio lib.* 3. *Disquis. Mag. cap.* 8. *q.* 4. *p.* 61. *seq.*

 ubi

ubi tandem post aliorum adductas sententias in hæc verba desinit: *Neq; adhuc video quid solidius adferatur illa Antipathia ex vehementi odio occisi in occisorem; quod qualitatem latentem ac arcanam impresserit corpori, cum cadavere permanentem.* Nec diversum sentit *Athanasius Kircherus art. Mag. part. 9. quæst. post. c. 3.* ita hanc prodigiosam, ut vocat, naturæ actionem explicans: *Vehemens & violentus spiritus, quo occisor alium sibi inimicum impetit, maligna vi plenus per oculos, os, nares in inimici ingressus intimas fibras, tum potissimum sanguinem, ac in sanguine latentem qualitatem vectore spiritu invadit, qui incitatus vel vi rarefactiva sanguinis cadaveris, vel alio quodam occulto naturæ dißidio, loco cedens foras erumpit, eo quod spiritus occisoris sanguini occisi dicta ratione communicatus, non commodè in alieno subjecto existens, proprium videl. occisoris sanguinem naturali inclinatione appetat, hic verò illum, ceu sibi proprium ac naturalem attrahat, non secus ac supra de antidotorum magnetismo docuimus, repellente cadavere spiritum tanquam sibi repugnantem atq; inimicum. Dum igitur occisoris sanguis, quod suum est appetit, occisi autem contrarius spiritus, Spiritum inimicum & hostilem*

hostilem repellit, fit, ut hac spirituum contrariorum luctâ, sanguis, quorum vehiculum est, effervescens violenter foràs erumpat. Atq; hac ratione ego hanc actionem sanè prodigiosam perfici, salvo aliorum judicio, existimo. Kircherum sequitur *Gasp. Schottus Mag. Nat. part. 4. l. 5. Syntag. 2. c. 4. p. 495. seq. Ego*, inquiens, *cum hac ultimâ opinione* (scil. quæ Antipathiæ hunc effectum adscribit) *sentio.* Quibus etiam subscribere videtur *Joh. Sophronius Kozack. lib. 5. Septim. Horolog. Microcosm.* existimans in cadavere occisi superesse spiritus fortes, servantes impetum se vindicandi diutissimè, qui accedente eo, cujus malitiâ lacessiti fuerint, effervescunt & prosiliunt, profusoq; sanguine ostendunt vindictæ indicia; id verò non fieri, si trucidantur meticulosi; Qui vi externæ non resistere, sed eam fugere malunt. Huc respexit etiam Poëta & Philosophus Epicureus *Lucretius, lib. IV.* ita canens:

-- -- -- -- -- Libido
Incitat irritans loca turgida semine multo,
Idq; petit corpus, mens unde est saucia amore.
Namq; homines plerumq; cadunt in vulnus, &
illam

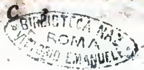
Emicat in partem sanguis, unde icimur ictu.
Et si cominus est, hostem ruber occupat humor.

Quo in loco Poëta elegantem vivi amantis & mortui hostis comparationem instituit, ac si diceret: Quemadmodum salax mentis libido semen in amicam effundere affectat, cujus amore irritata ac saucia fuit mens: Sic caro quoq; vulnerata rubro sanguine hostem adspergere præsentem desiderat. *Francisc. Valeriola lib. 2. observat. fol. 202.* versibus modò allegatis hæc subjicit: *Hoc carmine Lucretius non aliter vult sanguinem hominis oculorum radio affecti & vulnerati in vulnerantem prolabi, quàm hominis gladio cæsi sanguis prolabitur in cædentem: Quod & experientia sæpè docet, & id ipsum quoq; me vidisse testari plenâ fide possum.* (Historiam, quam his subjungit, vide supra in Artic. 1 §. 1.) *Cujus miraculi hæc adferri ratio potest, quod cum nondum calor omnis in recens occiso corpore extinctus sit, nec agitatio omnis, visq; interior nobis occulta quieverit: Ultionem quidem tacita illa vis clamat, moxq; ad vindictam bilis accenditur: ab eâ sanguis inflammatur, & ad vulnus confestim prorumpit patefacto ad exitum per vulnus meatu: Eodem concurrunt & spiritus, qui quoniam*

leves

leves sunt, ad occidentem hominem, si coram steterit, volantes in eum migrant: Servaturq; nativo colore aliquandiu, nempè ad horas plus minus sex aut septem: Quo quidem in tempore, si qui interemit, in conspectum interempti veniat, & interemptum intentè inspiciat, vulnus cruorem versus interimentem ejicit: quod, quemadmodum diximus, nondum in cadavere recens jugulato ad horas aliquot vis omnis interior calorq; extinctus sit: Quâ quidem latente & interiori vi efficitur, ut sanguis suos spiritus repetat, atq; etiam spiritus ipsi suum attrahant sanguinem, unde ipsius manatio & effluxus consequitur. Hactenus *Valeriola,* qui his ipsis verbis obscuriusculè innuit, se facere cum iis, qui pro Antipathia pugnant. Quanquam sequentibus magis inclinare videatur in eorum sententiam, qui *Dei judicio* arcano hæmorrhagiam illam cadaverum fieri asserunt. Cæterum Antipathiam quoq; hic defendit *Joh. Magirus* Physiol. Peripat. lib. 3. cap. 8. p. 224. *T. Brigthius* in animadvers. super Scribon. Phys. l. 1. §. 82. p. 44. *Jacobus Lorhardus* Theatr. Philos. Diagr. Phys. pag. 48. aliiq;.

§. IV. Nec desunt, qui ad alias confugiunt causas, quos etiam hic adducere juvat.

Campanella lib. IV. de sensu rerum & Magia statuit nonnullas animæ reliquias in cadave re aliquandiu remanere, velut idem contin git in caudis anguillarum, in pedibus arane arum abscissis. Cui sententiæ etiam favere videtur *Petrus de Albano, & Pet. Greg. Tholos lib. 36. Syntag. juris universi cap. 20. n. 8.* ubi inter alia hæc habet: *Refervescit,* inquiens *occisi sanguis, & quodammodò concutitur men te occisus, adversario, qui necem intulit præsente.*

§. V. *Cœlius Rhodiginus lect. Antiquar. l. 2. c. 21. pag. 61.* intra plus minus septem horas sanguinem in Auctorem cædis prosilire putat, & aliquas sensilis animæ cupiditatis sc & vindictæ, vires etiam post mortem in sanguine subsistere existimat. *Nempè,* inquit, *qui vulneratur ac perimitur, in assilientem dolenter convertitur, cogitatio ultionem expetit avide, ad id repentè inardescit bilis, à quâ mox succenditur sanguis, raptimq; totâ vi sese ad vulnus proripit, tum fomenti causa, tum vindictæ. Convolant spiritus insimul, qui insita levitate mox autorem circumsiliunt. Cujus calore perseverant persistuntq; aliquandiu. Quo tempore si vulnus inspiciat is cominus, promitur in eundem*

sanguis,

sanguis, tum calore nec dum extincto, tum quod nec agitatio quievit interior, tum quia vel prius in illum sese concitarat. Porrò quoniam spiritus suos repetit sanguis suumq; proliciunt sanguinem Spiritus. Idem expresſè etiam affirmat *Langius lib. 1. Epist. Medic. 40.* vide & *Jonston. Thaumatog. Nat. cl. 10. c. 3. a. 3. pag. 449.* qui non adeò alienam ab hac opinione mentem gerere videtur.

§. VI. *Bodinus lib. 2. Dæmon. c. 3. pag. 264.* ita hac de re diſſerit: *Hominum interfectorum animas plerumq; instare vindicandis occisoribus, veteres affirmarunt. Sed hoc tamen homicidis omnibus non usu venire constat. Existimant nonnulli, si homo occisus sine vindictæ studio decesserit, id non accidere. Veruntamen notavit Antiquitas & Plato scripsit lib. 1. de Leg. animas eorum, qui occubuerunt, in occisores insistere. Quod Marsilius Ficinus lib. 16. de animarum immortalitate, Lucretius & Virgilius Æneid. IV. verum esse dicunt, & infinitis judiciis probarunt judices, homicida super cadaver (etsi non attingat) transeunte, statim è vulnere manare sanguinem.* Bodinum ſequitur *Kornm. loc. all. part. 9. c. 23.* ubi ita: *Ejus emissionis sanguinis quidam nullam rationem admittunt, sed malè,*

 cum

cum enim anima lateat in sanguine Gen. 4. Vox sanguinis Fratris tui clamat ad me de terrâ &c. illaq; invita discedat à corpore, ob desiderium, quod tenet erga illud, circumerrat illud, & se corpori insinuare tentat, & Augustinus dicit, animabus jam beatis in cœlo Deum videntibus inesse quendam naturalem appetitum administrandi corpus, quo retardantur, ne totaliter ferantur in Deum. Crederem igitur animam, si adsit Autor necis, corpus iterum intrare & movere, vi ad vitam, cum deficiant & languida sint membra, saltem ad vindictam occisoris &c. Eidem sententiæ patrocinatur quoq; *Ponaciolus* de format. fœt. p. 237. seq. & *Paracelsus* teste *Libavio* l. a. p. 137.

§. VII. *Cornelius Gemma lib. 1. Cosmocrit. c. 6.* ait, quod interfectoris imago, extincto cadavere, ad tertium usq; diem velut in concreto sanguine latuerit, cum eodem semel præsente residuus ille spiritus propter ideas inhærentes in percussorem obvium concitetur; nec prius stillicidium sanguinis è cadavere supprimatur, quàm occisor longè fit remotus.

§. VIII. *Majolus* causam αἱματοδείξεως hujus in *aëris attractione & spirituum infectione*

one quærit. Sic enim in *diebus Canic. Tom.* 1. *pag.* 18. ait: *Licet cadaver sit spiritu omni destitutum, neq; sentiat quidquam, horrore tamen tunc concutitur transeunte occisore, qui Spiritus ibi in vulnere sunt quadantenus infecti à Spiritibus interficientis, quo transeunte usq; ad ipsum vulnus aër infectus trahitur, quo intercepto sanguis ebullit, propter infectionis conformitatem, tam in vulnere manentem, quàm ab interfectore manantem.*

§. IX. *Watsonius in synops. totius Philos. p.* 359. sequentia habet: *Satis fecerunt huic quæstioni, quos Camerarius citat Autores; Certum quod nec plerumq;, neq necessariò fiat; Quando verò evenit, constitutio corporis, tum occisi, tum occisoris talem mutationem causatur, metus aliiq affectus homicidiæ, artus ejus alterant, cumq; nudato, languido & mortuo corpori imponuntur manus trementis, poterunt sanguinem refrigerare, commovere & educere.*

§. X. *Neovaldus in Exeg. purgat. Sag. p.* 24. censet, hoc sanguinis profluvium, superstitiosum & Diabolicum quid sapere, cujus suspicionem ipsi auget, quod in locis quibusdam membrum resecent, arefaciant, & fumo indurent, quod in præsentia occisoris san-

guinem adhuc effundere sanctè affirmant. Quem ritum inde procul transtulere, quod antiquitus digitus mortuo abscindebatur: factitatum augendo luctui, ut ait. Erat nempè, qui ante ἐκφορὰν mortuo digitum præcideret, ad quem servatum justa fierent, postmodum, quoties luctum vellet restaurare. Festus: membrum abscindi mortuo dicebatur, cum digitus ei decidebatur, ad quem servatum justa fierent reliquô corpore combusto. vid. *Paracelf.* in fragm. lib. Philos. de sanguine ultra mortem. & *Kornmann.* l. a.

§. XI. *Libavius Tr. de cruent. cadav.* causam stillicidii hujus refert partim ad *naturalem sanguinis aptitudinem*, qua de ita §. 118. *Dicimus natura inesse cadaveri vim quandam seu potentiam, quâ valeat, præsente seu amico seu inimico, circa spiritus & sanguinem movere, tunc potissimum, cùm antecessit in homine vivo motus talis actu, nisi impediatur.* Et §. 130. *Dicimus, qui motus ante mortem vehementissimo in affectu fuit in corpore, ejus vim & potentiam tam citò extinctam non esse, sed adhuc in actum proclivem, datâ occasione moveri similiter.* Partim ad *ipsius occisoris imaginationem*, qui

qui ita conscio sibi scelere, terreatur, ut spiritus ab eo egrediantur ad interfectum, & ex eo vapores quosdam unà educant: De hâc ita §. 187. *Est aliquid in Percussore, quod motivum & provocativum sit sanguinis, illud est aut quà est præsens: aut quà est percussor: aut quà magicâ commotione excitatur sanguis: aut quà spiritus quosdam tum ex perspirabili corpore more solito emittit, tum quà animus conscius agitatus longè uberiori vi halitus ad corpus motum expellit. Ratio quà præsens est, aut quà est percussor, per se nihil habet virium, sed tantum ex accidente. Nam ita signarentur omnes, etiam qui lege interemerint; & sive homo sive aliud animal esset interemptum. Magiam, ut ante in genere, ita hîc in specie rejicimus. Etsi enim Diabolus possit procurare affluxum, in gratiam Magorum; vanus tamen est prætextus, de quo ante. Accipimus ergo rationem, quæ ex spiritibus seu halitibus interempti petitur, eamq; dicimus esse causam moti sanguinis in percusso, nisi quid impediat. Procedunt autem isti promptius in aëre libero, purô, calido, non alterato aromatibus, & aliis grave olentibus: & si accesserit fortis animi motus, & imaginatio percussoris &c.* Atq; hanc *Libavij* sententiam *Arabes*

etiam

etiam, ut *Avicenna* aliiq; apud *Weinrichium*, *cap. XVII. de Ort. Monstr. p. 167.* ex parte amplectuntur, dum hæmorrhagiam illam phantasiæ attribuunt; Supponunt autem imaginationem admodum esse efficacem, ut non modò in id corpus, in quo est anima, multum juris habeat, sed externam quoq; materiam movere, immutare, alterare, absq; actione quapiam per medium, possit, sine organo corporeo. Id quod confirmant ex eo (1) *quia* nonnulli solo attactu ægrotorum incurabiles morbos sine remedio aliquo sustulerint. (2) *quia* sæpè serpentes unum in locum per imaginationem cogantur. (3) *quia* interfector etiam ex cadavere occisi sanguinem eliciat. *Admiserit*, inquit Weinrichius, *prætereà Latro in viâ homicidium, cadaver autori intuendum sit propositum, sanguis è cadavere effluit. Unde hoc? nisi quod Spiritus interfectoris fixè intuentis & considerantis à se inflictum vulnus cadaver ejusq; reliquos Spiritus commovent sanguinemq; eliciunt.*

§. XII. *Valeriola*, etsi loco supra allegato, causas hujus rei afferat naturales, posteà tamen subjungit, quod magis *Dei judicio arcano*, maleficum hominem tali signo notaq;

pecu-

peculiari ac propria designare & prodere volenti, id fieri censendum sit. Quod ipsum etiam *Matth. Tympius Mensâ Theol. Philos. p.* 191. sentit: *Occulta*, inquiens, *Dei potestate res à Legibus naturæ tam aliena fit, partim ut, quanti sanguinis vinculum sit faciendum, intelligamus; partim ut homicidii auctores hoc modo prodantur*. Immò ipse *Philippus Melanchton l.*1. *Phys. fol.* 44. pro confirmanda providentia divina hoc ipsum adducit his verbis: *Admiranda signa interfectorum corporibus divinitus addita sunt, quæ monstrant autores cædis: nam corpora mortua stillant cruorem, cum ad ea accedit autor cædis.*

§. XIII. *Greg. Horst. Tr. de cruent. cadav. pag.* 44. causam hujus fluxus tribuit partim sanguinis commotioni. *Non mirum*, inquit, *quod corpus aliquod sanguineum violenter cum vindicta mortuum & occisum ejusmodi commotionem* (scil. quæ paulò ante mortem præcessit) *humorum adhuc patiatur, & per dies quosdam sanguinem per vulnus emittat: Ea enim natura est sanguinis in venis existentis, ut reliquias quasdam caloris & spirituum in sese retineat, per quas commovetur ad tempus eô motu, qui paulò ante mortem anima adhuc præsente*

eidem

eidem fuit impressus. Partim sanguinis per septimanas aliquot conservationi. *Nullus enim*, ait, pag. 47. *nisi Physicarum rerum ignarus negabit hoc, quod venæ, quæ sunt vasa sanguinis, peculiarem vim habeant in sanguine conservando, quam ob causam sanguis, quamdiu est in venis, tamdiu etiam naturam atq; consistentiam suam retinet, & fluxilis manet: ubi venas exit præter naturam, tam in vivo, quàm in mortuo corpore, statim in grumos concrescit.* Partim venarum putrefactioni. *Ex his* (pergit) sc. quæ de corruptione partium humani corporis attulerat p. 48. *facillimè concludimus, venas præ aliis partibus diutissimè à putredine conservari, quapropter in sanguine continendo suum officium ad tempus præstare possunt: ubi verò tandem & his putrefactio dominatur, tunc sanguinem non amplius continent, sed eundem emittunt, qui ob sui gravitatem primos quosque meatus atq; cavitates occupat, donec tandem ita fluidus exeat.* Atq; hoc ipsum contingere dicit sive absente sive præsente homicida. Hinc meritò ipsi jungendus *B. Sperlingius*, utpote qui in eandem descendit sententiam. Ita enim hic *Instit. Phys. l. 2. c. 3. q. 1. p. 299. Experientia*, inquit, *de sanguine occisi ad præsenti-*

sentiam homicida fallax est. Nec enim semper sanguine stillat cadaver: nec quoties stillat, toties homicida adstat. In venis cadaveris aliquot dies & septimanas reservatur nonnunquam sanguis. Hinc vel levi facta commotione ad corporis ruit habitum, ac per nares aliasq; vias patentes elabitur. Sive adsit sive absit homicida. Idem scribit *D. Ziegra*, Phys. P. P. Wittebergensis, Disp. de Sympathia Anno 63. habita §. LVIII. *Experientia*, inquiens, *de sanguine stillante occisi ad præsentiam occisoris, omni caret fundamento. Libavius in Tr. de cruentat. cadav. haud dissimulanter profitetur hanc sententiam, quod nimirum fundamentum tacitæ hujus Antipathiæ partim in vi & potentia esset &c. Et paulò post: Omniscio quidem Deo nil occultum latitare potest. Noti omninò oculis Dei sunt tales interfectores, nec dubitandum erit, quod vindex & ultor justissimus Deus interdum animæ vindictam provocanti extraordinariè satisfaciat & ad pœnam corporalem in hoc mundo sistat tales aliis in horrorem. Sed ab hoc non infallibile desumendum statim est documentum. Gratum alias & acceptum Diabolo esset illudere & fallere judices, ut innocentes trucidarentur. Præsentibus etiam Amicis stillant facili quadam com-*

commotione factâ cadavera. Sanguis ergò commotus & excitatus, juxta Libavium tantam vim non habet, ut aperiat inimicum, quia separatâ animâ, nullum amplius principium movens, vel facultas animæ adest, quæ sentiat adstantem. Nec aliter jam olim docuit *B. Jacob Martin.* in Disp. de cognitione sui, Anno 1610. Witt. habita prob. 8. his verbis: *Nos huic rei nihil certi subesse, immò nihil omninò tribuendum statuimus. Contingere quidem non diffitemur, ut vel ex naribus vel ex vulnere occisi sanguis profluat: Verum id non tantum accidere putamus præsente reo & in violenter occisi cadavere: Sed quibuscunq; præsentibus, nec non in cujusvis morbo aliquo extincti corpore: & quidem tum, quando interioris cadaveris partes & humores putrescere incipiunt.* Atq; his etiam nos accedimus, statuentes, experientiam istam de sanguine stillante occisi præcisè ad præsentiam occisoris omni carere fundamento, de quo in subsequentibus plura.

SECTIO

SECTIO II.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Statum Controversiæ sistens.

ARTICULUS I.

Explicans Nominalia.

§. I.

UT eò felicius atq; facilius progredi possimus tum in veritate adstruendâ, tum in falsitate destruendâ, nonnulla circa *statum controversiæ* hic observabimus. Et primum quidem *nomina*, rerum involucra, evolvemus. Nam frangat nucem, necesse est, qui nucleo vult frui.

§. II. Quod itaq; attinet ad vocabulum, *Stillicidium*, dicitur illud, quasi *stilla cadens*, & est *actus stillæ cadentis*. *Stilla* autem est *gutta*, quæ *cadit*, dum *stat* vel *pendet* quasi *glutinosa*, dicitur *gutta*. Sumimus verò h. l. *stillicidium* non pro *inferiore tecti parte*, è quâ stillæ decidunt, Germ. ein Trauff; Sed pro *ipsa destillatione* & *fluxu*; Et hoc quidem sensu non usurpamus illud *strictè*, pro *guttis* solùm *cadentibus*; Sed *latè* pro *quocunq;* liquidi rubicundi *fluxu*, sive *stillatim* sive *copiosè* promanet.

§. III. Deinde vox *Sangvis* non uno quoque modo sumitur: Usurpatur enim (1) *Physicè* & quidem vel *propriè*, vel *impropriè*. *Propriè* supponitur iterum vel *generaliter*, pro humore calido, temperato, dulci, rubicundo, in venis Mesaraicis præparato, & in Epate ex partibus chyli temperatioribus, pinguioribus & aëreis confecto; vel *specialiter* pro sincero illo & puro sanguine, qui aliàs vehiculum vitæ salutatur. *Impropriè* accipi solet pro *cruore*, seu sanguine concreto. (2) *Rhetoricè*, atq; hoc sensu adhibetur, vel per *Metapheram*, quando supponitur *aut* pro *humore*, qui *sanguini colore similis*, quomodo dicitur *sanguis uvarum*, *aut* pro *humore non rubro*, qui *per stirpes diffusus* eas, *ceu sanguis animalia* nutrit: Vel per *Metonymiam* tum *Subjecti pro Adjuncto*, uti *vita* dicitur *sanguis*, quia eam continet, ceu vehiculum vitalis spiritus; Tum *causæ pro Effecto*, quomodo *vis* & *vigor*, qui est à sanguine, *sanguis* nuncupatur: tum *Signi pro Signato*, quando ipsum *homicidium* per *sanguinem* indigitare solemus, tum *Consequentis pro Antecedente*, pro *pœna*, profusum sanguinem consequente: Vel per *Synecdochen*, sic *sanguis*, *pars* hominis,

nis, quandoq; sumitur pro *toto* homine. (3) *Politicè*, pro *consanguineus*. (4) *Theologicè* pro *irregenito, carnali* &c. De quâ acceptione consulantur Dn. D. *Theologi*. Nos hoc loco modo *Physicè*, licet non *specialiter*, tamen *generaliter* & *concretè*, pro *sanguine verò* & *cruore*; modò *Rhetoricè* per *Metaphoram*, pro *humore* aliquo *rubicundo* supponimus.

§. IV. *Cadaver* verò, dicitur à *cadendo*, eo, quod post mortem *ceciderit*, & aliàs uidem *corpus exanime* & *exsangve* vocatur; ed notandum, quod illud non *omni* prorsus nguine semper sit destitutum, præsertim recens adhuc existat, & *cum vindictâ violen*r ceciderit. Nam uti *Medicorum* Scholæ ocent, *calor nativus* non statim extinguitur, d ille tantum, qui *à corde influit*. Quamu igitur *calor* adhuc inest venis, tamdiu eam *sanguis cadaveri* inesse dicitur. Quod verò *diu* jacuerit, non tam *sanguis*, quàm uor, vel *rubicundus aliquis humor* effluere hibetur. Adeoq; τὸ *Cadaver* h.l. non pponimus *strictè* pro Corpore *penitus ex*gvi; sed *latè* pro corpore, *violenter* quim *exanimato*, sed nonnullis tamen *sangvi*reliquiis adhuc præditô.

§. V. Porrò vox *Homo* hic non signat *impropriè*, *picturam*, vel *imaginem* hominis, aut aliud quid; sed *propriè* denotat *animal rationale*, ex animâ rationali & corpore organico constans. Ubi tamen non accipienda est *in statu*, pro eo, qui *jam est* verus homo; sed *in ampliatione*, pro eo, qui anteà *fuit* verus homo, jam verò talis esse desiit.

§. VI. Cæterùm cum & in sequentibus mentio *Antipathiæ*, *Sympathiæ* atq; *Spirituum* sæpius facienda sit, operæ quoq; pretium, illorum verborum hic annotare ambiguitates. Et quidem quod ad *Antipathiam* attinet, tenendum, quod vocabulum hoc à nobis non accipiatur *Ethicè*, quatenus significat *odium*, *affectum Ethicum*, vel vitium morale culpabile. Hæc enim notatio nominis, plus justò strictior est, quàm ut præsenti inserviat scopo; sed *Physicè*, quatenus ex *naturali & intrinseco principio* fluit, *corporibus naturalibus* competit, & *præcisè affectum Ethicum* non dicit, sed *dissensum corporum naturalium*, ex *qualitatum dissimilitudine* ortum, indigitat.

§. VII. Sic etiam *Sympathia* h. l. non denotat *generaliter*, amorem *quemcunq;* ex *quolibet*

libet principio in subjecto ortum, quomodò homo amat canem, venator bestias &c. neq; *moraliter* amorem *Ethicum*, qui consistit in *mutua* & *manifesta inter aliquos benevolentia, vel virtutis, vel voluptatis, vel utilitatis causâ, ejus ipsius gratia, qui amatur, concepta.* Sic sympathia est inter Damonem & Pythiam; sed *naturaliter*, suasissimum *corporum naturalium consensum*, ex *naturali* & *intrinseco principio*, *qualitatum* videl. *similitudine* ortum, quas est inter magnetem & ferrum.

§. VIII. Tandem & vocabulum *SPIRITUS* ab æquivocatione, cui substratum est, liberandum. Sumitur enim (1) in sensu *Metaphysico*, pro substantia immateriali; (2) in sensu *Chymico*, pro purioribus corporum portionibus, per destillationem extractis; (3) in sensu *Platonico*, pro mediâ quadam naturâ inter animam & corpus, dissimiliter illas naturas sapiente. vid. *Klotzii* Pnevm. disp. 2, p. 38. (4) in sensu *Physico*, pro corpore subtili ac tenui. Sic dantur *Spiritus animales*, *vitales*, *naturales*. Atq; hæc ultima significatio h. l.

ARTICULUS II.
Exponens Realia.

§. I. Enucleatis *nominibus*, ad *rem* ipsam pergimus, & in primò ſtatim limine *diſtinguimus* inter *cadavera hominum morbô naturali extinctorum*; & inter *cadavera hominum violentâ morte peremptorum*. Non de *illis*, ſed *his* impræſentiarum agimus.

§. II. D. inter *cadaver hominis recens interfecti*; & inter *corpus jamdiu exanimatum atq; corruptioni proximum*. De *utroque* quærimus.

§. III. *Diſtinguunt* Adverſarii inter *occiſorem per ſe & per Accidens* talem. Dicunt, ſe non loqui de *homicidâ fortuito*; ſed qui *præmeditatò*, ex odio, vindictæ cupiditate, & ſimilibus cauſis hominem interemit. Nos dicimus, ſanguinem effluere poſſe tum *hoc*, tum *illô*, tum *neutro* præſente.

§. IV. *Diſtinguunt* iidem inter *cadaver hominis publicâ Magiſtratûs autoritate à Carnifice, vel aliis occiſi*; & inter *cadaver hominis privatâ vindictâ à privatis perſonis interemti*. Non *illo*, ſed *hoc* modo cadaver conſiderant. Sed nos

s *utriusq;* respectu *cadaver sanguine stillare*
re, asserimus.

§. V. *Distingvunt* porrò quoq; inter *ho-*
nem à Magistratu interfectum justè, & *inju-*
. Non *illum*, sed *hunc* emittere sangui-
m ajunt. Verùm præter omnem rem.

§. VI. *Dist.* nos inter *cadaver*, & inter
pus vulneratum adhuc vivum. Non de *hoc*
illo nobis est sermo, Nam quà *hoc*, non
gamus, quod *præsentia percussoris* possit
nguinis fluxum commovere. Cum enim
a *vulnerato*, *vindictæ cupido*, non possit non
rata accidere, idcircò non mirum est, quod
mores & *spiritus* per *imaginationem* illam
q; *iram* commoveantur, & *sanguis in vulnus*
uat, cùm aliàs in *irato foras* effundatur *ca-*
, & *pulsuum* maximus & vehementissimus
tus subsequatur. Adde, quòd illa *pars* ci-
is affluxum humorum recipiat, quæ *debili-*
est, quam ob causam fieri potest, ut *maxi-*
cum impetu sanguis è vulnere proruat,
æsente percussore, *tum* quod hac ratione per
m commoveatur, & quasi pro defensione
exteriora prorumpat; *Tum* quod *pars*
lnerata sit *debilior*, & sanguini irruenti re-

ſiſtere nequeat. Vid. *Horſt.* in Diaſc. pag. 38. *Fracaſtor* l. de Sympath. cap. 21.

§. VII D. inter *ſtillicidium continuum* & *interruptum*. *Utrumq;* adſcribimus cadaveri interemti hominis, licet non *omni*, ſed *cuidam*.

§. VIII. D. inter *continuum abſolutè*, quod perpetuò durat; & *reſpective*, in reſpectu ad interruptum. Non *illo*, ſed *hoc* modo quoddam *ſtillicidium* appellamus *continuum*.

§. IX. D. inter *ſtillicidium actuale*, & *potentiale*: ſive inter *ſtillare actu*, & *ſtillare poſſe*. Utut cadaver non *ſemper actu* emittat ſanguinem, *poteſt* tamen *nonnunquam* eundem effundere.

§. X. D. inter *fluxum*, *qui mortem ſequitur immediatè*; & qui *mediatè*. Non *illum*, ſed *hunc* attendimus.

§. XI. D. inter *conditionem merè accidentariam*, quæ effectum neq; ponit, neq; tollit; & *neceſſariam*, ſine quâ effectus obtineri nequit. Aliàs vocatur *conditio ſine quâ non*. Nos quando diſputamus de *ſtillicidio ſanguinis ex interemti hominis cadavere, præſente occiſore*, tunc τὸ *præſente occiſore*, non *hoc* ſed *illo* modo intellectum volumus. Id quod obſervan-

randum contra *Non-neminem*, quem po-
allegabimus, qui in Disputatione suâ de
em materia, Lipsiæ habita, *præsentiam*
m *occisoris*, *conditionem sine quâ non αἱματο-
εως* cadaverum esse, temerè asseruit. Nam
: quocunq; effluxus sanguinis ex cadave-
ccisi fieri potest, illud non est *conditio sine
non* istius effluxus: Atqui sine *præsentia
soris* effluxus sanguinis è cadavere occisi
i potest: Ergò. *Major* ex Definitione
stat. Describitur enim *conditio sine quâ*
, quod sit ea, *sine quâ effectus fieri non potest*.
orem confirmat experientia, cui contra-
ere nefas.

. XII. *Dist.* inter *cadavera omni omninò
re destituta*; & *aliquibus caloris reliquiis
uc prædita*. Non tam *illa*, quam *hæc* in-
igimus. Etsi enim *mors* in *momento* pro-
è loquendo fiat, ut ita protinus in *instanti*
ma à corpore separetur: Non tamen se-
tur, quod etiam *calor* in eo ipso *momento
im* penitus pereat, quia hic partibus in-
et, iisdemq; ex primò seminis calore in-
itus esse videtur.

. XIII. D. inter *calorem nativum*, & *ele-
ntarem*. Et *hunc* & *istum* suo modo *ad tem-*
cadaveri occisi tribuimus. §. XIV

§. XIV. D. inter *calorem nativum influentem*, qui secundum nonnullos, in corde, tanquam vitæ principio, residet, ex eôq; omnibus reliquis partibus humani corporis vitæ sustentandi causa communicatur; & *insitum*, qui à prima generatione cuilibet parti implantatus est, & per illum influentem conservatur. *Ille* per mortem animalis extinguitur; tunc enim animal moritur, quando principium vitæ, cor sc., in communicando vitali spiritu & calore deficit; *Hic* verò scil., *insitus calor*, non statim penitus interit; sed sensim, pabulo & conservatione destitutus, ad interitum tendit.

§. XV. D. inter *calorem ipsum*, & *caloris sensum*. *Sensus* quidem *caloris* non *semper* adest, sed exinde tamen *calor ipse*, non statim est negandus. Quis enim negat, *plantis* inesse *calorem nativum?* quomodò enim aliàs *crescerent, augerentur, nutrirentur*? at nullus nostrum *actualem* quandam *caliditatem* in *plantis tactu* deprehendere potest. Accedit, quod *calor* ille, quem *actu* sentimus in partibus nostri corporis, non tam sit *insitus & innatus* calor, quàm *influens*, qui partibus à corde transmittitur. Videmus enim, quod [illegible] hyber-

bernô tempore sæpius *partes* quædam *ex-na* propter vehementiam frigoris, *actu fri-la* deprehendantur, non quòd *insitô calore* stituantur (quomodò enim aliàs vive-nt?) sed quod *influens* ab externâ injuriâ principium suum repellatur.

§. XVI. D. inter *qualitates Occultas spe-ctas in se & suâ naturâ*; & in *applicatione ad* *cfentem controversiam*. *Hoc*, non *illo* sensu s negamus.

§. XVII. D. inter *animi perturbationem* *rituumq; concitationem*; & inter *veræ Anti-thiæ constitutionem*. Per *objectum animi-n, imaginatione conceptum*, non statim *qua-s Antipathiæ* imprimitur corpori; sed *ani-* quædam *perturbatio* sequitur, ad quam ntenta diversimodè in vivente corpore ɔventur.

§. XIIX. D. inter *hostes*, quatenus sunt *mines*, vel *corpora naturalia*; & quatenus *u-s alterum* odit, & illatæ injuriæ vindictam petit. Non *illô*, sed *hoc* modô inter hostes gna est.

§. XIX. Dist. inter *casus naturales*, & *su-naturales*: Non de *his*, sed *illis* nos di-tamus.

SECTIO

SECTIO III.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Veram sententiam confirmans.

ADSERTIO:

Cadaver hominis violenter occisi, naturaliter sanguine stillare potest, præsente, vel absente interfectore.

MEMBRUM I. EXPLICATORIUM.

DIcimus (1) *Cadaver*: ut removeamus *corpus vulneratum* adhuc *vivum*. Intelligimus verò *cadaver sanguineum*, non *exsangue* (2) *Hominis*: non in *statu*, sed in *ampliatione*, sumto vocabulo (3) *Violenter*: hinc excludimus *naturalem* mortem (4) *occisi*: non tantùm *vulnerati*. (5) *naturaliter*: non quidem *necessariò*, sed *contingenter* (6) *sanguine*: Non *semper* quidem *vero* ac *propriè* dicto, interim *analogico*. (7) *stillare*: non *rigorosè*, sed in *sensu laxiori* accepto verbo: & quidem vel *continuò*, vel per *intervalla*: Idq; si vulnus *nondum planè* coaluerit, & *sol æstu* suo vel aliud calidum *saniem dissolvat*; aut si *venæ* sanguinem fluxilem fervent, & tandem *putrefactæ* e-

eundem emittant, qui ob sui *gravitatem* ...mos quosq; meatus atq; cavitates occu-...,donec tandem ita fluidus exeat. (8) *Po-*...: utut *actu* non semper stillet (9) *Præsen-*...el *absente interfectore*; id est, *quocunq;* præ-...te, etiam *nemine*.

...EMBRUM II. CONFIRMATO-RIUM.

§. I. Confirmamus verò assertionem no-...m (1) ex *ratione*: Ubicunq; sunt *causæ cru-...ationis naturales*, ibi *naturaliter* quoq; san-...is effluere potest, *præsente vel non præsente* ...*isore*. Atqui in *quodam cadavere hominis* ...*lenter occisi* sunt *causæ cruentationis natura*. ... Ergò. *Major* patet, quia *positis causis in* ...*u causandi, ponitur effectus*. *Minor* lucem ...m è causarum enumeratione accipiet. ...nt enim *causæ* hujus *stillicidii* (1) *Sanguinis* ...*calidorum spirituum in venis cadaveris refer-*...*tio*. Nemini enim nisi vel planè hospes ...t infans in Physicis sit, obscurum esse po-...t, *venas*, quæ sunt *vasa sanguinis*, peculia-...m habere virtutem in eo conservando. ...nc etiam *sanguis*, quamdiu *in venis* est, ...mdiu etiam *fluxilis* manet. Ubi verò *è ve-nis* exit,

nis exit, sive in vivo sive in mortuo corpore, statim *in grumos* concrescit, idq; propterea, quia tum *calor expirat*, qui in *violenter occiso* corpore aliquot dies atq; septimanas remanere potest, uti dictum. (2) *Venarum putrefactio.* Neq; enim *omnia* membra *eodem tempore* putrescunt, quia non *omnium eadem natura* est, propterea quod *humanum corpus* penitus *dissimilare & organicum*, hoc est, ex partibus diversæ naturæ compositum sit. Jam verò notum est, quod *membra humidiora & calida* præ cæteris *facilius putrescant*, unde sequitur, quod reliqua ad *frigiditatem* & *siccitatem* inclinantia (quibus etiam *venæ* annumerandæ sunt) non ita *putredini* sint obnoxia. Quando verò demum & his putrefactio dominatur, tunc sanguinem, si quem continent, non amplius retinere possunt, sed eundem emittunt. Effluit ergò ille per *vias quascunq; patentes.* (3) *Vulneris aliorumq; meatuum apertio.* Quod si enim *viæ* vel *cruore*, vel *sanie*, vel *aliâ* quâpiam *materiâ obstructæ* sint, tunc *sanguinem* elabi non posse, cuilibet manifestum est. (4) *Calidarum expirationum operatio.* Quis enim negabit, quod *externi aëris constitutio calida* fluxum sanguinis promove-

vere, *frigida* contra impedire queat, ut-
e cùm *omne calidum aperiat* rarefaciendo,
idum verò corpus *recludat* constringen-
Ejusmodi verò halitus atq; *effluvia calida*
cantur vel *à virtute solis calorifica*, extra-
te atomos igneas è globo terreno, illas-
in aërem elevante; vel *ab igne ipso con-
fo*, in fornace existente, qui multa de se
git minima, hypocaustum calefacientia;
*à maximâ hominum in ejusmodi spectaculis
urrentium frequentia*, ut adeò mirum non
æpius tum demum exoriri hanc hæ-
rrhagiam, quando adducitur is, qui in-
ecisse perhibetur, non quidem propter-
quod interfector sit præsens, sed quia
pter hominum frequentiam calidiores
alationes ad aperiendos corporis meatus
umorum fluxiones citandas plurimum
rviunt. (5) *Cadaveris commotio*, quæ vel
rna, vel *interna*. *Interna* est sanguinis in
s existentis, qui nonnunquam reliquias
sdam caloris & spirituum in se retinet,
quas commovetur ad tempus eô motu,
paulò ante mortem, anima adhuc præ-
e, eidem fuit impressus. *Externa* est ea,
ndo vel à *circumstantibus adspectatoribus*,
vel ab

vel ab *attingente Persona*, vel ab *alio principio externo* corpus commovetur, quâ commotione vel leviter factâ, sanguis ad corporis ruit habitum, ac per nares aliasq; vias patentes elabitur.

§. II. (2) *Exemplis*. Quicquid *exempla* testantur, id negandum non est: Atqui *cadavera hominum violenter occisorum, nonnunquam naturaliter sanguine stillare, præsente, vel non præsente occisore*, testantur *Exempla*; Ergò. *Minor* tum ex Sect. 1. art. 1. tum ex sequentibus constat. Anno 1544. *Studiosus* quidam inter opidum Dieben & Lipsiam fuit interfectus, cujus cadaver in aquam est projectum, ubi totas quatuor septimanas congelatum jacuit. Postea verò in eodem loco inventum & erutum ex glacie, in proximum opidum deportatum est. Quod, ubi judex cum civibus adstantibus inspexisset, cœpit recentem stillare sanguinem cadaver, nec *amico*, nec *inimico* præsente. *Manlius in Collect. LL. CC. p. 307.* Simile exemplum narrat *Greg. Horst. l. d. p. 46.* de *infante* aliquo, à scelerata matre statim post ortum occiso, & ex arce Generosi cujusdam Baronis Superioris Austriæ, in fossam, aqua repletam, injecto.

Hic e-

cenim cum post quinq; demum septima-
forte fortuna repertus atq; exemtus es-
non *præsente Matre*, tum temporis adhuc
erta, admodum recenti sanguine stillare
pit. *Habuimus etiam*, inquit idem in E-
. Medic. sect. 9. p. 432. *exemplum non*
pridem hic in vicinia in infante, per Matrem
illam occiso atq; in fossam, arci nobilis cujus-
n vicinam, per locum secretum hyemali tem-
e projecto, qui per Prætorem loci tandem post
imanas duas observatus atq; exemptus, res
i sanguine stillare cœpit copiosissimè, non quod
ter præsens fuerit, (quæ incognita adhuc alio
morbum simulans, decumbebat); sed potius
l ambientis caliditate pori cutis aperirentur,
anguis interior turgens à centro ad circum-
ntiam moveretur. Et quis omnia hanc
em facientia exempla enumerare posset?
anquam non omnia literis sint annotata,
ea potius, quæ signarunt homicidam; id
nen ad superioris seculi cacoëthen est re-
ndum, certum ex eo facto præsentis in-
ectoris indicium depromentis.

. III. Atq; huic nostræ sententiæ, præ-
Auctores Sect. I. allegatos adstipulantur
bq; *Physici* illi quondam celeberrimi; *B.*

SPERLINGIUS & *HORSTIUS*, quorum auctoritatem reiq; ipsius veritatem à variis *Nonneminis* exceptiunculis vindicare animo jam constituimus. Sit ergò

MEMBRUM III. VINDICATORIUM.

§. I. Prodiit non ita pridem in *Academia Lipsiensi* dissertatio Historico-Physica, de *fluxu sanguinis è corpore occisi ad præsentiam occisoris*, Auctore *M. Joh. Pfauzio*, Ulmensi. Quam dum perlegimus, multa quidem, quæ limam merebantur, deprehendimus; Sed ea tamen pleraq; intacta jam relinquemus, ea solùm examinaturi, quæ nostram sententiam ejusque defensores *B. Sperl.* & *Horst.* petunt, hâc tamen lege, ut omnem *cavillandi libidinem* seponamus, omniaq; in *solius veritatis amorem* suscipiamus. Id quod etiam *Dn. Adversarium* in respondendo præstiturum esse, confidimus.

§. II. Primùm ad verba *Sperlingii* sese convertit, quarum sententia hæc est: *In venis cadaveris aliquot dies & septimanas nonnunquam reservatur sanguis. Hinc vel levi factâ commotione ad corporis ruit habitum, ac per nares a-*

aliasq; vias patentes, elabitur. Sive adsit *absit homicida.* Ad hæc ita respondet : *t concedamus, in cadaveribus tamdiu conser-* *i sanguinem, concedamus etiam, levi motu* *guinem expelli posse, sive absente, sive præsen-* *omicidâ: Negamus tamen hoc in his exem-* (quorum ingentem satis acervum pro- xit) *ita contigisse; ex levi enim motu non* *magno fervore & bullis cieri potest, quod in* *mo exemplo* (Jacobi ab Aqueria, quod vi- is in Section. primæ art.1. §. 1.) *factum &c.* s Resp.(1) committitur *fallacia ignorationis* *nchi.* Nam *B. Sperlingius* ita quidem ra- cinatur ; verum ejus sententia restricta ad *casus* tantùm *naturales*. De *supernatu-* *bus* verò quærere, suum non esse putavit. Committitur etiam *fallacia divisionis*, m dividit Dn. Auctor *B Sperlingii* verba, q; mutilatè allegat, omissa voculâ *NON-* *INQVAM*, quæ tn. hic utramq; facere pa- nam videtur. (3) Committitur *Fallacia* *ionis principii*: nam incertum, quid? pror- falsum est, ex *levi motu* sanguinem cum *gno fervore* cieri non posse. Cum enim *rs vulnerata* in cadavere semper sit *debilior*, , ut irruenti sanguini resistere nequeat,

 facilè

facilè fieri poteſt,ut vel *levi* factâ *commotione* ſanguis eò miſſus affatim erumpat; præſertim ſi vulnus nondum coaluerit, corpusq́; aliàs *copioſo ſanguine* præditum ſit. Accedit, quod ea ſit natura *ſanguinis in venis exiſtentis*, ut *reliquias* quasdam *caloris* in ſe retineat, per quas *ad tempus* commovetur & in conſiſtentia atq́; fluiditate ſua retinetur.

§. III. Deinde opponit CL. *Auctor* exemplum cujusdam Aulici apud Chriſtiernum II. Daniæ Regem, qui tempore veſpertino, luminaribus extinctis, ſtricto pugione eſt interemtus in conclavi, in quo tunc temporis præter Regium curſorem 11. aut 12. Nobiles erant. Cum autem de cædis autore non conſtaret, ac Nobiles culpam in curſorem conferrent, Rex omnes in conclavi dicto congregatos cuſtodiæ tradi, ac ſingulos manum dextram nudo interfecti pectori admovere, atq́; jurato purgare coëgit, quod extra culpam patratæ cædis eſſent conſtituti. Id cùm à Nobilibus fieret, corpus occiſi nullùm ſignum cruoris emanantis dedit. Accedens Curſor mortui pedes primum oſculatus eſt, deinde manu ad defuncti pectus applicata, ſanguis tam ex vulnere quàm ex naribus

us magna copia erupit, necisq; autorem endit. Huic aliud superaddit exemplum *litis* cujusdam *Etisvveilæ* apud *Lucernates*, mine *Job.* Spieß/ qui uxorem pulvinari focaverat. Adductus verò ad cadaver, . die post mortem effossum, Mulier suda- cœpit. Propius accedens, juraturus se ontem esse, sanguis è cadavere per fere- im destillavit. *Quæ verò*, inquit, *illius su- is causa? num levis facta commotio? an sudor im remanet in corpore? annon potius evapo- ? annon, quæ dum sudoris fuit, etiam illa per- sonis fuit? sed illius non fuit commotio, cum sepulchro effoderetur: aliàs enim tum tempo- statim stillasset; nec manuum impositio; nam levi manus vel digitorum impositione, stillet? n major motus, cùm extolleretur è sepulchro, non impetraverit.* Verumenimverò Resp. committit Dn. Advers. quà *posterius* ex- iplum, iterum *fallac. ignorationis Elenchi.* erba siquidem *Sperlingii* non ἁπλῶς, sed κα- τι intelligenda; nec *omnibus in universum* sibus sunt applicanda, sed ad *naturales* tan- m restringenda. Quando nonnunquam demus, corpora *innocenter* extinctorum ominum *sine omni commotione*, eo *præcisè*

tempore, quo *interfector adest*, hæmorrhagiam pati, tunc effectum quidem hunc *admirari*, causas verò ejus *indagare* minimè valemus. Multò verò minus causam reperire possumus, cur *interfecti falces*, *gladii* & alia, quibus in vitâ usus, sanguinem nonnunquam emittant, accedente homicidâ. Sic *Jacob. Martini in Disp. de cognitione sui*, Anno 1610. Wittebergæ habitâ, *probl. 8.* refert: Anno Salvatoris 1503. fuisse Tiguri quendam Cauponem nomine Buggerlino, apud quem cum pauper quidam mercenarius peculium deposuisset, oblatâq; occasione ab illo in sylva interemtus, & clam sepultus, posteà verò cum repertus esset, suspicio homicidii in Cauponem cecidit: Habuerat enim ille mercenarius falciculam quandam sub cingulo, quam arreptam obtulerunt Cauponi, quærentes, num agnosceret. Ecce ut primum manibus ejus accepta est, sanguinem sudâsse dicitur, quo facto territus homicida, cædemq; fassus, supplicio est affectus. Confer. *Horst. l. c. p. 45.* (2) quà *prius*, committit *fallaciam petitionis principii*: Nam adhuc in quæstione est, annon commotum fuerit cadaver, *osculante cursore*, & *manum pecto-*

ori applicante? interim posito, illud non um, referendum tamen exemplum casus *supernaturales*, qui ad nos non tant.

.IV. Sed pergit *Dn. Magister* in *Sperlin-* nostro refutando. *Quod autem dicit*, in- ens, *non semper sanguine stillare cadaver icidâ præsente: nec quoties stillat, toties ho- idam adstare; facilè ipsi largimur, nam ex a dictis patet, non esse in quæstione, an sem- id contingat, sed an aliquando contigerit, sumus in ea opinione, omne in cadavere occi- nguinis profluvium semper testari præsenti- homicidæ. Quod autem exinde inferre ; experientiam hanc esse fallacem, id ipsi ne- ius: Hoc potius hinc sequitur, in hoc casu temerè judicandum, sed omnes rei circum- tias accuratè pensitandas.* Resp. cur ergo *Dn. M.* contra *Sperlingium* disputas, si o- ia ipsi facilè largiris. Nam ex ipsius etiam is patet, non esse in quæstione, *an semper ontingat*, sed an *aliquando* contigerit; nec ir in ea fuit opinione, *omne* in cadavere iso *sanguinis profluvium semper* testari *præ- iam homicidæ.* Quod autem exinde in- e vis, *experientiam* hanc *non* esse *fallacem*,

id tibi negamus & hoc argumento probamus: *Quodcunq; certum homicidæ præsentiæ indicium non semper præbet, illud est fallax: Atqui experientia de sanguine, è cadavere occisi, ad præsentiam occisoris stillante, certum homicidæ præsentis indicium non semper præbet; E. est fallax.* *Major* est manifesta, quia id, quod præsente occisore *modò* contingit, *modò* non, *modò* eodem absente, neminem de illius præsentiâ certum reddere potest. *Minorem* ἐκ περιουσίας confirmamus (1) quia *hæmorrhagia hæc* præbet etiam indicium *præsentis amici.* Nam teste *Libavio in Tr.* de cruent. Cadaver. *sponso sponsæ* defunctæ assidente, sanguis aliquandò è cadavere erupit. (2) Quia *hæmorrhagias hujus indicium est prorsus ἄλογον*, cum Deus in S. L. nusquam vel ullo apice tradat, aut probet talem rationem dubium explorandi homicidam. Præscribit quidem modum aliquem ignotum inquirendi maleficum *Deut. XXI, 1. 2. 3. seq.* at verò nullam prorsus mentionem facit hujus inquisitionis, quæ fit per *cadaveris cruentationem.* (3) Quia *hæmorrhagias hujus indicium est periculosum.* Facile enim fieri potest, ut *innocentissimi* etiam homines, præsertim si

impo-

tentis sint *animi*, hanc ob rem conster-tur & tremant, adeoq; *similem veri per-ris dispositionem* acquirant. Imò sæpius pertum est, tales innocentissimè esse itos. *Quæ omnia, cum ita sese habeant* rba sunt CL. JCTI, *Petr. Heigii in Qq. Jur.* *2. quæst. 39. p. 353.*) *& adhuc in naturâ cum tate ipsa in Democriti puteo, ut ita loquar, iti jaceant, nec nisi à prudentissimis erui fa-possint; ad judicii necessitatem ea transfer-ericulosum esset. Judex igitur*, monente *rcellin.* in hist: sua lib. 29. *contentus esse et, judicare secundum prudentiam, quæ ca-in hominem, relinquendo cætera judicio divi:*

Quod verò dicit Dn. M. ex illis *Sperlin-* verbis (*Non sanguinem semper stillat &c.*) n sequi, *Experientiam hanc esse fallacem*; l hoc potius, *in hoc casu non temerè judican-n, sed omnes rei circumstantias accuratè pen-ndas*. Resp. & *hoc*, & *illud* sequitur; sed *ersô* modo. *Illud* (sc. experientiam esse lacem) *immediate*, ut jam probatum; *hoc* rò *mediatè*, id quod ita ostendimus. *Q. lax est, & judices fallere potest, in eo omnes circumstantiæ accuratè sunt pensitandæ: At-i stillicidium hocce sanguinis &c. tale est; Ergò:*

Major eſt certiſſima. *Minor* veriſſima. *Con-cluſio* E. negari nequit. Atq; hæc pro *D.* *SPERLINGIO.*

§. V. Contra *Horſtium* ſequentia urge[nt] quæ paucis etiam ſunt profliganda. *Primum* eſt, ex *ipſius*, quæ noſtra etiam eſt, *ſententi[a]* ſequi, *nullum eſſe ſanguinis fluxum in illis, i[n] quibus nulla affectus vehementia præceſſit mor-tem.* Sed reſp. negando ſequelam: quia uti dictum, ex aliis etiam cauſis hæc hæmor-rhagia oritur. *Secundum* eſt: *Sanguinem non ex intervallo ſed continuò ſtillare.* Reſ[p.] concedimus: Niſi cauſæ ambientes extern[æ] vel *interna* corporis conſtitutio fluxum im-pediant. *Tertium* eſt: *illum ſanguinis fluxum qui immediatè mortem ſequitur, hic non attend[i] ſed illum, qui intervallo temporis de novô accidi[t].* Reſp. Bone Deus! ubinam Horſtius vel no[s] eum attendimus? Eſt *fallacia ignorationis E-lenchi.* *Quartum* eſt: *in illis, qui maximâ cum vindictæ cupiditate mortui ſunt, maxim[è] cum fervore ebullire.* Reſp. concedendo ſe-quelam, ſed *conditionatè*, ſcil. niſi aliquod *in-ternum* vel *externum* adſit impedimentum. *Quintum* eſt: *illam cruentationem ſemel deſi-[ci]entem redire non poſſe.* (*Aut enim illa com-*

moti

io est adhuc in sanguine, aut non; si est, fluit; n est, non fluere potest) Resp. (*a*) D. inter quod fit *per se*, & *per Accidens*. *Per se* norum commotio educit sanguinem è nis : *Per Accidens* verò obstruuntur non nquam illæ venæ, vel alia accedunt impementa, hunc sanguinis fluxum sistentia. D. inter τὸ *fluere*, & *effluere*. *Fluere sannem* tamdiu, quamdiu à *reliquijs* illis *cais* commovetur, concedimus : *Effluere* tem semper, negamus. *Sextum* est: *Sannis abundantiam posse quidem promovere giorem fluxum, non tamen ejus impetum & vorem majorem, ejusdemq́; defectum itidem ius fluxum, non tamen ejus impetum sistere, ltò minus planè tollere.* Resp. sanguinis coa non tantùm in causa est, ut sanguis diuus effluat, sed etiam ut majori vi erumpat, que non tam ob *humorum abundantiam*, àm *spirituum*, in illis residuorum, *vehentiam.* Sic defectus itidem sanguinis fluim ejusq́; impetum *inbibere* potest æquè ac *omovere*. *Inbibet*, si illic caloris & spiritum reliquiæ sint debiliores ; *promovet*, si rtiores, *Septimum* est: *venarum obstructiem fluxum non posse impedire, aut si semel impediat,*

pediat, ſemper impedire, cùm commotio tam fortis non ſit, ut obſtructas venas aperire poßit, aut ſi poßit, certè id ſtatim poſt mortem facere, cum eò tempore adhuc ſit fortißima &c. Reſp. (1) eſt *petitio principii*, venarum obſtructionem ſanguinis fluxum non poſſe impedire, id quod probandum, non tantum dicendum fuiſſet. (2) eſt *ignoratio Elenchi*, *partim* dum dicit, venarum obſtructionem fluxum, utut ſemel non tamen ſemper impedidire poſſe: ecquis enim hoc unquam affirmavit? *Partim* dum dicit, commotionem tam fortem non eſſe, ut venas obſtructas aperire poſſit, aut ſi poſſit, certè id ſtatim poſt mortem facere. Quaſi verò ſola commotio ſanguinem eliciat! Quaſi *externus* etiam calor plurimum huic venarum apertioni non inſerviat! Quaſi impedimenta non adſint, quæ ſanguinis effluxum inhibere poſſint! *Octavum* eſt: *Calorem aëris ſolum non eſſe cauſam fluxus ſanguinei.* Reſp. iterum committitur *ignoratio Elenchi.* Cauſæ enim illæ non ſunt disjungendæ, ſed potius conjungendæ.

§. VI. Deniq; concludit hoc modo: *Quodcunq; ipſum ſolum non habet vim ſanguinem*

nem exciendi, illius quoq; umbra & vestigium solum non habet vim sanguinem exciendi. Atqui commotio humorum & permutatio ipsa solum non habet vim sanguinem exciendi. Ergo. Neque umbra & vestigium. Majorem probat, *quia vestigium & umbra non transcendunt sphæram potentiæ illius, cujus umbra & vestigium sunt. Minorem* ex eo patere dicit, quia (1) *sequeretur, talem vehementem commotionem & permutationem humorum, ex aliis etiam actionibus, & non solùm ex pugnâ cum hoste de vitâ ortam, sanguinem ciere.* (2) *quod illa commotio in interfecto, cum hoste adhuc contendente, non legatur è naribus, ore aliisq; locis patentibus, sanguinem expulisse.* Resp. Negando *Minorem.* Ad probationem dicimus (1) *vehementem humorum commotionem* non ex *hostili* tantùm aliquo *conflictu*, sed ex *aliis* etiam *actionibus* sanguinem ciere posse. In cujus rei fidem ipsam rerum omnium magistram, experientiam citamus. Ecquis enim ignorat, sanguinem *cursu* nimis commotum sæpius ex cursorum ore, naribusq; emanasse? Quis etiam adeò hospes erit in amplissimis Physicæ campis, qui nesciat summam *iræ* vehementiam? Incalescit hâc cor, effervescit sanguis, artus trepi-

trepidant, manus tremunt, spiritus in totum corpus se diffundunt & exeunt quasi suppetias instrumentis laturi, musculi sese producunt ad ictum inferendum, tumescunt venæ, & quidem ita, ut, teste *Seneca*, nonnunquam etiam *nimio fervore ruptæ magnam sanguinis copiam emiserint*. (2) Quid opus est, ut ex interfecti (rectiùs interficiendi) cum hoste adhuc contendentis, *naribus & ore* sanguis exeat? Adsunt *aliæ viæ* patentes, *vulnera* sc. ab occisore inflicta, per quæ facillimè elabi potest.

SECTIO IV.

ΑΝΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Adversariorum sententias examinans.

EXAMEN I.

Opinionis Galeoti & Sympathias defensorum.

§. I.

HÆc sententia multiplici laborat morbo. Nam (1) *falsò* fluxus sanguinis ad *decimam* aut *duodecimam horam* à tempore cædis commissæ refertur. Cùm enim *quantitatis per se nulla sit efficacia*, hoc quoq; locô

hæmor-

hæmorrhagia illa ad certum aliquod *tempus* restringi minimè potest. Quid ? quod exempla existent quamplurima, quæ post aliquot *dies* & *septimanas*, imò elapsis aliquot *annis* sanguinem ex interemti hominis cadavere profluisse restantur. (2) *Falsum*, quod *Spiritus* è *proprio suo subjecto* emigrent, & postquam in *alieno* diu habitassent, in illud remigrent. *Internus* quidem *motus* ipsis conceditur, dum in *proprio corpore*, modò huc, modò illuc, nunc sursum, nunc deorsum moventur; Sed motus ille *externus*, quem *Galeotus* comminiscitur, tanquam merum cerebelli humani figmentum, meritò rejicitur. (3) Ea ratione in *occisore* potius, quàm *occiso* spiritus movebuntur, sanguisq; excitabitur. In *occidente* enim omnis adhuc *perfectè nativus* inest *calor*, quô maximam partem destituuntur *cadavera*: Calore autem absente, nihil vel certè parum de *spiritibus* reliquum manet. (4) Verendum, ne cadaver etiam *bovis* vel *suis* ad præsentiam *lanionis*, vel alterius animantis hæmorrhagiam patiatur, præsertim si cum vindictâ violenter sit occisum. Par enim utrobiq; ratio est. Iidem siquidem, ut in homine, ita in bruto quoq; Spiri-

Spiritus reperiuntur. (5) Si *occisoris Spiritus* in *occidendum* convolent, itidemq; *hominis trucidandi*, vindictæ cupidi, in *occisorem* tendant, sequeretur, cadavera eorum, qui *sine* vehementi *commotione* decessêre, *sanguine non* stillare. Atqui posterius est falsum; Ergò & prius. *Minor* vel ex solo illo *Horstii* exemplo constat, quod primâ statim Διασκέψεως suæ facie enarravit. Vid. Sect. 1. art. 1. (6) *Falsum* est, *Spiritus occisi* in *occisoris* corpore *vivere*. Nam aut *principaliter* aut *instrumentaliter* ibi vivere dicuntur. Non *illud*: quia sola anima, principalis vitæ causa est. Neq; *hoc*; quia aut vivificantur ab *anima occisi*, aut ab *anima occisoris*; cum *tertium* hic non detur. Sed non diriguntur ac vivificantur ab *anima occisi*, quæ ab ipsis separata est, & in certo suo versatur πȣ̃; multò minus ab *anima occisoris* informantur, cum hac enim ejus que instrumentis dissensum alunt, secundum hypothesin *Galeoti*. Et quî fieri posset, ut *spiritus occisoris* longè plures atq; *fortiores*, *debiliores* illos *occisi spiritus*, sibi inimicos tolerarent? Nonne quantâ possent vi eosdem expellerent? Id enim *hostium* requirit *indoles*. Ergò relinquitur, *Spiritus occisi* in *occiso*-

occisoris corpore minimè *vivere* posse. (7) *Falsum* est, *sanguinem* jam *frigefactum*, à *spiritibus occisoris*, in ipso existentibus, iterum agitari & ad fluxum aptum reddi. Nam si *sanguis frigescit*, &ad fluxum ineptus efficitur, tunc quoq; *spiritus* in ipso contenti, motricem suam facultatem amittent. Atqui verum est prius; Ergò & posterius. *Majoris* consequentiam probamus: *Quia* Spiritus illi nihil aliud sunt, quàm subtilissimæ subtilissimi sanguinis particulæ. Vid. *Sperling. in Zool. p. 152.* Jam verò quemadmodum sanguis, exhalato omni calore, consistentiam atq; fluiditatem suam non retinet, ita nec spiritus illi sine calore suas edere poterunt operationes. (8) *Contradictio* est, quando ultimo loco *Galeotus* scribit, corpora esse debere *calidiora*, quoniam calore Spiritus conservantur; & tamen in antecedentibus dixerat, sanguinem jam esse *frigefactum*. Si enim est *frigefactus*, quomodo *calor* ibidem esse potest? Si verò hic adest, quomodò *frigus* ibidem locum inveniet?

§. II. Sed ad *Sympathiam* propius accedimus, eamq; & hic proscribimus. Nam quænam inter *Latronem* & crudeli nece *per-*

 emtum

emtum, esse possit *amicitia*? quî ad *unionem sui hostis sanguis* inclinet? Non fugiat magis ac retro se abscondat emersurus? Quomodo *spiritus* illi, qui ex *interfectoris oculis* in *interficiendum* egressi dicuntur, tantam vim habeant, ut magnam sanguinis copiam extrahant? Quo altero *vis* impressa ad plures *annos perseveret*, in aliis *deficiat* proximo dierum spatio? Utriusq; enim experimenti historia præstò est. Adde quod *Sympathia* pariter ac *Antipathia* cum *ortu rerum* statim incipiat, & *perpetuò eadem* sit; hic verò longè aliter se res habet. Benè igitur *B. Dn. Danhauerus* Colleg. Physs. 4. Contr. 8. p. 131. ex Amore, quem *Scaliger* vocat *affectum unionis* Exerc. 301. s. 1. colligit, *Physicis principiis repugnare vulgi opinionem, quâ existimatur, profluvio sanguinis homicidam prodi, nam quid hoc esset aliud, quàm suo effluxu velle infensissimo hosti uniri, eundemq; amare?*

EXA-

EXAMEN II.

Opinionis Lemnii, Schotti, Kircheri &c. ad Antipathiam confugientium.

§. I. Utut *probabilis* videatur hæc adſertio, obſtant tamen nonnulla, quæ de ponte eam dejiciunt. Nam (1) *omnis Antipathia à natura congenita eſt, & innata.* Atqui *inimica inter ſanguinem occiſi & occiſorem à natura non eſt congenita & innata*; Ergò *non eſt Antipathia. Majorem* confirmant exempla, quæ de *verâ Antipathia* proferuntur, omnia. Sic à natura innatum eſt odium *Lupo* & *ovi*, *accipitri* & *columbæ*. Sic nobilis illa *Matrona*, cujus mentionem facit *Renodæus Inſtit. l. 1. c. 8. p. 9.* à primo ſtatim *nativitatis momento* ſine deliquio animi *roſarum* ferre nequivit *odorem*. Sic *alia* ſpectatæ formæ & virtutis *fœmina*, nomine *Franciſca*, ab *infantia* ſtatim carnium *eſum* abhorruit, teſte *Scalig. Exerc. 153. ſ. 10.* Sic quidem *Hiſpanus* nunquam *piſces* guſtarat, nec delibare potuerat: At cum ab amico ſemel ad cœnam fuiſſet invitatus, ova q; deguſtaſſet, quibus ſiccati piſcis pulvis cautè fuerat admixtus, in animi anguſtias,

cordis pressuras, cum vomitu & secessu inc
dit, ita ut exanimis propè deficeret, autore
Amato Lusitano Curat. X. Cent. 2. Sic *Paren*
ille, de quo *Libavius Tract. de Antipath. Ra*
part. 2. Sing. verba facit, *filium* suum ab ort
statim in eodem conclavi tolerare non p
tuit: Hæc ad *Majorem.* *Minorem* probamu
quia *inimicitia* illa *ex accidenti* interfectori
interficiendo in inimico illo & hostili confl
ctu imprimitur (loquimur ex hypothesi
nec à natura statim connascitur. Arctiss
ma enim sæpius *occisorem* inter & *occisum*
intercessit *amicitia*, nec ulla dissensionis al
cujus in vita apparuit nota. Quod si igitu
hæc *inimicitia à natura* occidendo esset im
pressa, cur non in vita statim per sanguini
effluxum esset manifestata?

§. II. Sed *instabis* fortassis: Quamvis An
tipathia non ex cognitione quadam sensual
sed propriè ab ipsâ naturâ dependeat; No
tamen negari potest, quod in inimico & ho
stili conflictu occisoris & occisi, maxima cor
poris perturbatio præcedat, quæ ejusmod
qualitatem occultam humoribus & spirit
bus imprimere possit, ita ut effluvium spir
tale inimicum, ab occisore effluens, in co
por

pore occisi sanguinem commovere queat. *Resp.* verò per distinct. 17. ἀπ̓ χρ. Concedendo quidem non in *hostili conflictu* maxima fiat *spirituum & humorum commotio*, quatenus ipsis *phantasia* imperat, & tanquam adminicula pro defendendis partibus huc & illuc transmittit. Cum autem nullum *objectum sensile* secundum *realem suam naturam* à sensu nostro recipiatur, sed solum per *speciem sensibilem* tanquam per *imaginem* repræsentetur; idcircò non constat, quomodo *corpori percussoris* ejusmodi *qualitas realiter* imprimi possit, quæ per *effluvium spiritale* posteà egrediatur, & sanguinem in occiso corpore ad motum adhuc aptum commoveat. Non enim inter *hostes pugna* est, quatenus sunt *homines*, vel *corpora naturalia*; sed quatenus *unus alterum odit*, & illatæ injuriæ *vindictam expetit*. Vid. *Horst. l.c. p. 42. 43.*

§. III. (2) *Omnis Antipathia perpetuò est eadem*; atqui *inimicitia inter sanguinem occisi & occisorem perpetuò non est eadem*; Ergò *non est Antipathia. Major* experientia roboratur. Ovis enim *perpetuò* lupum fugit, columba *perpetuò* accipitrem horret. Nec ullum contrarium facilè afferri potest exem-

 plum.

plum. *Minor* patet,(1)*quia* sanguis ex occi-
si corpore *non semper* stillat,quantumvis *pr-
sens* sit *homicida*. Id quod ipse *Libavius* e-
emplo Ilmenoitano confirmat,ubi opinio
eventus non respondit, cum tamen sat r-
cens cædis auctor adhiberetur, ipsiusq; f-
ctum confiteretur,pag. 154. 275. Et vel se-
centis aliis, si opus foret, exemplis idem pr-
bare possemus. Atq; hinc etiam, quod r-
fert *Apollonius Rhodius l. 4. Argonaut. n. 41.*
184. & *Scholiastes Sophoclis in Electrâ*,antiqu-
tus receptum fuit, ut, qui fluxu sanguinis e
occisi corpore prodi nollent, *ter lingerent i-
terfecti sanguinem,statim expuendum*, aut e-
trema corporis, *nasum, aures, digitos, pedem
manumve,ad collum, vel maxillas suspenderen*
aut *gladium* cædis instrumentum , *capillis i-
terfecti abstergerent*. (2)*quia* Sanguis ex c-
davere ad *amicorum* etiam & cognatorun
præsentiam sæpius emanavit, id quod luc-
lenter patet vel ex unica illa historia, quan
Libavius a. l. annotavit, de cadavere *sponsæ*
præsentiam *Sponsi* stillante. (3)*quia* sangu-
nullo vel Amico vel interfectore præsente s-
pius effluxit , quo de vide Sect. 3. *x-
ταση.*

§.IV.

§. IV. At *inquis*: Externum sæpius adesse *impedimentum*, quod *spiritale effluvium* corrumpat, ita ut ἀντιπαθοῦντες in sese agere & reagere non possint. Id quod apparet in *mustelis & testudinibus*, quibus, si *rutâ* sint munitæ, frustra insidiantur *serpentes*. Eaque propter etiam hic ex occisi corpore non semper effluere sanguinem, licet præsens sit interfector. Verum *respondemus*, concedendo, quod sæpius *impedimentum* aliquod adsit *externum*, quale inter *serpentes* & *mustelas* est *ruta*, inter *magnetem* & *ferrum* (respectu *Sympathias*) est *allium*; at verò an idem hic reperiatur, valdè dubitamus. Nomina enim nobis *externum* illud *impedimentum*, quod hæmorrhagiam illam sistit & inhibet, & Phyllida solus habeto. Nomina eam nobis rationem, ob quam cadaver licet vel ipse interfector digitos suos in ipsa occisi vulnera immiserit, sanguinem tamen nullum emiserit, & vir esto.

§. V. *Dices*: impedimentum illud esse *Aërem*, *aromatibus* aut aliis *graveolentibus alteratum*: vel etiam *Dæmonem* in gratiam homicidæ vel alicujus sagæ posse hæmorrhagiam sistere. Resp. (1) quà *prius* concedendo

quidem, quod *aëris densatio* spiritale effluvium nonnunquam corrumpere possit, quo minus ad aliud corpus transire valeat. Unde verò constat, quod hic ejusmodi spiritale reperiatur atq; egrediatur effluvium? Unde constat, quod si spiritus fortean emittantur, illi præcisè in adstantem homicidam ferantur? Hoc probandum prius, non præsupponendum solùm est. Et quid dicendum de eo, quando occisor digitos in vulnera mittit, imò linguâ suâ eadem attingit, neq; tamen ullam sanguinis guttulam elicit. Tunc sanè aëris immutatio in causa esse non poterit, quo minus spiritale effluvium sanguinis fluxum excitet, cum parum vel nihil aëris occisorem inter & occisi corpus intercedat. (2) quà *posterius*, sequelam negando. Nam à *posse* ad *esse* N. V.C. Neq; enim à *particulari* ad *universale* concludere Philosopho licitum est.

EXAMEN III.

Opinionis Campanellæ, Tholosani &c. rem ad animæ reliquias deferentium.

Quod ad hanc sententiam attinet, respondemus (1) Si stillatio sanguinis ex occisi corpo-

corpore provenit ex *reliquiis animæ*, illæ *reliquiæ* aut erunt *animæ rationalis*, aut *sensitivæ*, aut *vegetantis*; Plures enim *animæ gradus* non dantur. Sed non sunt *reliquiæ animæ rationalis*, quia hæc maximè ἀμέριστος est, *Arist. 8. Met. c. 3. tit. 10.* & jamjam corpus reliquit; neq; sunt *reliquiæ* animæ *sensitivæ* vel *vegetantis*, quia ipsa anima *sensitiva* atq; *vegetativa* à *rationali*, in homine, non *distinguuntur realiter*. (2) Exempla, quæ proferuntur, ad rhombum faciunt minimè. *Caudæ* enim *anguillarum* & *lacertarum* abscissæ, item *pedes aranearum* truncati, non eo *præcisè* tempore, quo ille, *qui abscidit, præsens* est, commoventur; sed *quocunq; tempore*, & tantisper, donec vis omnis extincta erit. Neq; tantum *occisore præsente*, sed ad *cujuslibet præsentiam* motum faciunt. (3) *Disting.* propterea inter *ferventem quendam calorem* vel *vaporem*, & *animæ reliquias*; illum in occisi corpore, præsertim in corde, aliquandiu, beneficio sanguinis, retineri posse, non inficiamur; sed indè statim ad *animæ reliquias* dilabi non debemus. (4) contra *Tholosanum* ita concludimus: *Quicquid mente prorsus destituitur, illud mente concuti nequit*; Atqui *ca-*

daver hominis interemti, mente prorsus ...
ret seu destituitur; Ergò, *Major* sua luc
lucet. Nam *non-Entis nullæ possunt esse af*
ctiones, nullæ operationes. Minor vel ex an
cedentibus constat.

EXAMEN IV.

Opinionis Cœlii Rhodigini.

Circa hanc sequentia sunt observanda:
Falsò intra plus minus *septem* horas sang
nem effluere asserit. Ex cadavere enim
ctennali ad præsentiam Matris sanguinem
stillasse, *Albertus Hildebrand. lib. Observ. Si*
Horst. p. 432. refert. (2) Non constat, qu
per *sensilis animæ vires* intelligat Auctor il
Aut enim intelligit aliquod *substantiale*, a
aliquod *Accidentale*. Si *substantiale*, vel *r*
quias animæ sensitivæ intelligit, vel *Spiritus*
animâ adhuc præsente, commotos. Si *illi*
animam rationalem *divisibilem* faciat nece
est, quod tamen absurdum; Sin *hoc*, di
quomodo spiritus illi *præcisè* commovea
tur, *præsente percussore*? Quod si autem *ac*
dentale quid intelligat, sciat, *nullum accid*
absq; suo subjecto naturaliter subjicere po
(3) *Petitio principii* est, spiritus convolare,
in

insitâ levitate mox autorem circumsilire, cujus calore perseverent persistantq; aliquandiu. Unde enim quæso, hoc probabitur? Eâ igitur facilitate, quâ dicitur, etiam rejicitur. (4) Ingens quoq; *postulatum* est, Spiritus semel egressos sanguinem denuò repetere. Unde enim hic *appetitus* Spiritibus? Et si talem habent, cur à sanguine anteà recessêre? Unde illa insultatio spirituum in occisore? à *vindictâ?* at hâc carent, quoniam animâ carent. *Vindicta* verò *animæ affectus* est. (5) Exindè potius sequeretur, occisorem sanguinem effundere, quia in eum convolent Spiritus & evolando sanguinem educant. (6) Videtur supponere, *visionem* fieri per *radiorum emissionem*, quâ mediante emittantur quoq; insimul Spiritus ab occisore recepti. Sed hoc jamdudum explosum est à Sapientioribus. Vid. *Sperl. in Zool.* (7) Non omnia cadavera cum *vindictâ* ceciderunt. Anne igitur his omnis omninò sanguinis fluxus denegandus? Certè, ex sententia *Rhodigini.* Cum enim in his nulla præcesserit vindictæ aut cupiditatis cogitatio, nullæ etiam sensilis animæ, cupiditatis sc. & vindictæ, vires residuæ esse poterunt.

Sed

Sed tamen hæmorrhagiam ista quoq; corpora passa esse, testatur satis superq; experientia.

EXAMEN V.

Opinionis Bodini, Kornmanni, & aliorum, oberrantibus interfectorum animabus effectum huncce adscribentium.

Non à veritate tantùm, sed à pietate etiam aliena prorsus hæc sententia est. Sic enim (1) arguimus: *Quæcunq; anima à corpore suo est separata, illa per corpus amplius operari nequit:* Atqui *anima interemti hominis à corpore suo est separata*; Ergò *per corpus operari nequit. Major* inde corroboratur, quia inter *agens* & *patiens* necessarius est aliquis *contactus*, sive *corporalis* ille sit, sive *virtualis. Minor* ex ipsa mortis ratione patet. Nam *mors* sive *naturalis* sit, sive *violenta*, nihil aliud est, quàm *separatio animæ à corpore.* (2) Omnis *anima separata extra mundanam conservationem in certò suo πȣ̃ existit, adeoq; circa cadavera errare aut cruentationem causari nequit;* Atqui *anima interemti hominis est*

nis est separata; Ergò. *Minor* est certa, secus enim corpus adhuc informaret, & ad actiones vitales obeundas disponeret, adeoque corpus non *mortuum* sed *vivum* esset. *Major* ex libro *Scripturæ* cumprimis redditur manifesta. (3) *Anima latet in sanguine*, sed *cum corpore conjuncta*, non verò *separata*. Deinde esse dicitur in sanguine non *principaliter*, sed *instrumentaliter*; non *exclusivè*, sed *inclusivè*. (4) inconsequens est consequentia: *Anima latet in sanguine, & invita discedit à corpore*; Ergò *circumerrat illud, & seipsi insinuare tentat*. Rationem inconsequentiæ, *Theologorum* suppeditant Scholæ, in quas transilire nolumus. (6) Ad locum illum Genes. IV. respondet, *B. Gerhardus Comment, in Genes. c. 4. p. 148.* sequentibus verbis: (α) *Per Prosopopœiam atrocitas homicidii exprimitur, quod singulæ quasi guttæ sanguinis habeant linguas, & vindictam exposcant.* (β) *Anima Abelis coram Deo post mortem locuta Apoc. VI. v. 11.* (γ) *Clamor, quem Abel edidit, cum à fratre interficeretur, post mortem adhuc sonuit in auribus Dei.* A clamore itaq; vindictæ ad Deum, ad clamorem vindictæ ad homines & ad sanguinis destillationem N. V. C.

EXAMEN

EXAMEN VI.

Opinionis Cornelii Gemmæ, in Occisoris imagine, sanguini occisi inhærente, causam quærentis.

Falsa, quæ hæc sententia continet, tot ferè sunt, quot verba, quibus ipsa exprimitur. Nam (1) *Falsò* stillicidium hoc ad *tertium* usq; *diem* restringi videtur ; cum vel sexcenta adsint exempla, quæ contrarium loquuntur, uti jam supra docuimus. (2) *Falsò* interfectoris *idea* in concreto cadaveris sanguine latere dicitur. Quo enim pacto *idea* in *sanguine* latitet, cum ipse nunquam senserit aut cognoverit ideam ? Aut ipse *sanguis* percipit *naturali facultate* objectum; aut vi impressum ab *externâ causâ* suscipit. Neutrum esse potest. Et si latitat, quo pacto citra *sensorium externum* vivum cognoscet præsentem? Nam necesse est, *interiorem ideam* conferri cum *exteriori sensili*. At hoc nullo, ne *dormiente quidem*, nedum *mortuo* fieri potest. Remanere quasdam imagines in sensoriis vult Philosophus: unde nocturno tempore observentur nobis diei gesta; at clau-

ut clausis oculis & jam demortuis amissâ formâ & facultate suâ, quis conjiceret, præsentem illam rem, à quâ ante *sensilem speciem* conceperat? Mirabile etiam est, cur id sonat in *quovis sanguine*, cum nonnisi *circa cerebrum* sanguis putetur *ad sentiendum aptus*. In *spiritibus* tam *fugacibus*, quomodo erit *idea* residua? Nullus *apoplecticorum aut dormientium* hostem suum adstantem percipit, quomodò *mortuus*? Cur etiam in *concreto sanguine* restet? Aut quomodo hic posteà fiet ita aqueus, ut perfluat? (3) *Falsum*, quod residuus ille spiritus propter *ideas inhærentes* in percussorem obvium concitetur: omni enim *sensu*, omni *judicio spiritus* ille *residuus* caret, ita ut interfectorem *sentire*, aut ab alio homine eum *distingvere* nequeat. (4) *Falsum*, quod stillicidium sanguinis è cadavere non prius supprimatur, quam *occisor* longe sit *remotus*: experientiam enim testem vocamus, sæpissimè hæmorrhagiam hanc, occisore adhuc præsente, desiisse. Et quanta, quæso, sanguinis copia corpori inesset, si tantisper, donec percussor amoveretur, stillaret? *Nonnunquam* quidem id accidisse legimus; Sed *particulare* hoc

est.

est. A *particulari* autem ad *universal*... N. V. C.

EXAMEN VII.

Opinionis Majoli, aëris attractionem & spirituum infectionem causam hujus rei constituentis.

Hæc Majoli sententia satis quidem *speci*... *sè* profertur, minus tamen *verè* prolata esse videtur. Nam (1) propria vineta cædit, & sibi ipsi contradicit, dum inquit: *Cadaver omni spiritu est destitutum*, & mox subjungit, quod tamen *horrore tunc concutiatur*, *transeunte occisore*, *quia spiritus ibi in vulnere sunt quadantenus infecti à spiritibus interficientis* &c. Majoris evidentiæ igitur argumentamur ita: *Quodcunq; cadaver omni spiritu est destitutum, in illius etiam vulneribus spiritus nulli superesse possunt*; atqui *cadaver hominis interfecti omni spiritu est destitutum*; Ergò. *Major* pro fundamento habet primum illud cognoscendi principium: *impossibile est idem* (corpus) *simul esse* (spiritibus præditum) *& non esse* (spiritibus præditum). *Minor* est *Majoli*. E. (2) Negamus, quod *cadaver interemti hominis* transeun-

transeunte occisore, *horrore concutiatur*, idq; hoc ratiocinio probamus: *Quodcunq; est* ἀναίσθητον, *illud etiam horrore concuti non potest*: Atqui *cadaver hominis interemti* est ἀναίσθητον; Ergò *etiam horrore concuti non potest*. *Major* patet, quia *horror* est *affectus animæ sensitivæ*, & *sensibus* rebusq; *sensitivis* tantùm incutitur. Hinc frustrà operam sumit, qui ligno vel lapidi horrorem injicere cupit. *Minor* est certissima & ab ipso etiam *Majolo* concessa. E. (5) *Principium petit*, quando dicit, *spiritus in vulnere esse quadantenus infectos à spiritibus occisoris*. Hoc enim adhuc dubium & probatione indiget. Incertum quoq; est, *aërem infectum*, *transeunte homicidâ*, *ad ipsum vulnus trahi*. Quænam enim hic tractionis fingenda causa? Num *facultas attractrix* sanguini concedenda, cujus beneficio effluvia attrahat? Minimè. Ratio est: *Quaecunq; effluvia dissentanea sunt*, *illa non attrahuntur ab attractrice facultate*. Atqui *effluvia illa ab occisore*, *secundum illius sententiam*, *egressa respectu occisi sunt dissentanea*; Ergò. *Minor* ex hypothesi *Majoli* propullulat. *Major* ex *facultatis attractricis* constitutione patet. (6) Concedimus

G alias,

aliàs, quod *attractio aëris* aliquam *sanguini ebullitionem* causari possit; verum an *præcise* ad *præsentiam homicidæ* sanguis ab aëre excitetur, nondum satis est confirmatum.

EXAMEN IIX.

Opinionis Watsonii.

Limam, quæ merentur, sequentia sunt (1) *Homicida* ad cadaver adductus *non semper alteratur.* Quidam enim *præfracti* sunt animi, ita ut nullo modo commoveri possint. Alii sibi *persuadent*, hæmorrhagiam non esse secuturam, adeoq; itidem non afficiuntur. (2) Interim posito, *metus* aliosq; affectus occupare interfectorem, nondum tamen constat, an sint *causa istius effluxus.* (3) Non semper nudato corpori *manus trementis* imponuntur; Ergò χειροθεσία *adæquata* illius stillicidii *causa* esse nequit. (4) Si manus trementis *refrigerant* sanguinem, eundem non *educent*: atqui verum est prius, secundum mentem *Watsonii*; Ergò & posterius. *Majoris* connexio patet: quia sanguis per *frigiditatem* ad *fluxum ineptus* redditur.

EXA

EXAMEN IX.

Opinionis Libavii, Avicennæ &c. mira de Imaginatione somniantium.

§. I. Ad *Libavii* sententiam notamus (1) concedendo quidem, quod motus sanguinis eo ipso tempore, quo primum alter cum altero congressus est, vehementissimus in corpore fuerit, quodq; ejus vis & potentia tam citò non extinguatur; At verò quod illa vis in *quartum* usq; *annum* pluresve duret, vero non videtur consentaneum. Argumentamur ita: *A quocunq; anima est separata, illius sanguis residuus diu naturaliter moveri non potest:* Atqui *à cadavere occisi hominis anima est separata;* Ergò *illius sanguis residuus diu naturaliter moveri non potest. Major* probatur, quia anima *internum* est principium motus in animato. *Minor* nulla probatione indiget. (2) Utut ponamus etiam, *sanguini*, quamdiu in naturali suo vigore est constitutus, *naturalem* quandam inesse *vim ad movendum*; tamen quod *præcisè* ille motus, animâ jam separatâ, determinetur ad *præsentiam amici* vel *inimici*, illud negamus. Hinc *principii petitio* est, quandò *Libavius* dicit,

cit, *naturâ inesse* cadaveri *vim* quandam, quâ valeat *præsente* seu *amico* seu *inimico* circa spiritus & sanguinem *moveri*. Quid obstat, quò minus etiam vel alio, vel nullo præsente per *motricem* illam *facultatem* moveri possit? Probandum, non tantùm dicendum, hoc fuisset. (3) Nititur *Libavius* falsâ hypothesi, dum affectus non ad *animam* solùm, sed ad *corpus* etiam refert p.306. adeoq; in sanguine occisi esse affectum ulciscendi se, colligit. Verùm præter rem & rationem. Nam *quicquid est qualitas animæ sensitivæ, illud non est qualitas corporis : atqui affectus est qualitas animæ sensitivæ*; Ergò. *Major*, quia anima & corpus distinctissima sunt. *Minor*: quia affectus est passio animæ sensitivæ, insequens facultatem ipsius appetentem. Vid. *B. Sperl. in Zool.* (4) Non semper *mutuus* est *hostilis conflictus*, quod *Libavius* p. 281. supponere videtur, cum sæpè *ex improviso* alter ab altero interficiatur, neq; tamen fluxus sanguinis cessat. Vid. *Horstium l. c.* & fidem dictis facies. (5) Rationem illam, quam ex *spiritibus interemti* petit, eamq; dicit caussam esse moti sanguinis in percusso, cum nondum satis exposuerit, nondum quoque

eam

eam recipere possumus: & tametsi ibidem plurima pro ea confirmanda adduxerit, paucissima tamen, imò omnia ad rem nequicquam faciunt. (6) Quod ad *imaginationem* attinet, non negamus, magnos atq; admirandos ejus esse effectus. Sic *imaginatio* varios mirosq; efformat *fœtus*. Hinc Mulier alba Æthiopem peperit, teste *Quintiliano*: Æthiopiæ Regis Conjux Chariclæam albam genuit, narrante *Heliodoro*: Puella hirsutum Puerum in lucem edidit, auctore *Damasceno*; aliæ cornutos protulere filios, referente *Joh. Bapt. Portâ*. *Imaginatio* subitas, easq; vehementissimas, commotiones atq; immutationes, ex amoris affectu dependentes, causatur. *Imaginatio* ὑπνοβάτας, sui quadam specie per somnum oblatâ, instigat, ut dormiendo surgant, & vigilantium opera perficiant. Quid? *imaginatio* imperat humoribus, imperat spiritibus in corde nostro. Hinc cum imaginamur rem terribilem, colligit se sanguis circa cor; cum jucundam, effunditur; cum indignam aut turpem, tendit in faciem; cum libidinosam, tendit in genitalia, atq; in has aut illas partes, ut hæc aut illa imaginatio surripit, dicente *Vallesio*

lib. 2. Controv. cap. 4. *Imaginatio in vulnerato* etiam *vivente* sanguinem excitare potis est, præsente vulnerante, ut jam suprà docuimus. Verum enim verò an imaginatio idem in *vulnerato mortuo* præstare, sanguinemq; ad *occisoris præsentiam* excitare valeat, sanæ rationi non videtur esse consentaneum. Dic enim, quæso, quomodo *per imaginationem* spiritus ex interfectore ad interfectum egredientur? Dic quomodò ex *interfecto* vapores unà educerent? dic, annon potius *occisor*, quàm *occisus* hâc ratione sanguinem sit emissurus? dum enim ex eò spiritus exeunt, facilè quoq; nonnullas guttulas secum trahere possunt. Vanum ergò est, quod *in imaginatione Libavius* quærit, *κενὸ-φύγετον*.

§. II. Sed dandum etiam aliquid est *Avicennæ*, aliisq; *Arabibus* apud *Weinrichium l. c.* Nam frustrà hi supponunt, *phantasiam* in *externam* quoq; *materiam* multum juris habere. Quod si enim (*i*) verum esset, beati forent *melancholici*, nemoq; non posset sibi divitias, regna & alia multa acquirere. Et quis nostrum viveret, si *imaginatio* hostium tantoperè in nos valeret? quid opus esset, tormen-

tormentis ad bellum sese instruere; (2) Et si in *propriis* sui *corporis* partes pro libitu agere non potest, quomodò in *externa & aliena* imperium exercebit? Prius patet. Digitus in gangræna est emortuus; sed *imaginando* non vivificatur. Imaginor ignem, non calent cerebrum. Nivem cogito, non refrigeratur. Non ægrotat Medicus, de morbo dum cogitat. Non convalescit ægrotus, cum sanitatem tacitâ secum volvit mente. Quemadmodum enim speculum, cum in eo rei oppositæ idolum apparet, non mutatur, neq; in melius, neq; in deterius; ita neq; *phantasia*, utpote quæ *speculum quasi animæ* est, imagines rerum recipiens. Vid. *Weinrichium l. c. p.* 168. (3) Quod verò attinet ad fundamenta hujus sententiæ, ea valdè lubrica atq; imbecillia sunt. Nam commentum est, nonnullos *solo contactu, incurabiles morbos, sine remedio aliquo, per imaginationem aliquam, sustulisse.* Distinguendum enim inter nudam *imaginationem*, & *superstitionem.* Huic, non illi, curatio illa, si quæ subsecuta est, accepta ferenda. Deinde phantasticum quoq; est, sæpè *serpentes unum in locum per imaginationem esse coactos.*

Nam iterum hic disting. inter *imaginationem*, & *superstitionem* s. *dæmoniacam confœderationem*. Hanc, non illam sapit *serpentum incantatio*. Vid. *Delrio in disquisit. Mag.*

EXAMEN X.

Opinionis Valeriolæ, Melanchtonis, Tympii, arcano Dei judicio rem committentium.

Hi triplici peccant modò (1) supponendo, stillicidium hocce sanguinis certum præsentis occisoris exhibere indicium, quod tamen jam suprà explosimus. (2) Confugiendo ad *causam primam & universalem*, neglectis *secundis* atq; *particularibus*. Non quidem inficiamur, Deum Opt. Max. uti ad omnes, ita ad hos quoq; effectus concurrere; verum non excluduntur eo ipso *causæ particulares*. *Causa enim prima*, quoad *ordinarium* naturæ cursum, *non agit sine secunda*, docentibus *Metaphysicorum* scholis. (3) Non distinguendo inter *causas naturales*, & *supernaturales*. In *his* ad causam *supernaturalem* confugiendum; in *illis* verò *causæ proximæ*, naturales atq; particulares, attendendæ sunt atq; indagandæ.

CAPUT

CAPUT II.
DE LACRYMIS CROCODILI.

Auctores statuentes, Crocodilos lacrymari. Auctores negantes Crocodili lacrymas. Vox Crocodilus *unde. Significatio ejus varia. Synonymia.* Lacryma, Lachryma, Lacruma, Dacryma. *Lacrymæ impropriè sic dictæ rerum inanimatarum. Lacrymæ arborum, Lacrymæ brutorum, ut equorum, leonum, canum, asinorum, boum, avium, lusciniæ. Comparatio à lusciniæ fletu. Lacrymæ hominum cum morbo. Lacrymæ sine morbo variæ. Definitio lacyrmarum. Earum caussa efficiens moralis, Physica, Ministerialis, Instrumentalis. Imperium intellectus in voluntatem. Via lacrymarum. Harum materia, Forma, finis. Solus homo lacrymatur. Crocodili descriptio. Proverbium :* Crocodili lacrymæ. *Argumentum contra Crocodili lacrymas à ratione. Intellectus brutorum. Argumentum à risu. Contrariorum subjectum. Argumenta alia. Solutio objectionum. Emblema :* Plorat & devorat. *Origo Proverbii :* Lacrymæ Crocodili. *Judicium de lacrymis brutorum. An lacrymæ impropriè saltim ita vocatæ Crocodilo sint concedendæ, dubitatur.*

SECTIO I.

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Auctorum sententias apponens.

§. I.

C*Rocodilos lacrymari*, multi ſunt qui negant, multi qui affirmant. Ex his *Phyſiologus* apud *Vincentium Belluacenſem* in Spec. Nat. lib. 17. *Crocodilus*, inquit, *ſi quando invenerit hominem, & poteſt eum vincere, comedit eum, & poſtea ſuper eum plorat.* Albertus M. Hiſt. Animal. lib. 24. *Crocodilus hominem quoq́, cùm poteſt, interficit, ſed eundem poſtea, ut dicunt quidam, deplangit.* Petrus Martyr apud *Geſnerum* de quadrup. ovip. lib. 2. pag. 14. *Crocodilum ſolum ex brutis lacrymari quidam tradunt.* Geſnerus l.c. *Sunt qui ſcribant, Crocodilum conſpecto procul homine, lacrymas emittere atq; eundem mox devorare.* Levinus Lemnius lib. 4. de occult. Nat. mirac. cap. 10. p. 395. *Crocodilus, de quo proverbium, Crocodili lacrymæ, homini inſidias ſtruit ac devoratū diſcerptumq; deplorat.* Franz. Hiſt. An. p. 289. *Solet prius corpus animalium comedere, & poſteà cum lacrymis adolere caput; unde eſt proverbium, lacrymæ crocodili, cum quis ſimulat miſericor-*

ricordiam. Mercurialis apud Exc. Dn. D. Schneiderum T. 3. de Cat. c. 9. p. 372. *Cervi, apri, crocodili & apud Medicos & apud Philosophos lacrymari dicuntur. Heidfeldius* in Sphyng. c. 10. p. 340. *Drexel.* in Phäeth. c. 46. *Richterus* in quæst. miscell. q. 49. *Piccartus* in observ. Historico-Pol. Dec. 13. c. 1. *Schottus* Phys. curios. l. 7. p. 881. *Faber* in Lexic. *Octavianus de Tufo* Neapol. in c. 12. Eccl. p. 506. & alii.

§. II. *Negativam* qui sequuntur, vel *κατὰ τὸ ῥητὸν* suam exponunt mentem, ut *Deusingius* Philosophus ac Medicus clarissimus, in secundinis detectis fœtus Mussipontani sect. 1. pag. 9. *Zacutus* apud Dn. D. Schneid. l. a. *Crocodili non sunt veræ lacrymæ. Vossius* Theol. Gent. lib. 3. cap. 47. pag. 978. *Crocodilos aliquis dixerit flere, quia lacrymæ eorum abiere in proverbium. Sed est hoc de lacrymis fictis, non veris; nec satis constat, ecquid veri subsit fabellæ de lacrymis Crocodili simulatis.* Dn. D. *Hildebrand.* in Disp. Theol. de lacrymis Christi, Helmstadj habitâ. *B. Sperlingius* in Anthropol. Phys. cap. 5. quæst. 7. p. 273. *Crocodili lacrymæ notæ sunt. Dicunt, antequam hominem devoret, prius lacrymari. Sed ut canes, se-*

nes, feles, aliaq; bruta, voce & gestibus lætitiam declarantia, ridere videntur, verè non rident: ita & cum ejulatu ac clamore dolorem manifestant, lacrymari videntur, sed videntur &c.

§. III. Vel κατὰ τὴν διάνοιαν, *Crocodilo lacrymas* denegant, idq; eô ipso, dum *soli homini* easdem vendicant. Ita *Goclen*. in Physiol. Ris. p. 171. ubi lacrymas sic definit: *Lacrymæ* (NB) *propriè sunt guttæ aquæ, ex oculis* (NB) *hominis profluentes, ortæ ex humore excrementitio, à venis capitis ad carnem spongiosam oculorum delatæ, ibiq; collectæ.* Quanquam in *Phys. complet.* p. 1098. brutis lacrymas concedere videatur, fortean tamen ibi *impropriè* sic dictas intelligit *B. Scharffius* in Phys. Recogn. lib. 8. c. 4. p. 1022. quando fletum secundariam animæ rationis facultatem constituit, eumq; ita describit, quod sit *actus* (NB) *hominis, quo per effusionem lacrymarum indicat compressionem cordis majorem: adeoq; & singularem tristitiæ affectum attestatur.* Hinc pag. seqv. axioma subjicit. *Hominis est ridere & flere.* Conf. ejusdem *Man. Phys.* lib. 8. c. 4. p. 419. consentit *Nierembergius* Hist. Nat. lib. 3. cap. 24. p. 47. *Solus homo lacrymatur. Prima humanitatis ceremonia,*

fletus

fletus est, primum vitæ vectigal, prima lucis salutatio. Et cap. seqv. pronunciat, *lacrymas proprias affectui duntaxat rationalis naturæ competere.* Sequitur Exc. Dn. D. *Sirtcius*, SS. Theol. P. P. in Academ Giessenâ Tr. de lacrym. Christi p. 57. *Sunt lacrymæ humores aquosi & serosi in cerebro venisq; oculorum contenti, qui per vehementem compressionem aut dilatationem venarum forâs erumpunt. Addo in definitione vocem vehementem, ut lacrymas veras* (NB) *quas solus homo emittit, â lacrymis brutorum animantium distingvamus.* Exc. Dn. D. *Schneider* de Cat. l. 3. c. 9. p. 370. *Nullum animal rationis expers educit lacrymas.* Eadem habet P. *Laurembergius* Acerra Philol. cent. 1. c. 75. p. 178. Diese zwey Dinge Lachen und Weinen gehören dem Menschen eigendlich zu / und keinem unvernünfftigen Thiere. Alios auctores taceo.

§. IV. Nos calculum nostrum adjicimus negativæ parti, statuentes, *Crocodilum verè non lacrymari.* Immò *dubitamus* adhuc, an *impropriè* saltim sumptæ *lacrymæ* ipsi sint concedendæ. Id quod priusquam confirmemus, statum controversiæ præmittemus. Sit ergo

SECTIO

SECTIO II.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Statum Controversiæ exponens.

§. I.

CUm autem vocabula sint rerum in
lucra, eorum volutioni ante omni
pera danda. Quamobrem enucleanda
accersimus I. vocem *Crocodilus*, de qua n
mus (*v*) *Etymologiam*. Sic *Crocodilus*, sec
dum *Isidorum* & *Arnoldum*, â *croceo colore*
ctus est. *Vadianus* enim in *Melam*, *Pe*
Martyr & alii, *Crocodilos* plerumq; *flavo co*
esse scribunt. Sunt tamen qui vocabul
hoc *Græciæ* suos debere natales, rectius
tant: idq; vel ἀπὸ τοῦ κρόκου â *croco*; vel
τῶν κροκῶν, à lapidibus littoralibus, & *δει*
timeo, metuo, derivant. Ac *illud* quidem
spectu *Crocodili terrestris*, sive *Scinci*, qui
cum timet. Hinc cum ad alvearia reper
mel devorare soleat, apponunt apiarii f
crocum, quo conspecto prorsus ille in fug
se recipit. Vid. de hâc sententiâ *Faber*
Lexic. *Hoc* vero ratione *Crocodili fluviat*
vel marini, quia *is littora* vel arenas littor
timet. Vid. *Jonston*. Hist. Nat. cap. 8. pag. 2
In

In terra enim pavidus eſt, teſte *Vario* & *Cœlio Rhodig.* l. 15. 21. vel rectius quia eſt δειλία τῆς χέρσης, timor & terror littoris, für dem man ſich fürchtet an das Ufer zu gehen und demſelben zu nahen / uti videtur *Corvino* in Font. Latin. p. 182.

§. II. (2) *Homonymiam.* Sumitur enim *Crocodilus* (α) pro *monte* in Cilicia vel Siria, *Plinius* H. N. lib. 5. cap. 27. (β) pro *opido*, ut videre eſt apud eundem l. c. cap. 19. fol. 47. (γ) pro *herbâ*, Chamæleontis herbæ nigræ figuram habente, radice longâ, æqualiter craſſâ, odoris aſperi. Vid. *Plin.* lib. 25. c. 8. fol. 213. b. (δ) pro *ſpecie* quâdam *lacertarum*, inter ſepes & macerias verſantium. Conf. *Salmaſius* in not. ad Solinum. (ε) pro *Crocodilo terreſtri*, qui duum generum: *Alterum* *Scinci* nomine inſignitur, de quo fusè agit *Geſnerus* l. a. *Alterum* ſpeciali nomine caret, eſtq; illud, cujus ſquamæ ad caput vertuntur. vid. *Geſn.* l. d. (ζ) pro *Crocodilo Amphibio*, qui aliàs *fluviatilis*, vel *marinus* audit. Atq; hæc ultima ſignificatio hic locum obtinet.

§. III. (3) *Synonymiam*, quæ variat, *Græcis* communiter dicitur κροκόδειλος. *Paulus* *Ægine-*

Ægineta vocat Νειλοκόδειλον h. e. fluviatilem è Nilo. Hesychius τύλην & δειμδείτην dicit. Ægyptii χεμψὰν vel χαμψὰν, à quo Turcarum Kimsac, quod eidem indidere. *Alberto* & barbaris scriptoribus *Cocodrillus* audit. In *Arsinoitica* præfectura, teste *Strabone*, appellatus *Suchus*. Indi *Caymanem* salutant, Alii *Aquetzoallin*. Ab *Haitbono* nominatur *Cocatrix*. Germani retinent suum Crocodil.

§. IV. II. Vocem *Lacryma* de qua itidem observamus (1) *Etymologiam*. Est enim illa origine *Græcâ*, â δάκρυον, mutato δ in λ, sicut Latini pro Ὀδυσσεὺς dicunt Ulysses. Quanquam & *Lacryma* inveniatur apud *Livium Andronicum* & *Festum*, teste *Becmanno* de Orig. L. L. p. 249. Pingitur autem variis modis. Nonnulli enim u pro y substituunt, scribentes *lacruma*, *lacrumæ*. Quæ tamen scriptio non *universalis*, sed *particularis* esse debet, h. e. non *semper*, sed *interdum* usurpanda ubi vid. magnitudo id postulat in *rebus tristibus* aut *periculosis* describendis. U enim *ejulatus & tristitiæ nota* salutatur. Ab aliis effertur cum adspiratione, *lachruma*, vel retento y, *Lachrymæ*. Ita scriptum reperitur

hoc

hoc vocabulum in monimentis veterum, *Romæ in hortis carpensibus, ad portam Appiam, in Insula Tiberina, Mediolani in Templo D. Augustini &c.* Veteres enim, teste *AGellio* N.A. l.2. c.3. H. literam inserebant plerisq; vocibus verborum firmandis roborandisque, ut sonus eorum esset vividior vegetiorque. At verò cùm hæc scribendi ratio originem negligat, & præter necessitatem introducta sit, non adeò etiam magni æstimanda venit. Sunt, quibus y minus ad palatum. Hinc vocem *Lacrima* per I scribere malunt, utpote civitate Romanâ jam quasi donatam. Nobis ea arridet scriptio, quam titulus exhibet. Hæc enim fundatur in Etymologiâ nititurq; auctoritate clarissimorum Philologorum. Conf. *Becmannus* l. 2. *Aldus Manutius* Epit. Orthogr. p. 71. *B. Schmid.* Gram. Lat. p. 12.

§. V. (2) *Homonymiam*, secundum quam *Lacryma* sumitur vel *propriè*, vel *impropriè*. *Impropriè* iterum accipitur vel *latissimè*, vel *latè*, vel *strictè*. *Latissimè* cujuslibet denotat humoris guttulas, tribuiturq; *partim* rebus *inanimatis*, *statuis* sc. *columnis* & *truncis aridis*, quibus etiam lacrymas adscribunt *Pontificii* atq; *Muhamedani*. vid. l. 1. *Atlant Mariani*,

H à Je-

à Jesuita *Gvilielmo Grumpenberg* editi p. 155. *Job. Andreæ*, è legisperito Muhamedano factum Christianum, in confusione sectæ Mahumedanæ p. 142. *Edvardum Pokokium* in not. ad *Gregorij Abul. Faraij* succinctam de Arabum origine & moribus narrationem p. 188. Partim *animatis*, & quidem *vegetantibus tantùm*. Sic *guttulæ arborum* audiunt *lacrymæ*. Sunt enim teste experientia, nonnullæ arbores, quæ guttulas, instar lacrymarum, stillant, ut *Amygdalus*, & *pinus*, aliæq; de quibus vide sis *Ambrosium* T. 4. l. 3. Hexaëm. c. 17. p. 37. Scalig. Exerc. 177. p. 571. Reperitur etiam in *India* arbor quædam *Siptachora* dicta, emittens ejusmodi lacrymas, in flumina decidentes, quæ in aqua concrescunt, unde Indi postmodum *electrum* colligunt. Conf. *historia Herodoto Photio adjuncta* p. 762.

§. VI. *Latè* nomine *Lacrymarum* intelligitur *omnis aqueus humor* dissolutus, qui à oculis dimanat. Ita *Goclen.* vocem usurpat in Physs. Complet. p. 1098. atq; sic tribuitur nonnullis animantibus brutis. Præter *Crocodilos* enim, *apri*, *Phasiani*, *cervi*, *canes* &c flere perhibentur, uti videre licet apud *Za-*

cutbum

cuthum Lusitanum Tom. 2. in Prax. Histor. lib. ult. n. 8. p. 633. it. equi. Ita in funere Pallantis â Virgilio l. 11. Æneid. v. 89. 90. equus ipsius introducitur plorans:

Post bellator equus positis insignibus Æthon
It lacrymans, guttisq; humectat grandibus ora.

Homerus etiam, Iliad. 17. equos Achillis indu... it Patroclum lugentes, his verbis:

ἵπποι δ' αἰακίδαο, μάχης ἀπάνευθεν ἐόντες,
Κλαῖον, ἐπειδὴ πρῶτα πυθέσθην ἡνιόχοιο
Ἐν κονίῃσι πεσόντος ὑφ' Ἕκτορος ἀνδροφόνοιο.

Et alibi:

——— δάκρυα δέ σφιν
θερμὰ κατὰ βλεφάρων χαμάδις ῥέε μυρομένοισιν.

——— *Lacrymæ autem ipsis*
Calidæ ab genis fluebant in terram lugentibus.

De iisdem *Calab.* lib. 3.

οὐ δὲ μὲν ἄμβροτοι ἵπποι ἀταρβέος Αἰακίδαο
Μίμνον ἀδάκρυτοι παρὰ νήεσσι ———

Neq; immortales equi impavidi Aeacidæ
Manserunt lacrymarum expertes apud naves.

... Babt. Campofulgosus lib. 1. p. 78. 79. refert, *quos Cæsaris*, antequam periret, cibo abstinuisse, clarèq; *lacrymas effudisse*. Hinc *Plinius* cap. 42. lib. 8. *amissos lugent dominos lacrymas-*

crymasq; interdum desiderio fundunt, sc. equi *Oppianus* de iisdem μέγα σενάχουσιν. Et *Suetonius* in Jul. cap. 81. *equorum greges ubertim flere* scribit. Immò *Isidorus*: *Solius*, inquit, *equi est præter hominem lacrymari, & doloris affectum sentire.* quod tamen alii negant. Nam *Plinius* lib. 8. cap. 16. *leoni* etiam lacrymas adscribit. ut & *Claudianus* 2. Eutrop. canens:

——— *lacrymis torvi maduere leones.*

De *canibus* idem sentit *Calab.* lib. 3. comparans cum horum luctu Æthiopum lacrymas ad interfectum Memnonem. *Asinos* Mauritaniæ acerrimas lacrymas profudisse, memoriæ prodidit *Aelianus* c. 9. lib. 14. His addi meretur ex *Basilii* homilia de Beat. Iulita Martyre, exemplum *bovis* ad præsepe plorantis, cùm socium communis laboris vidisset exstinctum vid. *Joh. Ferdinandus* Hisp. in Comm. Eccl. c. 3. p. 149. Nec non illud *avis Bistardæ*, cujus miserabilem fletum ex *Quinqverano* Episcopo descripsit *Camerarius* Cent. 2. hor. subc. c. 26. Addo alia. *Homerus* de suis avibus ait: κλαῖον λιγέως, *flebant stridulè.* Callimachus de luscinia βαρὺ κλαίουσα *flens graviter.* De eadem Sophocles:

cles: ἀιὲν ὀλοφύρεται. *semper plorat*, it. οὔποτ' ἐπάζειν ἀδακρύτων βλεφάρων πόθον: *nunquam consopit luctum & lacrymas.* Hinc Virgilius 4. Georg. v. 501. luctum Orphei cum Philomelæ fletu comparat. Verba ejus hæc sunt

Qualis populea mœrens Philomela sub umbra
Amissos queritur fœtus, quos durus arator
Observans nido implumes detraxit; at illa
Flet noctem, *ramoq; sedens miserabile carmen*
Integrat, & mœstis latè loca questibus implet.

Quæ comparatio frequens est in Poëtarum scriptis. Vide *Euripidem* in Phœniss. *Calab.* lib. 12. & 7. *Oppian.* 1. Hal. & 5. *Moschum* Epitaphio Bionis, *Callimachum* in Lavacro Palladis, *Nonnum* 2. Dionys. Ab uno *Sophocle* septies repetitur, semel in Ajace, semel in Antigone, bis in Trachiniis, ter in Electra. *Homerus* bis eam usurpat Odys. 16. & 19. Atq; de his omnibus satis, vel fortassis etiam nimium multa diximus. Plura tamen qui volet de brutorum luctu, eum ad de *la Cerda* Comment. in Virgil, IV. Georg. v. 501. pag. 524. & XI. Æn. v. 90. pag. 555. ablegamus.

§. VII. *Strictè* hominibus tribuuntur lacrymæ. Neq; enim quævis guttæ, ex oculis hominibus emissæ, pro *lacrymis propriè talibus* habendæ sunt. Nam aliæ sunt *cum morbo*, aliæ *sine morbo*. De *lacrymis cum morbo* tractant *Medicorum* Scholæ docentes, eas in perpetuo & copioso guttularum fluxu consistere, quando videlicet vel ex cerebro humidiore, ex ulcere, vel etiam ex pterygii encanthidisve ablatione angulus totus ablatus est, ita ut influens lacryma amplius detineri non possit, sed ad malas delabi necessum habeat. Exemplum hujus rei exhibet *Zacuthus Lusitanus* in praxi. Hist. lib. ult. p. 639. de quadragenario quodam, qui assiduis defluxionibus humoris ad oculos in tam copiosum lacrymarum fluxum incidit biennio, ut emanante semper aquâ per caruncula lacrymales, imminui sibi visum inculcaret. Aliud de puella novem annorum refert *Petrus Forestus* lib. 11. Obser. in Schol. obs. 11. p. 18. Pertinet huc etiam suo modo continuus *Heracliti* fletus, quia is cum defectibus Physicis, ex atra bile, judice *Theophylacto*, ortis, sæpissimè fuit conjunctus.

§. VIII.

§. VIII. *Lacrymæ sine morbo* iterum non unius ejusdemq; sunt conditionis. *Aliæ* enim oriuntur ab *objecti tristis* apprehensione, & proveniente hinc commotione animi, *aliæ aliundè.* Illas *propriè*, has *impropriè* acceptis lacrymis accensemus. v. g. quando *vel* ridentes lacrymantur; *vel* quando allium, cortices malorum aureorum, aliaque acriora contrita & secta oculos petunt; *vel* quando digiti, aliave pupillam tangunt; *vel* quando pulvere aut fumo infestamur. Hujus enim modi guttulæ omnes *impropriè* dicuntur *lacrymæ. Dicuntur*, inquam, sed non *sunt*; dicuntur de *facto*, non de *jure*; dicuntur ita non καθ' ἀλήθειαν, sed καθ' ἀναλογίαν; non secundum rei *veritatem*, sed ob quandam *similitudinem*. Adeoq; prorsus à nobis hic proscribuntur, utpote qui veras tantùm proprièq; sic dictas lacrymas intelligimus.

§. IX. Sunt autem *lacrymæ*, propriè, nihil aliud, quàm *guttulæ aqueæ excrementitiæ, è cerebro in oculorum glandulas derivatæ, ex iisq;, per tristitiam, in animo concitatam, constrictis à voluntate, intellectus imperio parente, expressæ ad tristitiam repræsentandam.*

§. X. *Caussa earum efficiens* est vel *Physica*, vel *moralis*. *Moralis est objectum dolorem afferens*. Huic enim definitio *causæ moralis* competit, quod videlicet interventu causæ Physicæ, per motionem realem qualemcunque ad effectum producendum concurrat, qui eidem non secus, ac si naturaliter egisset, prudentum judicio imputatur. Si dicis: *Omnem effectum causæ moralis vel bonum vel malum esse debere*: atqui *hunc neq; bonum neque malum esse*; Ergo. Resp. negando *Majorem*. Nam causa *moralis* non dicitur propter *effectum* vel *objectum*, quasi circa *actiones morales*, virtutes & vitia occuperur; sed potius, ut *Slevogtius* & *Mendoza* Disp. 8. Phys. f. 9. §. 117. loquuntur, quia in *prudentum more & æstimatione* perinde se habet, ac si physicè influeret. Nec perpetuò verum est, *caussam moralem* in genere *morum* duntaxat agere, semperq; aliquid *laude* vel *vituperatione* dignum continere. Nam dum jentaculum aut merendam comedens suo exemplo alium movet, ut edat, quod facturus aliàs non erat, *moraliter* agit. At nihil hic, quod laudem & vituperationem mereatur, conspicitur. *Dicis*: moralitatem in eo esse, quod

cibus

cibus alteri, qui ad edendum movetur, vel salutaris sit, vel noxius. *Respondeo*: parum hoc ad rem facere; quippe nec ratione *moventis*, nec ratione *moti* bonitas vel malitia adest. Non *illud*: quia movens edendo, nec bonus nec malus est: neq; *hoc*, quia factum nec laude nec vituperatione dignum est. Hactenus *moralis*.

§. XI. *Causa Physica* est vel *Principalis*, vel *Ministerialis*, vel *instrumentalis*. *Principalis* tum *remota* est, tum *proxima*. *Hæc* est *tristitia* in animo concitata. *Illa* est *anima rationalis*. *Objicis*: animam rationalem esse Spiritum, ideoq; causam lacrymarum esse non posse: *Qualis* enim *causa*, *talis etiam effectus*. *Resp.* Negando consequentiam. Quandoquidem & Deus Spiritus est, propterea tamen eum mundi esse causam, negandum non est. Ad regulam autem limitandam opus distinctione est inter *causam univocam*, & *æquivocam*. *Illa* in allegato canone intelligitur, non *hæc*.

§. XII. *Ministerialis* aut est *imperans*, ut *intellectus*, qui cognito objecto tristi, voluntati lacrymas imperat; aut *parens* & *exequens*, videlicet partim *natura*, partim *voluntas*; quæ

in producendis lacrymis tam *activè*, quàm *passivè* se habet. *Activè*, dum compressionem glandularum illarum vult & efficit. *Passivè*, dum ab intellectu movetur ejusque imperio paret; aut *materiam suppeditans*, ut *cerebrum* & interdum quoq; *cor*.

§. XIII. *Instrumentalis* deniq; *carunculæ lacrymales* sunt.

§. XIV. Sed hîc magnæ se nobis efferunt difficultates, quæ tollendæ prius sunt, quàm de *materia lacrymarum* aliquid dicamus. Ac primum quidem nonnullos offendit *Imperium*, quod *intellectui in voluntatem* competere statuimus. Dicunt enim, hâc ratione tolli *libertatem*, sine qua *voluntas* non possit esse, ac ne fingi quidem. Verum distingv. inter *imperium* δεσποτικὸν seu *herile*, & πολιτικὸν seu *civile*. *Hoc* intelligimus, non *illud*. Movet enim intellectus voluntatem, non *effectivè* quidem, quemadmodum Deus, qui ut causa prima influit in agentem & actionem; sed *moraliter* & per modum *suasionis*: non *inclinans* eam in id, in quod tendit; sed *ostendens* ei, quò tendere debeat. Nec *necessitas* contraria *voluntati* est. Nonne enim *necessaria præcepta* sunt, quæ voluntati exsequenda

quenda Deus præcepit ? Ergo distinguendum inter *necessitatem mandati*, & *coactionis.* *Hanc* libertas solum tollit, non *illam.* Deinde controversiam nobis de *viâ lacrymarum* movent Medici. Horum enim alii dicunt, *materiam* lacrymarum *ex cerebro* deferri in *oculos* per *nervos opticos*; alii per *musculos* ipsos oculorum. *Valescus de Saranta* putat, ad angulum oculi prope nasum, qui dicitur *lacrymale*, venire aliquas venas â panniculo cooperiente cranium : atq; ab eo panniculo oriri conjunctivam & terminari in carne spongiosa ibi existente; ultra hoc â pelliculis interioribus certas aliquas venas per orbitas oculorum venientes terminari ad eundem locum. Et per istas utrasq; venas posse venire humores ad dictã carnem lacrymalem, ex qua fluant lacrymæ. *Plempius* rem ita exponit : *Rima illa oblonga in osseo oculi thalamo visenda, in cerebrum rectà ducit. Per hanc verò omnium Anatomicorum consensu ducitur serosa cerebri humiditas ad oculos derivata.* In *Schneideri*, Professoris Medici Wittebergensis, libris de Catarrh. me aliquando legisse memini, oculos *exsudare lacrymas*, hinc *lacrymationem* etiam vocat *exsudatio-*

nem.

nem. Cui quidem sententiæ calculum meum addere nolim, propterea quod non videam, quomodo oculus salvus ac illæsus esse possit, tot nonnunquam lacrymis ejus substantiam permeantibus, quæ humidæ non tantum, sed etiam *sale* sunt permistæ. Ut taceam, quod non *frustra* glandulas illas formaverit sapientissima natura; verum eo fine ut arceant ab oculis inundationes. Rectius igitur sensisse videtur *B. Sperlingius*, dum primum lacrymarum fluxum â cerebro deduxit. *Duo*, inquit, *in coctionibus cerebri excrementorum procreantur genera, alterū crassum alterum tenue. Crassum per nares & palatū excernitur, si magis tale; sin minus, ad aures ablegatur. Tenue vel vapor, vel humor est. Vapor per cranii suturas exit. Humor in oculorum glandulas detruditur*, & per constrictionem â receptione speciei, animo tristitiam adferentis, obortam, forâs propellitur. Expressa hâc materiâ aquosâ, in carunculis illis contentâ, suppetias it mœrentis *cor*, & vapores, quibus infestabatur, per *arterias illas corotidas (aporiferasq;* in *cerebrum* defert, ubi postmodum congregantur, condensantur & cùm in alias corporis partes, tum in glan-

glandulas lacrymales derivantur. Hæ igitur glandulæ prius ex oculis destillant humorem, quem habent ex *tertiæ concoctionis* excremento. Sed eo exhausto, imbibunt humorem proximum à cerebro difluentem, ac pariter eundem exsudant. Quæ humoris copia est causa, *cur tam longo tempore sufficiant homines in lacrymas.* Conf. *Vossius* Theol. Gentil. lib. 3. cap. 47. p. 979. *Schneiderus* quidem l. a. p. 337. hæc non posse fieri putat 1. quia *illæ carunculæ sint dißitæ à cerebro*, nec 2. *magna vasa ad eas tendant* 3. quia *glandulæ perexignæ sint & multum humiditatis in se coacervare nequeant.* 4. quia *venæ tantum sanguinem ab oculo avehant, non autem ad illum deferant,* 5. quia *difficilis sit transitus.* 6. quia *aliàs homo tam multas lacrymas profundere non poßit.* Verùm hæc tanta non sunt, quanta quidem *Schneidero* ejusq; similibus videntur. Nam in *primo* & *secundo* nulla est connexio. In *tertio* confunditur *succeßivum* cum *simultaneo*. Licet enim magna humorum copia glandulis istis *simul* inesse non possit; *Succeßivè* tamen iis se insinuat. *Quartum* non admittit *circulatio sanguinis*, qui abit modo, modo redit. *Quintum* difficultatem

tatem *fingit*, quæ *non est*. in *sexto* denique *separantur* ea, quæ potius *conjungenda* sunt. Neq; enim *solum cerebrum* sufficit ad *diuturnum lacrymarum fluxum*, sed alterius operam requirit, *cordis* videlicet, aut potius *sanguinis*, plus humorum advehentis.

§: XV. *Materia* itaq; lacrymarum *aqua* est. Intelligo autem *materiam in qua*, non *ex quâ*. *Hæc* enim solis *corporibus* tribuenda: *lacrymæ* verò, quæ tales, *corpora* non sunt, sed *accidentia* tantum. Aliud enim *aqua*, aliud *lacryma* est. Et quemadmodum *pluvia* substantia non est, ita nec *guttula*, quam ex oculis exprimit tristitia. In hoc enim *tertio* conveniunt inter se *lacryma* & *pluvia*, itemq; *sudor*, quorum omnium *Subjectum*, *aqua* est, non *pura*, sed *impura*, & *sale* permixta. *Sale*, inquam, hoc est, ipsa *Salis substantia*, non *qualitate* tantùm, ut multi opinantur.

§. XVI. *Materiam* sequitur *forma*, quæ vel *essentialis*, vel *accidentalis*. *Essentialis* non quidem *Physica*, quæ est altera pars compositi; sed *Metaphysica*, quæ est ipsa rei essentia: nec *strictè* accepta, quatenus ad solas substantias corporeas refertur; sed *lat*

intel-

intellecta, prout ad accidentia quoq; pertinet, nobis est ignota; *accidentalis* verò in *stillatione* illâ *externa* consistit. Hinc patet, *lacrymas non esse guttulas, cerebro vel glandulis inhærentes.* Adest enim ibi sola *lacrymarum materia*, *forma* autem abest; sed tum demum hoc nomen merentur, quando per tristitiam exprimuntur.

§. XVII. *Finis* restat, qui est *repræsentatio tristitiæ*, animo conceptæ. Hâc qui caret veras effundere lacrymas non est putandus. Carent autem omnes, qui vel propter *morbum*, vel præ nimio *gaudio* oculos rigare solent; imprimis *dolosæ mulieres*, quæ

ut flerent, oculos erudière suos.

§. XVIII. Atq; ex his videre licet, quod *solus homo propriè lacrymas profundat*, quia solus *anima rationali* est præditus; quia solus inter animalia *potentiam ridendi* habet. *Goclenius* hanc affert rationem, quod *solus homo potest venas angulorum oculi comprimere compressione vehementi.* Quærenti verò, *cur solus homo possit facere hanc vehementem compressionem?* Respondet, *quia solus homo vehementer mæret, & solus homo vehementer aliquid vult.*

§. XIX.

§. XIX. Removenda igitur ab hoc actu bruta sunt, quæ si *lacrymari* videntur, nil nisi *guttulas* emittunt, ideoq; ne *Crocodili* quidem *lacrymas* probamus.

§. XX. Est autem *Crocodilus* (ut de eo etiam pauca dicamus) *animal quadrupes oviparum*, instar lacertæ, quam etiam per omnia, si *caudam* exceperis, referre, *Albertus* auctor est. Est *Amphibium*, cui in aqua terraq; communis est vita. Quamvis etiam *stata* observet *tempora*, nec *indiscriminatim* modo *terram* colat, modo *in aquis* degat. Nam, si *Aristoteli*, *Plinio*, *Herodoto*, *Marcellino*, *Solino* & aliis â *Gesnero* l. d. allegatis auctoribus fides habenda, plerumq; *diei* in *sicco* agit; sed totam *noctem* in *flumine*. *Patria* ejus est *Ægyptus*, non tamen sola, sed & *Indiam*, imò *Americam* quoq; inhabitare, ex veterum & recentiorum testimoniis patet. Vid. *Plin.* l. 5. c. 1. *Strabo* l. 17. Geogr. *Solin.* in Polyh. c. 25. *Curtius* l. 8 c. 9. *Scalig.* ad l. 2. Arist. de Anim. *Ursin.* in analect. sacr. vol. 2. l. 1. c. 4. *Duo* verò sunt, quæ huic animali præ cœteris peculiaria, *Herodotus*, *Solinus*, *Marcellinus*, tribuunt: *unum*, quod ipsi soli *superior maxilla mobilis* videatur, inferior planè immobilis.

bilis. *Alterum* est, quod nullum aliud, præter hoc, animal â tam *parvo initio in tantam vastitatem* excrescat. Parit enim ova paullò majora anserinis, & excrescit in longitudinem 17. aut etiam 20. ulnarum. Cœterum *durissima cute* dicitur esse præditum in *dorso*; in *ventre* verò *mollissimâ*. *Oculos* ipsi tribuunt *suillos*, & *visum* in *aquâ* aut planè *nullum*, aut *hebetem* tamen; in *terrâ* autem *acutissimum*. *Linguâ* destitui, *Aristoteles* & cum ipso alii benè multi existimant; sed fallunt & falluntur egregiè. *Latet* enim in Crocodilo lingua, quia *tota adhæret*, adeoq; immobilis. A *latentiâ* verò ad *absentiam* N. V. C. vid. *Rondelet.* de Amphib. c. 5. *Proprietates* crocodilinæ sunt *crudelitas*, *calliditas* & *timiditas*, de quibus alio loco.

§. XXI. Tantùm unicum adhuc circa statum *controversiæ* monemus. Nimirum, nos non loqui de *Lacrymis crocodili* παροιμιῶς sive *proverbialiter* sumtis, quatenus tribuuntur illis, qui *simulant*, se graviter eorum dolere vicem, quibus tamen ipsi perniciem & interitum machinantur. Sic *Lacrymas Nabarzanis & Bessi* apud Darium *crocodilinas* vocat *Drexel.* part. 2. Aurif. c. 4. p. 130.

p. 130. vid. *Curtius* l. V. prope fin. Eodem titulo insignit etiam insignis *Siricius* l. a. *Lacrymas Bassiani Imperatoris* & *Casrois*, Persarum Regis, itemq; *Amurathis III.* de quibus evolvatur *Procopius* l. 2. de Bell. Pers. p. 28. *Joh. Rosinus* in app. Chron. Turc. ad ann. 1575. p. 97. Sed de his omnibus solliciti jam non sumus; Verum unicè hic disputamus de *crocodili lacrymis* φυσικῶς sive *naturaliter* considerandis, prout ex ipsius crocodili naturâ emanare vulgò, malè tamen, uti mox patebit, statuuntur.

SECTIO III.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Veræ sententiæ argumenta proponens.

§. I.

CONstituto jam *controversiæ statu*, ad ipsam nostræ sententiæ probationem accedimus. *Lacrymas* igitur *propriè* sic dictas crocodilo non posse convenire, confirmamus (1) ex *causæ efficientis* remotione. *Ubicunq; causa efficiens verarum lacrymarum non reperitur, ibi nec dantur lacrymæ propriè dictæ*: atqui *in Crocodilo causa efficiens verarum*

rum lacrymarum non reperitur; Ergò. *Major* est immotæ veritatis. Nam *negatâ causâ, negatur effectus*. Cum *nihil possit esse causa sui ipsius*. *Minor* probatur: Quicunq; destituitur animâ rationali, adeoq; etiam ejus facultatibus, intellectu & voluntate, ille destituitur causis efficientibus lacrymarum: atqui de crocodilo verum prius; Ergò & posterius. *Propositio* ex sect. præced. liquet. *Assumptum* verò patet, & (a) quidem de *anima rationali*: Quicquid enim est forma hominis specifica, illud nulli bruto, & per consequens nec crocodilo, verè tribui potest: atqui anima rationalis est forma hominis specifica; Ergo. (b) de *intellectu*: Q. omnes res cognoscere & de cognitis discurrere judiciumq; formare nequit, ille caret intellectu: atqui Crocodilus omnes res cognoscere & de cognitis discurrere judiciumque formare nequit; Ergò. *Major* fundatur in formali ratione intellectus. *Minor* hoc *Prosyllogismo* stabilitur: Q. anima est materialis, illa non potest res omnes, materiales & immateriales, cœlestes & æternas cognoscere, de iis discurrere, judicare: alias enim *effectus esset nobilior sua causa*; quod

 absur-

absurdum. Atqui crocodili anima est materialis, (puta, ratione *existentiæ*); Ergo. (c) *de voluntate.* Q. voluntate præditum est, illud habet libertatem contradictionis & indifferentiam, quâ actum aliquem potest elicere aut suspendere, positis etiam omnibus ad agendum requisitis. atqui crocodilus non habet hanc libertatem &c. Ergo. *Major* suâ luce lucet. *Liberum* enim illud *arbitrium* â voluntate *realiter* non differt, sed ipsa *voluntas* est, quatenus *agere* & *non agere* potest. *Minorem* qui negat, contrarium probet. vid. *B. Sperl.* Anthrop. l. 1. cap. 3. & 4.

§. II. Atq; hoc est princeps & palmarium pro nostrâ sententia argumentum, quod adversarios etiam adeò premit, ut, quomodo sibi consulere possint, non constet. *Scbottus*, qui operosus in *Sperlingio* refutando ne tantillum quidem solidi ad illud respondet. Tantum hæc dicit: *Non ut risibilitas seu ridendi facultas, ita & flendi potestas rationalitatem sequitur*, Phys. Curios. l. 7. p. 883. Id quod quidem facile ipsi largimur. Neque enim *B. Sperlingius*, neq; nos cum eo docemus, quod fletus eo modo, quo risus, rationali-

nalitatem sequatur. *Risus* enim *homini, ut sic,* competit; non item *fletus*, quippe qui respicit potius *externam* miseriam, *internamq;* tristitiam, in quam homo, proh dolor! lapsu Adami fuit conjectus.

§. III. Alii verò aliter rem aggrediuntur, & *Minorem* allati argumenti falsitatis accusant, dicentes, *bruta*, & hæc inter quoq; *crocodilum*, utiq; *ratione* pollere. Ita jam olim docuêre *Plutarchus* in Opusc. pecul. & ante ipsum *Anaxagoras*, *Plato*, *Diogenes*, teste eodem l. 5. de plac. Philos. nec non *Democritus* ap. Arist. l. 1. de Anima. Asseruerunt idem *Plinius* H. N. l. 8. c. 3. *Strabo* l. 15. *Porphyrius* apud *Nieremberg.* l. 3. H. N. c. 10. *Galenus* sub initium exhort. ad Art. Lib. Studios. *Laur. Valla* in Dialect. *Bodinus* Theatr. N. l. 4. *Huartus* Scrutin. ingen. c. 6. & omnium novissimè *Hieronymus Rorarius*, Exlegatus Pontificius, pecul. tr. *Quod animalia bruta melius utantur ratione, quàm homines*. Argumenta verò, quibus suam confirmatum eunt opinionem, petunt tum ab insigni brutorum *sagacitate*, *providentiâ* aliisq; habitibus; tum â *capacitate disciplinæ*; tum â *loqvelâ*; tum â *risu* &c. sed distingv. (1) inter *naturalem*

 instin-

instinctum, & *animæ rationalis ductum*: inter *phantasiæ exercitium*, & *rationis usum*. Multa & mira præstant crocodili, præstant etiam alia bruta bene multa: sed *instinctu naturæ*; non ex *intellectus dictamine*: non *rationis beneficio*; sed *phantasiæ*, aliarumq; facultatum animalium *exercitio*. A *naturæ* autem vel *phantasiæ operationibus*, ad *rationis usum* N. V. C. (2) Dist. inter *assvefactionem*, & *rationem*: inter *rationem brutorum*, & *doctorum*. *Promptitudo* illa *adventitia* non ex *ratione*, sed ex assiduâ *assvefactione* oritur. Et opera, â brutis præstita, sunt quidem *intelligentiæ* & *rationis*: at non *brutorum*; sed *eorum*, qui bruta *docuerunt*, rationem redolent. (3) Dist. inter *sermocinationem*, & *sermonis imitationem*. *Hæc*, non *illa*, brutis competit. Vide *Vossium* l. 3. Physiol. Christ. c. 41.

§. IV. (1) Ex unâ eademq; *risus & fletus inessendi* ratione. *In quocunq; Subjecto est fletus, in eo etiam est risus*: atqui *in Crocodilo non est risus*; Ergò. *Majorem* contrariorum natura fulcit. *Contraria* enim *commune postulat subjectum*, dicente ac docente *Aristotele* X. Met. c. VI. c. 14. Sic *lætitia* & *tristitia*, *amor* & *odium*, *spes* & *desperatio*, *desiderium* & *fug-*

fuga, timor & *audacia*, sunt *in anima sensitiva*. Jam subsumatur: *Ridere & flere sunt actus contrarii*; Sponte ergò sequitur: E. *Commune postulant subjectum*. Tale autem non *crocodilus*, neq; ullum *brutum*, sed *solus homo* est. Solus homo ridet, & solus homo lacrymatur. Rationem sequitur risus, ut perpetuus & individuus comes; illâ igitur cum destituatur crocodilus, carebit etiam hoc ipso. Atque hinc simul elucescit *Minoris* veritas. Quicquid enim non est rationale, non est risibile: quia rationalitas est causa proxima & necessaria risibilitatis: Atqui Crocodilus non est rationalis; Ergo.

§. V. Hic iterum contra nos insurgunt adversæ partis defensores, *Majorem* dicti argumenti eversuri. Hos inter primas tenet *Schottus* l. c. p. 883. *Dicere autem*, inquiens, *contraria requirere commune subjectum, plus quam errare est in Philosophia, si universaliter enuncietur: Contraria sunt frigus & calor, igni competit calor, non frigus; nivi frigus, non calor.* Verum dist. inter *Contraria*, quæ *ab eodem principio interno* oriuntur; & inter illa, quæ â *diversis principiis* fluunt. Maxima illa Philosophica non loquitur de *his*, sed de

illis. Secus enim *Aristot.* manifestè sibi ipsi contradiceret, dum Categ. c. 11. ita pronunciat, *Contraria non possunt esse simul in eodem Subjecto,* puta ea, quæ *diversa* agnoscunt *principia*, uti sunt *calor* & *frigus*. Cum autem *risus* & *fletus* hujusmodi *contraria* non sint, sed ab *uno eodemq; principio* primario procedant, recte exinde colligimus, quod subjectum, in quo unum non inest, altero quoque destituatur.

§. VI. (3) Ex *objectorum flebilium* conditione. *Si Crocodilus verè lacrymas profunderet, defleret ea, quæ sunt in primo gradu flebilium: atqui posterius est falsum;* Ergo *& prius.* *Majoris* connexio satis firma. Minorem etiam comprobat experientia. Ecquis enim unquam crocodilum interitum parentum & filiorum deflentem vidit? Quis in Historico, fide digno, legit? Quis ab exteris id relatum accepit? Hæc tamen maximè flebilia esse, nemo, spero, futurus est, qui infìcias eat.

§. VII. (4) Ex *cæterorum animantium brutorum* consideratione. *Si fletus competeret Crocodilo, tribuendus etiam esset reliquis brutis omnibus;* atqui *consequens est falsum;*

Ergo

Ergò *&* *antecedens*. *Majorem* probamus, quia *fletus* inesset crocodilo aut propter *formam specificam*, s. quatenus est *animal*: At non *priori* modo: Quicquid enim *crocodilo qua tali* proprium est, illud *ipsi soli*, *totiq; speciei*, *&* *semper* inest. Et sic homini *aut* fletus denegandus, *aut* ipsi adscribenda crocodili natura specifica, quod utrumq; cum sit absurdum, quid? absurdissimum; neq; prius erit admittendum. Quare relinquitur, lacrymas illas crocodili (NB, loquimur *hypotheticè*) ex ipsius *natura generica* profluere, & sic ipsi competere, non quatenus est *crocodilus*, sed quatenus est *animal*. Quicquid autem *crocodilo*, *qua animal* est, competit, illud nulli etiam cœterorum animalium omnium est denegandum: quia à *τῷ quatenus reduplicativo ad τὸ omne V. C.* nisi fortean animalis essentiam inferioribus suis *analogicè* tribuere, eamq; alteri *magis*, alteri *minus* inesse, falsissimè asserere velles. Nunc verò subsumatur, secundum priorem hypothesin: Atqui fletus *crocodilo*, *quà animal* est, competit. Nonne ergo sequeretur: Ergo *fletus nulli cæterorum animantium* omnium est denegandus? Et sic probatum dedimus

Majoris connexionem. Restat nunc *Minor*, cujus veritas tantum abest, ut in dubium vocetur, ut potius ab ipsis adversariis libenter meritoq; concedatur, atq; confirmetur: Quamobrem in ea stabiliendâ prolixi esse nolumus, sed potius, confirmatâ nostrâ sententiâ, ad *contraria argumenta* examinanda pergimus. Esto igitur

SECTIO IV.

ΑΝΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Adversariorum Objectiones componens.

§. I.

OBjiciunt autem (1) vulgatum illud proverbium: *Lacrymæ crocodili.* Cui addunt alii *emblemata* varia. Sic *Aresius* hæredem avidum, sed mortem defuncti lugentem, describturus, crocodilum hominem devorantem pingit, hoc addito lemmate: *Plorat & devorat* vid. *Masenius* Spec. imaginum verit. occult. l. 5. c. 9. p. 504. n. 22. *Camerarius* Cent. IV. Embl. 67. eodem utitur in amico fucato delineando, cum hac Epigraphe:

Non

Non equidem ambigui dictis mihi fidere amici
Certum est, ut lacrymis nec crocodile tuis.

Pertinent huc *comparationes* â *lacrymis Crocodili* ductæ, de quibus vid. *Piccartus* Dec. XIII. c. 1. *Drexel.* in Phâet. c. 46. in Aurifod. part. 2. c. 4. itemq; *Hieroglyphica*, schemate crocodili hypocritam delineantia. vid. *Pierius* in Hieroglyph. miscell. p. 118.

§. II. Resp. (α) Multa *dicuntur*, quæ tamen non *sunt*. Hinc â *paræmiis*, *vel emblematibus*, *aut comparationibus* itemq; *Hieroglyphicis*, ad *rei veritatem*, præsertim *in Physicis*, N.V.C. id quod multis ostendi posset, nisi alia dicenda restarent. (2) Dist. inter *originem proverbii primam*, & *â primo ortam*, *mediatam* & *immediatam*. Hoc *proverbium* non *primò* & *immediatè* inde ortum, quasi crocodili lacrymas ex *oculis* profunderent; sed ex eo potius natum videtur: cum prisci experientiâ compertum haberent, crocodilum famelicum haustas ore aquas in semitas evomere, ut homines, aquatum egredientes, in lubricâ viâ labantur, & facilius corripiantur; hinc *guttulas illas* vocarunt *crocodili lacrymas*, easq;

post-

postmodum simulatoribus adscripser
Has autem deinceps alii, rerum physica
minus periti, in proprio sensu acceper
existimantes, *crocodilum verè* ex oculor
glandulis *lacrymas* emittere. Atque l
sententiæ favere etiam videtur *Nieremb.*
N. Lib. VII. c. 54. p. 124.

§. III. (2) Altioris videntur esse ind
nis ea, quæ *Schottus* l. a. p. 882. reponit.
enim ille: *non video*, inquit, *cur soli hom*
lacrymæ concedantur, brutis vero animalibu
omnibus denegentur: dolent enim bruta, &
stantur, ut experientia quotidiana docet; &
affectibus agitata profundunt subinde aqua
oculis; non secus ac homines, ut constat ex rel
exemplis. Argumentum forte esset tal
Posita causa, ponitur effectus: atqui *in brutis*
per cons. etiam in crocodilo ponitur causa la
marum; Ergò *etiam ipsæ lacrymæ.*

§. IV. Resp. (a) limitando *Majorem*; l
sitâ causâ, sc. *adæquata* & *sufficienti*, ponit
affectus. Sic limitatâ Majore (b) *Minore*
negamus. *Objectum* enim dolorem affer
& *tristitiæ* affectus non sunt *adæquata*, veru
inadæquata & *insufficiens* lacrymarum *cau*
Præter hanc enim ipsa quoq; *anima ration*

lis qua

lis quàm maximè necessaria est, quippe sine qua *vehemens* illa *carnis lacrymalis compressio* fieri nequit.

§. V. (3) Argumentantur ab *analogia cæterorum brutorum*: *Si equi, elephanti, boves, canes, cervi, leones, asini, delphini, avis Bistarda &c. lacrymas profundunt; nil probibet, quo minus eadem crocodilo quoq; tribui possint*: atqui *prius est verum*; Ergò *& posterius*. *Minorem* experimentis variis roborant. *Equos* lugere amissos dominos, lacrymasq; interdum desiderio eorum fundere, tradunt *Plinius* lib. 8. H. N. c. 24. *Isidorus*, *Virgilius* l. a. *Homerus* l. a. *Textor*, *Cardanus* apud *Schottum* l. 8. p. 1032. *Elephantem* lacrymantem introducit *Nieremb.* l. 9. H. N. c. 92. ex *Gothardo*. *Bovis* plorantis exemplum recitavimus supra. *Canum*, *cervorum &c.* lacrymas recenset *Zacuthus Lusitanus* l. a. *Leoni* fletum adscribunt *Plinius* l. 8. c. 16. *Claudianus* & *Lucretius*. Mauritaniæ *asinos*, ex itinere fatigatos, acerrimas profudisse lacrymas, auctor est *Ælianus* l. 14. de Anim. c. 10. *Delphini* flentes describuntur ab *Aldrov.* l. 1. de Cetis, c. 7. de ave *Bistarda* similis argumenti profert historiam Camerarius l. a.

§. VI.

§. VI. Resp. (1) Negamus *Minorem*, & (2) dist. inter *guttulas aqueas*, & *veras lacrymas*; inter *lacrymas ipsas*, & inter *earundem materiam*; inter *lacrymas veras*, & ob *similitudinem ita dictas*: inter *fletum*, & *gemitum*: inter *lacrymas à principio naturali*, & *præternaturali* excitatas. Commemorata exempla nil aliud evincunt, quam quod *guttulæ aqueæ* profluxerint ex oculis nonnullorum brutorum: sed à *guttulis* ad *lacrymas*, à *genere* ad *determinatam speciem* N. V. C. Et humor ille tantùm fuit *materia*, in qua aliàs repræsentari solent *lacrymæ*, non verò *lacryma ipsa*: Habuit *similitudinem lacrymarum*, non *itenditatem* seu *quidditatem* earum. Placent verba *B. Sperlingii* in Antrop. l. 1. c. 5. p. 274. *Ut canes, feles, aliaq; bruta, voce & gestibus lætitiam declarantia, ridere videntur, verè non rident: Ita & cum ejulatu & clamore dolorem manifestant, lacrimari videntur, sed videntur. Non quivis humor ex oculis emissus lacryma est. Simile quid est, lacrymæ veræ non sunt. Sicut & arboribus lacrymas aßignant, quæ nil nisi humores guttatim proliciti sunt, sine affectus declaratione. Affectum verò exprimat lacrymatio, & ipsam animi sequatur tristitiam.*

tiam. Vide, quæ habet *Nieremb.* H. N. l. 3.
c. 23. p. 47. a. Adhæc ingens discrimen est
inter *gemitum*, & *fletum*, annotante *Popma*
l. 3. differ. verb. *fletus* enim est remissio quæ-
dam animi dolentis cum profluvio lacryma-
rum voluntariarum; *Gemitus* verò est ac-
clamatio quædam lamentatioq; citra effusi-
onem lacrymarum. *Hic*, non *ille* brutis
competere potest. Quod si tamen *gemendo*
nonnunquam humores emiserint ex *oculis*,
statuendum censemus, illos non *à gemitu
quà tali* & *per se*, sed *per Accidens*, nimirum,
vel ex *redundantia pituitæ*, vel *saniei*, vel ex
alio *affectu cum gemitu conjuncto*, esse ortos.
Accedit, quod multa brutis contingant *sin-
gularia* & *præternaturalia*, quæ ex circum-
stantiis probè sunt cognoscenda. Neque
(4) ultimò exempla omnia rectè sese habent.
Elephantum enim *lacrymæ* admodum *incertæ*
sunt, & *fabulosæ* multis videntur. Quem-
admodum etiam *cervorum guttulæ* non o-
mnibus æquè placent. *Alii* enim eas pror-
sus negant, ut *Rollenhagius* in glaubw. Lüg.
l. 10. *Lauremberg.* Accer. Phil. cent. 2. *Scri-
bonius*, & ex eo Excell. Dn. D. *Schneider* l. a.
qui nil nisi *sordes* eas esse dicit. *Alii* contra
affir-

affirmant, ut *Bauhinus* Tr. de lap. Bezoar. c. 7. *B. Sennert.* Epit. scient. Nat. l. 5. c. 4. p. 436. quam tamen litem in præsenti nostram facere nolumus. Sic & *equi*, *delphini*, *avis Bistarda* &c. non lugent *propriè* & *plorant*; sed *gemere* potius dicendi sunt.

§. VII. At *quæris*: Num *lacrymæ*, saltim *analogicè* tales, crocodilo sunt concedendæ? Resp. Si intelligis *analogiam attributionis*, simpliciter *negamus* quæsitum: quia hæc *analogia* veritatem rei non destruit, sed adstruit. Sin verò *analogiam proportionis*, evolvenda prius quæstionis ambiguitas, quàm respondeamus. Aut enim per eas intelligis *guttulas* illas aqueas, ex *ore* crocodili effusas, quas *lacrymas crocodili* dictas fuisse ex §. II. apparet, & sic *affirmamus* ζήτημα; aut intelligis *guttulas*, ex *oculis* stillantes, & hoc modo *negamus*, vel tamen *dubitamus*. Nam (1) *nullum* fide dignum lacrymarum crocodilinarum ex *experientia* afferri potest *testimonium*; cum tamen sit ejusmodi res, quæ sensibus est perceptibilis. Hinc (2) de crocodilo multi ac graves auctores, *Physici* & *Historici*, *vetustiores* ac *recentiores* ex professo quidem egerunt; Sed *lacrymarum* tamen ejus

vel

vel nullam, vel modicam mentionem fecerunt. *Aristoteles* ne χρὺ quidem de iis habet. *Plinius secundus*, qui aliàs multas fabulas historiæ suæ naturali intexuit, prorſus eas ignorat. *Herodotum* itidem earum cognitio fugit. Neq; *Diodorus Siculus*, aut *Solinus* quicquam de iis ſcriptum reliquere. Sic & *Ælianus*, qui minutiſſima ferè quæq; perſecutus eſt, lacrymas crocodili alto ſilentio præterit. *Albertus*, *Martyr*, *Geſnerus* & cæteri, nonniſi ex aliorum relatione ſapiunt, & ſemper, ad nauſeam usq;, repetunt ſuum *Dicunt*, *Ajunt*, *Ferunt*, *Perhibent*. *Scaliger* & *Cardanus*, maximi ambo viri, quæ de animalibus perſcripſere paſſim, haud proletaria ſunt: at nihil continent, quod patronis lacrymarum crocodilinarum faveat. *Job. Euſebius Nieremb.* quoq; & *Jonſtonus* ſilentio ſuo rem ſuſpectam reddunt. Et quis eſt, qui unquam ſcribere auſus fuerit: *Vidi crocodilum lacrymantem*. Relata audiunt, audita q; referunt, & cum facile credant, facile etiam decipiuntur. Vides ergo, non levem nobis parere ſcrupulum *ſilentium auctorum*, præprimis *vetuſtiorum*, eorumq; qui *ex profeſſo* de crocodilo egerunt: Cum verò ſimile ſit,

le sit, quod, si lacrymæ crocodilinæ tum temporis notæ fuissent, eas utiq; scriptis suis (aliàs multa falsa continentibus) inseruissent. Præterea (3) etiam nos movet auctorum circa lacrymas crocodili *dissensus*. Dissentiunt enim *tum* in *objecto*, quod deflere dicuntur crocodili; *tum* in *circumstantia temporis*, quando lacrymas effundant; *tum* in exponendâ *causâ*, ob quam plorent. *Objectum* alii constituunt *solum hominem*, ut *Asterias*, *Albertus*, *Gesnerus*, *Octavianus de Tufo Neapolitanus*, *Levinus Lemnius*, *Faber*, *Schottus*; alii præter hominem *bruta* quoq;, ut *Richterus*, & *Franzius*. *Tempus* alii definiunt, *ante hominis mortem*, ut *Gesnerus*, *Faber*, *Schottus*, *Calepinus*, *Heidfeldius*, *Drexelius*; Alii *post* eam, devorato sc. humano corpore, sed solo capite adhuc residuo, ut *Asterias*, *Albertus*, *P. Martyr*, *Franzius*, *Octavianus* & apud eundem *Physiologus*, & ex eo *Vincentius* & *Richterus*. *Causam* alii consistere volunt in *ossium capitis emollitione & fractione*. Ita videtur *Octaviano de Tufo* in cap. 12. Eccles. v. 16 p. 506. Eandem mentem tenet *Martyr* l. a. & *Wendelinus* in Admir. Nili c. 16. Alii pro *causâ finali* istius fletus venditant *crocodili*

commi-

commiſerationem, uti *proverbium*, *emblemata* aliaq; oſtendunt; Alii deniq; propter *contriſtationem ob capitis macilentiam* lacrymas fundi exiſtimant. Hanc ſententiam fovet *Aſterias* apud *Photium* in Biblioth. p. 820. Τὲς Νιλώες κροκοδείλες μιμεῖσθε, ὃς φάσι ταῖς κεφαλαῖς ἐπιθρυνεῖν τῶν ἀνθρώπων, ὧν ἔφαγον, καὶ δακρύειν ἐπὶ τοῖς λειψάνοις τῶν φόνων ἐ μετάνοιαν τῶν γεγεννημένων λαμβάνοντας, ἀλλὰ τὸ ἄσαρκον τῆς κεφαλῆς (ἐμοὶ δοκεῖν) ὀδυρομένες, ὡς εἰς βρῶσιν ἐκ ἐπιτήδειον. En egregium adverſariorum noſtrorum *diſſenſum*, qui ipſam rem admodum incertam reddit. Deniq; (4) & hoc dubitandi anſam præbet, quod adverſarii aſſerant, *homines appropinquantes â crocodilis devorari*. Si hoc, ecquis, quæſo, unquam lacrymas crocodili obſervare potuit? Certe hoc ipſo convenire, ferè videntur cum iis, qui baſiliſcum viſu homines enecare ſcribunt, quibus ita *Bodinus* Theatr. Nat. l. 3. p. 306. *cui viſus eſt unquam, ſi aſpectu ſolo necat?*

CAPUT III.
DE
CATULIS URSARUM.

QVÆSTIO:
An Catuli Ursarum nascantur informes ac imperfecti?

Sententia affirmans. negans. Catulus unde. Homines Catuli. Vocis Ursa *Etymologia, Homonymia, Synonymia. Definitio Ursæ. Distinctiones ad statum Controversiæ. Argumenta negantis sententiæ ab experientia, generatione, Causa partium formandarum, naturæ intentione, absurdo. Objectionum solutio. Catuli canum non sunt cæci.*

SECTIO I.
ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,
Auctorum sententias exhibens.

§. I.

IN *duas*, circa datam quæstionem, Auctores scinduntur *classes*: altera *affirmativam*, *negativam* altera defendit sententiam. *Illam* jam olim docuêre *Plutarchus* περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας, *Aristoteles* Hist. Anim. lib. 6. cap. 30. cujus Græca verba ita sonant:

nant : ἔλατ]ον μὲν γὰρ γαλῆς τίκ]ει, μεῖζον δὲ μυὸς, καὶ ψιλὸν καὶ τυφλὸν, καὶ σχεδὸν ἀδιάρθρωτα τὰ σκέλη καὶ τὰ πλεῖστα τῶν μορίων. Secutus hos est *Plinius* lib. VIII. cap. XXXVI *Hi* (sc. catuli ursarum) *sunt candida informisq; caro, paulo muribus major, sine oculis, sine pilo: ungues tantum prominent: hanc lambendo paulatim figurant.* Plinium imitatur ejus Simia, *Solinus Polybist.* c. 39. p. 119. *Lucinæ* illis, inquiens, *properantius tempus est, quippe uterum trigesimus dies liberat; unde evenit, ut præcipitata fœcunditas informes creet partus. Carnes pauxillulas edunt, quibus color candidus, oculi nulli, nulli pili, & de festina immaturitate tantùm rudis sanies, exceptis ungvium lineamentis. Has lambendo sensim figurant, & interdum ad pectora eas fovent, ut assiduo incubatu calefactæ animalem trahant spiritum; interea cibus nullus.* Calculum suum huic sententiæ addunt quoq; *Pollux* lib. 5. cap. 15. sect. 2. ἡ ἄρκ]ος τίκ]ει μὲν σάρκα, πλάτ]ει δὲ καὶ ἀρθροῖ τὸ γεγέννημα τῷ σόματι, καὶ πρὸς ἦδος ζώου τὰ μέλη τυποῖ. *Ælianus* lib. 2. de Animal. cap. 19. *Ursæ partus ab initio prorsus informis est, ut ne agnosci quidem posset, deinde à matre lingvâ fingitur, & sinu gremioq; fovetur. Oppia-*

nus apud *Gesn.* de Quadrup. l. 1. p. 1069. *Carnem pariit* ἄτημον, ἄναρθρον. *Isidorus* lib. 12 Orig. cap. 2. *Ursus fertur dictus, quod ore suo formet partes. Nam ajunt eos informes generare partus, & carnem quandam nasci, quam mater lambendo in membra componit. -- -- Sed hoc immaturitas partus fecit, denique vicesimo die generat. Unde evenit, ut præcipitata fœcunditas informes procreet. B. Ambrosius* lib. VI. Hexaëm. cap. 4. *Galenus* lib. de Theriaca ad Pison. cap. 14. Si tamen ille liber legitimus *Galeni* fœtus est. *Albertus* M. de Animal. lib. 22. tract. 2. cap. 1. *Parit hyeme fœtum incompletum, ideò ursa fovet diu & lambit fœtum. Ovidius* lib. 15. Metamorph. fab. 33.

Nec catulus partu, quem reddidit ursa recenti,
Sed malè viva caro est. Lambendo mater in artus
Fingit, & in formam, quantam capit ipsa, reducit.

Petronius item in illo versu:

Sic format lingvâ fœtum cum protulit ursa.

Orus lib. 2. cap. 83. in Hieroglyph. *Ægyptii hominem primò deformem natum, qui posteà formosior evaserit, significare volentes, ursam prægnan-*

gnantem pingunt. Hæc namq; sanguinem primum condensatum & concretum parit. Hunc postea propriis fovens femoribus efformat, lingvaq; lambens perficit *Auctor* libri de Nat. rerum: *Ursus dicitur quasi orsus, scilicet in ventre, & extra completus. Quoniam præmaturum partum mater lingendo informat. Raphael Volaterranus* Comment. Philol. lib. 25. p. 297. *Ursa fœtus informes lambendo paulatim figurat. Georg. Agricola* lib. de Animant. Subterr. p. 44. *Mares quadraginta dies, fœminæ qvatuor menses se occultant latebris: quo tempore candidam informemq; carnem & pariunt & lambentes sensim in propriam formant figuram. Johannes Baptista Bernardus* in femin. Philos. Aristot. p. 1462. *Ursa fœtum minimum pro corporis sui magnitudine edit, quippe qua minorem catto, majorem mure parere soleat, nudum, & cæcum, & cruribus membrisq; aliis propemodum indiscretum & rudem. Weinrichius* de ortu monstrorum cap. 24. p. 128. *Multipara, quæ multa in se continent, plura alere diu non possunt, donec perfecta sint, unde & inarticulati fœtus nonnulli eduntur, ut ursi, vulpes. Nierembergius* Hist. Nat. lib. 6. cap. 4. p. 94. b. *Imperfectos fœtus edunt omnia*

multipara, præter suem. Ursæ informem carnis massam edunt, quam lambendo figurant.

§. II. Sed *contradicunt* his recentiores rerum naturalium indagatores, existimantes, ursam, non imperfectos, sed perfectos omnibusq; partibus absolutos parere fœtus. Sic *Cæsar Scaliger* Exerc. 6. sect. 15. & Exerc. 182. sect. 2. *Camerarius* cent. 2. Embl. 11. *Vossius* Theol. Gentil. lib. 3. cap. 54. p. 1022. *Andreas Laurentius* rei Anatomicæ lib. 8. c. 4. quæst. 13. *Dalecampius* ad citatum locum Plinii, *Ambros.* Hist. Quadrup. digit. lib. 1. c. 5. *Jonstonus de* Quadrup. H. N. pag. 127. *Franzius* Hist. Anim. cap. 7. p. 81. *Sengverdius* Exerc. Phys. 35. pag. 150. *B. Sperlingius* Zool. Phys. lib. 3. de Quadrup. cap. 17. p. 246. ubi axiomaticè pronunciat: *Ursam non parere informes.* Atq; his etiam *nos* subscribimus.

SECTIO II.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Statum Controversiæ sistens.

§. I.

MOre nostro *nomina, rerum cortices*, primùm dissolvemus, ut eo faciliùs atq; felici-

feliciùs ipso *nucleo* frui possimus. Duo autem hic sese nobis sistunt *vocabula* explicanda, quorum primum est ly *Catulus*, de quo notamus (1) *Etymologiam*. Sic *Varr*. lib. 8. de lingv. Lat. & *Scaliger* cap. 31. de caus. L. L. â *Canis* deducunt, mutato N. in T. *Martinio* verò in Lexic. Philol. illa derivatio placet, quâ ab antiquo nomine *Catus*, quod sagacem significat, deducitur.

§. II. (2) *Homonymiam*. Induit enim (1) *naturam Nominis Proprii*, quod certis quibusdam *individuis humanis* quondam tributum legimus. Nam Q. *Luctatius, Catulus Romanus* fuit, qui contra Pœnos cum Amilcare duce profectus finem primo bello Punico imposuit, de quâ re vide *Livium*. Fuit & alius *Catulus, Orator & Consul*, cum C. Mario Cimbros fudit, quem videsis apud *Cicer*. in Orat. *Lucan*. l. 2. Hujus pater *Q. Catulus Poeta* fuit, teste *Cicer. lib*. 1. de Nat. Deor. Qui præterea alius quoq; *Catuli* mentionem facit, *Orat*. pro Lege Maniliâ. Conf. *Vellejus Paterc*. lib. 2. cap. 32. (2) *rationem Nominis Appellativi*; & hoc modo imponitur *partim* rebus *inanimatis*. Sic *vinculi* quoddam genus etiam *Catuli* nomine insignitur ap. *Lucil*.

Cum manicis, catulo, collariq; ut fugitivum Deportem.

Partim rebus *animatis*, quæ vel sensu *strictiori*, vel *laxiori* significat. *Strictè* denotat *canum fœtûs* recens editos, junge Hunde; *Latè* verò *aliorum* etiam *animantium filios* supponit, utpote luporum, leonum, simiarum, tigridum, vulpium, ursarum, quin & serpentum, draconum, viperarum.

§. III. Alterum *vocabulum*, hic evolvendum, est τὸ *Ursa*, de quô itidem observamus (1) *Etymologiam*, tùm *Latinam*, quam communem habet cum Masculino *Ursus*. Dicitur autem *Ursus*, secundum *Isidorum* & *Auctorem* libr. de Nat. rer. aliosq; quamplurimos, quasi *orsus*: vel quod *ore* suo formet fœtus; vel quod in ventre *orsus*, extra ventrem linctu compleatur. Alii vocem ab *urgendo* deducunt, quia *ursus impellendo* tum homines, tùm bruta cætera prosternit. Ita *Franzius* Hist. Anim. cap. 7. p. 79. Aliis *ursus* est quasi *sursus*, quia horret pilis, & δασύτριχος est. Vid. *Martin.* in Lexic. Philol. Tum *Græcam*: Sic ἄρκτος est *vel* ab ἀρκέομαι, quod sine externo alimento hyemem transigit; *vel* ab ἀρκῶ, *propulso*, quia ad injurias

urias propulſandas anterioribus pedibus valet.

§. IV. (2) *Homonymiam*, ſecundum quam *Urſa* ſupponitur (a) *Aſtronomicè*, *pro ſidere cœleſti*. Duæ enim dantur in cœlo *urſæ*, altera *Major*, altera *Minor*: illa *Helice*, hæc *Cynoſura* vocatur. Vid. *Geſnerus* de Quadrup. lib. 1. pag. 1077. Has urſas intelligit *Ovidius* lib. 4. Triſt. Eleg. 3. quum canit:

Magna minorq; feræ quarum regit altera Grajas:
Altera Sidonias, utraq; ſicca rates.

Et *Propert.* lib. 2.

Calliſto Arcadios erraverat urſa per agros,
Hæc nocturna ſuo ſidere vela regit.

(b) *pro certis puellis*, quæ olim dictæ *urſa*, teſte *Cœlio* ex *Euripide* in fabulâ Hypſipyle, *Ariſtophane* in Lemniis ac *Lyſiſtrate*. (c) *pro inſtrumenti genere*, quô piſcatores utuntur, retibus in coli formam contextis, ligneo circulo ſuperius ambiente os apertum, quod *urſos* vel *urſas* appellant, Bären. Sunt autem diverſa, alia Storbären / quibus turbatos in ripis piſciculos aut cancros excipiunt; alia naſſis vimineis ſimilia in profundum demittuntur, Setzbärn / Setzgarn. *Geſn.* l. c. p.

l.c. p.1078. (d) *pro urbe Picenorum*, quæ *Ur-sa Balvia* quondam appellabatur, *Ptolom*.3.1. hodiè *Urbsa*. (e) *Physicè* & quidem *tum* pro *pisce testacei generis*, hoc est, ex cancrorum seu squillarum genere, *Gesn*. d. l. *Tum* (f) pro *bruto sexus sequioris*, *quadrupede*, *murmurante & sæviente*. Atq; hæc ultima significatio *hîc* locum tenet.

§. V. (3) *Synonymiam*. Ebræis ursa audit דוב. Chaldæi salutant דובא. Græcis dicitur ἡ ἄρκτος. *Galli* vocant *Ourse*. *Italorum* linguâ *Orsa* appellatur. Juxta *Hispanos* vocatur *Ossa*. A *Germanis* notatur ein Bär/ das Weiblein.

§. VI. Est autem *ursa* (ut naturam ejus hîc breviter tantùm ac leviter attingamus) *brutum sexus sequioris quadrupes*, *murmurans*, *sæviens*, *deforme*, *robustum ac pernitiosum*. *Caput* invalidum est, ab ossium infirmitatem, præsertim in syncipite. *Corpus* grande satis ac deforme. *Pellis* spissa & villosa est. *Pedes* sunt instar manuum. *Ungues* adeò acuti, ut vel crassissimum asserem querceum transfodere possint. *Colore* plerumq; nigro est, in frigidis tamen locis etiam candet. *Cibo* fruitur omnigeno, pomis, piris, nucibus, ca-

stane

ſtaneis, mellibus, formicis, carnibus. Neq; à cadaveribus abſtinet; ſed luporum more ea ſecum portat ac devorat. *Coëunt* non canum, aut equorum, ſed hominum more, mutuis complexibus. *Senſus tactus* in naſo tenerrimus eſt. Hinc Proverbium: *Ne tentes naſum urſi &c.* i. e. ne tentes eos, qui nocere queunt. *Prolem* amat vehementer, eamq; pectori admovet, ſovet, ac tegit. Reliqua vid. ap. *Geſnerum* l. d. *Aldrov.* de Quadrup. digit. *Sperling*. Zool. Phyſ. lib. 3. cap. 17. p. 242. ſeqq.

§. VII. Cæterùm hîc (α) *Diſtinguendum* inter *deformitatem* ratione *ſecundinarum*, & ratione *partium integralium* ſpectatam. Non ſolliciti ſumus de *illâ*, ſed de *hâc*. Aliàs enim concedere facilè poſſumus, *ſecundinas*, catulo circundatas, *quandam* præ ſe ferre *monſtroſitatem*. At quid hæc ad ipſum catulum? Hic certè, ſi, præſuppoſitâ animâ, debitis partibus eſt inſtructus, nulla *deformitate* amplius laborat.

§. IIX. *Diſt.* (β) inter *deformitatem abſolutè & reſpectivè* conſideratam: ſive, inter *deformitatem in genere urſorum*, & *in genere hominum*. *In ſe & abſolutè catuli* non ſunt

defor-

deformes; ad homines verò *relati*, à *deformitate* non prorſus ſunt liberi. Homines enim ſunt erecti, catuli dejecti. Homines cœlum, hi terram contemplantur. Illi læves, hi aſperi ac hirſuti. Et quæ ſunt alia *deformitatis* indicia, quæ in *catulis urſarum*, nobiscum *comparatis*, deprehendimus. Sed de hâc *reſpectiva monſtroſitate* non loquimur, cum *abſoluta* ſolùm nobis in controverſiam veniat.

§. IX. *Diſt.* (γ) etiam inter *id, quod fit per ſe, & quod fit per accidens.* Non diſputamus, an *per accidens* & præter intentionem *urſa* nonnunquam *catulos deformes* pariat? Hoc enim ipſa Lubentiâ lubentiùs admittimus, utpote qui ſcimus, quàm facilè natura cujuslibet animalis in conformatione partium fœtus ſui impediri poſſit, ita ut intento ſuo fine excidere neceſſum habeat. Teſtantur id ad ſatiem *monſtra* in omni ferè animalium genere obvia. Enimverò an *per ſe urſa* intendat & producat ejusmodi *monſtroſam maſſam*? hoc eſt, quod conſtantes inficiamur.

§. X. Deniq; (δ) *Diſt.* inter *deformitatem naturalem*, quæ in generatione ac formatione

ione contingit; & *non-naturalem*, quæ ab
xtrinſeco aliquo principio, violenter aut
lio modo infligitur. Non *hanc*, ſed *illam*
ntelligimus, hoc eſt, non quærimus, an *ca-
uli urſarum nati* violentiâ *extrinſeci* princi-
ii & *caſu deformes* reddi poſſint? Hoc enim
ffirmamus. Sed, an *per ſe* tales *naſcantur*
edantur à matre? id quod negamus.

SECTIO III.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Noſtram ſententiam confirmans.

§. I.

Catulos igitur *urſarum perfectos minimeq́ deformes naſci* contra *Ariſtotelem*, *Plutar-
hum*, *Plinium*, *Solinum*, *Galenum*, aliosque
ùpra allegatos auctores, probamus (1) *ab
xperientia*. *Quicquid certiſſima teſtatur ex-
erientia, illud in amorem hujus vel illius Philo-
ophi temerè negandum non eſt: atqui catulos
rſarum naſci dearticulatos planeq́ formatos,
ertiſſima teſtatur experientia; Ergò.* *Major*
n aprico eſt. *Minorem* ſequentia ſtabili-
nt experimenta. *Ulyſſes Aldrovandus*, Phi-
oſ. & Med. Bononienſis, operoſiſſimus &
con-

consummatissimus omnium, quicunque unquam vixere, Zoologus, lib. de Quadrup. digit. lib. 1. cap. 10. refert, *in Musæo Senatus Bononiensis asservari ursulum aliquem, in vase vitreo inclusum, qui ex matris utero quidem extractus, sed nulla parte imperfectus appareat.* Id quod etiam *Ambros.* l. a. confirmat. Aliger ille *Scaliger* Exerc. 6. §. 15. asserit, venatores in Alpibus fœtam ursam cœpisse, in quâ dissecta fœtus planè formatus inventus sit. Verba ita habent: *Bonum Phidiam: si quantum demendum, quantum relinquendum sit, sciat. Quid hujusce fabulæ autoribus fidei habendum sit, ex hac historia cognosces. In nostris Alpibus venatores fœtam ursam cœpere. Dissecta ea, fœtus planè formatus, inventus est. Matthiolus* in lib. 2. Dioscorid. cap. 37. testatur, se vidisse catulos, adhuc in utero existentes, omnibus suis membris conformatos. *Quandoquidem*, inquit, *in valle Anania supra Tridentum vidimus nos prægrandem ursam prægnantem, ab ipsis venatoribus exenteratam, cujus catuli adhuc in utero existentes, omnibus suis membris distinctis, ac formatis, reperti sunt, non autem informes, ut pleriq; existimant, magis fortasse Aristotelis & Plinii auctori-*

ctoritatibus freti, qui ita esse memoriæ prodiderunt, quàm sensibus & experientia. Idem tradit quoq; *Jonstonus* loco allegato. Jacobus *Dalecampius* ad Plin. lib. 8. cap. 36. *Hoc*, inquit, *falsum. In utero gravidæ ursæ à venatoribus captæ & exenteratæ omnibus suis membris distinctos catulos & formatos vidi. Fabulæ causam præbuit catulorum ortus crassissimus, fe-cundinis obvolutorum, quas non nisi diu lambendo mater revellere potest: Sic videlicet contecti informis carnis speciem monstrant.* Magnus ille *Vossius* Theol. Gentil. lib. 3. cap. 54. pag. 1022. *fœtum* (ursarum), inquit, *membra habere prorsus distincta, gravidas cum ursas dissecuissent, comperêre venatores.*

§. II. (2) *Ex generationis essentia. Quicquid ursa per se generat, & producit, illud ipsi simile est tum quà essentiales, tùm quà integrales partes: atqui informis illa carnis maßa ursæ similis non est, neq; quoad essentiales, neq; quoad integrales partes; Ergò informem illam carnis massam ursa per se non generat. Majorem* novit, qui *generationis* naturam novit. Est enim *generatio* definitore B. *Sperling*. Instit. Phys. lib. VI. cap. 6. pag. 896. *actio corporis naturalis misti, quâ sibi simile producit, ut per-*

L petua

petua specierum constet conservatio. Nec est ut *distinguas* inter *generationem incboatam*, quâ forma mediante aliquali suæ speciei materiâ producitur; & inter *generationem consummatam*, quâ totum compositum cum omnibus suis partibus producitur. *Catuli* enim, quos jam peperit *ursa*, non ad *illam*, sed ad *banc* pertinent. Ergò etiam cum omnibus partibus suis producantur, necessum est. Aliter verò pronunciandum de *semine ursi*, in matricem *ursæ* immisso, utpote quod ad *incboatam generationem* referendum. Adest enim ibi *forma*, quæ mediante semine traducitur, cum aliquali tantùm speciei suæ materia. Hæc ad *Majorem*. *Minorem* nec ipsi adversæ partis defensores improbare poterunt. Ecquis enim sanæ mentis *carnem rudem*, ut vocant, *ursæ similem* dixerit; Utut quidem ibi forsan adesse possit forma, abest tamen *corpus organicum*, quod æq; ac illa ad *perfectum ursum*, immò ad omne perfectum animal requiritur.

§. III. (3) *Ex verâ formandarum partium caussâ.* *Quicquid anima catulorum competit, illud uno eodemq; respectu non adscribendum est ursæ matri: atqui conformatio partium animæ catu-*

catulorum competit; Ergo conformatio partium non adſcribenda eſt urſæ matri. *Major* conſtat, qnia anima catuli, & urſa mater realiter diſtinguuntur. *Minor ex urſorum generatione* certa eſt. Ita enim hæc ſeſe habet. Primùm infundit mas ſemen in uterum fœminæ. Hoc recipit matrix & cum materno ſemine commiſcet. Quô factô ſtatim adeſt anima, ab utroq; parentum traducta, non ſecus ac lumen de lumine accenſum. Iſta verò anima, in ſemine actu exiſtens, non otioſa eſt, ſed maximè operoſa. Hinc cùm ſemen ſit inorganiſatum, fabricat ſibi ex eo inſtrumenta & membra debita, ut idoneum functionibus ſuis edendis habeat domicilium. Fabricat autem ea non ſimul ac ſemel, ſed ſucceſſivè; neq; in iis ſaltum facit, ſed ſemper ab imperfectiori ad perfectius tendit. Quâ de cauſsâ, partium ſcilicet omnium à capite ad calcem adumbratione & confuſa delineatione facta, attrahere incipit ſanguinem, ex quo cunctæ partes ſuum accipiunt complementum, poſteaq; etiam vitam. Atq; ſic actis & tranſactis in utero rebus omnibus è latebris uteri exilire tentat fœtus, ut aurâ fruatur liberiori, ut nutrimento gaudeat

copiosiori. Sed cum *secundinis* nimis *crassis* sit involutus, opus habet matre quasi obstetrice, quæ ne unguium contactu prolem recens editam lædat, lingua utitur, & lambendo sensim vincula solvit. Hæc, hæc est vera ac genuina catulorum ursinorum generatio. Ex quâ patet, matrem in utero materiam tantùm formandarum partium suppeditare, extra uterum vero secundinas tantùm removere. Jam autem diversissima sunt, *materiam ad partes figurandas dare, & partes ipsas formare*; item, *lambendo secundinas separare*, & *lambendo membra figurare*. Prius, non posterius ursæ concedimus.

§. IV. (4) *Ex Maximâ illâ Philosophicâ: Natura semper intendit id, quod est perfectissimum.* Unde ita argumentamur: *Quicquid ursa, per se & sibi relicta, nec in actionibus suis impedita, generando producit, illud perfectione debitâ gaudet: atqui informis illa caro perfectione debitâ non gaudet; Ergo informem illam carnem ursa per se & sibi relicta, nec in actionibus suis impedita, generando non producit. Major* ex allegato axiomate robur suum accipit. Quis enim crederet, naturam ursæ

inge-

in generandis catulis *semper* à scopo suo aberrare? aut quis sibi persuaderet, ursam *per se* intendere generationem ejusmodi monstri? Nemo certè, nisi rerum Physicarum ignarus, tantæ assensum largietur *fabellæ*. Neq; *Minor* allati argumenti vacillat. Quicquid enim est informe, illud perfectione debitâ non gaudet: atqui caro illa est informis; Ergo. Porro: Quicquid lambendo demum est perficiendum, illud perfectione debitâ nondum gaudet: atqui caro illa informis (ex adversariorum sententiâ) lambendo demum est perficienda; Ergo.

§. V. (5) *Ex absurdi consequentiâ. Si enim ursa lambendo partes catulorum formare posset, sequeretur, quod multò magis partes proprii sui corporis detruncatas lambendo componere, vel novas producere possit: atqui posterius est falsum; Ergò & prius. Majoris* connexionem qui negat, suppeditet rationem, & Phyllidâ solus habeat. *Minoris* probationem exhibet ipsa experientia.

§.VI. (6) *Ex cæterorum brutorum analogia. Si cætera animantia bruta omnia in utero debitas accipiunt partes, nulla potest assignari caussa,*

cur ursarum catulos natura hoc beneficio privarit: atqui antecedens est verum; Ergo & consequens. Atqui sic probatam dedimus veritatem nostræ sententiæ: Restat, ut nunc videamus etiam argumenta adversariorum, eademque ad veritatis lancem exigamus. Sit ergo

SECTIO IV.

ΑΝΑΣΚΕΤΑΣΤΙΚΗ,

Objectiones Adversariorum refellens.

OBJECTIO I.

§. I.

QUicquid testatur experientia, & unanimis veterum comprobat consensus, illud temerè non est rejiciendum: atqui catulos ursarum nasci informes ac imperfectos, testatur experientia & unanimis veterum comprobat consensus; Ergo. Major firma. *Minor* ex membri 1. §. 1. manifesta.

SOLUTIO.

§. II. Resp. (1) ad *Majorem*, quâ priorem subjecti partem quidem concedendo; quâ posteriorem verò negando. *A testimonio* enim

enim *humano infirma petuntur argumenta*. Nec quicquam juvat αὐτὸς ἔφα, *Aristoteles dixit; Ergo verum est*. *Aristoteles* fuit *lumen*, non *numen*. Fuit *homo*, & *errare* potuit, quin & sæpissimè *erravit*. Quanquam *Averroes* asserere non vereatur, in libris *Aristotelis* per 1500. annos *nullum* unquam *errorem* repertum fuisse; nescio tamen, quomodo dicta probare possit. (2) Negando *Minorem* quà priorem prædicati partem, de *experientiâ*. Nam (3) *disting*. inter *experientiam rusticam*, & *judiciosam*. Rustici quidem catulos ursarum secundis obvolutos adspicientes, eos pro informi aliquâ massâ habent; aliter verò sapiunt, meliora edocti. Quod si tamen contingat, ut viri quoque, qui videri volunt, sapientes hac opinione decepti fuerint. (4) *Dist*. inter id quod φαινομένως, & quod ἀληθῶς tale est. *Videtur* quidem ursarum fœtus aliquid monstri alere, idq; ob secundinas admodum crassas. Sed *videtur*; aliter *res ipsa* sese habet.

OBJECTIO II.

§. III. At inquis: *Ursæ tamen visæ sunt lambere fœtum. Cui igitur bono id facerent, nisi partium formationem intenderent?*

SOLUTIO.

§. IV. Resp. (1) N. V. C. Ursæ lambunt fœtum; Ergo figurant eum; *Ergò* catuli sunt *deformes* & imperfecti. Quidni etiam argumentaris: Vaccæ nostræ lambunt vitulos; Ergò hi sunt imperfecti, neq; debitis partibus instructi? Leones delingunt scymnos suos; Ergò sunt deformes nec perfectè elaborati? Minimè (2) Aliud est *à fordibus purgare*, aliud *perficere*. *Perfectio* intra uterum à principio interno, animâ sc. catuli fit; *Purgatio* verò & secundarum separatio à principio externo, linguâ scil. provenit. A *purgatione* igitur, vel *segregatione ad perfectionem N. V. C.*

OBJECTIO III.

§. V. *Si deformes ac imperfecti nascuntur aliorum animalium fœtus, idem quoq; ursorum catulis accidere potest: atqui prius est verum; Ergò & posterius.* *Minorem* probant à *catulis canum, vulpium, luporum*, quos *cæcos* edi statuunt.

SOLUTIO.

§. VI. Resp. (1) ad *Majorem*. *A particulari neq; ad particulare, neq; ad universale V. C.*

(2)

(2) *A posse ad esse N. V. C.* Non sequitur: Catuli ursarum *possunt esse* deformes; Ergò etiam tales *sunt.* (3) *Negamus Minorem.* *Canum* enim, *vulpium, luporumq;* fœtus utut *non videntes* nascantur *deformes* tamen non sunt: cùm intendantur ac *per se* producantur à *naturâ.* Quicquid autem *natura per se* intendit ac producit, illud nulla *vera deformitate* præditum esse dicitur. Deinde *nec imperfecti catuli* illi jure appellandi sunt. Quicquid enim imperfectum est, illi deest id, quod habere debet: atqui catulis illis non deest id, quod habere debent; Ergo non sunt imperfecti. Sed negabis forsan *Assumtum*, dicendo, *catulos* illos esse *cæcos.* Respondemus (4.) *Disting.* inter *cæcitatem latè,* & *strictè* sumtam. *Rigorosè* si velimus loqui, falsum est, *catulos* dictos esse *cæcos.* *Cæcitas* enim est *privatio.* Quid *privatio*? Est absentia perfectionis naturalis in subjecto capaci, *in quo vel fuit, vel inesse debuit.* Atfuitne, quæso, visus actualis in *catulis canum, vulpium, luporum*? Vel debetne, iis à primo statim ortu inesse? Minimè. Ea enim providæ naturæ summa sapientia atq; benignitas est, ut teneriores istorum

animantium oculos palpebris tantisper obtegat, donec intensissimam solis lucem sensim ferre condiscant, quæ alias pupillæ magis perniciosa, quàm salutaris esset. Requiritur igitur ad *strictè & exquisitè* sic dictam *privationem* inter alia quoq; & hoc, *ut adsit tempus à natura determinatum.* Nam reperiuntur quidam habitus, qui certo & definito tempore demum in subjecto capaci recipiuntur, unde propter absentiam habitus ante illud tempus non debet subjectum dici eo privatum. Sic *infans* primis mensibus non appellatur *edentulus.* Sic *catuli* quoq; ante nonum diem non dicuntur *cæci*, quia, uti dictum, per naturam ad hunc usq; diem visum habere non debent, nec solent. Interim tamen *latè ac minus accuratè* quin *cæci*, suo modo, possint vocari, non repugnabimus.

CAPUT IV.
DE
AMORE OVIS ET LUPI.

QVÆSTIO:
An Sympathia detur inter ovem & lupum?

Lupus varia significat. Ovis *Homonymia. Amor triplex. Sympathia impeditur nonnunquam. Hypotheses quædam. Argumenta contra amorem ovis & lupi. agni luporum ululatu exanimari dicuntur. Luporum catuli aggrediuntur oves. Ovis interficit lupum. Chordæ lupinæ & ovinæ* δυσφωνίαν *edunt. Tympana ex lupinis & ovinis pellibus. Respondetur objectioni Gesneri & Vossii. Pelles ovium lupinis superimposita depilari creduntur & aptissimæ esse pediculis generandis. Ratio hujus rei. Sengverdii argumenta pro amore ovis & lupi. Lupus custodit oves & arcet lupos. Responsio ad Sengverdii rationes. Ovilla caro quomodo possit esse nutrimentum lupi. Antipathia singularis inter patrem & filium. Judicium de lupo custodiente oves.*

ΕΚΘΕ-

ΕΚΘΕΣΙΣ.

§. I.

CUm errorum genetrix *æquivocatio* semper existat; non abs re erit, & hîc vocabulorum præmittere ambiguitates. Quod itaq; attinet ad Vocabulum *Lupus*, tenendum, quod nos h. l. illud accipiamus non in *sensu sacro*, *vel* pro *Diabolo.* Joh. 10. qui crudeli calliditate sua Lupum egregiè mentitur, quô de vid. *Franz Hist. An. p. 219. Vel* pro *Hæreticis*, Act. 20. Matth. 7. qui luporum instar gregem Christi dissipant, miserèq; dilaniant, absentibus fidelibus Pastoribus; *Vel* pro *Tyrannis* Ezech. 27, 27. Soph. 3, 3. qui innocentem sanguinem immane quantum sitiunt; Sed in *sensu profano*, qui quidem iterum diversas diversæ essentiæ res significat. Etenim usurpatur I. *Rhetoricè* vel *Metaphoricè*, *tum* pro *Meretrice*, quæ ob avaritiam, rapacitatem ac ὠμοφαγίαν *lupa* apud *Plut. in Epid.* audit; *Tum* pro *Sycophantis*, quibus itidem *Aristophan.* in Vesp. *lupi* nomen imposuit, idq; ob fraudulentam ipsorum astutiam; *Tum* pro *iconibus luporum*, quales conspiciuntur in vetustissimis illis dena-

denariis argenteis, *Romulo* ac *Remo* ubera praebentes. Ac olim habebantur in Templo *Delphis*, quia *Apollo* ex *Latonia*, *in Lupae speciem conversa*, editus in lucem credebatur. II. *Mechanicè*, & quidem (α) pro *serrula manubriata*, agrestium usibus accommodata, Germ. Handsägen/ ita dicta ob inaequalitatem dentium, ipsi cum lupo communem, *Pallad.* (β) pro *frenis* asperrimis, *Cælius* (γ) pro *instrumento adunco*, quò vasa, quae in puteum ceciderunt, extrahunt, *Isidor.* vel quo caro ollis eximitur, *Pollux*; vel quo naves in bellô capiuntur illa queanturque, *Plin.* (δ) pro *ligaturae* vel *nodi* quodam *genere*, apud *Theomnestum* in Hippiatr. c. 24. III. *Magicè*, pro *lycanthropis*, s. iis hominibus, qui, opera Daemonis μυρωτέχνιτε, in lupos transiisse se somniant, quibus de conf. *B. Sperling.* Instit. Phys. *Delrius* Disquis. Mag. Tom. I. IV. *Medicè*, pro *ulcere* quodam celerrimè depascente & instar lupi famelici proximas sibi carnes exedente. Nec adeò dissimile est illi, quod aliàs *fornicem* vel *noli me tangere* appellant, nisi quod non faciem, sicut illud, sed inferiores partes, praecipuè verò crura, infestat, *Manard.* V. *Astronomicè*, pro *A-*

sterismo

sterismo Australi, juxta *Aram*, constante 19. stellis, de quo fabulantur, esse illam bestiam, quam *Centaurus* venatus, & super *Altare*, cui vicina est, offerre voluerit, sed inter sacrificandum simul cum pecude & arâ in cœlum sublatus sit, unde & Hostia vocatur. VI. *Geographicè*, pro *urbibus* quibusdam, *pagis*, & *fluviis*, eodem nomine gaudentibus, uti legere est apud *Gesn.* Hist. An. l. 1. de Quadrup. f. 754. 755. VII *Physicè*, pro *corpore naturali vivo*, tum *vegetante*; Et sic notat (1) *plantam* aliquam, quæ in vepribus ac salictis præprimis reptat, caulibus aculeatis longissimisq;, & foliis hispidis. Vulgò *lupus salictarius* dicitur, Germ. Hopffen/ illudq; aut à *colore* lupino, aut ab *asperitate*, ut *Platina* vult. (2) *flores* herbæ *Iridis*, quos *lycos*, ob *labiorum lupinorum speciem*, dici, auctor est *Cælius* ex *Sol.* in Nicandr. Tum *ratiocinante*; atq; hoc sensu *homines* nonnulli eodem nomine insigniti deprehenduntur, ut: *Lubercus*, *Berysius*, Grammaticus; *Lupus Servatus*, Presbyter; *Lupus de Oliveto*, Hispanus Monachus. Quæ loquendi ratio nec Germanis ignota est, dum alios vocant Wolff/ Wolffhart/ Wolffgang/ *Gesn.* d. l. pag. 751. seq. Tum

senti-

[s]entiente, & quidem vel *imperfecto* (*respecti*[v]è sumpto vocabulo.) Sic non tantum species aliqua *araneorum*, quæ corpus habet al[b]um & involubile, partesq; circa collum [i]ncisas & in ore eminentias tres, hoc *Lupi* nomine venit, teste *Aldrov.* l. 5. de insect. c. 13. [p]. 239. Sed eodem quoq; insigne est *muscæ* [q]uoddam genus, ut *Nicandri Scholia* docent; [V]el *perfecto*, atq; hâc ratione vox *Lupus* tri[b]uitur (a) *brutis volatilibus*, *milvo* nimirum, [q]uem Græci quidam vulgò λύπην, à lupinâ [v]oracitate appellare consueverunt, *Var.* [N]ec non *avi* cuidam ex *graculorum* seu *mo*[n]*edularum* grege, apud *Aristot.* (b) *brutis na*[t]*atilibus*, piscibus videlicet illis voracibus, [q]uos *lupos marinos* vocitant, Germ. Hecht. [(]c) *brutis gressilibus*, & *adulterinis*, canibus [s]c. mixtis, quos Græci *lyciscas* vocant, Latinè *Lupos canarios*, vel *canes luparios* dixeris; [E]t *genuinis*, ubi usurpatur vel *cum apposito*, [p]ro *Lynce*, *Lupo cervario*, qui ita dicitur, quod [e]xtremus cervorum hostis sit & rapacitate [q]uâ proximè accedat ad lupum; vel *sine ap*[p]*osito*, pro *lupo*, *bruto quadrupede*, *ululante*, *ra*[p]*acissimo*, *voracissimo*, & *ovibus infestissimo*, [G]erm. Wolff. Atq; hæc ultima significatio [h]ic intelligitur.

§. II.

§. II. Succedit jam vox *OVIS* perpendenda, variaque ejus acceptio eruenda. Hæc enim sumitur I. *impropriè*, tum in *scripturâ sacrâ*, atq; sic tribuitur (1) *Christo*, qui typicè repræsentabatur in agno Paschali. (2) *Beatis*, Matth. 25, 32. qui simillimi sunt ovibus ob summam mansuetudinem, quam à Christo didicerunt; Tum in *scripturâ-profana*, quâ Ovis nomen impositum legitur (a) *Homini mansveto & patienti*, qui *ove mitior* communi proverbio dicitur; (b) *aliis* etiam *hominibus*. *Troglodytæ* enim *pecorum nomina filiis* imponere solebant; ut *tauri*, *arietis*, *ovis*, eò quod ab iis, non à Parentibus alantur. Hinc *Porcius*, *Ovinius*, *Caprilius*, *Varro*. II. *Propriè* pro *bruto quadrupede balante*, *simplici*, *timido*, *patienti & mansveto*, uti h. l.

§. III. Tandem & vocabulum AMOR seu SYMPATHIA ab æquivocatione liberandum. Notat enim (1) *generaliter*, amorem quemcunq;, ex quolibet principio in Subjecto ortum. Sic homo amat canem, venator bestias &c. (2) *moraliter*, affectum Ethicum, qui consistit in mutua & manifesta inter aliquos benevolentiâ, vel virtutis, vel voluptatis, vel utilitatis causâ, ejus ipsius gratiâ,

gratiâ, qui amatur, conceptâ. Sic Sympathia est inter Damonem & Pythiam. (3) *naturaliter*, suavissimum corporum naturalium consensum, ex naturali & intrinseco principio, qualitatum vid. similitudine, ortum. Sic *corallium* & *aurum* amicè inter se conspirant ad confortationem cordis. Sic *magnes* tanto amore fertur in ferrum, ut illud etiam tabellâ lignea interposita ad se trahat. Atq; de hoc *amore* vel *Sympathia* h. l. nobis est sermo.

§. IV. Posse autem eam *externis nonnunquam impedimentis* sufflaminari, experientia satis clarè docet. Etenim licet magnes ferrum suavissimo excipiat amplexu, impeditur tamen actio ejus facilè, si vel tantillo allii illinatur, vel si adamas secundum nonnullos (de quo tamen nos adhuc dubitamus) interponatur. Salvia quoq; bufonibus admodum solet esse amica, quod si verò adjunctam habeat rutam, inimica ipsis evadit.

§. V. Hisce observatis, recto tramite ad sententiæ nostræ confirmationem pergere possemus, nisi adhuc nonnulla præmittenda essent. Nimirum (1) Omnem *Sympathiam* atq; *Antipathiam* rebus esse *congenitam*.

Id quod indicat vox *Naturale* in utriusq; defi-nitione: Illa enim est *Amor naturalis*; Hæc verò *odium naturale unius corporis erga aliud.* Et licet *actus secundus* interdum non percipiatur; *primus* tamen statim negandus non est. (2) *Antipathiam* suos habere *gradus*, & in alio subjecto *Majorem*, in alio *Minorem* existere. (3) Ἀντιπαθοῦντες etiam *congredi*, sed *congressu* non *amico*, verùm *inimico* ac *hostili* ut se mutuo prosequantur odio. (4) *Sympathiam* non in *aversione*, sed in *unione* consistere. Nunc esto

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ.

§. I.

NUllam itaq; lupo cum Ove intercedere *Sympathiam*, probamus (1) ex *amoris mutui absentiâ.* Ubicunq; datur Sympathia, ibi etiam reperitur amor naturalis mutuus; Atqui in Ove & lupo non reperitur amor naturalis mutuus; Ergò. *Major* est manifesta. Forma enim *Sympathias* consistit in mutuo illo amore quo sese excipiunt corpora naturalia. Atqui hoc negato, neganda etiam venit *Sympathia* ob essentialem cohæsionem. *Minor* constat quia lupus ovi quàm maximè insidiatur

eam

eamq; quærit, ac repertam miſerum in modum diſcerpit dilaceratq;. Hinc etiam ovis fugit lupum, ceu infeſtiſſimum hoſtem, & ad ſuum ſeſe recipit Paſtorem. Quod ſi verò hic *amor* daretur *mutuus*, non *fugâ*, ſed *conſociatione* eſſet manifeſtandus.

§. II. (2) *Ex odii præſentiâ.* Inter quæcunq; corpora datur odium naturale unius erga aliud, ibi nulla eſt Sympathia, ſed mera & vera Antipathia; Atqui inter ovem & Lupum datur odium naturale unius erga alium; Ergò. *Major* eſt immotæ veritatis. Nititur enim regulâ illa Philoſophicâ: *Cuicunq; competit definitio, eidem & definitum.* Nec *Minor* falſa eſt: Etenim (*a*) ovis ſummo, quo poteſt, opere lupum abhorret, ita quidem, ut (ſi dictis fides habenda) agni nuper nati nec alicujus animalis effigiem extra cauſam conſpicati, audito repente luporum ululatu, exanimentur. Cujus quidem rei rationes potius in manifeſtis quâm in occultis quæreremus cauſis. Ovis enim, audito lupo, cujus præſentiam dubio procul ſentit, exhorreſcit, ſanguisq; ipſius, qui materiam lactis præbet, alteratur & ferè corrumpitur. Agnus verò poſtea imbibit noxium illud lac,

& unà cum eô ipsam quoq; mortem. Experientia tamen hàc in re consulenda. Dum igitur ovis lupum fugit, fugâ illâ manifestum suum contra lupum prodit odium. Hoc enim affectus aversionis est, veluti amor unionis, teste B. Sperling. *Zool. Phys.* l. 1. c. 10. p. 121. (β) *Naturale* verò illud *odium* esse, patet exinde, quia cum ipsis hisce animantibus statim *connascitur*. Hinc *Luporum catuli* vix octo aut 14. dies nati, aggredi solent obvias *oves*, quamvis ob virium imbecillitatem damnum iis inferre nequeant. Cujus rei αὐτόπτην me profiteor testem. Ne verò aliquis reponat, illud ad restingvendam famem esse factum; sciat, *catulos* illos tum temporis probè fuisse *saginatos*.

§. III. (3) *Ex odii efficientiâ seu efficacia*, quæ ex miserâ ovium clade præprimis conspicitur. Hinc argumentum: *Q. corpora sese destruunt, illis nulla adscribenda est Sympathia*: Atqui *lupus & ovis se destruunt*; Ergò. *Major* sua luce lucet. *Sympathia* enim unicè fundatur in *qualitatum similitudine*, ex quo naturalis ille propullulat amor. Hic verò non intendit *Subjecti destructionem*, sed *conservationem*, non similia *disjungit*, sed suavissimè

[…]imè *conjungit.* Hinc *simile simili gaudere* vulgò & verè dicitur. *Minor* vel Rusticis nota, imprimis autem ab opilionibus discenda, utpote qui immanem lupi rabiem sæpius non sine ingenti rei familiaris nocumento perceperunt. Quando enim in ovile irrumpit, non solùm tot, quot sedandæ fami sufficiunt, trucidat oves, sed totum etiam gregem jugulat atrocissimè. Quid, quæso, hoc aliud, quàm gravissimam luporum in oves sævitiam monstrat? Sed non tantum Lupus, quin ovis etiam ipsa, quandoque, utut rarissimè, naturale suum mutuâ dimicatione manifestat odium. Cui rei fidem facit mirabilis illa historia, recensita ab *Antonio Baucio* in Epistolâ quâdam, ad P. Toletum scripta anno salutis 1537. his verbis: *Reducebat oves pastas in caulam opilio: Et fortè accidit, ut pecus quædam macilentissima, ac penè scabie confecta, longo intervallo reliquas sequeretur: Eam lupus prægrandis, & cui cilia jam canescebant, conspicatus, velocißimè insequi cœpit. Ego illam transiens, oviculam miseratus, quàm maximè poteram clamore & cursu, lupi vim ab innoxia arcere conabar. Sed antequam appropinquarem pecudi, ovis maciè ipsâ maci-*

lentior hostili & rabido animo lupum aggressa, strangulavit. Pecus in forum abducta & lupus interemptus, delectabile spectaculum prætereuntibus dedere. Quod exemplum licet sit singulare, nonnihil tamen ad *Antipathiam* horum animalium illustrandam conferre, nemo inficias ibit.

§. IV. (4) Stabiliunt quoq; nonnulli hanc Antipathiam, ex *odii permanentiâ* h. m. Q. corpora naturalia per totam vitam dissentiunt, nec in ipsâ morte odium deponunt, sed illud ita membris nonnullis imprimunt, ut post mortem etiam in iisdem vigeat ac appareat, illis nulla competit Sympathia: Atqui de ove & lupo verum prius; Ergò & posterius. *Major* firmo stat talo. *Sympathia* enim non in *dissensu*, sed suavissimo *consensu* consistit. Pro *Minore* adducunt experientiam, quæ testatur, *panduram chordis lupinis* partim, partim *agninis* obductam, *harmonicum* nunquam edere sonum, ob perpetuam chordarum istarum δυσφωνίαν, referente *Cardano*, aliisq; Musicæ peritis. Quibuscum sentit quoq; *Albertus* & *Rasis*, & ipse *Pythagoras*: *Si intendatur*, inquiens, *chorda de intestinis lupi cum ovium chordis*, *rumpi*

rumpit eas, & aufert omne temperamentum ab eis, ut habent verba allegata à *Gesnero* H. A. l. 1. p. 887. conf. *Arist.* l. 9. Hist. An. c. 1. *Plinius* l. 10. c. 74. *Oppianus* lib. 3. κυνηγετ. Adduntalii, quod *tympano*, ex *lupina* pelle confecto & pulsato, frangatur, vel certè obmutescat alterum, *ovinâ* pelle contextum, auctore *Brochmand.* Syst. Theol. Idem quoq; *Oppianus* l. d. *Si ex lupina pelle confeceris tympanum, Id inter cætera pulsatum solùm resonabit, silentibus cæteris, utcunq; prius sonoris.* Quibus mox subjungit: καὶ φθίμενοι γὰρ ὄϊς φθίμενον λύκον ἐῤῥίγασιν. Accedit *Nieremberg.* Hist. Nat. lib. 7. c. 53. pag. 124. *Oves etiam mortua mortuum lupum expavescunt; Nam ovina tympana coram lupinis pœnè obmutescunt, & ovina pellis cum lupinâ juncta pilos amittit.* Immò nec ipse *B. Jac. Martini* in disp. de Cognitione sui anno 1610. Witteb. habitâ, ab hâc opinione alienus fuit, quando scribit: *Cur inter lupum & agnum tanta inimicitia, ut etiam concusso tympano, ex corio lupi confecto, dicantur ea dissolvi tympana, quæ ex agnino corio sunt confecta?* Et nescio quis eâdem de re sequentia canit:

Cætera mutescunt, coriumq; silebit ovillum,
Si confecta lupi tympana pelle sonent.
Hanc membrana sic ovium exhorrescit, ut bostem,
Exanimis quamvis non ferat exanimem.

§. V. Sed contradicit his *Gesnerus* l. 4. p. 887. qui ea, quæ de *chordis* & *tympanis* referuntur, superstitiosa esse putat. *Quanquam enim*, inquit, *lupina pellis, cùm durior solidiorq; sit ovili, sonum procul dubio in tympanis longè clariorem edat, ut sonus reliquorum longè inferior minus animadvertatur, ut lux candelæ juxta ignem positæ: (eadem & in chordis ratio fuerit) rumpi tamen vel prorsus obmutescere quis credat? Cæterum pellem ovillam lupinæ conjunctam absumi citius non mirum est, ut neq; anseris pennas prius, quàm aquilæ, si conjunxeris. Sicciorum enim animalium partes etiam sicciores minusq; excrementitiæ sunt, & eandem ob causam diuturniores.* Eadem objicit *Vossius* Theol. Gentil. l. 3. c. 60. p. 1055. it. cap. 75. p. 1149. & *Jonston.* H. N. de Quadrup. p. 130. Verum enim verò posset aliquis respondere, quod in hisce *modus* nos lateat. Ab *ignoratione* vero *modi* ad *rei* ipsius *negationem* N. V. C. Sicut nec ab *aquilinis pennis* ad *luporum*

rum pelles, tanquam à *particulari* ad *particulare*, argumentari Philosopho licitum est. Adde quod nec illa ratio à *Gesnero* adducta *Antipathiæ* contraria sit. Hæc enim non tantum ex *occultis*, sed *manifestis* quoq; oritur *qualitatibus*, uti notum. Quinimò potius pro stabilienda eadem conduceret. *Sicciorum* enim animalium partes etiam *sicciores* minusq; excrementitias, & eandem ob causam *diuturniores* dicit. At verò *Lupus* est animal *siccum*, *ovis* est animal *humidum*. Cum igitur *qualitates* horum animalium, *humiditas* vid. & *siccitas*, *contrariæ* sint, non possemus non *Antipathiam* istis tribuere, quippe quæ *qualitatum dissimilitudini* natales suos debet. Cæterum totum hocce negotium magistræ rerum *experientiæ*, committendum, à quâ hujus veritatem omnium optimè expectare possumus atq; debemus.

§. VI. Referunt huc & alii alia pro *Antipathiâ* confirmanda, quæ fidem quidem non excedunt, interim tamen nec certam scientiam pariunt, sed animum suspensum reddunt & diligentiori rerum naturalium scrutationi committunt. Talia sunt, quando dicunt, *pelles ovium lupinis superimpositas statim*

tim depilari; quam sententiam *Pythagoræ* tribuit *Gesn.* l. a. Quod tamen alii non tam propter *Antipathiam*, quàm propter *duritiem* & *mollitiem* fieri censent. Nam naturâ suâ *luporum* pelles sunt *durabiliores* mollibus ovium. Sic etiam ajunt, *stercus lupi in ovili occultatum pecudes quiescere prohibere*, nisi auferatur, *Schott.* Phys. Curios. l. 8. de Mir. Anim. Terrestr. c. 48. p. 1061. Id quod tamen experimento certo nondum demonstratum. Porrò ab *Aristotele*, *Zoroastr.* in Geopon. 15. *Albert. Pythag. Plutarcho* in Sympos. &c. memoriæ proditum, *ovium*, *quas lupus occidit, pelles ac vellera & facta ex his lanis vestimenta, aptissima esse pediculis procreandis*. Unde qui *hominem pediculosum* depingere volunt, *ovillam* ipsi *pellem* induunt, quam *lupi* caput impactis dentibus dilacerat; Atq; hujus rei causas non tam in *occultis*, quàm *manifestis* quærunt *qualitatibus*, potissimumq; in tres partes abeunt, referente *Ulyß. Aldrov.* l. 5. de insect. c. 4. p. 217. Dicunt enim (1) quidam, *carnes* hujusmodi, quæ *lupinis dentibus* laceratæ fuerunt, *dulciores* esse, idq; ob *caliditatem* & *igneam* propè *vim*, in *lupo* existentem, utpote quæ vel *duriſsimi*

rissima ossa in utero liquefaciat, ariditate permollita, atq; inde evenire, ut carnes facilius & celerius *putrescant*, lanasq; itidem contaminatas, contagionem illam in vestes etiam introducere. (2) Alii arbitrantur, hoc non à *calore*, *putredineq;* provenire, sed ab *asperitate* potius, *vellicativâ* quâdam *vi*, quæ *pruritum* suscitet, unde postmodum *humanæ cutis humore corrupto* pediculi suboriantur. (3) Nec desunt, qui statuunt, *animalia*, *unico* morsu occisa, *solidiora* minusq; *putrefactioni* obnoxia esse, contrarium verò contingere in iis, qui *pluribus* conficiantur plagis, & *lenta* perimantur *morte*, atq; horum contaminatam vim & in pelles & in ungues ipsos penetrare, coria tentare, & ad *putrescendum* compellere, atque hinc *pediculos* provenire.

§. VII. Verùm nulla harùm placet. Omnes enim, ut videtur, falsâ nituntur hypothesi de *Generatione æquivocâ*, quæ merum non-ens est, ut prolixè & accuratè, more suo, demonstravit *B. Sperlingius* in scriptis suis passim. Etenim pediculi non generantur *ex putredine*, non *ex excrementis*, non *ex carne*, sed *ex lendibus s. ovis*, quibus (fœcundis) *forma*

formæ pediculorum *actu* insunt. Quicquid etiam dicat *Aristoteles*, qui pediculos quidem generare lendes concedit, sed nihil ex his nasci statuit. Contrarium enim experientia, cui fides non deroganda, sæpissimè comprobavit. Quod autem *pediculi* frequentiores in *ovium*, quàm *Luporum* aliorumve animantium velleribus reperiantur, *humorum copiæ* adscribendum. Nutriuntur enim *succo plantarum*, *brutorum* ac *hominum*, succiplenum etiam quærunt habitaculum. Hinc pediculis magis infestantur *fœminæ*, quam *viri*, *pueriq;* magis, quam *juvenes*. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ.

ΑΝΤΙΘΕΣΙΣ.

§. I.

CUm hactenus prolixè satis satisq; perspicuè mentem nostram *exposuerimus* atq; *confirmaverimus*, recto jam pede ad adversam partem pergendum & cum eâ quoq; congrediendum nobis est. Confligemus autem imprimis cum *amoris lupini propugnatoribus*, quorum choragus, *Arnoldus Sengverdius*, *Philosophus Ambstedolamensis*. Hic enim

enim Exercit. Phyſ. 33. p. 146. *ingenium* magis oſtentans, quàm *veritatem* ſpectans, ſatis ſpecioſis argumentis *Sympathiam ovis & lupi* probare conatus eſt.

§. II. Nam primo: *Lupus quidem*, ait, *inſectatur oves, non quod illas odio habeat, ſed potius, quod amet, ut ſibi gratum & jucundum alimentum; quare ea Sympathia potius, quàm Antipathia deberet dici; Cum alimentum corpori animalis, quod nutritur, conveniens & quodammodò ſimile eſſe debeat.* Argumentum forſan inde emergeret tale: Quicunq; aliquid ut gratum alimentum amat & ſectatur, ille nullum cum ipſo gerit diſſenſum: Atqui lupus ovem ut gratum alimentum amat & ſectatur; Ergò.

§. III. Deinde pergit: *Oves*, inquiens, *fugiunt lupum, non ob Antipathiam, ſed ut pericula effugiant, & vitam tueantur.* Hinc argumentum: Quicunq; alterum averſatur & fugit ob pericula tantùm, ſibi ab ipſo imminentia, ille nullum cum eo gerit diſſenſum, ſeu Antipathiam: Atqui ovis lupum averſatur, & fugit ob pericula tantùm, ab ipſo ſibi imminentia; Ergo ovis nullum cum lupo gerit diſſenſum, ſ. Antipathiam.

§. IV,

§. IV. Tertiò argumentatur: *Si hoc* (sc. hæc ovis fuga) *propter Antipathiam fieret, non tantum ovis lupum, sed lupus etiam ovem fugeret*: Atqui falsum est posterius; Ergò & prius. *Majorem* firmam esse putat, hinc nullam ejus probationem addidit. *Minor* ex experientiâ constat.

§. V. His addit quartò: *Si ex eo, quod lupus oves sectetur & captet,ovesq; fugiant, concludi deberet Antipathia; etiam dicendum foret, antipathiam dari inter venatores & animalia, ut cuniculos, lepores, perdices &c. quæ illi venantur: hic enim etiam persecutionem & insidias venatorum habemus; fugam verò eorum, qui persecutionem patiuntur*: Atqui posterius est absurdum; Ergò & prius.

§. VI. Deniq; subjungit aliud *simile* ab *avaro* & *pecuniâ* petitum, his verbis: *Ne dicam de Antipathiâ, quæ ferè simili modò colligitur inter avarum & pecuniam. Avarus enim pecuniam sectatur, eamq; arrodit, sicut lupus quærit oves; immò magis, cum lupus satur ab animalium persecutione abstineat, iisq; parcat, avaris verò desiderium erga pecuniarum possessionem nunquam expleatur.* Ita ergò concludere vult; Si ex eo, quod lupus inhiat ovibus,

Anti-

Antipathia infertur, sequitur, quod eadem etiam tribuenda sit avaro pecunias corradenti: Atqui posterius est absurdum; Ergò & prius. Hæc *Sengverdius.*

§. VII. Cœterum nonnihil quoq; roboris *Sympathiæ* huic afferret, quod *lupi* asvescant ovibus; proq; ipsis agant excubias, quin & contra ipsos lupos, instar canum, acerrimè eas defendant. Cujus rei testimonium producit *P. Caspar Schottus* in Phys. Curios. lib. 8. c. 48. pag. 1062. *Habuimus*, inquiens, *aliquando hoc in collegio nostro unum* (lupum) *qui non minus catello quovis familiariter cum Patribus nostris versabatur. Paucos ante annos, non procul hinc rusticus opulentus lupum habebat, qui cum canibus caulas defendebat, & lupos invasores strenuè arcebat. Abiit die quodam rusticus cum reliquis canibus rus, relicto solo lupo ad caulæ custodiam. Irruit interim lupus alius, & repente 4. aut 5. strangulavit uno impetu oves, antequam à lupo domestico arceretur. Victus tandem ab hoc fuit atq; occisus, & ovium cadaveribus tectus. Rusticus ut domum reversus, videt oves occisas, in cumulum conjectas, & propè cubantem lupum; ratus ab ipso occisas, ex onerato sclopeto trajecit eum glande plum-*

plumbeâ. Deprehenso dein errore suo, adeò doluit, ut diceret, maluisse se dimidium gregem perdere, quàm fidelißimum lupum.

ΛΥΣΙΣ.

§. I.

VErum enimverò hæc tanti non sunt ponderis argumenta, quæ à veritatis tramite nos dejicere, propositamq; sententiam destruere valeant. Etenim quod attinet ad *primam Sengverdii* rationem §.2.Resp. (1) Falsum est, *lupum insectari oves ob amorem.* Ecquis enim, quæso, hic est *amor*, qui *rei amatæ interitum* expetit? Ubinam locorum, ubinam gentium reperitur? nusquam sanè. Nec ab orbe condito ad hæc usq; nostra tempora talis ne fando quidem fuit auditus. Quid? quod nec mente concipi possit, nisi ab eo, qui mentem in calcaneo gerit. Vera enim contradictio est: *amare, & devorare*. Concludimus ita: Q. corpus omni opere alterius quærit interitum, illud nullam cum Ipso gerit Sympathiam: Atqui lupus omni opere ovis quærit interitum; Ergò. *Major* est manifesta. *Amor* enim, ut jam supra dictum,

ictum, non intendit *subjecti corruptionem*, sed *conservationem*. *Minor* negari non potest. (2) hoc pacto idem dicendum esset, de *mure*, & *fele*, de *accipitre* & *columba*, de *milvo* & *pullis gallinarum*, aliisque, quibus tamen ne tantillum quidem Sympathiæ inest. Neque hac ratione *columba* se occultaret ad volante *accipitre*, *gallinarumque pulli* non abhorrerent, vel è longinquo conspectum *milvum*. *Amor* siquidem non alterius *fugam*, sed *consociationem* potius ac *conservationem* desiderat. (3) *ovinam carnem lupo* quodammodò similem esse conceditur, sed exinde tamen *Antipathia* non statim negatur. Requirit enim hæc *dissimilitudinem qualitatum*, quæ inter *lupum* etiam atque *ovem* datur. Propter qualitates enim *contrarias* lupus contrariatur ovi. Est autem *caro ovina simile & conveniens nutrimentum lupi* tùm ratione *consuetudinis*, quia natura lupi *asvesit* eadem vesci. *Consvetudo* verò est *altera* quasi *natura*, & ea quoque, quæ *minus salubria* & convenientia aliàs sunt, sine damno recipit. Sic *Puella* fuit, quæ ab ætate primâ solo ferè vesci svevit *veneno*, quod utut alias vehementissimum, nequicquam tamen damni ipsi intulit, sed cum

N naturâ

naturâ ejus sese univit: unde & visu tandem ac tactu venena adstantibus efflavit. Alia *araneas* habuit in deliciis sine noxa, sine incommodo: cum tamen pauco vino, in quo aranea extincta est, epoto, plures pereant. Rex ille Indus *serpentibus* ac *venenis* quotidiè vescebatur, & vel solo *sputo* sibi invisos, mirificè occidebat. *Sperling*, in Exercit. Tum ratione *oblectationis*. Cibus enim, qui cum voluptate assumitur, avidiùs à ventriculo arripitur, promptiusque & expeditius concoquitur. Contrà qui cum tædio acceptatur, nec avidè à ventriculo arripitur, nec expeditè concoquitur. (4) Atque sic facilis est responsio ad argumentum: Scil. (α) negatur *Major*. Antipathia enim non ex *alimento*, sed ex *qualitatum dissimilitudine* judicanda. Hinc (β) rectius invertitur h. m. Q. alterum *sectatur & amat, ut gratum alimentum*, ille *nullum* cum ipso alit *consensum* s. *Sympathiam*: Atqui Lupus ovem sectatur &c. Ergò. *Major* clara, quia *alimentum* assumtum *corrumpitur*, adeoque non manet id, quod erat antea. At verò *amor*, ut denuo repetamus axioma, non *corruptionem*; sed *conservationem* intendit. Hæc ad primum.

II. Al-

§. II. *alterum* verò argumentum admodum imbecillibus ſtat talis. Nam & *Major* & *Minor* claudicant. *Major*, quia, aliquem ob pericula imminentia *fugere*, & *diſſenſum* cum eo alere naturalem, *oppoſita* minimè ſunt, cum in uno eodemque ſubjecto reperiri poſſint. *Minor*, quia oves fugiunt lupum, non tantùm ut *pericula effugiant*, ſed etiam ob *innatam Antipathiam*, quam ob virium infirmitatem *mutuâ dimicatione* manifeſtare nequeunt, ſed ſolâ *hoſtis fugâ* oſtendunt.

§. III. Ejusdem valoris *tertium* quoq; (1) ob *inconſequentem Majoris conſequentiam*. Non enim collectio valet: Si ovis propter Antipathiam lupum fugeret, lupus etiam fugeret ovem. Simili enim modô concludere poſſemus: Si bufo propter Antipathiam araneam abhorret & fugit; Ergò etiam aranea bufonem. Si muſtelæ & teſtudines propter Antipathiam fugiunt ſerpentes; Ergò etiam ſerpentes fugiunt illos. Si homines nonnulli tolerare non poſſunt feles; Ergò etiam feles tolerare non poſſunt homines. Minimè. (2) ob *falſam præſuppoſitam ſententiam*. Nititur enim falsâ hypotheſi *Sengverdius*, quaſi uterque ἀντιπαθοῦντα in alterum *aequa-*

liter agere deberet. Contrarium certè testatur satis superque experientia vel unico illo exemplo, quod *Libavius* part. 1. diss. 4. ex D. *Georgio Mylio*, Theologo Jenensi, attulit. Scilicet *cum Parens juberetur recens natum amplecti, abhorruit, nec posteà tulit ejus præsentiam in eodem conclavi absque lipothymia. Jam duodenarius, duodecim aliis similiter vestitus, non admonitore Patre, cùm satis jamdiu in convivio reliqui ministrassent, ipsus quoque tanquam qui priùs mensæ adstitisset, intrat. Sed nondum conspectus à Parente, ipseq; ignorans, quinam esset inter convivas, intulit ei pristinam affectionem, lipothymia cum angore sudoreque invadente. Jussus discedere, perpetuo divortio est separatus.* Dicat nunc *Sengverdius*, annon vera *Patrem* inter & *filium* fuerit *Antipathia?* Discat quoque, quod, cùm *Pater* quidem *abhorruerit filium*, *filius* autem non ita *Patrem*, ἀντιπαθεῖς *æqualiter* in sese invicem non semper agant. *Fugit* autem *ovis lupum*, quia *hic* longè *fortior est* illâ. *Fortius* verò quod est, semper *fugat debilius*, & hoc *fugit* illud. Quodsi autem *paritas virium* in utroque detur, neutrum alterum *fugit*, sed utrumque *resistit*, & *alterutrum victum* abit.

§. IV. Nec

§. IV. Nec quicquam valet *quarta* illa objectio: *Si ex eo, quod lupus oves sectetur & & captet, ovesq; fugiant, concludi deberet Antipathia, etiam dicendum foret, Antipathiam dari inter venatores & animalia, quæ illi venantur* &c. Resp. (1) Nulla *consequentia*. Non enim *quodlibet odium* Antipathiam parit, sed *insigne* & à *natura congenitum*. (2) Negatur, *odium venatori* intercedere cùm *feris*, qui eas potiùs ob *utilitatem* vel *voluptatem* captat. (3) Neque simpliciter verum est, quod dicit, *ex eo, quod lupus fuget oves & hæ fugiant, colligi Antipathiam*. Hoc enim tantùm *externum* quid est; *Antipathia* verò ex *interno* oritur principio, *qualitatum* videlicet *dissimilitudine*, quam & hic non tantùm *in vita*, sed *post mortem* etiam ipsam (si fides habenda dictis) reperimus. Conf. κατώ̃θεν. (4) Quid? quod longè distet *activa venatorum persecutio* à *persecutione luporum*. Illa enim est *accidentalis*; hæc *naturalis*. Illa *interdum*; hæc *semper* contingit. Illa *liberè*; hæc *necessariò* perficitur. Illa potius *ob amorem*; hæc ex *naturali insito odio* suscipitur. Illa *nonnunquam conservationem*; hæc verò *semper destructionem* subjecti intendit.

§. V. Denique & *ultimum Sengverdii* argumentum sua sponte corruit, nec dignum est prolixiori responsione. Nam ab *avaro* ad *lupum* argumentari, idem est, ac si à *baculo* ad *angulum* concludere vellem. Et ut omne *simile*, ita præprimis & hoc, admodum est *dissimile*. Quod verò dicit, *lupum saturum ab animalium persecutione abstinere*, falsum prorsus est. Legat modò *Gesnerum*, legat *Aldrovandum*, consulat experientiam, & aliud audiet. Lupus enim, etiamsi satur, insidiatur ovibus, & non tantum tot, quot satis sunt ad ventrem, jugulat, sed totum etiam gregem, nî ipsi resistatur, perdit.

§. VI. Quod verò attinet ad nostrum, quod in gratiam Sympathiæ hujus defensorum adjecimus, dubium; Resp. (1) Disting. inter *Sympathiam veram* & *apparentem*. *Videtur* quidem fuisse *amor* quidam naturalis in illo lupo custodiente oves sibi concreditas fideliter; Sed *verus* tamen ille minimè fuit, cùm non à *naturâ productus*, sed per *consvetudinem* ab alio *externo* ipsi inductus, adeoque non *spontaneus*, sed *coactus* fuerit. (2) Disting. inter *Sympathias actum primum* & *secundum*. A negatione *hujus* ad inficiationē *illius* N. V. C.

Secun-

Secundus quidem in lupo illo abfuit, sed *primus* tamen reverâ adfuit, quippe qui *naturaliter* à lupo *non separatur*, neque *separari potest.* Hinc est, quod *Aristoteles* lupum *perpetuò ferum* esse ait; Et *Albertus* cum *Stumpfio* auctor est, *lupum*, catulum adhuc, *cicurari* quidem posse, & canis instar ludere, non tamen *deponere* odium in agnos.

CAPUT V.

DE PISCIBUS FOSSILIBUS.

Civitates & animantes subterranea. Senecæ sententia de piscibus fossilibus. Nonnullis ostenta videntur. Auctores affirmantes. Status Controversiæ. Fluvii subterranei. Naves terrâ erutæ. Loca, ubi effodiuntur pisces. Objectiones solvuntur. Quomodo pisces in terræ cavernas devenianti? Pulli gallinarum in fornacibus exclusi. Respirationis materia.

T*Erram* si contempleris, divinum aliquod coele-

cœlestis Regis θαυματουργηματοποιὸν non immeritò dixeris. Vah enim, quàm multa, quàm *admiranda supra, infrà*, & præprimis *intra* eandem *Naturæ* spectare licet *opera*! Ecquis est, qui non *miretur* artificiosissimas illas *mineras*, auri argentique feracissimas? Ecquis est, quem non in *admirationem* rapiant *animantia*, omnis ferè generis, *intra terræ cavernas* agentia? Non jam dicam de *Talpis*, ad perpetuas ferè condemnatas tenebras; neq; quicquam *de serpentibus in terræ visceribus* latentibus exponam; omittam quoq; *aves*, non *aëreæ* tantùm *regionis*, sed *subterrestrium* etiam *cellarum incolas*; tantùm contemplandos sistam *homines Civitatesque subterraneas*, quas *Gaffarellus* in suo, de *cryptis toto orbe celebribus*, libro fusè describit. Hîc certè aliquis quod *miretur* pariter atque scrutetur, invenit. *Kircherus* equidē, stupendæ eruditionis Auctor, rei istius veritatē sibi nō persvasisset, nisi ipse hujusmodi habitationes tribus in locis propriis oculis lustrasset. Cùm enim Anno 1637. Melitæ commoraret (inquit *Mund. Subterran. part. 2. l. 8. s. 4. c. 3. p. 97. B. 98. A.*) contigit, ut quodam die cum ordinis Hierosolymitani Magistro, *Joanne Lascari* in

villam

villam quandam amœnitate & deliciis refertam, quod Buschettum vocant, concederem: ubi cùm de natura & proprietate Insulæ variis ratiociniis ultrò citroq; actum fuisset, addidit dictus Magnus Magister, esse in vicino colle habitationem subterraneam hominum sibi subditorum, seque desiderare, ut eam adirem, lustraremque miram hominum in adornandis subterraneis istiusmodi specubus, disponendisque habitaculis industriam; & cùm nil mihi gratius posse contingere, dicerem, adjuncto mihi duce viæ cryptarumque perito, habitationem accessi, quam Arabica lingua, indigenis Insulæ domestica & familiari, *Ghaar Keber*, id est, speluncam magnam vocant. Ingressus itaq; portam principalem longè latèq; patentem, plenam hominibus utriusque sexus, pueris puellisque rusticorum more vestitis reperi, & tametsi confusè inter se habitare viderentur, singulæ tamen familiæ propria sibi receptacula s. recessus, s. arte s. natura factos possidebant: intra quæ per alias aliasq; cellulas pulchrâ distributione factâ, alimentorum differentes species condere solebant; hic lectus intra rupem incisus, illic panibus ca-

ſcisq;collocandis apti loculi,alibi vaccarum, pecorum aſinorumque ſtabula, quin & gallinarum nidi comparebant; non deerant fictilia vaſa ad aquam ciſternarum loco continendam ſatis capacia: cœparum alliorumq; prælongæ catenæ, veluti corymbi quidam, parietes exornabant; aderant & fornaces coquendis panibus oportunæ, quibus ſubterraneis Cryptarum habitaculis lumen per rimas ſcopulorum ac foramina in uſum eâ induſtriâ facta, ut nec pluvia, nec ventus facilè iis nocere poſſet, allabebatur; fornaces quoq; ſuos habebant caminos, ne accenſo igne, ſine camino fumo per cryptas diffuſo, ſuffocarentur; Interdiu tum ruſtici extra cryptam laboribus exercebantur, tum neceſſaria ad vitam ſuſtentandam in vicinis locis procurabant, mulieres colo, caſeis faciendis ſimilibusq; fœminis propriis laboribus deſtinabantur: & quoniam lignis carebant, eorum loco excrementis jumentorum ad Solem exſiccatis ignem faciebant: Homines utriusque ſexus prægrandi ſtatura, robuſti & Macrobii ad usque decrepitam ætatem vivere dicebantur, & quod mirum eſt, fœminæ non invenuſtæ formæ; adeò autem cryptarum

rum ſuarum deſiderio tenentur, ut ſi quando eos vel vendendi res ſuas, vel comparandi alia neceſſaria Melitam abeundi neceſſitas urgeret, ibidem tanquam exilio damnati vix teneri poſſe videbantur, quin ſtatim expeditis negotiis cryptas ſuas repeterent, tum ne quidem unica nocte ab iis ſeſe removeri paterentur, carnibus vaccarum, pecorum, gallinarum, prorſus abſtinebant, utpote quas in lucrum tantùm venditione factum reſervabant: Pane, caſeo, lacte, cæpis, allio, herbisq; contenti: Magnus Magiſter, ut veritatem experimento mihi monſtraret, menſam ſterni juſſit, à quâ ex unâ parte omnis generis carnes, & quicquid tandem ex opiparo & magnifico ſanè prandio ſupperfluum fuit cupediarum; ex altera caſeum, cœpas, allia, caules & pulmenta, quos *Maccarones* vocant, poni præcepit, vocatosq; Troglodytas ſuos, quos ad culinam ſerviendum ex cryptis accerſiri curarat, menſæq; aſſidere juſſit, qui mox relictis carnium deliciis, iisque ne tactis quidem, ad cibos illos, quibus aſſveverant, quibusque libenter veſcebantur, converſi, plenis buccis, pugnis & canina quâdam aviditate devorabant. Hæc ille. Quibus alia ibidem

ibidem plura subnectit exempla notatu planè dignissima. Sed & *pisces fossiles subterraneis* hisce *admirandis* accensere, quid vetat? Singulari enim non caret *admiratione, pisces, maris inhabitatores*, relictis quasi propriis sedibus in alienas se recipere, *terræq;* evadere *cives*, quod in hoc capite pluribus expositurí sumus. FELICITER!

SECTIO I.

ΠΡΟ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Exhibens Auctorum dissensum.

§. I.

FErdinand. Francisc. de Cordusa didascal. Multiplici c. 11. negat eosdem dari. Cui etiam nonnulli adjungunt *Senecam Nat. Quæst. lib. 3. cap.* 17. Sed minùs rectè. Nam ibi non ex *suâ*, sed ex *Lucilli* sententiâ sic scribit lepidè ad Lucillum: Theophrastus affirmat, pisces quibusdam locis erui. Multa hoc in loco tibi in mentem venêre, quæ urbanè in re credibili fabulosaq; dicas, non cum retibus aliquem, aut cum hamis, sed cum dolabra ire piscatum. Expecta, ut aliquis in mari venetur. Quid est autem, quare pisces in terram.

ram non transeant, si nos maria transimus? Aliàs contrarium manifestè apparet ex eodem *lib. 3. q. 19.* ubi in hæc verba desinit: Magna vis aquarum in subterraneis occulitur, fertilis, fœdo situ piscium. Siquando erupit, affert secum immensam animalium turbam, horridam aspici, & turpem ac noxiam gustu. Certè cùm in Curia circa Myndum urbem talis exilisset unda, periêre quicunq; illos ederant pisces, quos ignoto ante eum diem cœlo novus amnis ostendit. Nec id mirum; erant enim pinguia & differta, ut ex longo otio corpora, cæterùm inexercitata, & in tenebris saginata, & lucis expertia, ex quâ salubritas ducitur. Nasci autem posse pisces in illo terrarum profundo, sit indicium, quod anguillæ quoque latebrosis locis nascuntur, gravis & ipse cibus ob ignaviam; utiq; si altitudo luti penitus abscondit.

§. II. Aliis *pisces fossiles ostenta* videntur. Sic *Livius lib. 42. c. 2.* prodigii loco narrat in Gallico agro, cum induceretur aratrum, sub existentibus glebis pisces emersisse. Sic *Juvenalis* etiam *Sat. XIV. v. 63.* pro re insolita, maximeq; admiranda eos habet, dum canit:

Quodq;

Quodq; coronata lustrari debeat agna.
---- ---- ---- *jam sub aratro*
Piscibus inventis ---- ---- ----

§. III. Affirmant verô clariùs eorum existentiam *Auctor* de mir. Ausc. c. 69. (Quem alii *Aristot*, alii *Theophrast. Eresium*; esse contendunt) *Plinius* lib. 9. c. 57. *Strabo* lib. 4. Geogr. c. 12. *Polybius* lib. 34. Hist. *Albertus* lib. 24. de Animal. *Athen.* lib. 8. c. 1. *Apulejus* Apologet. primo, *Theophrast.* lib. de piscib. *Pompon. Mela* lib. 2. c. 5. f *Joh. Camers* Comm. in Solin. c. 56. *Agricola* lib. de Anim. Subterr. *Gesnerus* lib. 4. Aquatil. *Casaubonus* Comment. in Strabon. *Leonicen.* Hist. var. lib. 2. cap. 15. & lib. 3. c. 12. *Aldrovandus* de piscib. lib. 5. c. 8. p. 579. 580. *Vadianus* Comment. in Pomp. Mel. lib. 2. c. 5. *Matthiolus* Præfat. in lib. 5. Diosc. *Majolus* Canic. Colloqv. 9. p. 376. *Guilandinus* Comm. in Plin. de papyr. p. 12. 13. *Nieremberg.* lib. 6. Hist. Nat. c. 15. & lib. 11. c. 38. item lib. 1. de miraculos. Nat. cap. 15. *Kircherus* Mund. Subterran. lib. 6. part. 2. *Schottus* Phys. Curios. lib. 10. c. 16. p. 1340. Sachs Gamm. c. 7. p. 121. seq. Atq; his etiam nostrum adjicimus calculum.

SECTIO

SECTIO II.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Præmittens ſtatus Controverſiæ conſtitutionem.

§. I.

D. Inter *piſces foſſiles*, qui intra terram degunt, hinc etiam dicuntur *ſubterranei* atq; *terreſtres*; & *aquatiles*, qui aquas (conjunctas, utpote flumina, maria &c.) incolunt. De *illis*, non *his* agere jam conſtituimus.

§. II. D. inter *terram ſiccam*, & *humidam*. Non in *illâ*, ſed in *hâc* piſces vivere poſſe dicimus, ſcil. in locis paludoſis atq; humidis, intra terræ cavernas exiſtentibus.

§. III. D. inter *terram* ſpectatam *per ſe*, ratione *eſſentiæ*; & *per accidens*, ratione *exiſtentiæ*. *Hoc*, non *illo* modo *terram* appellamus *humidam*, ſc. quando accidit, ut *aquis ſubterraneis* humectetur.

§. IV. D. inter *aquam conjunctam*, & *terræ permiſtam*. Non in *illâ*, ſed in *hâc piſces foſſiles* vivunt.

§. V. D. inter *differentiam atque immutationem eſſentialem*, & inter *accidentalem*.

Non

Non putandum est, *pisces* illos *fossiles* mutari, vel ab aliis sui generis, in aquis degentibus, distingui *essentialiter*, sed tantùm *accidentaliter*. Sic anguillæ, intra terræ cavernas paludosas contentæ, ab iis, quæ flumina inhabitant, non *essentialiter*, sed tantùm *accidentaliter* differunt.

§. VI. D. inter *actum natandi primum*, & *secundum*: s. inter ipsam *natandi potentiam*, & *exercitium*. Concedimus *piscibus fossilibus* seu *terrestribus* convenire *actum natandi primum*, s. ipsam *potentiam*; interim tamen *actum secundum* s. ipsum *exercitium* ipsis meritò denegamus.

§. VII. D. inter *translationem*, & *generationem*. Dicimus aliquos *pisces transferri* ex aquis in terram idq; *ob aquarum ebullitionem* vel *fluviorum inundationem*. Nonnunquam tamen ipsos etiam in locis subterraneis iisq; humectatis *generari* posse, asserimus.

§. IIX. D. inter *generationem univocam*, & *æquivocam*. Non *hanc*, quæ purum putum figmentum est; sed *illam* defendimus, statuentes, *pisces* beneficio principii *seminalis* ut *in* mari, ita & *extra* illud sese multiplicare.

§. IX. D.

§. IX. D. inter *locum naturalem*, & *violentum*. Non in *hoc*, sed *illo pisces* illos *fossiles* collocamus.

§. X. D. inter *locum naturalem simpliciter, absolutè, & per se*; & *secundum quid*, s. *certo respectu & per accidens talem*. Non *illum*, sed *hunc* intelligimus. Scil., *pisces fossiles* vitam agunt *in terra*, non tanquam in *loco simpliciter naturali & per se*; sed *secundum quid s. per accidens tali*, quatenus nimirum *aquosâ* materiâ *terra* illa est irrigata.

§. XI. D. inter *casus naturales*, & *supernaturales*. *Illis*, non *his* annumeranda *piscium fossilium* inventio est.

§. XII. D. inter *miraculum s. prodigium propriè, & impropriè* dictum. Concedimus *pisces* illos *fossiles* esse *admirandos*, at verò, quod *miraculum propriè* constituant, negamus.

§. XIII. D. inter *respirationis piscium fossilium absentiam, & obscuram advertentiam*, *Hanc* admittimus, *non* illam.

§. XIV. Deniq; præsupponimus, *Terram* esse quidem *corpus solidum*, non *Mathematicè* tantùm, sed etiam *Physicè*; verùm ita tamen, ut vias, speluncas, atq; cavernas quo

que admittat. Docet enim id ipsum *Consensus fluviorum cum mari*, de quo pluribus egit Experientiss. Dn. *Sachs in Oceano Macro-Micro-Cosm.* §. 14. 23. 24. 56. *& seq.* Conf. *Joannes Kempfius de Acidul. Schwalbac. Epist.* 5. *p.* 40. Docent id ipsum *fluvii varii*, qui, ubi aliquod spatium cursu absolverunt, in terram se condunt & subterraneo volvuntur gressu, ut de Tigride *Justin. l.* 42. *Hist. c.* 3. §. 9. *Senec. l.* 3. *Nat. qq. c.* 26. *& l.* 6. *c.* 8. de Pyramo, Cappadociæ fl. *Strabo l.* 12. de amne propè Pompejopolim, *Pompon. Mela l.* 1. *c.* 6. de Eulæo amne apud Susianos non longè à Caucaso monte, *Plin. l.* 6. *c.* 27. & de Ana fluvio, qui Provinciam Hispaniæ Estra madaram secat, medio spatio quasi absorbetur, & post 15. leucas sub terris actas rursus emergit, unde cum toto isto spatio lætissima sint pascua, inter mirabilia Hispaniæ censetur, fluvium ibi esse, super quem animalia pascantur, *Boter. descript. Hispan. ap. Joh. Laet. p.* 81. Vid. *Baccius de Therm. l.* 1. *c.* 2. *f.* 4. *& Majol. Canic. Colloqv.* 11. *p.* 426. Deniq; docent etiam idipsum tot *vestigia marina* sub terrâ reperta. In *Rexem* prope Trajertum Mosæ, *Navis maritima* sub arenoso colle reperta est Anno 1594. & in tractu

Peele

Peele *Pini* seriatim sub terrâ repertæ, quæ non nisi in montibus proveniunt. *Helmont. in Tr. de Terra §. 7. Ex Fulgoso* narrat *Theodorus Moretus Tr. de Æst. mar. c: 21. §. 275. p. 112.* anno 1462. propè Bernas inventum infra terras pervetustum *ligneum Navigium*, ab iis, qui in fodinis 100. orgiis depressi metalla scrutabantur, adfuerunt & *vela Cannabina*, & *ferrea anchora* & *galea 40.* virorum; quam Historiam quoque recenset *Ludov. Moscardi l. 11. Mus. Ital. c. 111.* vid. *Nieremberg. lib. 5. c. 2. H.N.* & sæpius laudatus *Dominus Sachs in Gamm. l. 1. c. 7. p. 130. 131.*

SECTIO III.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Sistens Affirmativæ sententiæ Confirmationem.

§. I.

Quod itaq; *pisces fossiles* dentur in naturâ ab ipsa experientiâ, quæ utramq; hic facit paginam, confirmamus, hunc in modum συλλογίζοντες: *Cujuscunq; rei existentiam experientia comprobat: illa temerè non est neganda: atqui piscium fossilium existentiam experientia*

comprobat. Ergo. *Minorem* validam reddunt varia tum *veterum*, tum *recentiorum experimenta*, varios in variis locis *subterraneos pisces* exhibentia. Sic *in variis Ponti locis pisces* reperiri *fossiles*, jam olim *Theophrast. lib. de piscib.* (quem *Gesnerus* lib. suo quarto de Aquat. inseruit) memoriæ prodidit, dum ita scribit: Pisces alicubi fossiles sunt, ut circa Heracleam, & alibi in Ponto. Nascuntur autem circa fluvios, & aquosa loca, quæ siccantur paulatim, pisces subinde humorem sectando terram subeunt: quâ demum siccatâ, remanent in ea, veluti vivi sepulti, & ut animantia quædam in suis latibulis hyeme condita durant, sine sensu ferè & motu torpida. Quod si loca illa, priusquam denuò aqua accedat, fodiantur, pisces illi moventur. Sic & in ponto contigit, pisces glacie & gelu occupari, neq; sentire aut moveri prius, quam in ollas coquendi injiciantur. Præ cæteris autem gobio hoc accidere videtur &c.

§. II. Circa *Babylonem* eosdem effodi, *Auctor. lib. de mir. Auscult.* c. 69. tradit, quanquam ex aliorum tantùm relatione sapiat. Ita verò ille: Circa Babylonem ajunt quidam in cavernis aquosis pisciculos latere: verùm

rum arefacto flumine, ad arenas pastum prodere, alarum subsidio, caudæq; motu: cæterum fugere prosequentes, caputq; humo mersum reliquo corpore tegere. Quod multi insequendo, irritandoq; explorarunt. Caput habent ranæ marinæ simile, reliquum corpus gobio, branchias verò piscibus aliis.

§. III. Idem ipse etiam ad *Heracleam* circa Lycum fl. eorum existentiam confirmat *Cap. 70.* Addit quoq; *Cap. 71.* In *Paphlagonia* tales inveniri. Atq; ex hoc ipso Auctore *Plinius* quoq; sua desumsit, quæ *lib. 9. H. N. c. 57.* tradit. unde verbis illis hîc describendis supersedebimus.

§. IV. Cæterum post *Pyrenen* ad Narbonem fl. terram etiam piscibus gaudere, testatur *Athenæus lib. 8. Dipnos. cap. 1.* ex *Polybio lib. 34. Hist.* qui planitiem esse inquit post Pyrenem, ad Narbonem usque fluvium, per quam Ilebernis & Roscynus fluvii civitates à Celtis conditas ejusdem nominis alluentes defluunt, in quâ pisces sunt effossi. Habet autem hæc planities terram exoletam, multumq; gramen innatum. Subter terra est sabulosa ad duas vel tres ulnas, sub quâ aqua invenitur, quæ à fluminibus aberravit, in quâ pisces

ſub terram diſcurrunt per rivos cibi gratiâ, quia graminis radicibus mirum in modum delectantur: totam planitiem idcirco piſces ſubterranei occuparunt; quos excavantes capiunt.

§. V. Juxta *Ruſcinonem* fl. idem contingere, docet *Strabo lib. 4. Geogr. c. 11.* juxta Ruſcinonem, inquit, lacus eſt, & ager, quem alluit, exiguis ſupra mare refertus ſalinis. Habet is effoſſiles piſces Ceſtrias: nam ſi quis duos aut tres fodiat pedes, & in limoſam aquam faſcinam demiſerit; piſcem eximiæ magnitudinis fixum penetrat. Limo autem inſtar anguillarum alitur.

§. VI. Ultra *Albim*, *Orteranti* piſces ejusmodi animadvertit *Agricola lib. de animant ſubterran. p. 74. 75.* quando ait: Piſces foſſiles duorum generum inveniuntur, ſed intra terram nonnihil teretes, ut anguillæ; ſed pelle carent tenaci, ſquamis etiam, ut & gobii, duramq; nec admodum jucundam guſtui habent carnem. Majores craſſi ſunt ferè duos digitos; Minores digitum. Illi longi circiter palmos quatuor; hi tres. Sonum edunt acutum. Eos pharmacopolæ in vitrum incluſos de trabe ſuſpendunt, ut ſpectaculum hominibus

nibus præbeant, longoq; tempore alunt pane, & aliis quibusdam. Ex fluminibus autem qui currunt in locis paludosis, egressi per riparum venas longius penetrant in terram: & interdum in proximi oppidi cellas usque subterraneas, in quibus vinum vel Zythum solet condi: Attamen Theophrastus scribit eos reperiri juxta fluvios & in locis aquosis. Verum nullos pisces, qui in fluviis versari semper soliti fuerunt, post inundationes in locis siccis relictos subire terram videmus, sed omnes de vitâ decedere. Itaq; cum fossiles pisces etiam in locis, quos non inundavit aqua, soleant inveniri, certum est, illos eò per venas & fibras penetrare: De quâ re ultra Albim Orteranti, quod oppidum est ad Polsenicium fluvium, diligenter adverti.

§. VII. Nec tantum *Agricola*, sed *Fabricius* quoque in *Epist. ad Gesnerum* scriptâ *lib. 4. de Aquatil. p. 443.* idem confirmat & subjungit, quod iidem pisces etiam ad Dobram rivum, prope Hanam oppidum, inveniantur. Item in pratis ad Rederam fluvium copiosè effodiuntur, si flumen inundet. Ex terræ cavernis ingrediuntur etiam lacus & paludes. Cum aquæ extra ripas excrescunt, è

terra prodeunt. Aquis autem residentibus, in pratis campisve relinquuntur; & ubi greges sunt relicti, vorantur à suibus. Cùm in rivis paludibusve capiuntur recentes, solent à tenuioribus etiam mensis adhiberi. Serviunt imprimis fraudi Agyrtarum, qui eos alunt, & vitris inclusos multitudini ostentant pro serpentibus, quia formâ à parvo serpente non multum differunt. Sunt qui eos spirare putent: ubi enim plures hujus generis pisces simul sunt, spuma supra eos effertur. Vitro incluso ori angusto, crescunt, à suo quodam succo vivunt usq; ad semestre. Hæc *Fabricius*.

§. IIX. Plura qui desiderat exempla, consulat *Nierembergium*, *Leonicenum*, *Majolum*, *Vadianum*, *Casaubonum*, *Guilandinum*, *Matthiolum*, *Jonstonum & Schottum*, qui hæc ipsa quoque recitat, locis suprà allegatis. Nobis jam ad alia festinandum.

SECTIO

SECTIO IV.

ΑΝΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Subjungens argumentorum contrariorum Resolutionem.

OBJECTIO I.

Nullum animal aquatile potest generari in terra: atqui pisces sunt animalia aquatilia, Ergo non possunt generari in terra, & p. c. non dantur pisces fossiles.

SOLUTIO.

Resp. (1) *in directè* per *instantiam*, subsumendo: atqui *anguillæ* sunt animalia aquatilia; Ergo non possunt generari in terrâ. Contrarium hactenus non tantùm *Aristotelici*, sed ipsa quoq; *experientia* comprobavit, vid. *Rondelet. de Aquat.* qui testatur, se vidisse anguillas è terra defossas: Conf. etiam *Seneca lib. 1. c. 19.* (2) *Directè* per *distinctionem* inter *terram siccam & humectatam*. Concedimus, nullum animal aquatile generari posse *in terra omninò sicca*; at verò quod nec in *limosis terræ locis* illud contingere possit, negamus. Unde ita limitamus *Majorem*: N. Animal aquatile potest generari in *terra* sc. *siccâ*;

Atqui pisces, &c. E. Et sic concedimus totum argumentum. Quod si vero *Major* indifferenter intelligatur de *terra* s. *humida* s. *sicca*, eandem negamus, ejusq; probationem exspectamus.

EXCEPTIO.

Sed quæris: *quomodo pisces, vel piscium semina in terræ cavernas devenire possint?*

SOLUTIO.

Resp. Exc. *Dn.* Sachs. *l. c. p.* 124. I. *ob inundationes fluviorum* (*α*) *relictis ipsis piscibus in terra*, quando sc. pisces simul exeuntes aquâ recedente, in terrâ relinquuntur, quod in Nili inundatione fieri solet, quare & in Ægypto *piscium messis* fieri dicitur, quando pisces parentis fluvii decessu deserti ad brevia limosa adhærescunt, atque incolis ad prædam relinquuntur. Hi tamen pisces propriè ad fossiles & terrestres non spectant. (*β*) *relictis piscium seminibus*, quæ post in terrâ perficiuntur beneficio caloris aliorumq;: non aliter ac *sine incubatu Gallinarum ova excludi* posse in *fornacibus Ægypti*, *Pererius in Mag. l.* 1. *c.* 12. *§.* 4. *p.* 118. *&* *Busbequius Epist.* 3. *Legat. Tur. p.* 165. sibi persvadent. Quod ipsum etiam αὐτόπτης obser-

obſervavit *Bellon. lib. 2. obſer. 31.* & *Veslingius in obſerv. & Epiſt. ad Bartholin. edit. Epiſt. 1.* & *in* quem pullorum in furnis excludendis modum in Hetruria *Ferd. II.* inſtituit, teſte *Job. Rhodio ad CL. Wormium in literis ap. Th. Bartholinum cent. 6. biſt. 11. p. 217.* ſeq. itemq; in Daniâ *Chriſtianus IV.* referente *Barthol. l. c. p. 217.* nec non in Anglia *Heydonius*, affirmante id illuſtri *Digbæo de Corp. Nat. Tom. 1. c. 24. p. 280.* & quidem non ſine felici ſucceſſu, ut glorientur. II. *Ob ebullitionem aquarum*, ut de Stagno circa Liguriam in Maſſilienſi agro *Ariſt. l. de Mir. Auſcul. c. 87.* tradit. III. *Ob terram exoletam*, ſub quâ aquâ ſtagnat à fluminibus aberrans, ſub quâ *piſces ſubterranei* diſcurrunt. Tales ſunt *piſces ſubterranei* ad Pyrenæos lacum Roſcyno fl. adjacentem, ubi paulo ſupra mare locus aquoſus, foſſiles continens mugiles, ubi enim tres pedes foderis, immiſſo in aquoſum limum tridente, configere licet piſces foſſiles juſtæ magnitudinis, *Strab. l. 4. Geogr.* IV. *ob piſcium ſemina*, quæ unà cum humoribus per venas & fibras terræ ſe inſinuant, hinc nati piſces altè in terrâ, ubi nulla præceſſit inundatio. Vid. jam ſupra laudatus *Experientiſſ. Dn. Sachs. l. a.*

OBJE-

OBJECTIO II.

Nullus piscis potest vivere extra aquas: atqui pisces fossiles possunt vivere extra aquas; Ergo non sunt pisces. Majorem probant, quia nullum animal extra suum elementum vivere potest ad longiusculum tempus. *Minorem* verò nostram esse asserunt.

SOLUTIO.

Resp. per *Dist.* supra in προγνώσει §. IV. propositam *limitando Majorem*: N. piscis potest vivere extra *aquas*, l. *conjunctas*, l. *terræ permistas*. Jam negamus *Minorem*. *Pisces* enim *fossiles* non *extra omnem* vivunt *aquam*, sed extra *conjunctam* tantùm. Siquidem in iis locis terreis, ubi degere dicuntur, plurimum contineri aquæ, nos cum experientiâ docemus. Committitur igitur fallacia ignorationis Elenchi.

OBJECTIO III.

Omnes pisces respirant: atqui pisces fossiles non respirant; Ergo non sunt pisces. Major est concessa. *Minorem* probant, quia nullâ viâ aër ingredi potest, ut pisces refrigeret.

SOLUTIO.

Resp. Neg. *Minorem*. Quod verò attinet ad proba-

probationem, committitur fallacia *petitionis principii*, idq; duplici modo. Primum enim *petitio principii est* aërẽ nulla via terrã ingredi posse. Nam innumeri ferè, *Kirchero* teste, *meatus* sunt *terræ*, *voragines*, *hiatus*, *canales*, & præter *ignea*, *aquea*, *aërea* ac *terrea receptacula*, *varii* reperiuntur *montes*, *campi ingentes*, *maria*, *insulæ*, *sylvæ ac prata submarina*, Mund. Subterran. lib. 3. 4. Quis vero negaret, aërem, subtilissimum illud corpus, unà cum humoribus per istos meatus atq; hiatus terram ingredi & ad pisces fossiles pertransire posse? Nemo certè, nisi naturæ ignarus & mentis inops. Accedit, quod *talpas* etiam è terræ cavernis eliminare debeamus, si aëri per terræ poros transitum denegare velimus. Neque tantum *talpæ*, sed *mures* quoq; *ranæ venenatæ*, *Spondylis*, *ascarides*, *lumbrici*, *cochleæ cavativæ* aliaq; animalia plurima, intra terram agentia, hoc pacto rejicienda forent, quod tamen manifestissimæ experientiæ manifestissimè contrariatur. vid. *Agricola de Animant. subter. p. 70.* Deindè etiam *petitio principii* est, *aërem* esse *respirationis* materiã. Quicquid enim non est *frigidum*, id non est *respirationis* materia; atqui *aër* non est *frigidus*; Ergo. *Ma-*

go. *Major* conſtat, quia ob *refrigerationem reſpiratio* ſuſcipitur. *Reſpirant* enim animalia ob *fervorem cordis*, qui temperandus eſt. Temperatur etiam admiſtura frigidæ rei, ſicuti fervida aqua affuſione frigidæ. Atq; hinc *Rondeletius*, vir in naturâ verſatiſſimus, definit reſpirationem, quod ſit *aëris circumfuſi frigidi attractio & calidi expulſio.* Sic conſtat etiam *Minor*. Nam ſecundum *Peripateticos* aër eſt *calidus*, ſecundum nos neq; *calidus*, neq; *frigidus*, neq; *humidus*, neq; *ſiccus*, ſed ad has qualitates omnes *indifferens* atq; *indeterminatus*. Interim pro objectionum ſolutione diſt. (1) inter *aërem conſideratum ratione eſſentiæ*, & *ratione exiſtentiæ*: ratione *quidditatis*, & ratione *qualitatis*: ratione *ſui*, & ratione *alterius corporis admiſti*. Attrahimus quidem *aerem*, ſed *impurum*, & cum *aliis corporibus*, *aqueis* ſc. *concretum*. Solus vero *aer*, isq; *purus* attrahi in *reſpiratione* minimè poteſt. Nam juxta *Alberti Magni* effatum, *purus aer occidit*. Hinc etiam homines altiſſimos conſcenſuri montes, ſpongias aquis aut aceto tinctas admovent naribus, ut per has craſſior fiat aër, ſive ut aquâ refrigerentur. (2) Diſt. inter *materiam reſpirationis per ſe*, & *per accidens*

dens talem. Concedimus, *aërem* esse *materiam respirationis*, sed *per accidens.* De *materia* verò *respirationis per se* quæstio est. Nam necesse est omne tale per aliud reduci ad aliquid per se tale, & illud est per se tale, per quod alia sunt talia. Aër vero cum sit frigidus per aliud, reducitur ad aliquid per se frigidum, quod aqua est.(3) Dist. inter *aquam conjunctam*, & in *vapores resolutam*: Non *illam*, sed *hanc* intelligimus. Interim alia animalia *crassiorem*, alia *tenuiorem respirationis* postulant *materiam.*

OBJECTIO IV.

Quicquid est in loco violento, illud diu conservari nequit: atqui pisces fossiles sunt in loco violento; Ergo. Major patet ex definitione loci. Locus enim violentus est, ad quem locatum vi *detruditur & in quo conservari nequit. Minorem* probant, quia aqua tantùm est *locus piscium naturalis*: ad hunc enim sua naturâ feruntur & in eo conservantur. Rejicienda igitur terra.

SOLUTIO.

Resp. Neg. *Minorem.* Negationis rationem suppeditavimus in ϑέσει, dist. 9. 10.

OBJE-

OBJECTIO V.

Omnis piscis natat: atqui fossiles non natant; Ergo non sunt pisces. Majorem probant ex definitione. *Piscis* enim est *brutum natans, branchiis, pinnis, spinis ac vesica constans. Minorem* verò ex nostra sententiâ sequi putant.

SOLUTIO.

Resp. per Dist. 6. παραδειγμ. inter *actum natandi primum, & secundum.* De *hoc* si loquitur *Major*, falsa est. De *illo* vero si intelligitur, negamus *Minorem*; utut enim pisces *actu* non *natent, potentiam* tamen *natandi* nemo ipsis adimet.

CAPUT VI. DE PISCIBUS VOLATILIBUS.

QUÆSTIO:

An dentur pisces volatiles?

Auctores negant. problema. Affirmantes. Status Controversiæ. Pises saltantes. Requisita avis. Pisces volatiles. Vespertilio non est avis. Serpentes volantes.

SECTIO

SECTIO I.

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Auctorum dissensum apponens.

§. I.

NEgativam hujus problematis defendere tenentur ii, quibus omne volans avis est. Ita *Vossius* Theol. Gentil. lib. 3. c. 78. p. 1152. *ut volucris dicatur, satis est, quod volet.*

§. II. Affirmativam verò tenent *Arist.* lib. 4. Hist. An. c. 9. *Oppianus*, *Salvianus*, *Gillius* ap. *Aldrov*: de pisc. l. 2. c. 3. *Plin.* H. N. l. 9. c. 16. *Rondeletius* l. 4. de pisc. mar. c. 8. *Gesn.* de Aquat. *Cardan.* de Subtil. l. 10. p. 592. *Scaliger.* de Subtil. Ex. 223. f. 4. *Ambros. Paraeus* l. 24. Oper. Chir. f. 726. *And. Thevetus* in Cosmogr. *Lerius* in Hist. Brasil. f. 315. *Schot.* Phys. Curios. l. 10. c. 26. p. 1359. *Jonstonus* in Thavmat. clas. 9. c. 12. *Kecker.* Syst. Phys. lib. V. c. 1. p. 578. His quoq; nos adstipulamur.

SECTIO II.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Controversiae statum exponens.

§. I.

DIst. inter *actum volandi primum & secundum.*

dum. Et *hunc* & *illum* piscibus nonnullis attribuimus.

§. II. D. inter *actum volandi* consideratum *exclusivè*, excluso natandi exercitio; & *inclusivè*, quatenus illud simul infert. Non *illo*, sed *hoc* modo *pisces* aliquos *volare*, asserimus, id est, non tantùm *volare*, sed & *natare* eos docemus.

§. III. D. inter *saltatum*, & *volatum*: sive inter *pisces exilentes s. saltantes*, & *volantes*. Non de illis, sed his quærimus. Malè igitur *volantibus piscibus Plin.* adjungit *Loliginem* (quæ commutatâ principe litera dicitur qs. *voligo*, ut *Varro* censet *lib. IV. de LL.*) quando inquit: *Loligo etiam volitat, extra aquam se efferens* l. 9. c. 29. H. N. Neque enim tam *volat*, quam *exilire* extra aquas est contenta; qui & *Delphinis* mos, nec non *salmoni*; *exocæto*, *pectunculo.* Sic malè quoque agunt, qui ad *pisces volatiles* referunt Ιρηκα, ut *Oppianus* vocat; qui *Latinis* dicitur *Accipiter*, *Plinio* est *milvus.* Hic enim nihil minus *volat*, immò ambigere possis, utrum extra aquas prorsus feratur; an in summo fluitet æquore.

§. IV. D. inter *requisita avis conjunctim*, & *disjunctim sumta.* Non ex *his*, sed *illis* subjectum

jectum judicandum est, an ad *aves* pertineat, nec ne? Sola enim *volatus* præsentia, uti non actutum arguit *avem*, ita nec absentia ejusdem *avem* esse negat. *Struthio-Camelus* tametsi nec *pennis* nec *alis* destitutus sit, *volare* tamen non solet. Interim tamen *avis* esse non desinit. Hâc ergo ratione, utcunque certo genere volatus quidam gaudeant *pisces*, *avium* tamen nondum meruêre nomen. Sic nec ex *natatione* exsulpendus illicò *piscis* est. Nam & *homini*, & *cani*, & *mergulo*, & *ranæ*, & *pumici*, & *pomo natandi* competit *facultas*. Quis verò hæc *piscium gregi* accenseret?

§. V. D. inter *pisces alatos s. pinnatos*, & *pennatos*. Non *hos*, sed *illos* dari asserimus.

SECTIO III.

ΚΑΤΑΣΚΕΤΑΣΤΙΚΗ,

Affirmativæ sententiæ fundamentum proponens.

§. I.

Repetimus hîc idem argumentum, quod suprà pro *piscium fossilium* existentiâ confirmandâ adduximus: *Quicquid testatur*

tur experientia, testetur & Physicus necessum est: atqui pisces dari volatiles, testatur experientia; Ergo. *Minorem Historici* pariter atq; *Physici* confirmant. Sic apud *Matthaeum Merian.* in der West-Indianischen Histor. *fol.* 315. *Joh. Ludov. Gottofred.* inquit: Von der Zeit an kamen sie mit gutem Wind disseits unter den dritten Grad der Æquinoctial Linien/ und trafen ein überaus grosse menge Meerschwein/ Auraten und Bonitten/ welche auch Albacoren genant/ an/ die seynd fliegende Fisch/ erheben sich hauffenweiß/ wie die Staaren/ über sich/ eines langen Spieß hoch/ und wol 100. Schrit weit. Stiessen offt wieder den Mastbaum/ daß sie herunter fielen und mit Händen leichtlich gefangen wurden. Ist ein Fisch fast wie ein Hering/ doch etwas länger und runder/ hat unter den Halß ein Federlein/ Flügel wie ein Fledermaus/ so gantz seynd und ausgespannet. Sie seind nirgends sicher/ dann seynd sie im Wasser/ verfolgen sie die Albocaren und andere Raub-Fische/ fliegen sie aber in die höhe/ so fangen sie die Meer-Vögel auff und fressen sie. Sie haben keine Schupen/ und schmecken wie die

gemei-

gemeinen Karpffen. Alios ejusdem generis pisces in mare propè insulam *S. Jacob* observavit idem p. 287. Et Behr im Tagebuch der neun jährigen OstIndianischen Reise p. 145. Umb selbige Gegend gab es viel fliegende Fische / so in der grösse eines Heringes / doch etwas länger und runder sind / mit Flügeln in gestalt der Fledermäuse / damit sie in die 100. oder 200. Schrit fortfliegen können / nemlich so lang / biß ihnen die Flügel trocken werden / als dann fallen sie wieder ins Meer / gestalt denn etliche in unser Schiff fielen / welche sich wegen ihrer trucknen Flügel nicht wieder erheben kunten. Wenn sie in der Lufft fliegen / werden sie den Habichten / Mewen und andern Raub und See Vögeln zur beute / im Meer aber den grossen Fischen / die ihnen unauffhörlichen nachfolgen / sie zufressen / also daß sie nirgend sicher sind. Nec aliud expertus est. *Andr. Thevetus*, qui in *Cosm.* scribit, sibi, dum novum navigando obiisset orbem, infinitos *pisces volantes*; sylvestribus incolis dictos *Bulambech*, qui ab aquis subsilientes, quinquaginta passus volando perrexerunt, sæpissimèq; ad vela malumque impingen-

tes, esca nautarum evaserunt, apparuisse. Id quod etiam αὐτοψίᾳ suâ confirmat *Rondel. l. 4. de pisc. mar. c. 8. Vidi*, inquiens, *hirundines marinas* (pisces, hirundinum figuram volando repræsentantes) *ad lapidis jactum extra aquam in aere volitasse, & milvos, & mugilum genus alatum. Hujusce rei locupletes sunt testes, qui ad Herculis columnas navigant; quo in loco hirundines multæ volare videntur. Sed piscium alii aliis longius, celerius, & frequentius volant. Quibus enim priores pinnæ sunt longiores latioresque & valentiore membrana contextæ, ii meliùs volare possunt, longiusque volant.* Videantur plura ibidem, etiam de *exocœto*, sed *saltante* veriùs, quam *volante*: adhæc *salmone* aquarum fontes petente: *pectunculo* item, & aliis. Cæterum facit huc etiam experientia *Scaligeri*, *Cardanum* castigantis Exerc. 223. Sect. 4. p. 703. *Volantium piscium cadavera à te visa, scribis. At vivi nobis conspecti sunt.* Atque hi fuerunt testes oculati. Audiantur nunc & alii.

§. II. *Ambrosius Paraus*, Galliarum Regis quondam primarius Medic. & Parisiens. Chirurgus *l. 24. Oper. Chirurg. f. 736.* refert: *In mari veneto, inter Venetias & Ravennam,* *duobus*

duobus supra Clodium milliaribus, Ann. 1550. *captum esse piscem volantem, valde horribilem & monstrosum, quatuor pedes longum. Capite erat crassissimo, binis oculis non è regione positis, duabus auribus & ore duplici, rostro valdè carnoso & viridi, alis geminis, quinq; in gula foraminibus, Lampetra foraminum amulis, cauda ulnam longa, in cujus summa dua videbantur alia exigua.* Vestigium rei in *Cardano* quoq; *de Subtil. l.* 10. *p.* 592. deprehendimus. Verba sunt: *Pisces etiam volantes ibi nascuntur: parvi sunt & alati, alas habent juxta branchias longas, ut ipsi pisces, palmo sc: amplius, qua dum hument, piscem sustinent, cum siccantur, decidunt. Gregatim eunt, & cum Oratis inimicitia intercedit. Multi juxta Bennudam seu Garzam insulam inveniuntur.* Ubi tamen nota, verum non esse, eorum alas, quamdiu humescant, sustineri; ubi aruerint, decidere. Quis enim vidit hoc? Hirundo certè cum peracto pusillo volatu, rursus redditur aquæ: nemo novit, an ejus alæ siccatæ sint. Recentes ab aquâ cum sese exerunt, alarum motu aspergìnem quandam decuti videmus: quæ in illius fine transmissionis minor sit, ac tandem nulla. Cæterum non propter humoris

defectum cessat motus: sed quia vel lassatus est piscis: vel satis cœpit voluptatis: vel se satis procul ab hoste, quem fugit, esse putat.

§. III. Nec aliter jam olim docuêre Veteres: *Oppianus*, *Ælianus*, *l.* 12. *c.* 59. Vid. *Aristoteles*, *Plinius*, *Aldrov. de pisc. l.* 2. *c.* 3. *p.* 137.

SECTIO IV.

ΑΝΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Argumentum contrarium componens.

OBJECTIO.

Q*Uicquid volat, avis est; atqui pisces volant; Ergo pisces aves sunt.* *Major* ex definitione *avis* patet. *Avis enim est brutum volans sanguineum, rostratum & pennatum. Minor* est nostra.

SOLUTIO.

Resp. (1) *indirectè* per *instantiam*: atqui *Vespertilio* etiam volat; Ergò est avis. Nequaquam. Utcunque id admittant *Plin.* l. 10. *c.* 62. *Franzius Hist. An. part.* 2. *c.* 20. *p.* 570. & l. *Vossius* l. c. l. 3 *c.* 78. *p.* 1152. Accipe, si voles, argumenta: Vespertilio est animal viviparum; at aves ova pariunt. Vespertilio pinnis &

nis & pilis; aves pennis gaudent. Vespertilio est quadrupes; aves bipedes. Vespertilio mammas habet, lac, & pullis idem præbet, neque dentibus caret, & asininis auribus, imò mintrat quoque velut mures alii. At nulli avium id competit. E. Deinde *serpentes* etiam reperiuntur, qui *volent*, *Dracones* puta, teste experientiâ, quâ de vid. *Merian*, l. c. *part.* 2., *f.* 221. *Breuning. f.* 166, *c.* 26. Jn d' Orientalischen Reiß / *Hieron. Benzo in novi* orbis historiis & navigatione Gallorum in Floridam c. 4. p. 488. *Kirchmajerus*, in Dissert. Sperl. Zoolog. annexis. Quis verò *serpentes* illos pro *avibus* habebit? Adde quod & *muscæ* volent, & *papiliones*, & *culices* & alia ejus generis innumera, quæ si omnia *avibus* annumeraveris, diversissimas *insectorum* & *avium* species turpissimè commiscebis. vid. supra πρῶτον. Dist. 4. (2) *directè* per *limitationem Majoris* ex parte *subjecti*. Quicquid volat, sc. *ita ut cætera sint paria*, illud est avis. Sic limitatâ *Majore*, negamus *Minorem*. Cæteris enim avium requisitis pisces destituuntur.

CAPUT VII.

DE CONVENTU SAGARUM AD SUA SABBATA,

QVÆSTIO:

An Sagæ ad solemnia sua conventicula, quæ Sabbata vocant, transportari queant, & non nunquam quoque realiter transferantur?

Auctores negantes. affirmantes. Transportationis principium, medium & modus. Vnguentum Sagarum. Verba. Ceremoniæ conventus. Non solæ animæ, sed sagæ totæ transferuntur. Somnia diabolica. Potentia diaboli transportandi sagas probatur. Probatur etiam actualitas exemplis. Unanimis Sagarum confessio. Alii, præter sagas, translati. Respondetur *ad objectiones.*

SECTIO I.

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Auctorum sententias recensens.

§. I.

NEgant quæstionem *Alciatus* lib. 8. Parerg. cap. 22. *Ulricus Molitor* de Python. Mulier.

Mulier. c. 8. *Franciscus Samuel.* Minorita, integro libro, *Auctor* fortal. fid. *Ponzinibius* per tot. ferè libr. *Leonbard Vairus* lib. 2. de fascino cap. 13. *Wierus* lib. 3. de præstig. Dæmon. cap. 11. *Godelmannus*, *Agrippa*, *Martinus de Arles*, *Duarenus*, *Ærodius*, *Michaël Montanus*, *Joannes Salisburgensis* lib. 2. Polycrat. c. 17. *Philippus Camerar.* cap. 72. hor. subcis. *Job. Fichardus.* JCtus, qui transvectionem istam cum omnibus suis solemnitatibus vocat lauter Traum / Gespänst / Triegerey / Unglaublich / unmögliche Ding / T. 2. Consil. III. n. 3.

§. II. Affirmant *Remigius* lib. 1. Dæmonolatr. cap. 14. 24. 29. *Penna* in Direct. inquisit. p. 2. comment. 68. *Turrecrema* supr. Grilland. l. 2. de sortileg. qv. 7. n. 8. *Auctor* Mallei passim, *Basinus* de art. mag. prop. 9. *Petr. Domianus* Epist. 4. c. 17. *Bart. Spinæus* contra Ponzinib. *Alfonsus à Castro* lib. 1. de just. hæret. punit. c. 16. *Abulensis* in cap. 4. Matth. q. 47. *Joan. Dodo* in Apolog. contra Fr. Samuelem, *Ananias* l. 4. de Nat. Dæmon. *Silvester* in verb. hæres. n. 3. *Anglez* in 2. qv. unicâ de art. mag. art. 4. diffic. 5. *Guilb. Parisiensis* p. ult. de univers. c. 23. *Bald. Ronsseus*

epist.

epist. medic. 50. *Martin. Delrio* disquisit. Mag. Tom. 1. lib. 2. qv. 16. pag. 345. seq. *Petr. Binsfeld.* d. Oper. Conclus. 11. *Beetz.* de 4. Victor. Cajetan. 2. 2. q. 95. a. 3. *Antonius de Torquemada* Dial. 3. Hexaem. *D. Thomas*, *Joh. Major. Albert. Tostatus*, *Toletus*, *Simanca*, *Navar. Medices*, *Farinac. Dambauder. Spreger. Jaquer: Nider. Bern. Comensis*, *Cuman. Pegna*, *Cæsalp.* ap. *Schottum* Phys. Curios. l. 1. c. 23. p. 91. qui & ipse ejusdem est sententiæ, *Torreblanca* lib. 2. q. 36. *Svarez.* de Relig. l. 2. c. 16. *D. Jacob* Wecker in Hexenbüchlein p. 25. *B. D. Balduinus* in Cas. Consc. l. 3. cap. 5. cas. 7. §. 737. *D.* König in Hept. Cas. Consc. Misc. cas. 2. p. 39. *Libavius* part. 1. sing. p. 322. *D. Danhavver.* Exer. Ethico-Pol. V. p. 86. Quibus etiam nostrum adjicimus calculum, existimantes, nonnunquam transportationem illam Sagarum veram quidem esse, sed sæpius phantasticam.

SECTIO II.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Statum Controversiæ sistens.

§. I.

OMissâ *nominum* evolutione, quæ aliàs quidem

quidem multum, huic verò nostro scopo parum inservire videtur, ad *rem* ipsam pergimus, & in ipso statim limine *distinguimus* inter *transportationis principium, medium & modum*. *Principium* est vel *peincipale* vel *minùs principale*. *Principale* est *Diabolus* qui transvehit sua mancipia ad nocturna illa comitia. Hunc autem non duriori *Dæmonis* nomine appellant, sed *Magisterulum*, aliæ *Magistrum Martinettum*, sive *Martinettum*, mollioribus verbis salutant. *Minùs principale* principium, s. *impulsivum*, variæ sunt *incantationes*, *circuli* & *figuræ*, *applicatio manus ad crines*, *pilei* aut *pallii positura*, *unctio*, *verba*, *certa signa*, aliæq; id genus ceremoniæ quamplurimæ. De *unguento* observandum hoc est, quod illud conficiatur ex *adipe felis*, *canis*, aut *asini*, vel *lupi*, sed potissimum ex *infantis occisi pinguedine*. Hinc Diabolus maximè *infantibus* insidiatur, immò eas etiam *nonnunquam* permissu Dei *suffuratur*, posteà ministris suis excoquendos comburendosve ad magicos concedit usus. Utuntur autem istoc suo *unguento*, partim *baculos*, partim *crura* aliaque corporis membra *illinendo*, idque tum, quandò corpora de loco in locum *realiter* transportari satagunt.

Aliàs

Aliàs enim, quando conventibus per *somnium* duntaxat interesse volunt, tum in sinistrum se collocant latus; aut quando malunt *vigilantes*, quæcunque in concilio fiunt, cernere, tum, operâ dæmonis, ex ore *vaporem* quendam crassum evomunt in quo gestorum imagines, ut in speculo, intuentur. Neque tamen putandum est, *unguentum* illud ad *realem* corporum *translationem simpliciter* esse necessarium. Nam aliquoties sine ejusdem usu sagas aliò *verè* esse devectas constat. (vid. infrà §. V. *κατ' αοχ.*) Hinc *Auctor* Mirab. Myster. c. 3. p. 21. ex *Bodino*: Die Hexen/ inquit, in Franckreich glauben / wenn sie auff einem Besen sitzen / der zwischen ihren Beinen ist / und sprechen etliche Wort / daß sie weggeführet werden ohne schmierē: dargegen die in Italia haben allezeit einen Bock für der Pforten / der auffwartet / umb sie hinweg zu führen. Interim adhibet *unctionem* illam dæmon, *tùm* quia plerumque *timidiores* sunt sagæ, ut audeant; tum quia *teneriores* sunt ad *horribilem* illum contactum in assumto corpore ferendum. Unguento autem eo *sensus obstupefacit*, omnemque animo *timorem excutit*. Cæterum ad verba quod

quod attinet, etiam hæc pro varietate modi variant. Nam in *phantasticâ repræsentatione*, in *nomine omnium diabolorum* obdormiscere dicuntur; in *reali* verò *transmigratione* sequenti uti ajunt voto: Oben naus und nirgend an. Vel etiam: Antesser kom/führe uns nach Blokula! Illa formula familiaris est *Sagis Germaniæ*; posterior veneficis *Svecis*, de quibus superiori anno sequentia ad nos sunt relata: die aus der Landschafft Elffdalen sagen: das man in eine Grube gehe/welche nicht weit von einem Kreutzwege lieget/und daß sie mit einem Kleide auff dem Haupte rundumb springen/darzu auch auff dem Kreutzwege lauffen/und dem Teuffel zu 3. mahlen ruffen/im ersten mahl sachte/im andern härtter/zum drittenmahl überlaut/mit diesen Worten: Antesser kom/führe uns nach Blokula. Als dann kompt er in unterschiedlichen Kleidungen zum vorscheine/meistentheils aber in einem grauen Rocke/rothen Hosen/und blawen Strümpffen/mit einem rothen Barte/hohen Hute/mit vielen bunten Bändern rund ümb/auch vielen langen Bändern ümb die Hosen. Da

fragt

fragt er dann / ob sie ihm mit Leib und Seel dienen wollen? Wann sie hiermit zufrieden sind / so setzet er sie auff Thiere / welche er zur Hand hat / und führet sie damit über Kirchen und grosse Morasten / endlich kommen sie in eine grosse Weyde / worinnen Blokula lieget. Unterwegens müssen sie aus den Kirchen von den Altaren und auch von den Glocken einig Geschrabels mit den Zähnen abgenagt / mit sich nehmen / wann sie nun von dem Teuffel gelehret werden / ümb selbst durch die Lufft zu fahren / so gibt er ihnen ein Horn mit einer Salben / sich damit zu schmieren / auch einen Sattel mit einem Hammer und Nagel / den Sattel damit zu befestigen / als dann ruffen sie den Teuffel an / und fahren mit ihnen hinweg. Hæc de *translationis principio*, quod hic in controversiam non venit.

§. II. *Medium* iterum non unius est generis. Aliquandò enim est *hircus*, vel *taurus*, aliudve *animal*, non *verum*, sed *phantasticum*, h. e. ex variis vaporibus & exhalationibus formatum, & à Diabolo gubernatum. Aliquandò *homo truculentus*, sed vestibus regiis ac egregiis ornatus, qui sagas ternas quaternasq;

ternasq; simul asportat. Aliquando *arundo*, *colus*, nec non *scopæ*, aut *furcæ*, quibus post factam incantationem elevatæ à Dæmone avehuntur. Sed nec de eo quæstio nobis est; de modo tantùm impræsentiarum solliciti sumus.

§. III. *Modus* autem *duplex* est, alius per *imaginarium*, alius per *verum* conficitur *actum*. *Imaginarius* est, quando beneficio dæmonis per *imaginationem* s. *phantasiam* sagis repræsentantur, quæcunque in conventiculo aguntur, etsi illæ domi interim alto somno sepultæ consideant. *Verus* est, quandò *verè* in altum tolluntur ad Sabbata sua celebranda. - Atque de hoc *posteriori*, non *priori* jam jam disceptatur. Nam *phantasticus* actus, à nemine, adversariorum etiam, in dubium vocatur, quin imò res tota à multis per hunc solum explicatur.

§. IV. Cæterùm quod ad *ceremonias* & alias illius conventus *circumstantias* attinet, eas prolixè describit *Martinus Delrio* l. 2. p. 353. & ex eo *Schottus* l. d. p. 102. unde nos sequentia depromemus. Primùm omnium sagis, ad comitia translatis, conspiciendum se præbet Cacodæmon, conventùs Præ-

ses, in solio sedens, formâ terrificâ, ut plurimum hirci vel canis. Ad hunc obverso tergô accedunt, majestatem ipsius veneraturi. Adorant autem eum non genu curvato, sed cruribus in altum jactis, nec capite in anteriorem partem prono, sed resupino adeò ut mentum cœlum respiciat. Tum candelis piccis oblatis vel umbilico infantuli, ad signũ homagii, eum in posterioribus osculantur. Peractâ sic adoratione sacrificia fieri solent, quibus interdum liberos suos Diabolo offerunt & occidunt. Interdum hostiam sacram, ex ore extractam & asservatam, dæmoniq; oblatam, coram eo pedè conculcant. Posthæc assidere incipiunt mensis, facie vel apertâ vel larvatâ. Solent autem diversæ esse mensæ, cibis non nunquã delicatissimis, non nunquam valdè insipidis & insulsis onustæ, quibus pro dignitate aut opibus singuli tractantur convivæ. Aliquandò suⁿ cuiq; dæmon assidet, aliquandò malefici unâ ex parte, & suus cuique dæmon ex adverso. Nec mensæ sua deest benedictio & gratiarum actio, constans verbis blasphemis, quibus ipsum Beelzebub & creatorem, & datorem, & conservatorem omnium profitentur. Absoluto con-

vivio,

vivio, choreas cum Martinellis suis ducunt, ad tympanum fistulamve sedentis alicujus in bifidâ arbore, dorsis invicem obversis & in orbem junctis manibus, jactantes capita more fanaticorum, & cantantes fescenninos in honorem dæmonis obscænissimos. Delassatæ jam cum amasiis dæmonibus fœdissimè commiscentur, non *phantasticè* tantùm, sed *realiter* etiàm sæpè, ex quo tamen congressu verus homo nunquam est oriundus. Deniq; instante termino, sua unaquæq; narrat ab ultimo conventu facinora; quæ quo graviora, eò collaudantur uberius; si nulla, vel non satis atrocia, verberantur à dæmone vel à malefico quodam seniore. Atq; sic suas domos repetunt, acceptis prius pulveribus vel venenis aliis, sæpè etiam indicto cuique nocendi penso, & pronunciato pseudodei decreto: ULCISCIMINI VOS, ALIOQUIN MORIEMINI: Similia ferè, si non atrociora sunt, quæ ex Sveciâ accepimus: Sie (die Hexen im Dorffe Mohra und andern ümbliegenden Plätzen) bekennen allesampt / das Blokula in einer schönen Weyden / die groß / und derer Ende nicht abzusehen / gelegen sey. Der versamlungs

Platz hat vor dem Hause eine schöne gemahlete Pforte/ vor dieser Pforten liegt bey dem Hause eine kleine verschlossene Weyde / worin die Thiere/ darauff sie reiten / gehen. Die Menschen aber / die zu solcher Reise gebraucht werden / stehen in dem Hause bey der Thüre/woselbst sie dann so lange gegen die Maur stehende schlaffen. In dem Saale des Hauses stehet eine lange Taffel / woran sich die Zauberinnen setzen. Bey dem Saale ist eine Kammer / worinnen schöne auffgeziehrte Betten stehen. Das erste / daß sie in Blokula thun müssen / ist / daß sie alles müssen versagen/ und sich mit Leib und Seel an dem Teuffel ergeben/ und solches mit einem Eyde bekräfftigen/ ihm (den sie Loeyta nennen) zu dienen. Worauff sie sich dann selbst in einen Finger schneiden / und mit ihrem Blute sich in sein Buch verzeichnen. Er taufft sie auch durch seinen Priester / welchen die Zauberinnen dazu bestellet haben/ und befestigen solche Tauffe mit vielen greulichen Eyden und Beschwerungen. Hierauff gibt er ihnen einen Beutel / worinnen das genagte von den Glocken / und , woran ein

Stein

Stein gebunden ist/welchen sie in das Wasser werffen / und dabey diese grausame Worte sagen: Gleich wie dieses Geschrapel nimmermehr zu den Glocken kommen wird / also komme auch meine Seele nimmermehr in den Himmel / zu welchen Reden noch andere gräuliche GOttesläste-rungen und Verfluchungen gefügt werden. Das Schneid-Zeichen in die Finger befindet man nicht an allen. Ein Mägdlein aber / welches zwerch über den Finger geschnitten war / bekante / daß der Teuffel gantz eifferig den Finger ihr also auffgeschnitten / weil sie solchen nicht hätte ausstrecken wollen. Nach diesem gehen sie an die Taffel sitzen / und welche dem Teuffel am liebsten sind / sitzen nahe bey ihm / die Kinder aber müssen bey der Thür stehen / wo er ihnen dann essen und trincken gibt. Die Speisen sind Kohlsuppen mit Speck / Haberbrey / Butter / Brod / Milch und Käß/welche nach ihrem Aussagen bißweile gut / bißweilen böß schmecken sollen. Nach der Mahlzeit wird getantzt / worunter greulich geflucht wird/worauff sie sich auch untereinander tapffer zerschlagen. Die

von Elffdalen bekanten / daß der Teuffel selbst für ihnen auff der Harpffen spielete / darauff mit denen / die er meist beliebete / in eine Kammer gieng / und daselbst fleischlicher Wollust pflegte / welches sie auch bekandtẽ / daß sie mit ihm also zuthun gehabt hetten. Sie sagten auch / daß der Teuffel Söhne und Töchter hätte / die er zusammen verheurathete / und daß sie aus Beywohnung nichts als Kröten und kleine Schlangen an stat der Kinder zeugeten. Er sol auch bißweilen kranck sein / und sich von denẽ Zauberinnen gleichsam curiren lassen. Einmahl sol er sich auch tod bezeigt / uñ in Blokula grosse Traurigkeit darüber verursachet / bald aber sich wieder lebendig erwiesen haben. Wan er wil frölich seyn / sol er sie alle auff Spiessen ümbreiten lassen / hernach aber mit den Spiessen die Zauberinnen blau und braun schlagen / uñ darüber sein Gelächter haben. Er saget ihnen auch vor / daß der Jüngste Tag bald kommen würde / deswegen er ihnen ein steinern Hauß bawete / worinnen er sie mit grosser Lust und Freude bewahren wolte / wann sie aber in der besten Arbeit wehren / so viel

so viel ein Stück von der Maur vor ihre Füsse / wovon etliche Zauberinnen gemeiniglich beschädigt werden / dessen er dann lachte / sie aber auch bald wieder curirte.

§. V. Porro *distingv.* quoq; est hic inter *translationem solius animæ*, & *totius corporis*, ex materiâ & formâ, constantis. Nos dum *conventum* Sagarum *realem* quandoq; asserimus, *sagas totas* & *quà animam* & *quà corpus* in alium transferri locum statuimus, rejectâ interim illâ *Bodinianâ* fabellâ, quâ *animæ* ipsarum, vi Satanæ, *extra corpora* abripi, & ad nocturna conventicula portari finguntur. Hæc enim *animarum ereptio* dæmoni impossibilis omninò est. Nam quæcunq; actio infert *veram è mortuis resuscitationem*, illa dæmoni est *impossibilis:* Atqui *animarum è corpore sagarum ereptio*, earundemque posteà cum eodem *redunitio*, infert *veram è mortuis resuscitationem*; Ergò. *Major* probatur ex inæqualitate efficientis & effectus. *Diabolus* enim causa est *finita*, *resuscitatio* verò est effectus *infinitus*. *Minor* ex effectus illius quidditate patet. Nam *animæ ereptio* infert *mortem* & *redunitio vitam*, & consequenter *è mortuis resuscitationem*.

Q 4 §. VI. Ne-

§. VI. Neque tamen semper, sed non nunquam tantùm *realem* illam sagarum transmigrationem contingere censemus. Haud enim ignoramus, sagas de conventibus & tripudiis dæmoniacis aliquandò splendidissimè nugatas esse, cùm tamen domi in suis jacuerint cubiculis somno profundo obrutæ. Exemplum memorabile ex *Pauli Grillandi* Tr. de Sortilegio adducit D. *Carpzovius* Prax. Crimin. part. 1. qv. 48. n. 27. de sagâ quâdam, quæ cùm unà cum aliis carceri includeretur, quæstionibus exponeretur, confessa erat, se eâ ipsâ nocte ac horâ interfuisse lusibus diabolicis, quâ maritus juramento præstito asserebat, se eam tum in lecto diligenter observasse, & non semel studiosè tetigisse. *Lutherus* quoque Tom. 1. Jen. fol. 126. meminit historiæ, ex *Joh. Keisersbergio*, quod vetula aliqua, ut prædicatorem argueret mendacii, qui talia docuerat esse falsa, seriò eum vocaverit, & adspectante illo sese inunxerit, sedensque in furcâ jamque volens devehi, statim obdormiverit, & quibusdam gestibus hinc inde se moverit, donec de scamno ceciderit & vulnus in caput acceperit. Vid. *Anton. de Torquem.* l. 1. p. 349. En astu-

aſtutias & præſtigias Diaboli *μυσαγωγῖτε*! Rectè igitur *Philippus* lib. de Anim. *Quartum genus Somniorum eſt Diabolicum, ut cùm veneficæ videntur ſibi intereſſe conviviis ac ludis, cùm ſæpè compertum ſit, eas nusquam abiiſſe, ſed dormientes, geſtu & clamore ſomnia conviviorum & ſaltationum ſignificaſſe.*

§. VII. Denique non ſine causâ inſcripſimus titulum diſſertationis noſtræ de CONVENTU SAGARUM AD SUA SABBATA, ut ſcil. conſtaret, de quonam nobis ſermo ſit. Nam aliæ etiam eas, præcipuè in viciniâ cohabitantes, ſæpius inſtituere conventicula, nemo futurus erit, qui negabit. Quamobrem diſtingv. inter *conventum qualemcunq;* & *ſolemnem*. Non *ille*, ſed *hic* à nobis intelligitur.

SECTIO III.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Sententiam veram adſtruens.

§. I.

Duo ſunt, quorum confirmatio hic tradenda: ſcil. *transportationis Sagarum poſſibilitas*, ejusdemque *actualitas*. *Poſſibilitatem*

Q 5

tem hoc argumento ſtabilimus: *Quicquid non excedit vires Diaboli, illud ab eo fieri poſſe probabile eſt: Atqui corporalis Sagarum ad conventicula ſua ſabbatica translatio non excedit vires diaboli*; Ergò. *Minorem* probat (a) *Thomas* part. 1. Summ. qv. 100. art. 3. ex eo, quòd *Spiritibus completis* omnia *corporalia* obediant quoad *motum localem*. Diabolus verò eſt talis; E. Deinde (b) quoque ex *paritate angelorum bonorum & malorum*, eandem nos confirmare poſſumus. Nam ſi *angeli boni* eâ præditi ſunt virtute, ut *corpora de loco in locum transferre* poſſint, nil impedit, quo minus & *diabolis* ea competat *poteſtas in Sagarum corpora tranſportanda*: Atqui verum eſt prius; Ergò. *Major* conſtat, quia diaboli & angeli boni non differunt ratione *eſſentia*, ſed ratione *accidentalis bonitatis* a [illegible]; *malitia*. Quicunque verò in *eſſentia* c[illegible] veniunt, illi etiam in *naturali potentiâ*, eſſentiam conſequente, conveniunt. Minor vel ex ſolo *Habacuci* exemplo patet, qui capillo in Babilonem ad Danielem translatus eſt ab angelo; Dan. 14, 35.

§. II. Sed oggannit *Ulricus Molitor* l. c. malè nos ab *angelis* ad *Dæmones* argumentari, eò, quod

eò, quod *angelorum* hac in re longè *major* sit *vis* & *robur*, quàm *dæmonum*. Verùm Resp. mera verba audimus, at quod pectus veri cupidum exsaturet, non invenimus. Dicit longè *majorem Angelorum* esse *virtutem*, quàm *dæmonum*; at unde hoc ipsi constat? *Probare* prius id debuisset, si effugere studuisset *fallaciam*, quam Aristoteles vocat αἰτεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ. Præterea communis Theologorum Schola docet, *retinuisse Diabolos*, quæ *naturæ* erant dotes, *amisisse*, quæ *gratiæ*. Sed estne, quæso, *potestas movendi corpora*, donum *gratiæ?* Minimè. Accedit, quod ipso actu *dæmones* elevarint corpora: vel mille testium probante αὐτοψία. Ubi verò *actus*, ibi non potest quoque non esse *potentia*. Sed satis de *possibilitate*.

§. III. Pergimus nunc ad ipsius *translationis actualitatem*, quæ probari potest (1) ab *experientiæ testificatione*. Quicquid *experientia testificatur*, *illud temerè negatur*: Atqui *sagas nonnunquam verè ad conventicula sua transportari*, *experientia testificatur*; Ergò. *Major* in aperto est. *Minor* ex sequentibus patet. Mulier quædam Sabinensis, ait *Delrio* l. c. ex *Grillando* l. 2. de Sort. q. 2. & *Castro* l. 1. de

l. 1. de just. hæret. pun. c. 16. hanc profitebatur Diabolicam artem. De quâ cùm Maritus suspicionem haberet; interrogavit eam sæpiùs, quæ semper negavit. Maritus verò in suspicione sua persistens, anxiè veritatem perquirebat: qui adeò astutè se gessit, quod vidit illam quâdam nocte se unguento quodam ungentem: quâ unctione peractâ, vidit illam celerrimè quasi avem recedentem, & ex superiore domus solario ad inferiora descedentem. Illam Maritus sequens, ut videret, quo tenderet, amplius eam non vidit, & accedens ad portam domus, invenit eam clausam. Quæ res magnam ei præbuit admirationem. Die verò sequenti iterum Maritus Uxorem interrogat, quod anxiè scire cupiebat; & illa constanter, ut antè, se nescire dixit. Maritus verò, ut amplius negare mulier non posset, apertè ei dicit omnia, quæ nocte præterita illam fecisse viderat. Deinde fustibus illam percutit graviter & duriora minatur verbera; nisi veritatem dixerit: quam si apertè exposuerit, veniam se illi daturum promittit. Mulier igitur, se jam celare non posse intelligens, veritatem aperuit, & veniam à marito petiit: quam maritus

maritus hac conditione indulsit,ut illū ad tales congregationes adduceret. Illa verò ut veniam impetraret, facilè petita promisit,& promissum ex licentia Satanæ implevit. Adductus igitur ille ad locum, ubi ludi fiebant, ludum & choreas, & cætera omnia contemplatus est; & tandem ad mensam cum reliquis, ut vesceretur sedens, cum cibos insipidos judicaret, petit sibi dari sal, quod in mensâ deerat: & quamvis iterum atque iterum petiisset, nunquam illi dabatur. Tandem cum post importunam petitionem prolixamque expectationem sal illi daretur, dixit: *Lodato sia Iddio, che pur è venuto questo sale:* Nunc laudetur Deus, quoniam jam venit sal. Quibus verbis prolatis, Domones, quia laudes Dei audire refugiunt, statim recesserunt, & reliqui omnes disparuerunt, luminaribusque extinctis mansit ille solus nudus, quousque mane facto, vidit quosdam pastores; quos interrogavit, quænam esset illa patria, in quâ erat: illi verò responderunt, esse agrum Beneventanum in regno Neapolitano. Qui locus distabat à patriâ Viri per centum milliaria. Ob quam causam, licet dives esset, coactus fuit per viam

men-

mendicare, ut ad domum suam redire posset. Ad quam postquam pervenit, statim Uxorem suam ob lamiæ crimen accusavit, & totam rem gestam, ut narrata est, coram judicibus exposuit. Qui rem totam plenè, ut oportebat, examinantes, vera esse omnia, quæ diximus, invenerunt. Quæ etiam mulieris confessione confirmata sunt. Hæc *Delrio*.

§. IV. (2) *ex corporali sagarum ad alia remotissima loca translatione.* Quicunq; *minoris voluptatis ergo in remotissima verè transferuntur loca, illos magis probabile est transportari quoque ad sua Sabbata, longè majoribus gaudiis referta*: Atqui de sagis ac magis verùm prius; Ergò, & posterius. *Majoris* fundamentum suppeditat Maxima illa Logica: *Quod affirmatur de Minore, multò magis affirmandum est de Majore.* Sive, ut alii efferunt: *Si id inest, quod minus verosimile est, etiam illud inest, quod magis verosimile est. Minor* nota est ex experientiâ, quæ testatur, Sagas in dissitis sæpius convenire locis, ut ibi sua conferant consilia, aliisque noceant, & voluptatibus fruantur. Quæ tamen omnia nihil illæ æstimant ad solemnia illa conventicula

cula in monte *Bructerorum*, & alibi. Majoris evidentiæ ergo unum alterumve exemplum adscribemus. Erat, inquit *Balduinus Ronsseus* Epist. medic. 50. in pago Oostbrouk non procul à Trajecto, mulier vidua, cui Servus convixerat ad obeunda, ut res postulabat, munia domestica: Is cùm jam sæpius, ut solent esse curiosuli servi, per transennam animadvertisset, heram nocte intempestâ, statim ac quieti se tradidissent domestici, quotidiè in stabulum, ad certum præfixumque locum venire, atq; exporrectis manibus præsepi contiguum fœnile apprehendere, admiratur tandem ille, quidnam hoc negotii esset, statuit & ipse insciâ herâ idem semel experiri, atq; eandem pertentare aleam. Igitur hera ex consvetudine ad solita veniente, atq; sicuti videbatur digressa, subsequitur & ipse, locum contemplatur, atq; exemplo heræ fœnile complectitur: ibi ille ex tempore in aëra raptus defertur in oppidum Wick, in abditum & subterraneum specum, ubi cœtum maleficarum de maleficiis conferentem inter sese, reperit. Hera cum suis inopinam famuli præsentiam admirata, rogat, quo astu, aut quâ tandem ratione momen-

to tem-

to temporis illuc appulisset. Respondit ille ordine, ut res transacta esset: Tum illa indignari primum atque exeandescere cœpit, verita, ne nocturni atque clandestini isti conventus hâc ratione tandem eliminarentur: Cum consortibus igitur deliberandum censuit, quid in ambiguo hoc negotio faciendum svadeant. Convenit tandem inter eas, ut amicè exciperetur, silentium stipularetur, atque arcana hæc, quæ illi præter meritum atq; opinionem videre contigisset, nulli communicaturum se aut revelaturum sanctè dejeraret. Ille interim quidvis non pollicetur, abblanditur, & ut mitius agant, simulat se omnibus votis hoc unum expetere, ut cum illarum gratia liceat posthac sortilegarum interesse collegio. Interim dum consultatur, labitur hora, & jam abeundi tempus instat. In dubium iterum, instigante horâ, jam vertitur, remittendusne domum sit totius cætûs periculo, an bono publico enecandus. Communi tandem omnium consensu mitior placuit sententia, quæ juramento addictum domum deferendum decerneret. Suscipit eam provinciam hera, atque fide data in humeros, receptum domum

mum delaturum pollicetur. Accinguntur operi, atque euro citius per aëra feruntur, sed ecce mensis jam bonam partem itineris, conspicuum sese dedit lacus arundineto obsitus. Ibi malefica illa anus occasionem nacta, verita, ne juvenis pœnitentiâ ductus, quod furialibus istis feriis (quemadmodum simulabat) initiatus esset, visa tandem eliminaret, provolans à se disjecit adolescentem sperans, ut suspicio est, eundem partim casus violentiâ enectum, partim lacus ipsius altitudine absorptum iri. Verùm ut est Deus misericors, prorsus non volens mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat; vesanæ illius menti metas constituit, neque passus est, juvenem insontem submergi, sed aliquando æquiore conditione permisit, ut in hunc usque diem vita protraheretur, tum fortè fortuna in arundinem decidens, lethalem plagam ex casu non accepit, violentia impetuque casus per arundinetum quodammodo refractis. Interim miser ille, qui solius linguæ ministerio jam utebatur, dum illucesceret, mille distorquebatur cruciatibus ac suspiria trahens, tantisper ingemiscebat, dum prætereuntes insolita lamentatio-

ne attoniti, facta indagine compererunt, hominem prorsus elumbem, & cui utraque excidisset coxa. Rogant unde sit, quomodo eò calamitatis pervenerit? Narrat ille ordine singula, defertur tandem curru Ultrajectum. Ibi nob. Vir. Joan. Culemberg. Urb. Præt. rei novitate quodammodò perculsus, admirabundus singula perquirit, atq; indagine factâ fascinatricem heram comprehendi jubet vinculisque constringi. Illa simulac in manus Præfecti venisset, nihil negare, omnia fateri. Hactenus *Ronsseus*. Vid. *Spinaus* quæst. de Strigil. cap. 17. seq.

§. V. (3) *Ex unanimi Sagarum confessione.* Quicquid *unanimiter omnes confitentur sagæ, illud probabile est verè accidisse*: Atqui *corporalem nonnunquam ad sua sabbata translationem, unanimiter omnes confitentur sagæ*; Ergò. *Major* suo gaudet robore. Quæ enim *vana* sunt, quæ *delusoria*, quæ *phantastica*, de iis certè tam perpetim *una* & *consentiens omnium contestatio* esse nequit. Neque *accurata* etiam inter *disjunctissimas locis* & *temporibus*, *ætate* ac *moribus*, sagas facilè reperiretur *consensio*, si *phantastica* tantùm essent ista conventicula. Cùm *peculiaris* cuiq; sit *animi actio diver-*

saq;

ſaq; *imaginatio*, nec *cerebri* aut *phantaſiæ omnium eadem diſpoſitio*, quæ dæmoni tamen ad hujusmodi *imagines* neceſſaria foret. Quid? quod conſtet minimè, quâ ratione *mendacii* tantà conſtet *conformitas*. *Major* itaque propoſitio firmô nixa talo. Deinde quoque *Minor* vacillationis omnis eſt expers. Experientia enim ad ſatiem nobis demonſtrat exempla ſagarum, ὁμοθυμαδὸν *realem corporum ſuorum transportationem* confitentium, nec in minutiſſimis circumſtantiis diſcrepantium. Ex multis ac ferè innumeris unum tantùm adducam, quod ſuperiori anno in *Sveciâ* contigiſſe, teſtes fide digniſſimi confirmarunt. Verba hæc ſunt: Die vom Dorffe Mohra verklärten meiſt daſſelbige: ſie würden auch gefragt: Ob ſie deſſen/daß ſie perſönlich und wachend weggeführet würden/vergewiſſert wären? welches ſie alles mit ja beantworteten/ſagende dabey/ daß der Teuffel bißweilen etwas in ihren Platz legte/welches ein volkommenes Weſen von ihnen bezeigte. Eine aber von denen Zauberinnen bekante/daß der Teuffel ſie bißweilen entkräfftete/und den Leichnam liegen lieſſe/welchen er aber auch offt

mitführte. Idem etiam confessi sunt pueri, ab iisdem sagis corrupti! Diese Kinder beklagten sich alle / über die von denen Zauberinnen angethane Plagen sehr jämmerlich. Man befragte sie / ob sie auch dessen gewiß wären / daß sie der Teuffel weggeführet hätte? Sie bekenneten solches alles mit ja / das solches in der That und gewiß geschehen wäre. Worauff auch die Zauberinnen gefragt worden / ob der Kinder Bekändnüs wahr wäre / worbey eine Ermahnung geschahe / die Warheit zu bekennen / von diesem Lügen-Geiste / dem sie dieneten / abzuweichen / und sich zu GOTT zu bekehren. Sie verläugneten aber alles mit grosser Hallstarrigkeit / ohne einige Trähnen / ohngeachtet / daß sie zur Bekändnüs angestrenget wurden. Hiermit wurden die Kinder allein geexaminiret / ümb zu erfahren / wie das Bekäntnüs übereinstimmen möchte. Da man dann alles gleichstimmig befunde. Etliche kleine Kinder aber wusten alle Umbstände nicht zu sagen. Unterdessen examinirten auch die Geistliche die alten Zauberinnen / sie kunten sie aber zu keiner Bekäntnüs bringen. Sie blieben

halsstar-

halsstarrig/ biß endlich einige mit vielen Thränen zu einer Bekändnüs kamen/ welche mit der Jenigen von Kindern übereinstimmete. Sahe man also hierauff eine hertzliche Bereuung über die begangene Greuel / worauff sie ümb Gnade baten/ sagende dabey / daß der Teuffel (welchen sie Loeyta benahmten) einigen von ihnen den Mund zuhielte / andern die Ohren zustopffte / ümb zu keiner Bekäntnüs zu kommen. Wann er aber von ihnen gewichen wäre / so könten sie nicht länger leugnen / dabey sie dann seine Betriegerey bald merckten. Kamen also die Bekäntnüsse von denen in der Landschafft Elffdalen / mit denen in dem Dorffe Mohra meist überein. Vid. *Grilland.* l. 2. de sort. qv. 7. conferantur item *JCti*, aliique ejuscemodi criminum inquisitores.

§. VI. Excipiunt quidem ad hoc ipsum argumentum adversarii, dicentes, *confessionem* illam esse *extortam*, esse *judicii corrupti* & *phantasiæ depravatæ*, adeoque *corporalem illam transmigrationem* minimè sufficienter probare. Verùm Resp. (1) *confessio* illa *unanimis* est *omnium* tam *pænitentium*, quam *impæ-*

 niten-

nitentium. (2) Quid? quod nec in ipso *rogo*, ubi *nihil fictio* profutura, & exhausta jam ferè sunt tormenta, rem dissimulent. (3) Addunt quoque, quod præprimis notandum, se quandoque *phantasticè*, quandoque *corporaliter* translatas esse. (4) Et si *confessio extorta*, si *judicii corrupti*. quomodò, quæso, *tanta omnium* vel in *levissimis circumstantiis* recensendis poterit esse *convenientia*. (5) Accedit, quod non *solæ sagæ*, vel *Magi*, sed *alii* quoq;, ab eorum crimine immunes, qui curiositate aut inconsiderantia ad illa conventicula deducti fuêre, idem confiteantur. Hinc porrò probamus Thesin nostram.

§. VII. (4) *Ex aliorum, sagas concomitantium, reali deductione & reversione.* Si enim *alii, sagas concomitantes, beneficio unguenti à Diabolo verò in dissita deducti fuerunt loca, & per aliquot milliaria deinceps reverterunt, sequitur, quod nec illud de Magis sit negandum*: Atqui verum prius; Ergò & posterius. *Majoris* connexio firma. *Minor* partim ex *antecedentibus*, partim ex *sequenti* patet historiâ, quam narrat *Joh. Bodinus* lib. 2. Dæmon. c. 4. Vir quidam tenuis, cùm Uxorem interdum abesse noctu perciperet, bonamque noctis

par-

partem emanere; Præterea dicentem se aut ad deonerandum alvum egredi, aut ad lavandum cum vicinâ suâ, aliquoties falsi evicisset, suspicionem concepit de perfidâ ejus libidine, & necem interminatus est, nisi locum, quò proficisceretur, indicaret. Illa sibi à periculo metuens, rem, ut erat, confessa est: Atque ut explores & videas, rem ita se habere (ait illa) si volueris, eodem venies. Tunc tradidit ei unguentum, quô se uterque inunxerunt, & pronunciatis aliquot vocibus, Diabolus eas Lochiis in arenarias Burdegalenses (quæ à Lochiis minimum quindecim dierum spatio absunt) exportavit. Videns itaque Vir, se in ignotâ Magorum & diabolorum humanâ specie, aspectus tamen horrifici, frequentiâ versari, dicere cœpit: *Deus mi, ubinam sumus?* Hoc dicto repentè cœtus disparuit. Ille verò cernens nuditatem corporis sui, oberravit per agros nudus, donec manè rusticos invenit, qui ipsi in viam deduxerunt. Reversus Lochias, ad Quæstorem rerum capitalium contendit rectà: qui auditâ probè historiâ, fœminam prehendi jussit: Illa verò minutatim omnia, quæ diximus, confessa est, & ultrò agnovit peccatum.

SECTIO IV.

ΑΝΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ,

Argumenta Adversariorum diluens.

OBJECTIO I.

Quicquid Dæmoni est impoßibile, illud quoque non præstat: Atqui corpora sagarum tam gravia subitò in superiorem aërem tollere, & intra tantillum temporis spatium, in loca præsertim longè dissita, transportare, dæmoni est impoßibile; Ergò. *Majorem* probant, quia nihil agit ultra Sphæram suæ activitatis.

SOLUTIO.

Resp. Neg. *Minorem.* Diabolus enim robustior est quovis corpore humano, etiam Giganteo. Et quia *poßibilitatem* suam monstravit in uno & altero, cur non idem posset in cæteris, quæ cum prioribus ejusdem sunt ponderis & magnitudinis? *Simon Magus* à malignis Spiritibus verè sublatus, sed precibus *Petri* detrusus, repentino elisu extinctus est, teste *Egesippo* l. 3. Excid. Hierosl. c. 2. *Apollonius Tyanæus* verè à suo Spiritu, Smyrnâ Ephesum translatus est, referente *Philostrato* in ejus vitâ. *Antidius*, Turonensis Episcopus,

verè

verè à Cacodæmone, Turone Romam delatus, & ab eodem Româ Turonem relatus eſt, teſte *Sigeberto* in Chron.ſub. ann. 411. Vid. *D. Konig*. l. a. p. 41. Quid igitur obſtaret, quo minus in Sagis quoque idem præſtare poſſet cacodæmon? Nulla ſanè apparet *impoſſibilitas* nec ex parte *moventis*, nec ex parte *mobilis*. Tametſi quidem *modus* angelicus movendi corpora, penitus nobis non ſit perſpectus, certum tamen eſt, quod ab *ignoratione modi ad negationem rei ipſius N. V. C.*

OBJECTIO II.

Quicunq; intra iſtud tempus, quò longius abeſſe dicuntur, ſuis tamen locis fixi verè tenentur & ne pedem quidem vel extra lectum vel extra limen movent, illi verè & corporaliter non ſunt tranſportati; Atqui *Sagæ intra iſtud tempus, quo longius abeſſe dicuntur ſuis locis fixæ tenentur &c.* Ergò. *Major* in propatulo eſt; quia corpore avehi, & tamen eodem in ſuo ſitu ſtabilem ſimul permanere, impoſſibile videtur. *Minorem* variis comprobant exemplis *Olaus Magnus*, *Toſtatus*, *Grillandus* aliique. Et conſtat ex vitâ *D. Germani*, de Mulierculis convivantibus, ut videbantur, & tamen domi repertis dormientibus.

SOLUTIO.

Resp. (1) Limit. *Major* ex parte *Prædicati* h. m. *Q. intra istud tempus* &c. *illi verè & corporaliter*, scil. *eo tempore, quo in lectis fixi, non sunt transportati.* Atque sic conceditur totum Argumentum. Nam uti *transvectionem* quandoque *phantasticè* fieri, concedimus; ita eam semper esse talem negamus. Committitur igitur *fallacia ignorationis Elenchi*, dum *statum controversiæ* ignorant & pervertunt contradicentes, & malè quoque à *particulari* ad *universale* argumentantur. (2) Quòd si verò *Minorem universaliter* enuncient, oppidò ea *falsa* est, cùm contrarium vel ex *Antecedentibus* satis superque constet. (3) Adde, quod adhuc κρινόμενον sit, utrum illæ *Sagæ*, quæ, dum longius abesse creditæ sunt, & tamen suis in lectis immotæ jacuerunt, fuerint *phantasticæ*, an *veræ*? Qui enim fieri nequeat, ut diabolus in locum *absentis sagæ* aliam *personam* substituat, quæ quoad *formam* & *cæteros actus* absentis vicem sustineat? Audiatur modò *Carpzovius* part. 1. Prax. Crim. q. 48. n. 59. ita hâc de re disserens: *Ne fortè lamiarum absentia à maritis in loco deprehendatur, illa per incantationem aurem maritorum velli-*

vellicando dexterâ manu, prius incantato unguento illitâ, eis conciliant somnum, è quo non facilè possint excitari: Vel personas quasdam jam dormientibus maritis adumbrant, quas, si contingeret intereà expergisci, suas uxores esse putarent: Vel etiam alius dæmon in formâ succubi ad latus maritorum adjungitur, qui loco Uxoris sit, & si opus fuerit, omnia illius officia in thoro conjugali subeat, ad quæ Diabolus se promtissimum exhibet, seq; ita accommodare scit, ut etiam sapientissimum quemq; fallere possit.

OBJECTIO III.

Q. Personæ subitò evanescunt, illæ non sunt veræ, sed phantasticæ; Atqui *conventus sagarum Personæ subitò evanescunt;* Ergò. *Major* firma, quia *verum* corpus *subitò evanescere* nequit. *Minor* experientiâ constat, quæ testatur, sagas in istis conventibus interdum pronunciatô nomine JESU subitò disparuisse.

SOLUTIO.

Resp. Limit. *Majorem* h. m. Q. *personæ subitò evanescunt*, sc. *propriè & strictè sumto evanescendi terminô, illæ non sunt veræ;* Jam cadit *Minor. Sagæ* enim, quæ conventui interfuerunt, non *evanuerunt*, sed præstrictis cernentium

tium oculis à suis dæmonibus *celerrimè* fuerunt ablatæ: & sic *disparuisse* dicuntur, *latè* & *impropriè* accepto vocabulo, prò *desierunt videri.*

OBJECTIO IV.

Si in ipsis Sagis celebrantur choreæ, Diabolo occupante animos, formanteq; ad libitum phantasmata, sequitur, *quod non opus sit, ad externa rapi loca.* Atqui verum est prius; Ergò & posterius.

SOLUTIO.

Resp. Hoc argumentum id solùm evincit, quod Diabolus *animos* potius occupare, & à Deo alienare studeat: Id quod nos non negam⁹. Sed tamen occupato *animo corpus* non dimittit: Imò per *corpora* petit *animos*, & quamvis ipsi non *opus sit* translatio ad seducendos animos: *Præstat* tamen illud facere, cùm propter *sacra*, instar festi solennis, Judæorum imitatione, uno in loco celebranda; tùm *colligendæ servandæq; turbæ*, & *imperii stabiliendi* causa, tum quod non quovis in loco expedire sua decreta possit, & judicia exercere.

OBJE-

OBJECTIO V.

Q. absurdum, non est asserendum. Atqui *absurdum est, è lecto conjugali, divinitùs & mandato & custodito, à Diabolo rapi sociam, Maritô non sentiente:* Ergò. Præterea *interrogati nonnunquam mariti, nusquam abiisse Conjuges sunt contestati.*

SOLUTIO.

Resp. (1) Si *absurdum* in eâ, quâ debet, significatione intelligitur, *Major* propositio falsa est. Multa enim sunt *absurda*, quæ tamen non neganda. *Absurdum* est, *nivem non esse albam*, at quid verius? *absurdum* est, *lapideam dari chartam*; falsum tamen non est. (2) Multa fiunt *permittente Deo*, etiam quæ *absurda*, imò *impia* nobis videntur. Quid *absurdius* excogitari poterat, quàm *Filium Dei abducendum à Satana, atque à Judæis cruci affigendum esse*? quod tamen contigisse, sacræ literæ commemorant. (3) Si dæmon potest fascinare *mulierculam*, cur non & objicere *viro* phantasiam præsentis Uxoris valeret? (4) Testatur *Libavius* Sing. Part. 1. p. 324. abeuntem *maritam* pocula duo secum portasse ad Sabbata, quæ posteà relicta inventaq; ad mariti manus redierunt. OBJE-

OBJECTIO VI.

Cujuscunque rei instrumenta sunt vana & suspecta, illa ipsa quoque talis est: Atqui *transportationis Sagarum instrumenta sunt vana & suspecta*; Ergò. *Majorem* probant: quia *qualis causa, talis etiam effectus.* Pro *Minore* dicunt, nullam *unguento* inesse vim ad *evolandum. Melancholicas* quidem *imagines* procreare id posse; *corpus* verò minimè *promovere.* Sic ineptum quoque esse, *furcâ scopisq; insidentes equitare*, & quæ sunt alia.

SOLUTIO.

Resp. (1) Neg. *Majorem*, quia multarum sæpè rerum *instrumenta* suspecta sunt; propterea tamen res ipsa tollenda non est. *De loco in locum moveri*, malum non est: licet nonnunquam illius *motionis media*, *pallium* videl. aut furca, superstitiosa sint. Sic nec rejicienda statim *vulnerum curatio* est: quia interdum per *unguentum armarium* facta. Servetur *usus*, tollatur *abusus.* Et quemadmodum non omnia, quorum *instrumenta* sunt *bona*, *laudem* propterea merentur: quis enim *superstitionem* probet, quæ *dictis Scripturæ* utitur, vel potius abutitur? Ita nec omnia ea

vitu-

vituperanda, aut neganda, quorum *organa minus* apta esse videntur. Ad probationem verò *Majoris* resp. disting. inter *causam principalem*, & *instrumentalem*. De *illa* loquitur *regula* allegata, non de *hâc*. (2) Tametsi igitur *instrumenta* vel *media* illius *transportationis* sint *ludicra* & *absurda*; Talis tamen *rector* & *gubernator* illorum *primarius* non est. Hic enim satis aptus atque potens est, ad transportationem illam perficiendam.

OBJECTIO VII.

Quicquid contra naturam corporis est, asserendum non est: atqui *corpora sagarum gravia brevi momento multa millia passuum percurrere, contra naturam corporis est*; Ergò. *Minorem* probant, quia corpora illa aut *naturaliter* moventur, aut *violenter*; sed *neutro* modo: quia *respirare* nequeunt paulo concitatius *currentes*, & sic multo minus per aërem raptæ *sagæ*: Sine *respiratione* verò *vita* esse non potest.

SOLUTIO.

Resp. (1) Committitur *fallacia ignorationis Elenchi*. Non enim quærimus: An *brevi momento* sagæ tam longùm possint conficere

iter?

iter? Sed an *verè & realiter* transportentur à Satanâ? *Hoc* affirmamus, non *illud*. (2) Disting. inter *breve aliquod temporis spatium*, & inter *breve momentum*. Dicimus, si non *momento*, *brevi* tamen *temporis spatio* emetiri aliquot passuum millia sagas posse, adjuvante Diabolo. Idque ut credamus & dicamus, inducit nos velocissimus *stellarum* vastissimarum *motus*. Accedunt *exempla Eliæ*, *Philippi* & alia, quin & ipsius *Salvatoris*. (3) Et finge, illo motu sagas seu dementari, seu affici instar eorum, qui lipothymiâ & ecstasi correpti satis diu spiritu carent; propterea tamen anima non statim ipsos reliquit. *Inbibita* enim tantùm *respiratio* est, non prorsus *sublata*.

OBJECTIO VIII.

Corpus naturale non potest nisi *naturali motu* transferri. *Diabolus procedit* quidem & *mutat loca*, sed absque *motu locali*. Eum sequi *naturale corpus saga* non potest. Non enim conciliantur *motus naturæ* & *processio Spirituum*, & est motus *passio quædam materiæ*, quæ *formis* non competit nisi *ex accidente*. Quin *in loco* non est *propriè* nisi *corpus locale*.

SOLU-

SOLUTIO.

Non video, quid hac sibi objectione velit pars adversa. Num forsan *corpus alio modo moveri* asserit, quàm *Spiritum?* At hoc & nos statuimus nec negavimus unquam. Disting. itaque inter *motum Physicum*, & *Pneumaticum*, *propriè* & *impropriè* dictum; sive inter *mutationem* & *ubi* & *loci*. Non dicimus, *dæmonem* moveri *propriè*, *Physicè*, *mutando locum*; sed *impropriè*, *Pneumaticè*, per *mutationem* & *Ubi*; Et quamvis *adjungat* se *corpori Sagarum*, illudque secum abripiat; Propterea tamen *motus localis* ipsi non est tribuendus. Alius *motus corporis assumti*, alius *Dæmonis* est. Et duo cùm faciunt idem, non est idem. Interim *disting.* inter *moveri æquivocè*, & *per Accidens*. Prius, non posterius *Spiritibus* adscribimus. Vel inter τὸ *moveri per accidens subjectivè* s. *intrinsecùs*, quando movetur aliquid ratione subjecti, à quo dependet, & *per Accidens attributivè* s. *extrinsecùs*, quod in se non est subjectum motus, neq; per accidens, sed attribuitur alicui subjecto, quod movetur per se. Sic Dæmon non movetur *per Accidens intrinsecùs*; aliàs enim *uniretur* corpori

per *modum formæ*, nec ita moveri posset, nisi ita *intimè* uniretur; quod tamen ejus natura non admittit: Sic enim Angelus ut *forma* cum *materia* constitueret *totum essentiale Physicum*. Movetur verò *per Accidens extrinsecùs*, quia in se quidem est immobilis, jungitur tamen alicui *per se* mobili, ut corporibus humanis, quando illa assumit. Vide *Zeisold.* in Pneumat.

OBJECTIO IX.

Si transportatio illa esset vera, iisdem furcis & unguenti adminiculis transferrentur & alii, possetq; ars doceri. Sed posterius non est; Ergò nec prius.

SOLUTIO.

Resp. Negando *Minorem*. Cùm enim vis translationis nec *unguenti* sit, nec *precum*, non quilibet iis adhibitis avolabit, sed qui *ex pacto* debet, *permissu Dei*, siquidem *procuratori Stygio* etiam placuerit. Deinde nihil frequentius accidit, quàm *innocentes* magiæ veneno infici. Testis ubique ferè experientia, cumprimis in Svecia, ubi trecenti amplius pueri, in quibus multi quatuor vix annos nati, corrupti à veneficis atque Diabolo traditi sunt:

Quâ

Quâ de re sequentia extant testimonia:

Nachdem es Ihr Königl. Majest. allergnädigst beliebet hatte/ über die entdeckte Zauberey in dem Dorffe Mohra und ümbliegenden Orthen/ eine Commission, so wohl von welt- als geistlichen Persohnen anzustellen / eine fleissige Untersuchung deshalben zu thun / so sind am 12. Augusti 1669. die sämptliche Herren Commissarii im besagten Dorffe in des Priesters Hauß gekommen / und von den geistlichen und vornehmsten Inwohnern solches Ohrts sehr bewillkommet worden / mit wünschen/ daß sie von ihrem jämmerlichen Zustande möchten erlöset werden. Sie erzehlten darauff mit Thränen und Seufftzen die wunderbahr und nie erhörte Geschichte von des Teuffels Betrieb: Wie daß er in ihren Ohrten durch der Zauberinnen Hülffe einige hundert Kinder an sich hätte ziehen und in sein Gewalt bringen können. Et postea: Man befunde nach gehaltenem Examine im besagten Dorffe 70. Zauberinnē/ wovon man 23. zum Tode verurtheilte/ welche alle gutwillig bekant hatten/ andere / die Schwanger waren / und ihre ge-

 thane

thane Bekäntnüs wieder geleugnet hatten / würden nach Faluna geschicket / woselbst sie aber auch meist nacheinander sind getödtet worden. Es wurden auch 15. Kinder / welche ihre Gemeinschafft mit solcher Zauberey bekennt hatten / getödtet. 36. Kinder zwischen 9. und 16. Jahr alt / wurden mit Spißruten gegeisselt. Zwantzig Kinder / welche man auch zu diesem Greuel gesinnt vermercket / würden wegen ihrer Jungheit verurtheilet 3. Sontag nach einander in den Kirchthüren mit Ruthen in der Hand zustehen. Die obige 36. Kinder / welche die Spißruten erleiden müsten / müssen dieser Straffe / die Ruten sontäglich in den Kirchthüren zu halten / ein gantzes Jahr unterworffen seyn. Die Zahl der Kinder / welche von den Zauberinnen sind verführet gewesen / ist ohngefehr drey hundert. Sieben und viertzig würden zu einer nähern Erforschung bewahrt / weiln man sie zu keiner Bekäntnüs bringen könte.

CAPUT

CAPUT VIII.
DE INFANTIBUS SUPPOSITITIIS.

N*ominis Etymologia, Homonymia, Synonymia. Probatur, quod dentur ejusmodi Infantes. Definitio. Causa eorum efficiens. Materia. Forma. Finis. Cur dæmon Infantibus Christianorum insidietur. Attributa Infantum Suppositititiorum. Cognata*, die Elben, böse Dinger / *Partus Sagarum. Homunculi omniscii. Differentia inter veros, & suppositios Infantes. An dæmon cum sagis generare possit verum hominem?* Negatur. *An dæmon possit edere vitales operationes? Negatur. Infantes suppositii non sunt homines, neq; monstra.*

SECTIO I. DOGMATICA

Membrum I.

Explicans NOMEN.

§. I.

Circa *nomen* exponenda venit (a) *Paronymia.* Sic dicuntur isti fœtus *Infantes*, ab *in* & *fari*, quasi sint ii, qui *non fari* possunt. Deinde additur: *Suppositii*, quia *supponun-*

tur à *Diabolo* loco verorum natorum. Nam *supponere* est *falsum pro vero subdere*.

II. (b) *Homonymia*, tum quoad *terminum incomplexum*, *Infans*. Hic enim sumitur (1) *impropriè & Rhetoricè*, vel pro *infantia ipsa*; vel pro *impubere*; vel pro *indocto*; vel pro eo, quod tantùm *assimilatur* infanti, uti h. l. (2) *propriè & Grammaticè*, partim quidem in *sensu passivo* pro eo, quod *execrabile* est, inauditum, infandum, nefandum; partim etiam in *sensu activo*, pro *homine primæ ætatis*. Vid. *Opusc. meum Theol. de Fide Infantum* cap. 1. sect. 2. p. 33. Tum quoad *terminum complexum*, *Infans suppositititius*, qui interdum in *sensu laxiori* cuilibet supposititio infanti, etiam *vero homini*, tribui solet; ut plurimum verò in *significatu famosiori* eos tantùm signat fœtus, qui *Diabolum* agnoscunt *auctorem* tum quà *productionem*, tum quà *suppositionem*.

§. III. (c) *Synonymia*, secundum quam infantes hi aliàs dicuntur *Cambiones*, (ab antiquo *Cambio*, quod *permutare* significat ap. *Priscian.* lib. 10. ex *Charisio.*) Italis audiunt *Vagiones* à continuo ferè *vagitu*. Germani vocant die Kiel-Kröpffe / weils in ihren

ren Kröpffen stets Kielt; ic. Wechselbälge/ Wechselbutten / ausgetauschte Kinder / Freßbutten etc.

Membrum II.
Demonstrans EXISTENTIAM.

§. I.

HÆc tum ex *recentioribus* tum ex *vetustioribus* nota est exemplis, quorum nonnulla in medium hic producere, non absre erit. Initium autem petemus ex B. nostri *Lutheri* Colloqv. Mensal. utpote qui αὐτοψίᾳ sua rem confirmat sequentibus verbis: Vor acht Jahren war zu Dessau eines (verstehe / ein WechselKind) das ich D. Martin Luther gesehen und angegriffen habe / welches 12. Jahr alt war / seine Augen und alle seine Sinne hatte / daß man meinete / es were ein recht Kind / dasselbige thät nichts / denn daß es nur fraß / und zwar so viel / als irgend vier Bauren oder Trescher: es saß / schieß und seichte / und wenn man es angriefff / so schrey es; wenns übel im Hause zuginge / das Schaden geschach / so lachet es / und war frö-

 lich;

lich; gieng es aber wohl zu / so weinete es. Diese zwo Tugenden hat es an sich.

§. II. Huic aliud, ejusdem argumenti, exemplum idem *Beatus vir* eodem loco addit, quod propè Halberstadium in Saxoniâ contigit, ubi etiam rusticus quidam infantem supposititium habuit, qui non matris tantùm, sed quinque prætereà aliarum nutricum ubera exsuxerat nimiumq; quantum devoraverat & miris modis sese gesserat. Hunc Hockelstadium transferendum, ut ibi in cunis agitatus convalescat, suadent vicini. Morem gerit rusticus, foetum suscipit & ad prædictam urbem tendit. Cum autem rivum quendam transiret, ecce Diabolus, sub ponte latitans, clamare occipit: Kielkropff/ Kielkropff. Cui statim puer. ho ho. Pergit ille: Wo wiltu hin? respondet hic: Ich wil gen Hockelstad zu unser lieben Frawen/ und mick alda laten wiegen / dat ick mög etwa-diegen. Percipiens hoc rusticus, admiratur inauditam hactenus socii sui loquelam, & indignabundus eum in aquam præcipitat, qui statim cum altero illo se conjunxit, collusit & non semel Stentoreâ quasi voce reiteravit suum ha / ha / ha / donec tandem,

dem ambo oculis ipsius rustici repentè subducti fuerunt.

§. III. Accedit *Paulus Frisius Nagoldanus* (im Bericht von Hexen und Unholden punct. 8.) eandem infantum Suppositiorum existentiam hâc confirmans historiâ. Heslochii propè Odernheim in Gaw aulicus quidam cum coquâ sua clandestinas celebravit nuptias. & posteà quoque filium ex eâ suscepit. Hujus in locum statim, operâ Diaboli, alius successit suppositius, qui nocturnis diurnisque vagitibus parentum aures replevit, cibos famelici instar lupi devoravit, nec tantillum tamen crevit. Solliciti fuerunt parentes, & quid agendum, prorsus ignorarunt. Donec tandem mater id consilii cepit, fore, ut pristinæ integritati restituatur proles, quam adhuc putabat esse suam, dummodo Neuhusii, in Cyriaci, ut vocant, cunis, ipsam agitaret, ex ejusdemque fonte illi propinaret. Placuit sententia marito, quamobrem ut accelerarct iter, autor extitit. Obtemperavit uxor, & fecit, quod faciendum decreverat. Sed quid intereà? Ecce angelus, personâ indutus scholastici, & curro vectus, eunti obviam processit, ex eaque, quid

monstri portaret? quæsivit. Respondit misera: esse filium suum carissimum, quem Neuhusianis cunis committere constituisset. At ille: Non filius hic tuus est, sed ipse personatus Diabolus: Tolle nebulonem & præcipita in aquam. Cum verò nollet, sibi persvadens, genuinum suum, quem edidisset, esse partum, osculaque ipsi figeret dulcissima, iterum adolescens angelus infit: Filius tuus domi in novis jacet cunis, & quidem in camerâ hypocausto contigua. Hanc, quam portas, non tuam, sed dæmonis sobolem esse scito. Quamobrem tolle, tolle pessimum hunc nequam sine ullâ morâ. Id quod cum licet non sine lacrymis & gemitibus, tandem effecisset, horrendus exortus est ululatus & murmur, luporum instar atq; ursorum. Ipsa verò domum reversa invenit, quæ angelus prædixerat, omnia...

§. IV. Memoratu verò imprimis digna est illa historia, quam idem auctor d. l. adducit, cujus ipsa Germanica verba adscribere non verebimur. Ita autem ille: Vor 3. Jahren (verstehe Anno 1580.) hat sich nachfolgende warhafftige Histori begeben: Nahe bey Breßlaw anwohnet ein namhaffti-

ger

ger Edelman / der hat im Sommer viel Hew und Grummet auffzumachen / darzu ihme denn seine Unterthanen fröhnen müssen; Unter diesen ward auch beruffen eine Kindbetterin / so kaum acht Tage im Kindbette gelegen. Wie sie nun siehet / daß es der Juncker haben wolte / und sie sich nicht weigern könte / nimpt sie ihr Kind mit ihr hinaus / legt es auff ein Häufflein Graß / ging von ihme / und wartet dem Hewmachen aus. Als sie nun eine gute weile gearbeitet / und zu ihrem Kindelein / dasselbige zu seugen / gehen wil / siehet sie das Kind an / schreyet hefftig / und schlägt die Hände übern Kopffe zusammen und klaget männiglich: diß were nicht ihr Kind / weil es geitzig / ihr die Milch entzöge / und so unmenschlich heulete / daß sie an ihrem Kinde nicht gewohnet were. Wie dem allen / so behielt sie es etliche Tage über / das hielt sich so ungebührlich / daß es die gute Frau gar nahe verderbet hette. Solches klaget die Frau dem Juncker / der sagt zu ihr: Frau / wenn euch bedüncket / daß dis nicht euer Kind sey / so thut eins / und tragt es auff die Wiesen / da ihr das vorige Kind hinge-

hingelegt habt/und streichet es mit der Ruthen hefftig / so werdet ihr Wunder sehen. Die Frau folget dem Juncker / ging hinaus und strich das Wechsel Kind mit der Ruthen / daß es sehr geschrieben hat. Da brachte der Teuffel ihr gestolen Kind und sprach: da hasts / und mit dem nam er sein Kind hinweg. Alia jam commemorare supersedebimus.

MEMBRUM III.

Sistens DESCRIPTIONEM.

§. I.

EVolutâ jam quæstione ὅτι ἐστι, recto jam pede pergimus ad alteram, quæ habet τί ἐστι. Ubi ante omnia non possumus non fateri ingenii nostri imbecillitatem, quæ accuratiori difficillimæ hujus materiei scrutationi obicem posuit. Quamobrem non est hîc *exacta* atque *exquisita* à nobis expectanda *definitio*, præsertim cum natura etiam ipsius rei repugnet. Contenti interim simus *aliquali* saltim *descriptione* atque declaratione, quæ hæc est: *Infantes supposititii sunt fœtus, figuram hominis repræsentantes, à diabolo in sagarum*

garum utero ex ſanguine vel alia materia efformati atque producti, & loco verorum infantum ſuppoſiti, quos ipſe præſentiâ ſuâ movet ac dirigit, ad illudendum hominibus.

§. II. Dicimus *infantes ſuppoſititios* eſſe *fœtus*, quo ipſo exprimimus *conceptum* eorum *latiorem*, reſpicientes ad primam originem. Hoc enim reſpectu, fœtus *quaſi eſſentiale* latius ſeſe habet ad *Cambiones* & *proximè* ipſis competit. Habet, inquam, ſe *tanquam eſſentiale*, quia *cambiones* dicuntur *infantes*: nullus verò poteſt eſſe *infans*, niſi ſit *fœtus*. *Tanquam latius* quoq; ſeſe habet, quia fœtus ad omnia ferè, quæ naſcuntur, refertur. Sic non animalium tantum, ſed arborum quoque dantur fœtus, *Plin.* l. 8. c. 10. *Cic.* 3. de Finib. 2. de Orat. *Virgil.* 1. & 2. Georg. Deniq; *proximè* quoq; fœtum infantibus ſuppoſititiis convenire, ex eo liquet, quia, reſpectu ad productionem habito, nullum datur tertium hos inter & illum. Hæc de *conceptu latiori*. *Strictior à cauſis* eſt de ſumtus, quas ſequens membrum exponet.

Mem-

MEMBRUM IV.

Exhibens CAUSSAS.

§. I.

CAussæ sunt vel *internæ*, ut *Materia* & *Forma*; vel *externæ*, ut *Efficiens* & *Finis*. *EFFICIENS* est partim *Diabolus*, spurcissimus ille Spiritus, qui cum vetulis suis libidinosissimis turpissimè congreditur, ex quo congressu deinceps diabolicus ille fœtus suscipitur. Intelligendus autem h. l. est *dæmon incubus*. Nam duum generum sunt, qui cum hominibus concumbere dicuntur: alii *Incubi* sive *Ephialtæ*, alii *succubi* sive *Hyphaltæ* nominati. *Succubus* dicitur, qui assumto corpore in speciem mulieris formato alicui succumbendo semen virile recipere putatur. *Incubus* est, qui virili formâ assumta semen maris receptum incumbendo transfundere dicitur in matricem fœminæ. Atq; hunc *Infantum supposititiorum auctorem* constituimus, & quidem (*a*) *ratione formationis*, quia format & figurat eosdem in utero sagarum; (*b*) *ratione productionis*, quia producit eos per partum ex claustris veneficarum; (*c*) *ratione suppositionis*, quia supponit eos, id est, commutat cum genuinis

& veris

& veris aliorum hominum fœtibus, quos aufert & ad suas defert pedissequas.

§. II. Partim *Saga* ipsa, quæ turpem cum amasio suo rem exercet. Est autem & hæc *caussa Efficiens* infantum illorum, quia *suppeditat materiam* aptam ad corpus elaborandum. Ubi tamen observandum, quod ex materia illâ non *semper* figurentur *infantes*, sed nonnunquam *vermes* etiam, *erucæ*, aliaque quibus postea nocent hominibus, immissis iis per fascinationem in crura, brachia, partesq; alias. Sed de his deinceps.

§. III. *MATERIA infantum supposititiorum* est vel *ex quâ*, vel *in quâ*, vel *circa quam*. *Materia ex qua* est *semen & sanguis maternus*. Ex hoc enim malignus ille Spiritus corpus quoddam elaborat, humano perquam simile. Posse autem dæmonem id præstare, non negabit, qui spectrorum naturam penitiùs considerabit. *Materia in qua* est *Sagarum uterus*: in hoc enim fœtus sui lineamenta format dæmon. *Materia circa quam*, sunt partim *ipsæ veneficæ*, circa quas, quasi *matres*, *infantes* illi *Satanici* versantur; partim *alii homines*, quibus *genuina proles* sublata & *spuria* illa caro fovenda est allata.

§. IV.

§. IV. *FORMA* (intellige non *Physicam*, sed huic *analogam*) est vel *interna* vel *externa*. *Interna* nō est *anima rationalis*, uti vulgus sibi persvasum habet: animam enim rationalem unà cum corpore organico, unō verbo, verum hominem generando producere, diaboli potentiam excedit, uti postea docebitur; Sed est ipse *dæmon*, qui editum in lucem suum fœtum movet, loquitur ex eo, vagit, ubera sugit, omniaque præstat, quæ præstare videtur infans. Est autem *forma*, non *informans*, quæ tanquam incompletum quid cum materiâ constituit corpora naturalia, sed *assistens*, quæ operationes rei dirigit, cum eâ tamen essentialiter non unitur, sed extra essentiam manet. *Externa* forma est partim *absoluta*, quæ est *externa* illa, sub quâ apparent, *figura*, *humanam imaginem repræsentans*; Partim *respectiva*, scil. *suppositio*, quæ *infantes* illos constituit in *esse respectivo*, quatenus sunt *Suppositititii*.

§. V. *FINIS* est *illusio hominum*. Eam enim ob caussam diabolus cum mancipiis suis congreditur & monstrosum ejusmodi partum ex iis suscipit, eundemque pro veris hominibus substituit, *ut*, quod propriū ipsius est in

est in quarto modo, *homines decipiat.* Decipit verò (1) *Sagas*, turpem cum ipsis rem exercendo, uterumque earum ita inflando, ut veram quandam se parituras prolem existiment. Quinimmò adeò eas circumvenit, ut, nisi resipiscant, æternæ tandem salutis jacturam faciant. (2) *alios* etiam *pios homines*, quorum *genuinam sobolem*, permittente Deo, aufsert, suamq; *adulterinam* substituit. Sed *quid*, inquies, *dæmon cum sublatis illis Christianorum infantulis agit?* Resp. Tradere dicitur eos magis ac *Sagis suis* ad varios magicos usus exercendos. Imprimis verò ex *pingvedine infantum unguentum* quoddam præparant sagæ, cujus beneficio transferuntur in montem *Bructerorum* ad solemnia sua Sabbata, quæ vocant, celebranda. Cæterùm *cur infantibus tantas tamq; varias moliantur insidias*, ipsæ exponunt sagarum confessiones ap. *Niderium Fornicar.* lib. 5. his conceptæ verbis: *Infantibus nondum baptisatis insidiamur, vel etiam baptisatis, præsertim si signo crucis non muniuntur & orationibus: hos in cunabulis vel ad latera jacentes parentum, ceremoniis nostris occidimus: quos, postquam putantur oppressi esse vel aliunde mortui, de tumulis clam furto recipimus, in*

T caldari

caldari decoquimus, quousque evulsis ossibus tot fere caro efficiatur sorbilis & potabilis. De solidiore hujus materia ungventum facimus, nostris voluntatibus & artibus ac transmutationibu accommodatum: de liquidiori verò humore fla scum aut utrem replemus, de quo is, qui potatu fuerit, additis paucis ceremoniis statim consciu efficitur & magister nostra secta. Prætereà sib persvasum habent si certo numero *corda in fantium* exsciderint, & comederint, se *pati entiam omnium tormentorum* consecutura adeò, ut ad confessionem criminum perduc non queant. Vid. *Binsfeld.* in l. multi. C. de malef. quæst. 2. Pertinent huc illi *Nasoni* versus:

Nocte volant, puerosq; petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta suis:
Carpere dicuntur lactentia corpora rostris,
Et plenum poto sanguine guttur habent.

MEMBRUM V.
Recensens ATTRIBUTA.

ATtributa *Infantum Suppostitiorum* sunt (1) *egregia voracitas*, (non *physica*, sed *analogica*) *Lutherus* enim. l. 2. commemorat, sup-

posi-

posititium quendam tantum devoraſſe, quantum vel quatuor ruſticis ſaginandis ſufficere potuiſſet. Alium quoque, addit, non matris tantùm, ſed quinq; etiam aliarum nutricum exſuxiſſe ubera, & præterea plura alia deglutiiſſe. (2) *Stentorea clamoſitas*, quæ non raro ipſorum indolem prodit, uti teſtantur exempla ſuprà ex *Paulo Friſio Nagoldano* §.3. & 4. membr. 2. allata. (3) *Inſignis deformitas*, quam imprimis *monſtroſum caput* parit, utpote quod tanta craſſitie atq; magnitudine præditum eſt, ut, ſi non exſuperet, æquet tamen facilè hominis adulti caput (4) *Loquendi difficultas*. Interdum enim prorſus ne verbulum quidem eloqui ſolent; interdum verò loquelam imitantur quidem, ſed ita tamen, ut pauciſſima illa, quæ proferunt, mutilatè exprimantur, niſi fortean terminus inſtet & dæmon larvatam ſuam faciem detegere atque manifeſtare velit. (5) *Ἐπιχαιρεκακίας facilitas*. Si enim ſcelera committuntur, vel damna inferuntur, ſolent nonnulli cambionum effusè ridere & pergaudere, quodſi verò pietati litatur & ex voto negotia ſuccedunt, dolent atq; contriſtantur. Quæ Practica verè diabolica eſt.

MEMBRUM VI.

Producens COGNATA.

§. I.

AD hæc ſpectant (1) *vermes* illi atque *erucæ*, quas vocant die Elben / böſe Dinger. De his multa legere licet ap. *B. Carpzovium* in Prax. Crimin. part. I. q. 50. n. 66. ex quo etiam nonnullas adſcribemus ſententias. Sent. XXI. Wenn ſie mit ihrem Buhlen zuſchaffen gehabt / hätte ſie weiſſe Elben und derſelben allezeit zehen bekommen / ſo gelebet / ſpitzige Schnäbel und ſchwartze Köpffe gehabt / und wie die jungen Raupen hin und wieder gekröchen / welche ſie zu zaubern gebraucht / ihr Buhle auch / ehe ſie gebuhlet / etliche gebracht. Sent. XXIV. Sie hette mit ihrem Bnhlen böſe Dinger oder Elben erzeugt / die ſie in ein Töpfflein geſetzt und ihnen Brod zu eſſen gegeben / theils auch ins Waſſer geworffen / wann ſie aber ſolche einem Menſchen zugebracht oder abgetrieben / hette ſie geſagt: Hin / in aller hundert Teuffel Nahmen. Sent. XXXV. Sie (die Hexe) habe von ihm (dem Satan) nach vier Wo-

chen

chen fünff paar böse Dinger gezeuget und gebohren / weren wie weisse Würme gewesen/und hätten schwartze Köpffe gehabt/ die habe sie der Hirtischen Margrethen in das lincke Bein gebracht und gezaubert durch nachfolgenden Spruch: Im Thume stehet die Rosenblume / sie ist weder braun noch fahl / so müssen die Huffdinger zerstäuben und zerfahren / und kommen der Hirtischen Margrethen in des Teuffels Nahmen an. Dii meliora!

§. II. (2) *Partus* alii, ex eodem toro nati. Qualis anno 1565. die 26. Maij in pago quodam Schmirtz/sito in Dni. Uladislai à Bernstein territorio, est editus: & quidem ἀκέφαλος, in sinistrâ pectoris parte habens os, in dextro humero aurem, in manibus ungues, instar cicutarum, corpus coloris hepatici, sine ossibus, & perpetuo tremulum, Vid. *Christoph.* Richter in Theatr. Histor. cent. 4. c. 94. p. 770. & *Relationem Olmuzensem* publicè impressam.

§. III. (3) *Homunculi omniscii*, quos sine maris cum fœminâ congressu, è solo *virili semine* artis operâ producere nonnulli tentant. Ab hisce solidam eruditionem, o-

mniumque cæterarum rerum cognitionem se habere posse ajunt. Talem enim homunculum, eò quod ex arte natus sit, cuncta sponte sua intelligere, & scientias omnes citra doctoris aut magistri operam sibi congenitas habere putant. Verùm nihil aliud sunt, quam *personati diaboli*. *Unde* enim quæso (α) illa ipsis esset *scientia* atque *eruditio*? Non sanè *à viro* semen ejaculante, utp. in quo ne χρῦ quidem sapientiæ sæpius latuit; Neq; forsan, *à seipsis* eruditionem illam habere, quis dixerit: cùm nihil sit causa sui ipsius. Relinquitur igitur *diabolus*, Spiritus ille acutissimus, qui per illos homunculos suas exercet operationes. Accedit (β) quod falsò præsupponatur, *marem solum activum* esse in generando homine, cùm præterea etiam requiratur *fœmina*. Sunt enim *causæ sociæ*, quarùm neutra sine alterius concursu solitariè producere potest effectum. Ut nihil dicamus de *calore artificiali*, aliisq; quæ legi possunt ap. *Weinrich.* de Ort. Monstr. c. 23. Confer. etiam *Sperling.* Instit. Phys. lib. 2. c. 4. qv. 7.

MEMBRUM VII.

Afferens OPPOSITA.

§. I.

HÆc sunt *veri infantes*, ex homine mare & fœminâ nati. Hi enim opponuntur *infantibus supposititiis*, ex dæmone & homine editis, & quidem non *relatè*: sic enim opponuntur sibi duo relata, ut Pater & Filius; at infantes genuini & adulterini non habent se, ut relatum & correlatum; Neque *privativè*: nam ita quæ pugnant, sunt habitus & privationes; Neque *contradictoriè*, quæ oppositio est inter ens & non-ens; sed *contrariè*, non quidem ut duæ *qualitates*; sed ut duæ *substantiæ*.

§. II. *Differunt* verò *infantes veri* à *supposititiis* (1) *Efficiente*; quia *illorum* efficiens est *homo & homo*, mas & fœmina; sed *horum* efficiens est *dæmon & homo*. (2) *Formâ*. Nam *illorum forma* est *anima rationalis*; *horum ipse diabolus*: *illorum forma* est *informans*, *propria* atque *essentialis*; *horum assistens*, *impropria* atque *accidentalis*. (3) *Materiâ*: quia *illorum materia* est *semen fœcundum*; *horum sterile*: *illorum materia* est *semen maris & fœminæ*, *legitimè commixtum*;

mixtum; horum verò *minimè.* (4) *Fine. Illorum* enim *finis* eſt *gloria Dei*, *horum gloria Diaboli.*

SECTIO II. EROTEMATICA:

QVÆSTIO I.

An dæmon cum ſagis poſſit generare veros infantes, ſeu veros homines?

Neg.

Ἔκθεσις.

(1.) *Diſt.* inter *congreſſum* & *generationem.* *Hanc* Diabolo denegamus, *illum* verò ipſi concedimus.

(2.) D. inter *congreſſum phantaſticum*, & *realem.* *Utrumque* admittimus. Poteſt enim (α) aſſumere corpus, immo de facto etiam id aſſumit. Quid ergò repugnat, quo minus dæmon cum ſagis realiter congredi poſſit? Accedit (β) quod ipſæ Sagæ id confiteantur, non impœnitentes tantùm, ſed etiam pœnitentes, & quidem liberè, non coactè. Neque tantùm ſagæ, ſed alii etiam, quibus larvatus dæmon illuſit. Quid? quod ſæpè ſubſe-

ſubſecutus ſit partus. Ubi verò partus, ibi etiam congreſſus.

(3.) D. inter *corpus proprium*, & *aſſumtum*. Non in *illo*, quod non habet, ſed in *hoc* congreſſus ille peragitur.

(4.) D. inter *dæmonis congreſſum ſpectatum ratione generis humani propagandi*; & *ratione generis humani coram Deo traducendi conjugiiq; dehoneſtandi*. *Hujus*, non *illius* gratiâ coitus ille ſuſcipitur à Diabolo.

(5.) D. inter *exercitium voluptatum venerearum ratione ſui*, & *ratione alterius*. Non *ſui*, ſed *alterius* gratiâ dæmones gaudent voluptatibus, ſc. ut noceant.

(6.) D. inter *Semen nativum*, & *ſurreptitium*: *genuinum*, & *adulterinum*: *fœcundum*, & *ſterile*. Non *illud*, ſed *hoc* dæmoni competit.

(7.) D. inter *ſemen cauſarum ſociarum, ut animalium*; & *ſolitariarum, ut plantarum*. *Hoc*, cùm jam ſatis perfectè ſit elaboratum, poteſt dæmon transferre atque ita activa paſſivis applicare, ut generatio ſubſequatur; Non autem *illud promiſcuè*. *Semen* enim *cauſarum illarum*, *vel* ab iis *legitimè* jam *eſt commiſtum*, ut ova, lendes &c. *vel* adhuc *commi-*

scendum & in utero perficiendum. An ex *illo* producere possit fœtum? impossibile non videtur; an verò ex *hoc*? id est, quod nos negamus.

(8.) D. inter *calorem aliqualem*, & *sufficientem atque exquisitum*. *Illum* imitari posse dæmonem, nullum est dubium; sed de *hoc* quæstio negatur.

(9.) D. inter *veram generationem*, & *generationis imitationem*. Concedimus, Diabolum posse *generationem imitari*; dum uterum sagarum inflat, & ex semine & sanguine materno corpus elaborat, ex eoque loquitur, ubera sugit. &c. Sed quod *verum hominem generare* possit, negatur.

(10.) D. inter *corporis productionem*, quæ fit *vel* per *creationem* vel per *generationem*, & *hæc* dæmoni *non* competit; & inter *talem*, quæ fit *tantùm per accidentalis figuræ impressionem*, atque *hæc* diabolo tribui potest. Neq; enim est *novi corporis productio*, sed jam *producti effigiatio*, quatenus ei *accidentalem* impertit *formam extrinsecam*.

(11.) D. inter *infantes veros* atque *suppostitios*: inter *hominem verum quoad internam formam*, & *quoad externam tantùm figuram*. Illo, *non hoc modo*, *quæstionem negamus*. K2-

Κατάθεσις.

Probatur (1) Q. non est verum C.N. mistum, illi non competit generatio: atqui dæmon non est verum C.N. mistum; Ergò. *Major* fundatur in *definitione generationis*. Est enim hæc *actio C.N. misti, quâ sibi simile producit ex semine, ut perpetua specierum conservatio constet. Minorem* probant *Pneumatici*, tum *quia* dæmon est *Spiritus*: at nullus Spiritus potest esse corpus; tum *quia* aliàs esset *quantus*, & sic impenetrabilis, quod absurdum; tùm *quia* aliàs esset *corruptibilis*. Nam vel *similare*, vel *dissimulare corpus* haberet. Non *illud*, quia per id tam varias operationes edere non posset; E. *hoc*; E. est corruptibilis, quod iterum absurdum. Vid. *B. D. Jac. Martin*. Cent. 4. quæst. Illustr. disp. 3. q. 4. & part. 2. Theol. Schol. contr. Becan. disp. 14. p. 304. seq. *Scheibler*. l. 2. Met. c. 4. p. 186. seq. (2.) Cuicunque non competit semen nativum, nec concessum est adhibere subreptitium fœcundum, illi non competit generatio: atqui dæmoni non competit &c. Ergò. *Major* est manifesta: quia omnis generatio fit beneficio *seminis* aut *principii cujusdam seminalis*. *Minor* probatur (α) quoad *prius*

mem-

membrum; Cuicunque non competit materia ſeminis, illi non eſt tribuendum ſemen nativum: atqui dæmoni non competit materia ſeminis; Ergò. *Propoſitio* patet, quia negatâ cauſa negatur *affectus*. *Aſſumtum* conſtat, quia omni omninò deſtitutus eſt *ſanguine*. *Sanguis* verò *materia* eſt, ex quâ *ſemen* generatur. Vid. *B. Sperling.* Tr. de Form. Hom. in Ut. c. 2. q. 2. p. 40. (β) quoad *poſteriorem partem*: quia *ſemen humanum* extra naturalia ſua receptacula *vim prolificam* nec retinet, nec retinere poteſt. Amittit enim *Spiritus* & *exquiſitiſſimum calorem*, etiamſi vel *leviſſima* intercedat *mora*. Adde, quod *generatio* fiat *in inſtanti*, eo ipſo momento, quo ſemen à mare excernitur & cum muliebri commiſcetur. Quod ſi verò fœcundum ſemen illud ſurreptitium eſſet, tunc ſequeretur, quod vel *anima tota*, vel *pars animæ* ipſi inſit: at neutrum eſſe poteſt. Non *illud*, quia & à matre traducitur anima; Neque *hoc*, quia anima eſt indiviſibilis; Ergò.

Ἀντίθεσις.

Eſt eorum, qui ſtatuunt, dæmonem ſuffurari ſemen, & ex eò producere hominē. Ita docent *Thomas* part. 1. q. 51. a. 2. ad 6. *Bonaventura*

ventura 1. p. dist. a. 3. q. 1. *Gabr.* q. 1. *Scot. Carthus.* q. 2. *Cajet.* 2. 2. q. 95. a. 3. *Castro* l. 1. de just. hær. pun. c. 16. & *Med.* 1. 2. q. 72. a. 1. *Augustin.* l. 15. de C. D. c. 23. *Svarez.* Comm. in 1. part. Thom. part. 2. l. 4. c. 38. n. 8. p. 358. 359. *Delrio* Tom. 1. l. 2. q. 15. *Serrar.* in Tob. 6. q. 2. 3. 4. 5. *Zanchius* de Oper. Creat. part. 1. l. 4. c. 16. §. 1. *Hemming.* tr. de Mag. *Danæus* tr. de Sortiaris, *Zepperus* de leg. Mosaic. l. 4. c. 11. n. 463.

Exceptiones atq; Objectiones cum solutione.

§. I.

EXcipiunt ad primum nostrum argumentum in κατ. propositum, concedendo quidem, dæmonem *proprio* non gaudere *corpore*, sed eundem tamen *alienum* quoddam *assumere* posse, & in eo *generationis opus* perficere. Resp. (1) per dist. 1. & 9. (2) Potest *assumere corpus*, sed in eo non *generare*. Hinc à *corporis assumtione ad generationem N. V. C.* (3) *Corpus* illud *assumtum*, vel erit *humanum*, vel *non humanum*. Si *humanum*, aut *vivum*, aut *mortuum* erit. Si *mortuum*, omni *semine fœcundo* itemq; *potentiâ*, ad illud producendum

dum est destitutum, &, sic cum *causa* absit *generationis*, *effectus* quoque produci nequit. Si *vivum*, *huic*, non *dæmoni principium generationis* est adscribendum. Quod si verò *corpus assumtum non est humanum*, aut *bruti* alicujus erit, aut *aliunde efformatum*. Si *prius*, brutum & dæmon generabunt hominem, quod absurdum; quia simile producit simile. Sin *posterius*, recurret de eo quæstio, an *vivum* illud sit, an *non vivum*. Si *illud*, quæritur *unde* corpus habeat vitam, an à *se*, an *ab alio*. Sed non *à se*, quia *nihil est à seipso*: neq; *ab alio*, quia dæmon per se nullum corpus vivum sentiens producere valet; Ergò erit *non vivum*. Si *hoc*, relinquitur, *non vivum* generare *vivum*, quod absurdum.

II. Excipiunt ad secundum fundamentum κατ. nostræ, Diabolum non quidem *nativo gaudere* semine, interim tamen posse *suffurari* illud ita, ut maneat *fœcundum*. Resp. per Dist. 6. (1) est *petitio principii*. Contrarium in κατασκ. 2. probatum est. (2) Et ponatur, dæmonem *transferre* semen, non propterea *generabit*. Nam qui *emittit* semen, ille *generat*, non qui *transfert*. Vid. *B. Sperling*, Inst. Phys. l. 2. c. 4. q. 11. p. 337.

III. Ob-

III. Observat *Delrio*, quod Diabolus vel cum *iis* rem habeat, qui *ignorant* eum esse *dæmonem*; vel cum *iis*, qui id *non ignorant*. Quando cum *his* concumbit, dicit, ut plurimum exhibere *semen fictitium & frigidum*, ex quo proles nulla nascatur; quando autem cum *illis* rem habet, qui *ignorant*, tum dicit, *vel* Diabolum *intendere generationem*, *vel non intendere*. Quando *non intendit*, tunc effundit aliquid *seminis instar*, non verò *semen*; quando autem *intendit*, adhibet *verum semen surreptitium*, & tali modo nasci posse veram prolem. Resp. (1) *Petitio Principii est*, Diabolum *intendere generationem veri hominis*, concumbendo cum sagis. (2) *Petitio principii* est, Diabolum *suffurari semen*, ita ut maneat *fœcundum*. Contrarium jam supra docuimus.

IV. Objiciunt exempla ex *dæmone* & *homine* genitorum. Quales sunt *Semidei*, *Hercules*, *Sarpedones*, *Æneas*, *Merlinus*, *Hunni &c.* Omnia hæc, si non prorsus *fictitia*, *suspecta* tamen sunt. Hinc ipse *Delrio* subdubitare videtur, dum conditionatè pronunciat: *Si vera sunt.* Vid. tamen *Schottus* in Phys. Cur. p. 88. *Plutarch.* in Num. *Ulricus Molitor* c. ult. *Remigius* l. 1. dæmon. c. 6.

V. Ob-

V. Objiciunt *Confessionem Sagarum*. Resp. per Dist. I. & II. Non *generationem*, sed *congressum*; non *veram generationem* sed *generationis imitationem*; non *productionem veri hominis*, sed *erucarum*, *vermium* vel *infantum supposititiorum*, confessio illa sagarum probat

QVÆSTIO II.

An dæmon per infantes supposititios vitales possit edere operationes?

Neg.

Εὐθέως.

(1.) Dist. inter *operationes vitales*, & *non vitales*. De *illis* jam disputamus.

(2.) D. inter *operationes vitales internas*, quas circa se vivens exercet; & *externas*, quæ attingunt alia corpora *externa*. Non de *his* sed *illis* jam quærimus.

(3.) D. inter *operationes vitales propriè*, & *impropriè dictas*. Actus dæmonis per *infantes supposititios* non sunt secundum substantiam *vitalem propriè* dicti, licet illis videantur *similes*. Hinc

(4.) D. inter *aliqualem similitudinem*, & *omnimodam Identitatem*. *Illam* concedimus, *hanc* negamus. *Simile* enim non est *idem*.

(5.) D.

(5.) D. inter *operationes vitales in sensu Physico*, & *in sensu Pneumatico*. De *his* nullum est dubium; de *illis* vero jam disputatur.

(6.) D. inter *operationes vitales quoad substantiam*, uti sunt nutritio, augmentatio &c. & *quoad modum tantùm*, ut motus progressivus, vocis formatio & similes. De *utrisq;* nunc solliciti sumus.

(7.) D. inter *comestionem atq; bibitionem propriam ac Physicam*; & inter *impropriam ac analogam*. *Hanc* dæmon per infantes edere potest, non *illam*, de quâ tamen quæstio est.

(8.) D. inter *comestionem veram*, & *apparentem*. Utut negemus, *comestionem* dæmonis per infantes esse *propriam ac Physicam*, ex eo tamen non statim colligenda est *manducatio apparens*. Nam *verè* & citra omnem fallaciam comedit in assumto infantis corpore dæmon, non *illusoriè*, per nudam *phantasiam* vel *apparentiam*.

(9.) D. inter *manducationem ut sic, præcisè*; & inter *manducationem talem vel talem*, sc. *Physicam*. Ad *hanc* requiritur χύλωσις seu *chylificatio*; αἱμάτωσις seu *ejusdem in sanguinem mutatio*, & ὁμοίωσις, seu *sanguinis in substantiam corporis alendi assimilatio*. Ad *illam* verò sufficit *trajectio cibi in corpus*.

V (10.) D.

(10.) D. inter *formale manducationis constituens*, & *consequens*. *Illud* est *trajectio cibi in corpus*; *hoc* verò χύλωσις αἱμάτωσις & ὁμοίωσις.

(11.) D. inter *id*, *quod fit ex necessitate*; & inter *id*, *quod fit ex arbitrii libertate*, œconomia atque dispensatione. Non *illo*, sed *hoc* modo dæmon in assumto corpore edit.

(12.) D. inter *successivam corporis assumti formationem*, & inter *Physicam augmentationem*. Quando infantes illi videntur *crescere*, tunc non *physicè augmentantur*, sed *successivè* à dæmone assistente *formantur*.

(13.) D. inter *ipsam nutritionem*, vel *concoctionem*; & inter *nutritionis* vel *concoctionis imitationem*. *Hæc*, non *illa* competit infantibus suppositītiis.

(14.) D. inter *locutionem & motum progressivum materialiter*, & *formaliter* consideratum. *Priori*, non *posteriori* modo *cambiones* loqui & moveri possunt. Id quod tamen cum grano salis est accipiendum.

(15.) D. inter *visionem atque auditionem Physicam*, & *Pneumaticam*: *naturalem*, & *spiritualem*. *Hæc*, non *illa* dæmoni competit. Ut, ut enim in infantibus suppositītiis sit quædam pars habens figuram & speciem oculi,

per

per quam existimari ab aliis potest videns, & similiter possit reputari audiens per apparentes aures, nihilominus in re ipsa non fit visio vel auditio; sed angelus solo intellectu percipit, quæ verus homo videndo, vel audiendo sentiret.

(16.) D. inter *actus, qui per corpus exercentur*, ut nutritio &c. & *qui sine corpore eduntur*, ut intellectio &c. Non de *his*, sed *illis* sollicitisumus.

(17.) D. inter *organa vitalia*, & *non vitalia*. *Illa*, non *hæc* operationibus vitalibus exercendis apta atq; idonea sunt.

(18.) D. inter *aliqualem organorum configurationem*, & *sufficientem eorum dispositionem*. *Illa* quidem datur in infantibus istis, sed non sufficit ad *operationes vitales* producendas.

Κατάϑεσις

Probatur (1) Q. caret *vitâ Physica*, ille etiam *operationes Physicè vitales* exercere nequit: atqui *dæmon &c.* E. *Major*: quia *vita Physica* est *causa vitalium operationum*. Jam autem *sublata causâ, tollitur effectus*. *Minor*: quia neq; *vegetativa*, neq; *sensitiva*, neq; *intellectiva* in sensu *Physico*, dæmoni convenit. (2.) Q. destitutus est *organis* ad *vitales operationes* ex-

ercendas idoneis; ille etiam *vitales operationes* edere nequit: atqui *dæmon in assumto infantis corpore &c.* E. *Major* sua luce lucet. *Minor* probatur, quia dispositio talis nusquam reperitur nisi in corpore, quod per *animam substantialiter informatur*. At verò *assumtum infantile corpus* non *substantialiter* informatur à dæmone, sed *accidentaliter* tantùm ab eo dirigitur, tanquam à *formâ assistente*, qualis nauta est in respectu ad navem. (3.) Quamcunq; actionem dæmon *extra corpus* exercere nequit, illam neq; *in* assumto infantili corpore edere potest: atqui *actiones vitales &c.* E. *Minor* constat. *Major* probatur, quia corpus illud assumtum, suppositâ *unione accidentali*, nihil cooperatur ad actus angeli, ne quidem per modum *instrumenti*, sed est merè παθητικόν. Ergò in corpore non potest dæmon actum exercere, ad quem aliàs secundum naturam suam est ineptus. Tota enim operatio dæmonis exercita in tali corpore, adæquatè vendicatur angelo. At idem est dæmon unitus corpori & recedens à corpore. Vid. *Scheibler*. Met. l. 2. c. 4. tit. 16. a. 4. n. 175. p. 223.

Anti-

Ἀντίθεσις.

Est (1) eorum, qui statuunt, dæmonem in assumto corpore verè *comedere*. Quam sententiam *Alensi* 2. p. q. 35. in 2. *Scoto* in 2. dist. 8. & *Gabrieli* a. 3. dub. 2. tribuit *Svarez.* comm. in 1. part. Thom. part. 2. tr. 1. l. 4. c. 38. n. 14. p. 364.

(2) Eorum, qui *motum progressivum propriè* à dæmone in assumto corpore exerceri posse, putant, ut *Bonav.* in 2. dist. 8. part. 1. a. 3. q. 2.

(3) Eorum, qui dæmoni *propriam locutionem sensilem tribuunt*, ut *Alens.* 2. p. q. 35. n. 4.

Objectiones cum solutione.

§. I.

Q. experientia confirmat, temerè non est negandum: atqui infantes suppositios comedere, nutriri, augmentari, videre, audire, loqui, ambulare &c. E. Resp. per *Dist.* 3. 4. 7. 8. 12. 13. 14. 15.

II. Q. habet organa ad actiones vitales idonea, ille easdem etiam excercere potest: atqui dæmon in assumto corpore &c. Resp. per *Dist.* 17. 18.

III. Q. trajicit cibum in corpus, ille ve-

rè comedit: atqui infantes supposititii &c. E. Resp. per *Dist.* 7, 8. 9. 10.

IV. Ubicunque excrementa, ibi vera nutritio, & p. c. operatio vitalis: atqui in infantibus supposititiis &c. E. Resp. per *not.* 13. 3. 4.

SECTIO III. PORISMATICA.

I. Infantes supposititii non sunt homines.

§. I.

NAm quicquid caret *animâ rationali*, illud non est homo: atqui infantes supposititii carent animâ rationali; Ergo. *Major*: quia *sublatâ formâ tollitur formatum.* Anima verò rationalis est forma hominis. *Minor*: quia ipsorum forma est *dæmon*, qui est Spiritus completus adeoque *cum materia* tanquam *forma physica* uniri nequit. Intellige verò Axioma de *homine vero*, non de *apparenter tali*: quoad *internam formam*, non quoad *externam figuram*; κατ' ἀλήθειαν, non κατ. δόξαν.

II. In-

II. Infantes supposititii non sunt monstra.

Scilicet secundum *rigorem Physicum*, utut per *vulgarem loquendi modum*: non secundum *esse*, sed tantùm secundum *dici*. Nam omne *monstrum* est *effectus naturalis*: atqui *infantes supposititii* non sunt *effectus naturales*; Ergò. *Major* inde elucet, quia datur in monstris quoddam naturæ opus, licet depravatum & perfectione naturali orbatum. Habetur naturæ actio, licet vitiata. Format virtus, licet pravè formet. Adest materia, licet vitiosa. *Minor* constat: quia, ut sæpius dictum, infantes illi nihil aliud sunt, quàm *Satanæ ludibria*. Qui posuit in cœlo bellum, in Paradiso fraudem, inter primos fratres odium, & in omni opere nostro seminat zizania, is nunc ex elementis sibi adornat corpus, nunc ex mancipiis suis petit materiam domicilii sibi extruendi, quo homines eò facilius decipere atque illaqueare possit.

CAPUT IX.
DE
CORNU CERVI.

CErvus *unde dictus.* Cervi *furca.* Figere cervos! *quid.* *Synonymia.* Cervi ἔλαφος *unde.* Cornu *derivatio.* *Facies Mosis cornuta in numis, ratio. refutatur error.* *Iudicium de numis illis.* *Cornua Lunæ, Tauri, fluminum, radium, mensarum, tribunalium, militiæ, capillorum, Virorum, exercitus, disputationis, animalium.* *Synonymia* Cornu. *Cornu Cervi appellatio.* *Definitio.* *Cornua sunt partes.* *Sanguis multiplex.* *Causa cornu cervini efficiens.* *Cervorum differentiæ;* νεβροὶ, πατταλίαι, ἀχαίιναι, δικροῖται, κλαδίαι. *Materia C. C.* *Forma ejusdem, & Finis.* *Cornua sunt ornamenta, & armamenta Cervi.* *C. C. temperamentum.* *Color.* *Sapor.* *Odor.* *Soliditas.* *Ramositas.* *An quotannis Cornua abjiciant?* *Dubitatur.* *Tempus dejectionis.* *Ejusdem rationes Physicæ.* *Cervus non devorat serpentes.* *Cur abjectis cornibus delitescunt?* *Pudor Cervorum.* *Cerva cornua.* *Cur pleraq; cornibus careant.* *Cornua ramosa.* *C. C. vivunt.* *Vires C. C. in medicina C. C. in delitiis habita.* *Sacra Dianæ.* *Capreoli & aliis deciduis Cornibus.*

SECTIO I.
DOGMATICA.

§. I.

DE *cornu Cervi* dicturi, primò *nomen*, deinde

inde *rem* ipsam considerabimus. Hujus tractatio *Pragmatologia*; Illius *Onomatologia* vulgò dicitur. In *Onomatologia* explicabimus *Nomen* tùm *separatim*, tùm *conjunctim*. *Separatim* exponendum 1. Nomen *Cervus* (α) quoad *Etymologiam*. Sic dicitur vel à *cornibus*, vel à *gerendo*. *Festus* deducit à κέρας: *Cervus*, inquiens, *quod κέρατα*, *id est*, *cornua gerat dictus*. Hinc *Homero* Cervus describitur ὑψίκερως & εὐκέραος: *Oppiano* βρυθύκερως & πυκνόκραιρος. *Virgilio* surgens in cornua cervus. *Varroni* autem cervus est quasi gervus. *Cervi quod magna cornua gerant, mutando G. in C, ut in multis, quasi gervi*. *Becmanno* in Orig. L. L. placet prior *Etymologia*, quæ nobis etiam verior videtur.

§. II. (β) quoad *Homonymiam*. Sumitur autem *cervus* vel *propriè* pro *animali cornigero*, ut hoc loco; Vel *impropriè* tum pro *signis* sive *imaginibus Cervorum*; tùm pro *furcis* ad sustentationem casæ fixis, & similitudinem cornuum cervinorum referentibus. Sic quidam explicant illud *Virgilii* Eclog. II. *Figere cervos*. Sed minus rectè. Potiùs enim credi debet invitare Pastor Alexin ad *voluptatem venationis*, quàm ad *laborem figendarum*

furcarum. Hinc 1. Georg. *Figere damas* idem dixit, qui locus multùm facit ad illius explicationem. *Seneca* etiam in Furen. *Tutosque fuga figere cervos.* Et in Hippollyt. *figis damas leviore manu.* Græci passim in re venatica, βάλλειν ἐλάφους cervos figere. *Propert.* Eleg. 10. lib. 1. *figere avem.* Vid. *Cerda* in h. l. sed ad *furcas* redeamus. His in *bello* etiam uti solebat ad impediendos hostium incursus. *Cæsar* Comment. VII. de Bello Gallic. LXXII. *Post eas* (fossas) *aggerem & vallum XII pedum extruxit, loricam pinnasque adjecit, grandibus cervis, eminentibusque ad commissuras pluteorum atque aggeris: qui ascensum hostium tardarent. Tibullus* Paneg. Messalæ vers. 82.

Nam te non alius belli tenet aptius artes,
Quâ deceat tutam castris praducere fossam,
Qualiter adversos hosti defigere cervos
Quemve locum ducto melius sit, claudere vallo.

Vid. *Justum Lipsium* lib. II. Poliorcet. Dial. 2. *Livius* lib. 44. *Romanus ad Clitas quas vocant, munimenta* cervis *etiam objectis, ut viam intercluderet, à Macedonico ad Toronaicum perducit.* Imitabantur autem illi *cervi* literam V. eadem figura scilicet, quâ, ut est in Catalectis:

Litera

Litera Pythagoræ discrimine secta bicorni.

§. III. (γ) Quoad *Synonymiam*, quæ varia est pro varietate linguarum. Hebræis enim Cervus dicitur אַיָּל. Græcis ἔλαφος vel quasi ἐλαφρὸς à celeritate & levitate, quo pertinet illud *Virgilii:*

Ante leves ergò pascentur in æquore cervi.

vel ἀπὸ τοῦ ἕλεος & φάω quod juxta *paludes* apparet & versatur; vel ἀπὸ τοῦ ἑλεῖν ὄφεις, quod *capiat serpentes*; vel ἀπὸ τοῦ ἐλᾷν ὄφεις quod *agitet* & persequatur *serpentes*, ut *Plutarcho* placet lib. de Solert. animal. Italis vocatur *Cervo*: Hispanis *Ciervo*: Gallis *cerf*. Anglis *a Harte*: Danis *Hiort*. Germanis der Hirsch quasi κερηὸς, Vid. *Martinius* in Lex. Phil.

§. IV. II. Nomen *Cornu*, de quo itidem notamus (α) *Etymologiam*; quæ vel *Vera*, vel *falsa*. *Falsa* est illa *Varronis* lib. 6. qui *cornua* à *curvore* dicta putat; Et alia *Scaligeri*, qui nomen deducit à Syriaco *Quarno*. Arab. *Karn*. *Veram* autem ab *Hebræis* petimus. Hi enim *Cornu* vocant קֶרֶן, quod per *Metaphoram* etiam de *robore* dicunt, quia *cornuta animalia* in *cornibus robur* suum habent. Derivatur inde Verbum קָרַן *splendere*, *radiare*: quod *radii* speciem *cornuum* præ se ferant. Et legitur

gitur de Moyse Exod. XXXIV, 29. qui ignorabant כיקרן עור פניו, *vulgata* reddidit, *quod cornuta esset facies sua*. Unde *Pictorum* ortus error, qui *Mosen* suis delineaturi coloribus, *binis cornibus* exornare solent, ut numus indicat antiqui toreumatis, Romæ à *Th. Bartholino* inventus, & inflexo arietis in morem cornu cum Decalogi præcepto de idololatria vitanda signatus, de quo idem *de Unicornu* cap. 6. Similis etiam meminit *Seldenus* de jure Naturali & Gentium lib. II. c. 1. & *Joh. Heinrich. Hottingerus* in dissert. de Nummis Oriental. adfixa cippis Hebraicis p. 136. Atque hæc *cornua Mosi* propterea tributa nonnulli putant, ut *Legi* per eum latæ major accederet *auctoritas*, quod apud *Henricum Salmuth* Notis ad *Guid. Panciroll.* Deperdita, reperias. Nam *cornu auctoritatis & excellentiæ nota* fertur, ut pro ipso etiam *Rege* in divino Codice I. Reg. 22. adhibeatur. Alii subtiliori genio *cornutum Mosen* Judæis apparuisse putarunt, quoniam Lysimachi Regis more *concinnos* gestavit *capillos*, quibus & olim usi Armeniæ Sacerdotes. Vid. *Bartholin.* de Luc. Animal. cap. 11. l. 1. Verum ejusmodi de Mose conjecturas *sacer textus* pressius inspectus, & me-

&meliores *interpretes* de facili difflant. Sine cornibus enim fuiſſe Legislatorem, extra dubitationis eſt aleam, quæ ſi *auctoritatis* gratia accepiſſet, fruſtra *velamine abſcondiſſet iis*, quibus forent monſtranda, parumq; modeſtè Jehovæ remoto velo oſtentaſſet. Veroſimilius enim videtur, *crines* fuiſſe *lumine interſperſos*, & *cornua* nihil niſi *ſummi ſplendoris radios* ex facie emicantes ſignificaſſe, quibus aſtantium oculi perſtringebantur. Apud Hebræorum quippe gentem Cornu & Radius pari paſſu ambulant, quoniam vocabulum קָרַן per זהר *ſplenduit* exponunt, & *R. Kimchi* idem קרן à *cornu* derivat. *R. Salomon* verò per *radios* Hebræam Originem exponens, vocat קרני חחוף *cornua Magnificentiæ*. Cui conformis eſt *Chaldæa* verſio, quæ *gloriam* poſuit *faciei*, ad aliorum Scripturæ locorum imitationem. Alibi enim קֶרֶן *gloriam* notat & *decus*, quod ex *lumine* elucet, ut Job. 16. v. 15. Nec diverſa habent LXX quorum verba hæc ſunt: ὅτι δεδόξασται ἡ ὄψις τοῦ χρωτὸς τοῦ προσώπου αὐτοῦ, *quod glorioſè ſplendeat adſpectus cutis ſ. coloris facies ejus*. Numi verò illi, quorum modò mentio facta, ſe ipſi reddunt ſuſpectos valdè. Nam à *Seldeno* exhibitus, *caput cornibus*

bus planè destitutum, præ se fert, solùm *capillatum & crispum*: *Hottingerianus*. *Cornua* habet, sed *Arietina*, *auribus tenus circumflexa*, qualibus insignibus *Alexander M.* in Numis ære incisis repræsentatur. Quam Dn. D. *Gejer*, Sereniss. Elect. Saxon. Concionator Aulicus supremus, possidere dicitur, is *faciem Mosis barbatam*, *caput capillatum & crispum*, ita tamen, ut in fronte è capillis *cornua recta antrorsum* protendantur, demonstrat. Adeò primùm in *cornuum* non conveniunt *figurâ*. Posteà barbara *inscriptionis* distinctio omnem *Antiquitatis* fidem eis adimit. *Hebræi* namque voces versûs extremas non ita diriment, uti *Græci*, *Romani* aliique facere consveverunt; sed spatium, quod in linea finienda restat, istis vel dilatatis literis complent, vel dictionis, quæ sequitur, initiales literas, unam vel plures sine punctis superfluè ponunt, integrâ voce ad sequentem versum reservata. Contra hanc verò notam insigniter peccare fertur horum numorum inscriptio. Prætereà ob *Crucis* imaginem, quam in Collari expressam Numus *Seldeni* exhibet, vix structura ejus verè *Judæis* attribui potest. Quam enim nefarius erga san-

ſanctam *crucem* ipſis ſit animus, notum atq; apud omnes pervulgatum eſt. Vide *Genebrardum* ad Pſal. LXXIIX, 47. Nec ipſi *figuram hominis*, in numo vel alia materiâ *eminentem* efformare audent. Secus violaretur. Unde quadrageſimum inter 613 ex Lege à Rabinis extructâ, præceptum, cujus ſententia eſt: *Non eſſe faciendam imaginem hominis, ex quacunque re, metallis, ligno, lapide aut aliis id genus, ne quidem ad ornatum*; ſicuti dicurit: *Ne faciatis mecum Deos argenteos* Exod. XX, 23. Sed quo prolabimur? Redimus ad id, unde aberravimus & de *cornu* præterea addimus.

§. V. (2) *Homonymiam*, ſecundum quam *cornu* accipitur vel *propriè* vel *impropriè*. Hoc ſenſu uſurpatur iterum vel *Aſtronomicè*, ttibuiturque partim *ſtellæ erraticæ*, nempè *Lunæ*, de qua *Virgil.* 3. Æneid.

Tertia jam Luna ſe cornua lumina complent.

Et *Ovidius* 1. Metam 3.

--- --- *Reparat nova cornua Phœbe.*

partim *fixis* quibusdam in *Tauri* ſigno, quas *Virgil.* aurata *Tauri cornua* vocat, dum 1. Georg. v. 218. canit:

Candidus auratis aperit cum cornibus annum
Taurus --- ---

Et

Et *Seneca* Oepido: *Aureo Taurus rutilante cornu.*

Vel *Geographicè*, pro *flexibus* & *brachiis fluminum*. Sic *Cicero* Att. l. 9. *Ab utroq; portus cornu moles jacimus*. *Ovidius*. Metam.

--- *Angustis inclusum cornibus æquor.*

Et *Valerius* lib. 1. Argon. *Elatis cornibus amnes*. Vel *Mechanicè*, pro rebus *arte factis*, & *cornu in morem flexis*, ut ap. *Virgil*. 3. Æneid. v. 549.

Cornua velatarum obvertimus antennarum.

Ubi *cornua* sunt *extremitates incurvæ*. Similiter & *mensæ* hemicycli formâ, quæ & *sigma* dicebatur, extremitates vocantur *cornua Sidonio* lib. 1. Ep. XI. quemadmodum *Tacitus* quoque *tribunalia cornua* eandem dixit ob causam, I. Annal. cap. LXXV. Et *Vegetius* inter *militaria signa cornu* refert, quod ex uris agrestibus, argento nexum, temperato arte spiritu, quem canentis flatus emittit, auditur, Lib. 3. de re milit. cap. 5. p. 67. De eodem *Virgil*. 8. Æneid. v. 1. 2.

Ut belli signum Laurenti Turnus ab arce,
Extulit, & rauco strepuerunt cornua cantu.

Et *Livius* lib. 30. *Tuba cornuaq; ab Romanis cecinerunt*. Vide *Cerdam* in Virgil. l. 2. p. 147. Præter hæc *lucernæ* quoque *cornua* appellantur,

tur, per *Metonymiam* Materiæ pro Materiato. Sic *Plautus* Amph. *Vulcanum in cornu conclusum geris.* Pertinent huc *capilli* in cornuum formam intorti, de quibus *Juvenal.* Sat. XIII.

Cærula quis stupuit Germani lumina, flavam
Cæsariem, & madido torquentis cornua cirro?

Tales novæ nuptæ nuptiarum celebritate Venetiis gestant, & de omnibus felicis Arabiæ incolis in descriptione Urbis Romæ refert *Ludovicus Varthema.* Scribit, quoque ex sententia Græcorum Grammaticorum *Cœlius Rhodiginus* l. 30. c. 1. *cornua* pro *capillis* fuisse posita, quia utrumq; eodē modo enascatur. Vel *Ethicè* pro *adulterio.* Sic *cornua Viris Uxores* dicuntur hodiè *facere*, quæ impudicæ sunt & adulterantur: quam proverbialem formulam apud veteres perinde usitatam fuisse *Artemidorus* testimonio est lib. I. Oneirocrit. cap. XII. Vide & *Nicetam* II. Annal. p. 160. extr. itemque *Gruterum* lib. VIII. Suspicon. cap. X. Vel *Politicè* & quidem *Polemicè* cùm pro *parte exercitus.* In exercitu enim est *dextrum* & *sinistrum cornu*: & quod inter utrumque est, dicitur *medium. Terent.* in Evnuch. *Cœlius* For. Roman. p. 785. tùm pro *vi* & *viribus.* Hinc *cornua in aliquem vertere*

tere, *Plautus* in Pseud. dixit pro *impugnare*.
Et *Horat.* Epod. VI.

Namq; in malos asperrimus
Parata tollo cornua.

Idem lib. 3. Od. 21. de Vino:

Tu spem reducis mentibus anxiis,
Viresq;, & addis cornua pauperi.

Vel *Logicè*, pro firmissimis argumentis, quæ *Cicero* vocat *cornua*, *Commovere cornua disputationis*, scribit 2. de Divinat. Atque hæ significationes omnes sunt *impropriæ*. *Propriè* verò *cornua* ad *animalia* referuntur, suntque omnibus ferè *cava* & in *mucrone* demum *concreta*: *Cervis* tantum *solida* & *decidua* esse dicuntur, de quibus deinceps plura, si prius addiderimus

§. VI. (3) *Synonymiam.* Hebræi enim cornu appellant קֶרֶן Syri *Cquarno*, Græci *κέρας*, Galli *Corne*, Hispani *Cuerno*, Itali *Corno*, Angli *An horne*, Germani ein Horn. Atque sic singula vocabula seorsum exposuimus.

§. VII. Nunc *conjunctim* *Cornu Cervi* considerabimus, quod ita dicitur (1) ratione *efficientiæ*, quia efficitur à *Cervo*. (2) ratione *inhærentiæ* vel potius *adhærentiæ*, quia *adhæret* cuti cervinæ & gestatur roboris & decoris gratia

gratia (3) ratione *differentiæ*: quia hac determinatione addita differt à cæterorum brutorum cornibus, piscium videlicet, avium, insectorum atque quadrupedum. Sed de *Etymologia* satis.

§. VIII. Ad *Pragmatologiam* accedimus, ipsam *cornu cervini* naturam contemplaturi, tum quoad *essentialia*, tum quoad *accidentalia*. Illa explicantur partim *definitione*, partim *caussarum expositione*. *Definitio* vel descriptio potius hæc est: *Cornu cervinum est pars cervi, è capite prominens, oblonga, solida & ramosa, ab ejusdem anima, ex lentoso humore formata, roboris & ornamenti gratiâ.* Genus *Pars* est: quia cornu ad integritatem Cervi requiritur, & habet in se succum, habet spiritum ac vitam. Præterea nutritur verè, augetur verè; corporique ornamento est & emolumento maximo. Quamobrem audiendi minimè sunt, qui cornua, ut pilos & ungues, ex *partium* numero excludunt, & nescio quibus aliis annumerant præter necessitatem. Afferunt quidem nonnullas rationes, sed non satis validas, & falsis plerumque hypothesibus innitentes. Princeps & palmaria ferè hæc est, quam *Joh. Andr. Graba* in Ela-

phograph. Sect. III. cap. I. p. 85. habet sequentibus verbis: *Partes si essent cornua, utique ad spermatica pertinerent. Sanguineas enim esse nemo dixerit, quia sunt frigida, sicca, dura, compacta, albicantia. Sanguineæ autem partes contrario modo se habent. Nec verò in albo spermaticarum partium reponi queunt, quia illa formantur in utero: cornua autem extra uterum, bimis demum & annosis ex materiâ quâdam superflua singulari ferè humorum parte generantur. Post hæc spermaticæ partes omnes certum habent augmentationis terminum, quem cùm adeptæ sint, crescere desinunt, neque juxta Hipp. 6. Aphoris. 19. semel demtæ amplius (tertiâ dimensione) renascuntur & augentur, sed saltem loco ablatæ partis ob spermaticæ materiæ defectum aliquid formâ & materiâ dispari à primæva parte nascitur. At cornua instar unguium, pilorum, pinguedinis ac medullæ ferè perpetuò regenerantur formâ & materia simili &c.* Verum nulla *Majoris* consequentia. Neque enim sequitur: *Si cornua essent partes, utiq. ad spermaticas pertinerent.* Cur non ad *sanguineas*? Dicit: *Cornua* sunt *frigida, sicca, dura, compacta: Sanguinea autem partes contrario modo se habent.* Argumentum inde nasceretur tale: Quic-

le: Quicquid sanguineum est, illud non est frigidum, siccum, durum, compactum: Atqui cornua sunt frigida, sicca, dura, compacta; Ergò cornua non sunt sanguinea. Respondemus ad *Majorem*, æquivocationem esse in *subjecto*. *Sanguis* enim non unus & idem est, sed *quadruplex* potissimum datur, nimirum *sanguis in specie* dictus, qui humidus & calidus est, dulcis, rubicundus, ex partibus Chyli temperatioribus formatus, & alendis partibus temperatis aptus. *Sanguis biliosus*, qui calidus & siccus est, è partibus Chyli calidioribus & tenuioribus formatus, atque alendis partibus tenuioribus aptus. *Sanguis pituitosus*, qui frigidus & humidus est, è frigidiore Chyli parte genitus, alendis partibus frigidioribus & humidioribus aptus. *Sanguis melancholicus*, qui frigidus & siccus est, è frigidiore & fæculentiore Chyli parte factus, alendis partibus frigidioribus & sicciorbus dicatus. Addo verba B. *Sennerti* Epit. Scient. Nat. l. 8. cap. 2. p. 677. *Sanguis, qui in corpus totum ad illud alendum distribuitur, etsi unicâ formâ contineatur, & totus alendo corpori utilis sit: ejus tamen partes non sunt planè similes, sed aliæ temperatæ, quæ in specie*

sanguis appellantur, *alia calidiores & sicciores*, *quæ sanguis biliosus*; *alia frigidiores & humidiores*, *quæ sanguis pituitosus*; *alia frigidiores & sicciores*, *quæ sanguis melancholicus*; *vulgò autem bilis*, *pituita*, *melancholia nominantur*. Quotuplex igitur *sanguis*, totuplex etiam *sanguinei* significatio est: Atqui ille *quadruplex* est; Ergò & *sanguinei* significatio *quadruplex* erit. Hinc limitanda *Major*: Quicquid *sanguineum* scil. *specialiter* loquendo, illud non est frigidum & siccum &c. atqui cornua sunt frigida & sicca; Ergo non sunt sanguinea, scil. *specialiter* loquendo. Et sic conceditur totum Argumentum. Sed ab exclusione *unius* modi ad exclusionem *alterius* N. V. C. Licet enim ex *sanguine specialiter* sic dicto non formentur cornua; adest tamen alius, qui materiam ipsis suppeditare potest. Qualis verò ille sit, ex *temperamento* cornuum judicandum. Ac cùm cervinum cornu *mixtæ* sit *naturæ*, secundum *Grabam* l. a. p. 102. *temperatum* scil. *modicè refrigerans* & *siccans*; ex tali etiam sanguine productum sit necesse est. *Effectus* enim *testatur de sua causâ*.

§. IX. *Differentia* definitionis petita est à *causis* & *attributis*, videlicet (1) à *causa efficienti*

[illegible]tate proxima, anima cervi, (2) à *materia*, [illegible]guine crassiori, (3) à *forma accidentali*, emi-[illegible]ntia è capite, & ramositate, (4) à *fine*, ro-[illegible]re & ornamento, (5) ab *attributis*, longi-[illegible]dine & soliditate, de quibus in sequenti-[illegible]is thesibus plura.

§. X. Ac primùm quidem *caussa efficiens* [illegible]t vel *principalis*, vel *Instrumentalis*. *Princi-[illegible]alis* vel *remota* est, vel *proxima*. *Remota* ite-[illegible]um est vel *prima*, vel *secunda*. *Prima* est [illegible]Deus, *secunda* Sol & reliquæ stellæ, ad omni-[illegible]um rerũ generationes concurrentes. *Proxima* [illegible]erò *anima cervi* est, sine qua cervus nihil ef-[illegible]ficere potest: *Instrumentalis* partim *calor* est, partim *facultas expultrix*, partim *sal balsamicus*. *Ille* materiam coquit, præparat, aptamque reddit: *Ista* eandem ad cutem perforatam propellit, & in longitudinem extendit: *Hic* verò protrusam & extensam constringit atque condensat. At hæc omnia non uno tantùm die, aut mense, nec uno forsan anno, sed longiori temporis spatio fieri atque perfici credendum est. *Primo* enim *anno* cervi sunt νεβροὶ, *hinnuli*, quibus rudimenta tantùm cornuum prominent, impares quippe amplioribus gerendis. *Secundo* anno Dicun-

tur (a) παϑαλίαι à πάτλαλ@ *clavus ligneus, paxillus*, quod est à Dor. πάσσω pro πήσσω *figo, configo*; idque propterea, quia tunc *recta* illis simpliciaque *cornua*, instar *clavorum*, enascuntur, *Aristot.* l. 9. Anim. cap. 5. (b) ἀχαΐναι, non, ut ex *Oppiano Sebrerelius* docet, ab Achainea Urbe; Sed uti ex *Salmasio* Exerc. Plin. p. 212. *Vossius* Theol. Gentil. p. 1036. ostendit, quia ἀχαιὰ sint ἔρια μαλακὰ lanæ molles. (c) σπαϑίναι ἀπὸ τῆς σπάϑης, quo significatur *rudis*, *rudicula*, *spatha*, *gladius*, *instrumentum textorium*, *lanâ involutum*: quia cornua *lanam* propè *mollitie* referunt. *Tertio* anno audiunt δικερῶται, quia tum cornua in *furcam* exeunt. *Quarto* anno nomen illis κλαδίαι, à κλάδ@ *ramus*, quia tum cornua *ramos* accipiunt. *Quinto* anno crassitiem aliquam adipiscuntur. *Sexto* demum anno debitâ suâ gaudent perfectione, & dicuntur κέρασαι.

§. XI. *Materia* sequitur, de quâ non convenit inter Physicos. *Sennertus* Tom. I. instit. l. 3. part. I. Sect. 2. cap. 3. f. 457. Cornua generari docet ex *materiâ quadam superflua*; *crassiori & ferè excrementitia*, quæ, ut optima sangvinis pars, aliis partibus alendis

haud

haud conveniat, *Hippocrates* de Natura pueri f.240.& lib. de Carn. f.251. Materiam cornuum putat esse *humidum, glutinosum, à calore ſiccatum & arefactum*, ad extremas partes dimiſſum. *Ariſtot.* de Gener. Animal. c. 6. ungues, adeoq; etiam cornua ex *cibo* gigni *adventitio* ſtatuit; per quem *Beckherus* in Microcoſmo ſuo Medico l. 1. c. 2. p. 6. b. intelligit *abundantem ſangvinem* reſiduumq; à nutritione reliquarum partium principalium nutrimentum. *Mœbius* de fundament. Medicinæ c. 11. fol. 171. it. c. 18. f. 314. cauſſam omnem in *ſalem ventriculi fermentalem* confert, quo cervus præ omnibus animalibus abundat. *Graba* l. a. p. 91. cornua non tantum putat eſſe *opus facultatis expultricis & caloris ei miniſtrantis excrementa fuliginoſa*, Sed ea ex *ſingulari humorum parte, vel ſucco non planè excrementitio, & ſale ſuo, ceu principio coagulationis & naturæ balſamo, imprægnato, à facultate formatrice ſeu cornifica, ad primævum Dei ordinantis ac jubentis imperium per Architectonicum ſpiritum calore adjuvante produci.* Conf. *Anſelm. Bæt. de Boot.* Hiſtor. Gemm. & lap. l. 1. c. 11. p. 31. & l. 2. c. 302. p. 544. Nobis *hæc* de *materia* videntur aſſe-

renda. *Materia* cornu ceruini alia est *gene rationis*, alia *constitutionis*. *Hac* est substanti illa ossea, dura, beneficio salis balsamici co agulata, mirisq; virtutibus prædita. *Illa* e vel *remota*, vel *proxima*. Materia *remota* e vel *prima*, vel *secunda*. *Prima* est vel *absol tè*, vel *secundum quid* talis. *Absolutè prim* sunt quatuor *Elementa*, & tria *principia Chy mica*, in quibus *sal* primas tenet. Ex isti enim omnia corpora naturalia mista produ ci, inter omnes constat. *Secundum quid pri ma* est *cibus* seu *nutrimentum cervi*, quod in ventriculo concoquitur, & à nativo calor in totum corpus ejusq; partes distrahitur, & in crassum sangvinem convertitur. Atqu hic *crassus sangvis* est *materia secunda*. *Pro xima* verò est *lentosus humor*, qui separatu à sanguine illo, & per venam Cephalicam emittitur.

§. XII. *Materiam* excipit *Forma*, quæ ve *essentialis* vel *accidentalis*. Illa vel *Metaphy sica*, vel *Physica*. *Metaphysica* tota cornu cervi ni natura est, quam *corneitatem* cervinam appellarem, si ὀνοματοποιεῖν liceret. *Physic* autem altera ejus pars essentialis est, qu dat esse, distingui & operari, proprioq; no

min

mine à nobis designari nequit. De hâc illud subtilissimi *Scaligeri* valet: *Nomina tu lapidis, qui quotidiè tuis oculis obversatur, formam: & Phyllida solus habeto. Nego tibi, ullam esse formam nobis notam plenè & planè nostramq; scientiam esse umbram in sole. Formarum cognitio est rudis, confusa, nec nisi per περιφέρειας. Neq; verum est, formæ substantialis speciem recipi in intellectu. Non enim in sensu unquam fuit. Accidentia* itaq; *formæ* loco nobis sunt: videlicet, *eminentia è capite, longitudo, ramositas* & alia, de quibus suo loco.

§. XIII. *Finis* restat, qui vel *universalis*, vel *Particularis*. *Universalis* est vel *absolutè* talis, vel *respectivè*. *Absolute universalis* est, cujus gratia totum mundi systema à Deo creatum, hucusq; conservatum & porrò conservandum est. Talis est *gloria Dei*. Omnia enim propter unum illud ens sunt, quod non est propter aliud, præter se. *Respectivè universalis*, cujus usui totus mundus cum omnibus suis partibus inservit, est *homo*, mundi epitome, & Naturæ deliciæ. *Particularis* verò, ad quem cornu cervinum è naturæ præscripto tendit, dubius & controversus est. *Plinius*, lib. II. cap. 37. *pulchritudinis* præcipuè gratia

gratia cervis cornua data esse putat. Quem sequitur *Oppianus* lib. 2. de venat. vers. 183. seq. & lib. 3. *κυνηγετικῶν* vers. 177. seq. ubi *pulchritudinem* cervi constituit in capite arduo, oculis grandibus, pingui pictoq; tergo, ac imprimis *cornibus*, de quibus vers. 194.

Ὀξύκομον κεράων πολυδαίδαλον αἰόλον ἔργον.

Acutum cornuum, affabre factum, variumq́ue, ramale.

Vossius l. a. partim ob *ornamentum*, partim ob *robur* cornua esse cervis data asserit. *Liquere arbitror*, inquit, *non solùm pulchritudinis caussa, sed etiam roboris, ea cervis esse à Deo tributa.* Idem docet *Cardanus* de Subtil. l. 10. p. 565. & *Sperling*. Zool. Phys. part. special. Et rectè quidem, meo judicio. Præcipua enim cervorum vis in cornibus consistit, quod inde videre licet, quia sub decimum octavum Kal. Octobris libidinari incipientes, adeò sæviunt, ut obvios quosque nisi fuga sibi consuluerint, cornibus petant atq; occidant. Testatur idem *Budeus* l. 2. de Philol. p. 81. Testatur *Franciscus Junius* apud *Vossium*, testantur Venatores viatoresque passim. Hinc *Martial.* lib. 13. Epigr. 94.

- - *Defendunt cornua cervum.*

Deinde

Deinde hoc quoque argumento est, quod *abjectis cornibus abscondere* se cervi soleant, vel inaccessa loca petere, & nonnisi noctu pascua quaerere, sentientes sine dubio, se inermes viribusq; esse impares. Ubi verò rursus crevisse sibi cornua advertunt, Soli eadem exponunt siccanda atq; induranda, & postea illorum robur ad arborem experiuntur, nec prius in publicum prodeunt, quàm iis satis firmatis. Quae omnia non obscurè testantur, quo fine cervos armarit cornibus sapientissima mater, Natura: *Ornatûs* videlicet & armatûs gratia. Et hactenus de *Causis*.

§. XIV. Venimus ad *accidentia* cornu cervini, quae varia sunt; Imprimis notanda occurrunt sequentia: (1) TEMPERAMENTUM; quod *Simeon Sethi* apud *Aldrovandum* de Quadrup. Bisulc. l. 1. p. 848. *frigidum* & *siccum* esse tradit. *Graba*. l. a. p. 102. *mixtae* esse naturae statuit, *temperatum* scilicet, modicè refrigerans & siccans, attenuans & detergens, resolvens & incrassans, diureticum item, seu urinam movens, menses sistens, & lumbricos enecans.

§. XV

§. XV. (2) COLOR, qui idem semper non est. *Anniculis* quippe in tenellis typhis, *rubens* & *sanguineus* est, *annosis* verò in superficie extrinsecus, *puniceus*, aut ex fusco pallens & nigricans, juxta cuspidem albescens: intrinsecus autem *gryseus* & partim *ater*, partim *albus* vel *mixtus* est.

§. XVI. (3) SAPOR, qui in *crudo* cornu *dulciculus* est, ob *pinguem*, quâ præditum est, substantiam: hinc *lenit*, *mollit*, & *laxat* magis; in *præparato* verò & *usto* adstrictorius & *salsus* est, ob terrestrem & *salinam*, quam habet, naturam, hinc *siccat* magis, *obstruit* & *resolvit*. Vide *Sennert.* Tom. 1. Epit. Scient. Nat. lib. 7. cap. 5. f. 510. & Tom. 3. de Cons. ac Diss. c. 16. f. 809. *Greg. Horstius* Tom. 3. Institut. Medic. Disp. 3. Coron. 2. Exercit. 7. f. 193. it. Disp. 20. Coron. 7. Exerc. 1. 380.

§. XVII. (4) ODOR, qui in *crudo ingratus* & *δυσώδης* est; In *usto* verò & præparatô saporis qualitatem redolet. Vid. *Schröder.* Phys. l. 3. c. 34. *Graba* Elaph. p. 98. 99.

§. XVIII. (5) SOLIDITAS, quæ tanta in cornibus illis est, ut duritie sua ad *lapideam* naturam accedat. Sic *Orpheus* in libr. de lapid.

Φύσι

---- Φύει γε μὲν ὐ ποτὶ κόρσην
Πέτρη, ἀλλ' ἔμπης πέλεται κεραττερῇ τε γε πέτρη
οὐδέ κεν ἂν γνοίης κέρας ἀτρεκὲς, ἢ λίθος ἐστὶ,
Πρὶν κέ μὴν ἀμφαφόων ἐυχεῖς νημερτέα λᾶαν,

§. XIX. (6) RAMOSITAS. Sunt enim efformata instar *ramorum*, qui arboribus propriè competunt. *Plinius* lib. XI. c. 37. *Lusit natura animalium armis: sparsit hæc ramos, ut cervorum* &c. Et lib. 8. c. 32. de cornibus cervorum loquens ait: *Indicia quoque ætatis in illis gerunt, singulis annis adjicientibus ramos.* Oppianus l. 2. Cervinum cornu propterea vocat ἔρνος, *germen, ramale*. Aristot. l. 3. Histor. c. 9. dicit κέρατα πολυσχιδῆ. Et *Virgil.* 7. Eclog. nominat *ramosa vivacis cornua cervi*. sed de *perfectis* loquimur. Quot verò ramos cornua cervina habeant, utrum *sex* tantum an plures? Num etiam ætas cervi ex ramorum numero colligi possit? de iis in quæstionibus agemus.

SECTIO

SECTIO II.
EROTEMATICA
QUÆSTIO I.
An Cervi quotannis cornua sua abjiciant?

AFfirmant *Aristoteles* Hist. Animal. *Plinius* H. N. *Theophrastus*, *Ælianus* l. 12. de Animal. *Democritus*, *Budæus*, *Landus Placentinus* l. 1. de Hist. Animal. *Aldrov.* c. 27. l. 1. de Qv. Bisulc. p. 729. *Franzius* Hist. Animal. c. 14. p. 159. *Sperlingius* Zool. Phys. *Joh. Andr. Graba* Elaph. p. 33. *Zwelfferus* in Pharmacop. Aug. Reform. animadvers. super C. C. p. 462. *Schrod.* in Pharm. Medico-Chym. de Zool. f. 281. &c. Negat autem *Vossius* Theol. Gentil. l. 3. c. 57. p. 1039. hic verbis: *Alioqui magis eò inclinet animus, ut credam, cornua, quæ reperiuntur, non sponte & naturâ decidisse, sed à venatoribus vi evulsa, eoq; esse conjecta: Illa verò ramosa, quæ in priorum locum successerint, non nisi annorum aliquot intervallo, ad eam magnitudinem & duritiem pervenisse.* Idem statuere videtur *Sachsius* Gammarol. p. 468. Et parum abest, quin nostrum etiam

his

his addamus calculum. Distinguimus verò (1) inter *cervos integros*, & *castratos*. *Hos* cornua non deponere, scimus. Sed de *illis* quæstio est. (2) dist. inter *totam cervorum speciem*, & *nonnulla tantùm individua*. Non *hæc*, sed *illam* intelligimus. (3) inter *abjectionem cornuum indeterminatam*, & *determinatam s. anniversariam*. Non dubitamus de eo, *an abjiciant cornua*? sed *an singulis annis abjiciant cornua*? Hoc enim nullo adhuc experimento satis firmo comprobatum est. Sola testimonia adsunt humana, quibus vulgò fidem habent, sed temerè. Multa enim à multis sæpè dicuntur, quæ tamen non sunt. Hinc qui facilè credit, facilè quoque decipitur. Nobis ea plerumque suspecta videntur, quæ vulgus asserit: Propter eà, quia alius semper sequitur alium, nec quisquam ferè de natura ipsa solicitus est. Neque tamen prorsus rejiciemus veteres: quin multum iis tribuimus, sed exploratis anteà atque cum veritate ipsa collatis. Adde, quod anno quolibet primi sexennii aliquid accedere ramis vulgò statuant. Hoc si verum est, quomodo, quæso, decident & renascentur quotannis? Quomodò etiam brevi adeò tempore tam solida

duraq; tantæ molis cornua enasci possunt? Sed ad alia.

QUÆSTIO II.

Quo tempore cornua decidere vulgò credant?

ZWelfferus l. a. Mense *Februario* id fieri putat. *Aristoteles* verò Hist. Animal. l. 1. c. 11. *Plinius*, *Theophrastus*, *Aldrovandus* lib. 1. *Bis.* c. 27. p. 778. *Matthiolus* in Dioscor. l. 2. p. 194. *Bisciola* T. 11. Hor. succis. l. 1. c. 20. *Franzius* H. A. p. 159. c. 14. *Schröderus*, & alii tempore *verno* id accidere existimant, & quidem mense *Aprili*, propterea quod tunc omnia renoventur, arbores, serpentes, cancri & alia, nec ullum, præter hoc, tempus commodius videatur. Conf. *Bassianus*, *Landus Placentinus* l. 1. de Hist. Animal.

QUÆSTIO III.

Cur cervi cornua nonnunquam deponant?

ÆLianus à tenuitate *membranarum* & calore *ventris* id oriri putat, his enim exarescere imas cornuum partes. *Vossius* Theol. Gentil. p. 1036. dicit, cornua cervorum,

rum, non uti cornutis cæteris, *continua* esse ossi cranii, sed cuti duntaxat *adhærere*: Præterea cornua hæc prius æstivo calore exsiccari; hinc frigore condensari hiberno, ita ut exiguus omninò liquor, nec is lentus satis, in ea ob poros penetret stipatos. Decidere ergò cornua putat, uti ab arboribus folia, *ob glutinosi humoris defectum*. Eoque facilius cadere, quia, paullatim adveniente veris calore, intus protuberet novorum cornuum materies, quæ cornua vetera protrudat, donec malè nexa prorsùs decidant. *Franzius* H. A. c. 14. p. 159. eam esse depositionis causam tradit, quod cornua sint *terrea* & *sicca*, nec adnascantur cranio, sed cuti tantum adhæreant. *Helmont.* de Lithias. c. 1. §. 13. aliam affert causam, sc. quod cornua ista partim de materia sint *ossea*, partim *lignea*, & propterea *spinas* & *ramos* imitari, & annuatim decidere ob *proprietatem frondium & partis lignea* retentam. *Zwelffer.* Pharm. Ref. p. 462. ob *nimiam duritiem* opinatur cornua à cervis deponi, quæ prohibeat, quo minus pro alimento ipsorum copiosè affluens sanguis dispersi queat; ex sanguine igitur circa brumam collecto vermiculos tractu temporis enasc-

qui rodendo pruritum excitent, quamobrem cervi concitati cornu arboribus affricent, donec decidat prorsus. *Sperling.* Zool. Phys. p. 221. ideò dejici cornua putat, *ne oneri sint.* Interdum etiam ramis arborum implicari & *vi avelli.* Sed antequam cadant, nova prius subnasci cornicula. *Job. Andr. Graba* l. a. p. 34. rem ita explicat: *Quando ob nimiam cornuum contractam duritiem, modo consueto copiosè affluens sanguis pro alimento ipsorum ulterius dispergi minus possit, hinc demum fieri assolet, ut idem sanguis circa bregma se sistat, atque putredinem quasi concipiat; Unde tractu temporis, vermiculi posteà generantur, qui radices cornuum continuo rodendo, ipsaque quodammodo à bregmate separando pruritum excitant ac titillationem, quâ cervi concitati & super hac molestia indignantes cornua arboribus affricant, & ita continuo isto affrictu decidere faciunt: Interdum etiam ramis arborum implicati vi avellunt.* Alii, teste *Sachsio* Gammarol. p. 462. hujus depositionis vim à *comestione serpentem* esse putant. Quemadmodum enim serpentes Canauheoal apud Indos in herbis sese occultantes, cervos vi anhelitus attrahere & devorare, autore *Nierembergio* l. XII. H. N. c. 17. &

c. 17. & aliæ in Libyâ cervos deprædari soleant, referente *Oppiano* lib. II. Cyn. v. 253. Sic cervos etiam, è latibulis ajunt extrahere serpentes, extractos pedibus conculcare, conculcatos dilacerare, dilaceratosque devorare, ut juvenescant & vegetiores evadant. Hinc *Martialis:*

Cervinus gelidum sorbet sic halitus anguem.

Et ante eum *Lucretius*:

Naribus alipedes ut cervi sæpè putantur
Ducere de latebris serpentia secla ferarum.

Vid. *Oppian.* l. 2. Cyn. vers. 233. seq. & Hal. l. 2. v. 289. *Plinius* lib. VIII. c. 32. *Bauhinus* de lap. Bez. c. 7. pag. 37. atque ita ajunt vulgò. Sed rem non nisi in libris visam memorant. Non vescitur carne cervus, neque serpentis, neq; piscis, neque bovis. Abundant cervis Regiones nostræ, neque serpentes nobis desunt. Extractio ista à nemine hactenus observata est. Neque extractionis ratio explicari potest. Cervi spiritus invitum atque renitentem serpentem nunquam traxerit. Et cur non canis, Lupus aut equus præstarent idem, *Sperling.* Zool. Phys. l. 3. c. 12. p. 218. Quamobrem, hâc rejecta, priores retinere præstat rationes, cervum videlicet ideò deponere

ſua cornua (1) *quia* hæc calore æſtivo ſiccantur, & hiberno frigore condenſantur nimis, ita ut exiguus omninò liquor, nec is lentus ſatis, in ea ob poros penetret ſtipatos. Hinc (2) *quia* influens deficit materia, glutinoſus ſcilicet humor, delabi quoque cornua oportet. Deficiente enim illo, corrumpitur & diſſolvitur vinculum, quod cornua retinuit. Atque ſic arboribus quoque folia decidunt. (3) *quia* cornua cervorum, non, uti cornutis cæteris, continua ſunt oſſi cranii, ſed cuti duntaxat adhærent, hinc ramis arborum implicata, avelli facilius poſſunt. (4) *Quia* vermiculi nonnunquam radices cornuum corrodunt. Tales in capite cervi circa vertebram, ubi caput cervici nectitur, obſervarunt *Ariſtot.* lib. 2. Hiſt. An. c. 15. *Plinius* l. 9. c. 37. viditque *Conradus Heresbachius* in Comp. Therap. in exenterati, menſe Majo, cervi ſuccißis cornibus apertum cranium pollicaribus ſcatere vermiculis, capite rubeo, cætera albicantibus. (5) *quia* paullatim veris adveniente calore, novorum cornuum prodita materies, quæ vetera protrudit, donec malè nexa prorſus decidant.

QUÆ.

QUÆSTIO IV.

Cur abjectis cornibus cervi lateant?

REm ipsam docet experientia, de quâ *Plinius* l. 8. cap. 37. *Latent*, inquit, *amissis velut inermes, sed & ipsi bono suo invidentes. Dextrum cornu negant inveniri, ceu medicamento aliquo preditum. Idque mirabilius fatendum est; cùm & in vivariis mutent omnibus annis: Defodi ab iis putant.* Hactenus ille. Testatur idem etiam *Aristoteles* l. 9. cujus verba non pigebit adscribere: ἔτι δὲ ὁ ἄῤῥην ὅταν γένεται παχὺς, γίνεται δὲ σφόδρα πίων ὀπώρας οὔσης, οὐδαμοῦ ποιεῖ ἑαυτὸν φανερὸν, ἀλλ' ἐκτοπίζει, ὡς διὰ τὴν παχύτητα εὐάλωτος. ὢν ἀποβάλλουσι δὲ καὶ τὰ κέρατα ἐν τόποις χαλεποῖς καὶ δυσεξευρέτοις· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία γέγονεν, Οὗ αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν· ὥσπερ γὰρ ὅπλα ἀποβεβληκυῖαι, φυλάττονται ὁρᾶσθαι· λέγεται δὲ ὡς τὸ ἀριστερὸν κέρας οὐδεὶς πω ἑώρακεν. ἀποκρύπτειν γὰρ αὐτὸς, ὡς ἔχον τινὰ φαρμακείαν· hoc est, *Prætereà mas posteaquam pinguerit, pinguescit autem admodum, idque autumno, nequaquam sese conspiciendum prebet: verùm secedit è medio, quippe qui propter corpulentiam, tum facilè capi possit. Adhæc abjiciunt, & cornua locis asperis, inventuque difficillimis. Unde proverbium etiam natum est:* Ubi

 cervi

cervi abjiciunt cornua. *Nam ut jam armis suis exuti, cavent ne conspiciantur. Ajunt sinistrum cornu à nemine visum esse. Abdere enim illud cervos, tanquam remedium aliquod in se habeat.* Jam causas hujus rei investigabimus. Putamus autem, cervos amissis cornibus latere (1) *propter corporis deformitatem.* Ut enim corona ornat Regem, sic cornua cervum: Quibus amissis dolet ille, & pudore confusus hominum brutorumque conspectum fugit. Neque enim hæc latere possunt cervos; quàm & equos, phaleris ornatos, sua mirari dona, & incessu superbo se ostentare videamus: Contrà verò omnibus ornamentis spoliatos, minus efferri atque superbire. Immò ne quod ignominiæ signum appareat, abjecta cornua in abditis & inaccessis locis defodere dicuntur. Unde proverbium natum: *Ubi cervi cornua abjiciunt*: De quo vide *Erasmum* Adag. p. 539. 540. Atque hoc est, quod *Oppianus* Cyn. l. 2. v. 214. jam olim cecinit, hoc sensu:

Laticant ipsi in penitis densisq; fruticibus,
Cùm pudeat eos feris capita talia apparere
Nuda, quæ paulò ante altè erigebant.

Quo

Quò alludit etiam *Petrus Angelius Bargaeus* lib. 1. Carm.

Et cervus solet abditus cavernis,
Si fronti decus excidit superbum,
Tantisper recubans latere in altis,
Dum sentit capiti arbores renatas,
Quiq; olim aruerant cadente trunco,
Proceros iterum vivere ramos.

(2) *Ob Virium imbecillitatem.* In cornibus enim suum se habere robur cervi sciunt. Hinc ira, aut libidine incensi cornibus petunt homines, cornibus se defendunt: iis verò amissis, inermes sunt, & quo se tueri possint, non habent. Latibula ergò quærunt, quæ ubi invenerint, tantisper latent, dum aliis armati cornibus pristinum sibi vigorem roburq; restitutum videant. Huic rationi favet *Theophylactus Simocatus* probl. 5. Et respexisse quoque eò videtur *Plinius* verbis, modò allegatis: *Latent amissis cornibus velut inermens.* Videatur *Sachsius* l. 1. p. 451. (3) *propter muscarum malignitatem*, quæ radices cornuum teneras facilè cum summo Cervorum dolore perforaturæ essent; nisi fuga salutem quærerent, alioq; se conferrent. Vide *Aristot.* lib. 9. Hist. An. c. 5.

QVÆSTIO V.

An in Cervorum genere solis maribus sint cornua, desint fœminis?

HÆc totidem verbis asserit *Aristoteles* lib. 3. de part. animal. c. 1. τῶν ἐλάφων οἱ μὲν ἄῤῥενες ἔχουσι κέρατα, αἱ δὲ θήλειαι οὐκ ἔχουσι. Et *Pollux* libr. 5. τῶν ἐλάφων ἀκέρως ἡ θήλεια, ὁ δ' ἄῤῥην κεροφόρος: *Inter Cervos fœmina sine cornibus est, mas verò corniger.* Sequitur *Cardanus* lib. 10. de subtil. *Aldrov.* de quadrup. bisulc. l. 1. p. 776. Nec aliud ipsa docet experientia. Sunt tamen qui cervam etiam cornibus esse instructam, scribunt. *Pindarus* Od. 3. Olymp. dixit χρυσόκερων ἔλαφον θήλειαν *cervam fœminam aureis cornibus.* Similia apud *Anacreontem*, *Sophoclem*, *Euripidem*, *Callimachum* hymno in Dianam leguntur. Imò *Scholia in Pindarum* fœminis cervis ab omnibus Poëtis *cornua* adscribi tradunt. His adjungendus *Silius italicus*, qui lib. 3. ait:

--- --- --- --- & altos
Æripedis ramos superantia cornua cervæ.

Franciscus Petrarcha etiam in Rhythmo quodam Lauram suam cervæ cornibus com-

comparans, duobus eam cornibus auratis sibi aperuisse fingit; Verùm & ipse propterea à viris doctis sugillatur. Nec deest his experientia. Tradit enim *Gunterus* in Ligurino seu in libr. de rebus gestis Friderici I. Imperatoris, Cæsarem Maximilianum alicubi cervam cornutam deprehendisse. *Scaliger.* l. 3. Poët. cap. 4. scribit: *In Gallia cerva cum cornibus nostris temporius & visa & capta est, cujus etiamnum servatur caput.* Plura exempla vide apud *Aelian.* de animal. lib. 7. c. 39. p. 451. *Langium* in Epist. *Jonston.* Thaomatogr. Nat. c. 10. p. 298. Sed hæc, ait *Aldrovandus* l. a. *monstra* meo judicio dicenda erunt. *Delrius* Comment. in Herculem furentem, suspicatur, per enallogen *cervam* Græcos pro *Cervo* posuisse, more Atticorum, qui τὴν ἔλαφον & αἱ ἔλαφοι, articulum fœmininum jungunt Masculino nomini. *Gesnerus* Græcos *cervum marem* quondam τὴν ἔλαφον vocasse, observat. Nos *singularibus* hæc annumeramus Naturæ effectis, qualia etiam sunt: *Oves cornutæ* in Prussia visæ à Graba l. a. p. 34. & *mulieres barbatæ*, in multis sæpè locis repertæ.

QUÆ-

QVÆSTIO VI.

Cur cervæ fœminæ cornibus careant?

CArdanus de Animal. perfect. l. 10. p. 568. Duas allegat caussas à *fine* & *efficiente* deductas: (1) *Cum enim matres fœtus in alvo gerant, levitate & agilitate opus habent, unde cornua prægrandia & ramosa illis essent impedimento.* (2) *Est etiam genus illorum animalium timidum, ut fœminæ sint timidissimæ, quamobrē illis cornua nulli essent usui* (3) *Deest etiam calor, qvi materiam cornuum gignere possit, & genitam extrudere simulatq; extendere: ob id velut hominibus barba, ita cervis cornua, ut ad solum ornatum facta videantur, & neutrùm adsit fœminino sexui illorum. Quæ ratio & in pecudibus observanda est: Cornuti enim mares, fœminæ absq; cornibus sunt. In jugis tamen montium frigidissimarùm Regionum alicubi, quoniam ob frigus aëris calor naturalis confirmatur, etiam fœminæ cornua habent.* Hæc ille. quibus *Hercules Saxonicus* addit (4) quod *sangvis* qui in materiam cornuum transire debeat, in *alimentum fœtus* vertatur.

QUÆ-

QVÆSTIO VII.

An Cervorum cornua sex tantùm ramos, non plures habeant?

SOlinus in Polyhist. c. 31. p. 97. n. 442. de cervis hæc referens: *Pro ætate*, inquit, *armos augent. Id incrementum per sex annos perseverat. Deinceps numerosiora fieri non possunt, grossiora possunt, quæ quidem castratis nunquam crescunt, nec tamen decidunt cornua.* Idem ante Solinum *Plinius*, & post eum multi docuere alii; sed repugnante veritate. Nam *Albertus & Matthiolus* in Diosc. testantur, cervorum cornua in Germania & Italia ad *undecimum* usq; *ramum* dividi. *Aldrovandus* l. a. p. 777. se vidisse, ait, in penu serenissimi Ferrariæ Ducis cervum in agro Ferrariensi interfectum, magnitudine equo paulò inferiorem, cujus cornua adeò ramis referta fuerunt, ut potius superarent, quàm à Germanis superarentur. De Bavariæ quoque Duce Guilielmo referunt, quod bina cervi cornua habuerit, quorum utrumque *unum & viginti ramos* fudit. Tradit etiam *Gesnerus*, se audivisse Antverpiæ, cornua in pharmacopolio quodam reperiri, quorum singula

singula *ramos* circiter *quindecim* habeant. Vid. *Vossius* Theol. Gentil. lib. 3. cap. 57. p. 1037. Quod verò nonnulli addunt, *cervorum ætatem ex ramorum numero conspici posse*; à veritate itidem alienum est. Cùm enim cervi longissimi sint ævi, iis profectò, quos amplius centum annos vixisse, auctores memorant, cornua quercubus & pinis majora fuissent, si quotannis romorum augeretur numerus. Certiora forsan illa sunt indicia, quibus cervorum senectutem conspici posse *Aristoteles* scribit Hist. Anim. l. 1. c. 9. videlicet quod *dentes* aut *nullos* aut *paucos* habeant, & *adminiculis* præterea careant, qui imis cornibus prominent ante frontem. Verba ejus hæc sunt: Ἀλλὰ τοὺς γέροντας γνωρίζουσι μάλιστα δυοῖν σημείοιν. ὀδόντας τε γὰρ οἱ μὲν ὅλως οὐκ ἔχουσιν, οἱ δ᾽ ὀλίγους. Καὶ τοὺς ἀμυντῆρας οὐκ ἔτι φύουσι. καλοῦνται δὲ ἀμυντῆρες, τὰ προνενευκότα τῶν φυομένων κεράτων εἰς τὸ πρόσθεν, οἷς ἀμύνονται. Ταῦτα δ᾽ οἱ γέροντες οὐκ ἔχουσιν, ἀλλ᾽ εἰς τὸ ὀρθὸν γίνεται ἡ αὔξησις τῶν κεράτων. Vid. *Matthiol.* Comm. in libr. 2. Dioscor. cap. 52. p. 194.

QUÆ-

QVÆSTIO VIII.

An cornua cervorum vivant?

NOn quærimus (1) de *cornu usto*, sed *crudo*, (2) neq; de *separato*, sed *cervino capiti adhærente*. Intellige autem (3) *caput vivi*, non *mortui cervi*, (4) *Vitamq; propriè*, non *impropriè* sic dictam. Atq; his ita præmissis affirmamus quæstionem, his usi argumentis: *Ubicunq; dantur operationes vitales, ibi ipsa quoq; datur vita*: Atqui *in cornu cervino dantur operationes vitales*; Ergò. *Minor* probatur hoc prosyllogismo: *Quicquid crescit & augetur propriè, in eo sunt operationes vitales*: Atqui *cornu cervi crescit & augetur propriè*; Ergò. *Propositio* patet: quia potentia altrix & auctrix principes animæ vegetativæ sunt facultates. *Assumtum* Natura & experientia confirmant. Videmus enim in radicibus cornuum sanguinem, videmus in iis lentosum quendam ex sanguine ortum humorem. His aluntur cornua, his secundum omnes dimensiones extenduntur, justamq; quantitatem consequuntur. Deinde argumentamur ita: *In quocunq; est anima, in eo etiam reperitur vita*: Atqui *in cornibus cervi*

est

est anima; Ergò. *Major* probatur, quia vita est essentiale consequens animæ, ita ut animam dare sine vitâ, sit somnium facere sine somno. *Minor* ideò vera est, quia cervus ipse animatus est. Anima autem cervi non est in unâ tantùm, alterave parte seorsum, sed in omnibus simul, secundum illud Philosophorum axioma: *Formæ materiales totæ sunt in toto corpore.* Ad partes autem cornua pertinere supra diximus. Fallit ergò fallitur q; cætera doctissimus *Cardanus*, qui lib. de subtil. 10. p. *565*. cervorum cornua vivere negat propterea, quod venis & nervis non sint prædita neq; mollia. Verum non sequitur: *Quicquid vivit, illud venis & nervis præditum & molle est.* Arbores enim non sunt molles, neq; ossa; & tamen vivunt, sanguis venas & nervos non habet; vitâ tamen maximè gaudet. Multæ quoq; aliæ corporis partes venis destituuntur & nervis, quæ tamen vitâ minimè carent. Quid? quod *venæ* & *nervi* magis ad *sensum* requirantur, quàm ad *vitam*. Et licet ponamus, ad vitam etiam venas requiri, propterea tamen de cornuum vitâ desperandum nobis non esset, cùm in iis etiam quidam reperi-

periantur ductus, venarum officio fungentes.

SECTIO III.
AXIOMATICA
AXIOMA I.

Vires cornu cervini in medicina maximæ sunt.

PLeni hac re Scriptorum recentiorum libri sunt, plena quoq; vetustas. Ab hac quædam petemus, quanquam multa veris subesse soleant falsa. Ajunt cornu cervinum utile esse (1) adversus *venena*. Qui usus etiam Barbaris, Floridæ Insulæ incolis haud ignotus: Nam labia infantum suorum perforant, particulâ cornu cervini foramini impositâ, quâ à veneno illæsos fore, sibi persvadent. (2) *In collyriis.* Hunc collyrium *Joannis Gvinterii Andernaci* ap. *Aldrov.* p. 849. *Cornu cervi usti & eloti, thuris, plumbi usti, & eloti, singulorum drachmæ quatuor, ex aquâ pluviali conficiatur collyrium. Ulcera*: inquit, *& pustulas oculorum sanat, cicatrices exterit.* (3) *Capitis* quoq; *dolori* mederi cornu cervinum,

cum oleo rosaceo fronti contritum, *Plinius*, *Marcellus*, *Galenus* produnt, quanquam ex incerta causâ. (4) Ad *Defluvium capillorum* prohibendum facere, *Orpheus* docet in libr. de lapid. his versibus:

Αἰεί τοι θέσει λασίην ἐπὶ κράατι λάχνην,
Εἰ καὶ ψεδνοκάρηνος ἔοις, εἰ γὰρ μιν ἐλαίῳ
Τειβόμενον τρίβοις κροτάφους πάνθ' ἤματα σεῖο,
Αἱ ἢ νέαι περὶ βρέγματι ὸν τρίχες ἀνθήσουσι.

Vid. *Marcellus*, & *Plinius*. (5) Ad *porriginem* etiam cinerem ejusdem è vivo prodesse, ait *Plinius*. (6) Ad *impetigines* adhibendum suadet *Galenus* 3. ἐυπορ. 278. (7) Adque *ulcera* sananda plurimum facere, *Sextus* & *Plinius* auctores sunt. (8) Ad *lentigines* de facie tollendas *Marcellus* lenticulam cum scobe tenui de cornu cervino, & sevum cervinum pariter dividi jubet, coqui, & teri, atque eo faciem vel ante horam balnei, vel & in balneo frequenter illini. (9) *Pediculos* in capite, *lendesq;* nasci non sinere idem cornu, *Marcellus* testatur. (10) *Comitialem morbum* manifestat nidor cornu, referente *Plinio*, & ex eodem *Solino*, it. *Blondo*. (11) Adversus *scropbulas gutturis* quidam cervini cornu tritum, cum spongiis, in quibus lapides reperiuntur, æquali men-

mensura ex vino & aquâ quotidiè manè à jejunis bibi jubent. (12) *Ulceribus oculorum* idem ustum & elotum salutare esse, docent *Dioscorides*, *Galenus*, & *Sextus*. (13) Ad *polypum* cornu cervi ustum, & sandaracham naribus inflare, præcipit *Galenus* l. εὐπορ. c.26. (14) Ad *dentium albedinem* conservandam, utendum eodem, censet *Dioscorides* & cùm ipso alii multi. (15) Ad *dentes confirmandos*, eorumq; *dolorem sedandum*, porrigunt cornu cervi, *Plinius*, *Galenus* 2. Εὐπορ. 12. & in oper. de Simpl. Medic. Facult. *Aegineta*, *Sextus*, *Marcellus*, *Albertus*, *Rhasis*, *Serenus Poëta*. (16) Ad *empyema* & *hæmoptoisin*. (17) Ad *Dysenteriam*. (18) Ad *Auriginem*. (19) ad *Vomitum nimium*. (20) ad *Splenicam*. (21) Ad *Colicam*. (22) Ad *lumbricos*. (23) Ad *stranguriás*. (24) Ad *aquosum ramicem*. (25) Ad *profluvium muliebre*. (26) Ad *præfocationem*. De quibus omnibus plura videre licet apud *Aldrov.* de Quadrup: Bisulc. l.1. cap.27. p.853. *Grabam* l. a. *Horstium* Tom. 3. Cent. probl ϑεραπ. Dec.1. de febr. quæst.4. p.5. *Schröderum* in Phil. Med. Ch. l. 5. c.1. *Cratonem* in consiliis l. 4. consil. 21. num. 240. *Sennertum* Tom. 1. & 2. *Scholtzium* in Epist. Medicin. *Zwelfferum* in Pharm. Aug. Animadvers. f.

463. *Ranchinum* Tract. de morb. sen. Sect. 3. *à Mynsicht* in armament. Medico-Chym. sect. 4. p. 93. *Keslerum* Cent. 3. c. 26. *Clokium* de Nuce Medica c. 14. p. 54. & 55. *Tentzelium* Philosopho-Medic. de Peste: O. 3. *Grembs* in arbor. ruinos. homin. l. 2. c. 3. n. 47. f. 426. *Baeberum* in Parnass. Med. Zool. part. 1. f. 30. O. *Mœbium* in dissert. de nat. Cervi f. 20. & alios *Medicos*.

AXIOMA II.

Cornu cervinum in deliciis habent gulæ portentosa ingenia.

NOn ad *medicamenta* tantùm cornu cervinum à Medicis adhibitum; sed, quod mireris, delicatuli Sardanapali in ganeam etiam vertere illud noverunt. Recens enim elixare & posteà in frustula dividere soliti fuerunt, teste *Bruyerino*, ap. Aldrov. l. a. *Quis hoc primùm excogitavit?* Quærit *Julius Alexandrinus* Lib. XI. Salubr. c. XI. *Quorumnam inventum hoc? Quæ tanta gulæ libido? Aut quod potius tantum, tam salubrium, tam sapidarum rerum aliarum copiam aversantis stomachi fastidium? ut ista expeteret, in quibus nec salubritas ulla glutinosis, aut terrestribus: & sapor (gustasse namq;*

namque libuit) qualis fungorum ferè in exciso fœtu: In cornibus, tuberum, sed solutili magis, minusque concreta materia. Mirari hæc liberet, nisi in tanto jam luxu, & portentosæ flagitiosæque ganeæ licentia nihil jam factum esset nobis reliqui, quod miraremur.

AXIOMA III.
Cornu cervi olim res sacra habebatur,

MOrem fuisse venationis, ut ex jaculis confixo grege præmium, caput feræ, redderetur Dianæ, interpres *Aristophanis* in Pluto docet his verbis: ἔθος ἦν, τοὺς θηρεύοντας τινα ἄγραν, μέρος τι τοῦ θηρωμένου, κεφαλὴν, ἢ πόδα προσηλοῦν πασσάλῳ ἐπί τινος δένδρου, εἰς αὐτὴν τὴν ὕλην πρὸς τιμὴν τῆς ἀρτεμίδος: *Consvetudo fuit venatoribus, partem prædæ, caput aut pedem, clavo affigere ex quapiam arbore in sylva ipsa in honorem Dianæ.* Eundem morem confirmat ipse *Poëta* Æneid. 9. v. 407. 408. de *Lunâ* canens:

--- --- Si qua ipse meis venatibus auxi
Suspendive tholo, aut sacra ad fastigia fixi.

Et *Manilius* l. 4.

--- --- --- *postes ornare superbos*
Pellibus, & captas domibus configere prædas.

Ex eodem more *Dio.Chryſoſt.* Orat. 1. δέρματα ἱερέων κρεμάμενα: *coria victimarum pendentia.* Imprimis verò *cornua cervorum* Dianæ conſecrata legimus. Teſtis *Virgilius* eſt Eclog. 7. v. 29. 30.

Setoſi caput hoc apri tibi Delia parvus
Et ramaſa Mycon vivacis cornua cervi.

Et *Ovidius* 12. Metamorph.

--- --- --- *votivi cornua cervi.*

Apertiſſimè verò *Symmachus* Epiſt. 66. lib. 5. ad Olybrium & Probinum: *Honori numinum datur, cornua ſacrare cervorum, & aprinos dentes liminibus affigere.* Hinc *Plutarchus*: ἐν ῥωμ. quærit: Διά τι τοῖς ἄλλοις ἀρτεμισίοις ἐπιεικῶς ἐλάφων κέρατα προσπατταλεύουσι, τῷ δ' ἐν Ἀβεντίνῳ βοῶν; *cur reliquis Dianæ fanis ſoleant cervorum cornua affigi: ei, quod in Abentino eſt, boum.*

AXIOMA IV.

Cornua cervi ſola decidua non ſunt.

ARiſtoteles quidem 2. Hiſt. 1. aſſerit, ſoli cervo cornua quotannis decidere, cæteris verò omnibus eſſe perpetua, niſi per

vim

vim aliquam a●itrant. Cui etiam *Plinius* Lib. 11. c.37. subscribit. Sed *Aldrov.* de Qv. Bis. p. 10. refert, *capreolos*, *alces*, nonnullaq; alia deciduis esse cornibus, quod nec olim *Albertus* ignoravit.

CAPUT X.

DE STELLIS CADENTIBUS.

Stella cadens unde derivetur? Ejus Homonymia, & Synonymia apud Graecos, Latinos & Germanos. Definitio. Genus. Differentia à caussis. Caussa Stell. Cad. efficiens. Materia. Forma. Finis. Locus. Tempus. An stellae revera è Caelo decidant? Qui fiat, quod nonnunquam vera stella, sub quâ trajectio accidit, non statim appareat? An stellarum trajectiones etiam interdiu contingant? Cur stellae, cùm transvolant, videantur longum iter porrigere? Cur stellarum cadentium motus in fine segnior sit? Quid stellae cadentes praesagiant? Stella cadens non est species mundi. Habet caussas suas naturales. & est ens reale.

SECTIO I.
DOGMATICA.

§. I.

Cum reali cujuslibet materiæ definitioni *Onomatologia* vel consideratio nominalis meritò præmitti debeat, monente *Platone*: δεῖ ἐξετάζειν τὰ ὀνόματα; & *Galeno* l. 1. de Meth. Med. c. 5. *Principium in omni Disputatione & re nomen* (definitio nominalis) *est*: Est enim à nominis origine natura rei sæpè deducenda; idcircò & nos impræsentiarum non malè agemus, si idem in nostrá hacce tractatione observemus, & *Pragmatologiæ Onomatologiam* præmittamus.

§. II. In *Onomatologia* evolvenda nobis venit (1) *Etymologia*, secundum quam meteoron hoc dicitur (1) *Stella*, non quidem κατ' ἀλήθειαν, sed κατὰ δόξαν, non quoad *internam formam*, sed quoad *externam figuram*: Stellæ enim admodùm similis videtur hæc inflammatio. Vox autem *Stellæ* derivatur, vel, secundum *Becmannum* de Orig. Lat. L. p. 627. à Σέλας, quod *splendorem* notat; vel, ut alii volunt, à πέλω, ἀναπέλω, *orior*, vel denique à στέλλειν, *mittere*, quòd radios

suos

ſuos emittant. Nos, prioribus derivationibus omiſſis, (quæ tamen etiam huc quadrare poſſent, cùm *Stellæ Cadentes* in modum verarum Stellarum in aëre corruſcent fulgeantque,) potiſſimum ultimam attendemus, aliam tamen derivationis rationem adjiciemus. Scilicet dicitur hoc meteoron *Stella*, quia deſuper στέλλεται, *mittitur*, ac detruditur. Hinc (2) cognominatur *Cadens*, à motu, quia *ſtellæ cadentis* imaginem exhibet. Perinde ac *Draco volans* Draco à figura, volans à *motu* nominatur.

§. III. (2. *Homonymia*, quæ errorum genitrix ſemper exiſtit. Niſi enim voces, de quibus ſermo, ab æquivocationibus liberentur, ingentes errorum cumuli inde naſcuntur. Hos ergò ut evitemus, notamus, quod *Stellas Cadentes* h. l. non accipiamus in *ſenſu Epicuræo*, pro cæleſtibus corporibus, ex luce primæva genitis, quorum lapſum Epicurum ſomniaſſe ferunt; ſed in *ſenſu Philoſophico*, pro meteoro aliquo emphatico, quod ex effluvio accenſo, genitum, ob loci frigiditatem, hoſtem fugiens, repercuſſum ac detruſum, ſtellæ cadentis ſpeciem offert.

§. IV. (3) *Synonymia*, quæ non parum

etiam lucis nominali hujus rei considerationi affert. Varias autem à variis hæc *trajectio* sortitur appellationes. Nos in tres potissimum ordines eas dispescemus. Primus ordo est *Græcorum*. His *Stellæ cadentes* dicuntur (1) ἀστέρες διαθέοντες, h. e. *transcurrentes* stellæ, quia aëris regionem transcurrunt. (2) ἀστέρες διάττοντες, stellæ *prosilientes*, à διάττειν, quod est *prosilire*, quia, verarum instar stellarum, emicant & prosiliunt. (3) διαδρομαὶ τῶν ἀστέρων, i. e. *discursus stellarum*, quia cœlo discurrere, vel decurrere videntur: quo nomine *Aristot.* l. 1. met. usus est, qui eas alibi etiam vocat (4) οἷον ἄστρου ῥύσιν, in descriptione τοῦ στηριγμοῦ; ὁ δὲ στηριγμός ἐστι, inquiens, χωρὶς φορᾶς προμήκης ἔκτασις, καὶ οἷον ἄστρου ῥύσις, *Firmitas est oblonga absque impulsu intentio, & quasi sideris fluor*, *Aristot.* l. 1. de Mundo (5) ἀκοντίσματα καὶ διαδρομαὶ, *transcursus & jacula*, s. tela, quia, veluti tela, ob frigus evibrantur. *Ptolom.* in Centiloq. Secundus ordo est *Latinorum*, qui varias etiam stellis cadentibus tribuunt appellationes. (α) *Plinius* enim Aristotelis διαδρομὰς vertit *Discursus stellarum*, l. 1. Nat. Hist. c. 36. p. m. 10. (β) Apud *Senecam* l. 1. Nat. Quæst. c. 4. audiunt *stellæ transvolantes*; & apud

& apud *Maronem* l. 5. Æneid. *Sidera volantia*; celerrimè enim aërem, veluti aves, pervolant. (γ) Idem *Virgilius præcipites* quoque vocat *stellas*, l. 1. Georg. quia ab aëre frigido præcipites quasi aguntur. (δ) à *Cicerone* & aliis salutantur *trajectiones stellarum*. Ubi tamen observandum, quod hæc vox ab aliis *generaliter* sumatur, & non tantùm *stellis cadentibus*, sed etiam *trabibus*, *facibus*, *titionibus* &c. tribuatur; Nos tamen h. l. *specialiter* usurpamus, & cum *Pontan.* in Exposit. Sent. 98. Centiloq. solis Cadentibus tribuimus. Tertius ordo est *Germanorum*, vulgò eas vocantium, **das Stern-schiessen / das Stern-schneutzen / das Stern-putzen / das Stern-reinigen.** Et si quæ similes sunt appellationes, quibus hoc meteoron exprimunt.

§. V. *Pragmatologia* jam sequitur, in qua ipsa rei natura altiùs investiganda. Exponit autem hæc (1) *Essentialia*, quæ spectantur tum *conjunctim*, in *definitione*, tum *separatim* in *causarum* expositione. Quod attinet ad *definitionem*, eam celeberrimus Marpurgensium Medicus, *Magirus*, Physiol. l. 4. c. 2. p. m. 261. his exposuit verbis: *Stella cadens est fumus, mediocriter compactus & globatus, qui superne*

supernè accensus, à nube deorsum pellitur, & ita stellæ è cœlo decidentis imaginem nobis exhibet. Hunc secutus B. *Scharffius* Phys. special. l. 4. c. 2. p. m. 406. Aliique *Peripateticorum*. Verùm cùm hæ descriptiones minùs sint accuratæ, quoniam solus fumus accendi nequit, meritò præferimus B. Sperlingii descriptionem, ex Instit. Phys. l. 5. c. 10. §. 10. p. m. 862. petitam, quæ ita habet: *Stella cadens est meteoron emphaticum, ex effluvio supernè accenso genitum, & ob loci frigiditatem repressum ac deorsum detrusum, stellarum è cœlo cadentium imaginem offerens.*

§. VI. In hac *definitione* reperimus (I) *Genus*, quod est, *meteoron*: quia Stella cadens nihil aliud est, quam effluviorum ignitorum affectio sub figura certâ, stellarum nimirum, eadem repræsentans. Quoniam autem terminus meteori laxus est, & sub ambitu suo non tantùm *meteora hypostatica*, verùm etiam *emphatica* comprehendit; Ideò rectissimè *Genus* h. l. per additamentum *Emphaticum* coarctatur. Probatur autem nostra sententia (1) *ex Meteori Emphatici definitione*. Cuicunque enim competit Definitio, eidem etiam attribuatur definitum, necesse

necesse est: Atqui Stellis cadentibus competit definitio meteori Emphatici: Ergò, *Major* canonica sua gaudet auctoritate. *Minor* probatur, quia Stellæ cadentes faciem, quâ apparent, realem non habent. Habent quidem *realem* aliquam *formam*, si *materialiter* considerentur, ratione sc. effluviorum, supernè accensorum: Hoc enim respectu *Entia* quoque vocari possunt *realia*; sed si *formaliter* spectentur, eam, quam ostendunt, formam minimè habent. (2) *Ex absurdi consecutione.* Nam si Stellæ cadentes statuerentur meteora *hypostatica*, sequeretur inde, quod faciem eam, quâ prodeunt, habeant realem. Sed posterius falsum est, uti testatur *Lindemann.* in Delic. Calend. E. & prius.

§. VII. (2) *Differentiam* quæ *conjunctim* naturam rei, explicat per causas tum *internas*, materiam & formam; tum externas, efficientem & finem. *Efficiens* Stellarum cadentium est (1) vel *Supernaturalis* seu *divina*, primus videlicet motor, principium effectivum rerum omnium, natura naturans, Deus ipse, qui singulari quadam harmonia sidera, ut trajectiones hasce excitarent, elementa, ut materiam suppeditarent, aërem denique

ipsum

ipſum, ut receptaculum iis daret, creavit: Vel *naturalis*, quæ re vera in effectum influit eundemque producit. Atque hæc eſt (2) vel *univerſalis*, nim. Sol & reliqua corpora cœleſtia. (vocantur aliàs *cauſæ elevantes*, *agentes*, quod in præparantem, effluvium ſc. ſulphureum, operentur.) Hæc enim vi ſua in ſublunaria vehementer agunt, radiis ſuis terræ meatùs potenter recludunt, effluviaque talia mirabiliter educunt, quæ ſtellis cadentibus materiam ſuppeditare poſſunt; Vel *particularis*, eaque aut *principalis præparans*, qualis effluvium ſulphureum eſt; aut *inſtrumentalis ſ. accendens*, quâ corpora cœleſtia ad hæc effecta producenda utuntur. Talis eſt tum *Calor*, qui intima terræ clauſtra permeat, effluvia pinguia ac ſulphurea evocat, evocataque in ſublime elevat; Tum *Frigus*, per quod exhalatio elevata condenſatur, & coarctatur, ut loqui amat B. *Scharfſius* Phyſ. Special. l. 4. c. 1. p. m. 400. Atomi enim ſulphureæ ac igneæ, fugientes hoſtem, frigus, congregant ſe magis condenſanturq; ac inflammantur, atque cum ſurſum in ſupremam aëris regionem, quæ puriſſima eſt, fuga non concedatur, deorſum truduntur,

ſub

ſub imagine cadentium ſtellarum. Pertinet huc etiam *motus*, qui multum facit ad materiam ſulphuream accendendam. Atque has cauſas ferè omnes *Pontanus* l. Meteor. cap. 17. p. 24. ſequentibus complexus eſt verſibus:

Sæpè per æſtatem cœlo ſi forte ſilenti
Aut carpes iter, aut mavortia ſigna ſecutus,
Traduces vigilem per juſſa ſilentia noctem,
Collucere faces, cœloq; cadentia cernes
Sydera, & incenſos, per ſudum albeſcere tractus.
Halitus hic modicusq; & cæco impulſus ab igni
Incidit in gelidas ut primum frigoris oras,
Nec potis increium longe exſuperare rigorem;
Torquet iter fugiens nunc huc, nunc mobilis illuc,
Donec conceptam traxit per viſcera flammam.
Nunc proprio incenſus raptu, nunc terq; quaterq;
Exagitata ferens impactæ verbera nubis.
Aſt ubi ſummotosq; locos, atq; aëra ſummum
Pervaſit, qua continuus convertitur orbis,
Hic rapido impulſus curſu, vertigine & ipſa,
Incenſus, varia ſplendet per inane figura.
Arida concipiunt ignem, fervetq; agitando
Spiritus, Incendit pugnantia corpora motus.

§. VIII.

§. VIII. *Materia* est vel *Ex quâ*, vel *In quâ*. Illam Stellæ cadentes nec habent, nec habere possunt, aut debent. Probo: *N. accidens habet materiam Ex quâ: Stella cadens est accidens*; E. *Major* est manifesta: Si enim accidens haberet *materiam ex quâ*, esset materiatum: Si hoc, esset substantia: Et sic substantia simul esset accidens, quod principio cognoscendi omnium primò (*impossibile est idem simul esse & non esse*) contrariatur. *Minor* patet (1) ex *formali stellæ cadentis conditione*; Quia Stella cadens nihil aliud est, quam impressio & figura quædam externa corporis: Omnis autem impressio, omnis figura est accidens. E. (2) *Ex Accidentis definitione*; Accidens enim est *id, quod est in alio, tanquam in subjecto, nec potest esse sine eo.* Scharff. Instit. Log. At verò nonne Stella Cadens est in alio, tanquam in subjecto, effluvio sc. Et ubi exsistere posset hoc meteoron, nisi in sulphureo suo subjecto? (3) *Ex majoris ad minus collatione*; Si enim meteora κατ' ὑπόστασιν sunt accidentia, sequitur, quod multo magis τὰ κατ' ἔμφασιν φαντάσματα in accidentium classem sint referenda: Atqui verum prius, ut prolixè satis & accuratè, more suo, demon-

monstravit B. *Sperling*. l. 5. Inst. Phys. cap. 6. p. m. 786. E. Et posterius. *Materiam* autem *in quâ*, seu *subjectum* cum B. *Sperlingio* Stellis cadentibus tribuimus. Hæc verò non est *fumus*, ad quem confugiunt, *Meurerus* Quæst. meteor. p. m. 189. *Bartholinus* Physic. Special. part. 2. c. 6. & alii: neq; *vapor*, ut *Hagius* docet in Meteoról. qui tamen sibi ipsi non constat; sed, uti reliquorum meteororum, *effluvium pingue* est & *Sulphureum*. Quod probamus (1) *ex incensionis ratione*; Nam quicquid accenditur, sulphureum est: Stellæ Cadentis *materia in qua* accenditur; E. sulphurea est. *Major* probatur, quia solum sulphur inflammationes efficit. Nec elementa pura, ut ignis & aër inflammantur; sed si inflammari videntur, ob sulphureos vapores ad mixtos hoc contingit. Vid. Prolixè hac de re disserentem B. *Sperlingium*, instit. Phys. l. 5. c. 4. p. m. 761. *Minorem* nemo negaverit, nisi, ipsi experientiæ bellum indicere velit. E. (2) *Ex ipsorum Peripateticorum Confessione*. Sic *Fromondus*, Collegii Falconis in Lovaniensi Academ. Philos. Prof. Prim. l. 2. meteor. cap. 1. *Ut autem materia*, inquit, *flammam concipiat, debet esse viscosa; aut pinguis*: (omne ve-

rò pingue sulphure permixtum est) *quæ enim omni humore oleari carent, ut cineres, candelarum fuligines &c. non recipiunt inflammationem. Hinc sequitur, materiam istam non esse (NB) puram putam terram, in fumos exhalatam: mera enim terra arida est, & omnis pinguedinis expers.* Alios libens prætermitto.

§. IX. *Forma* hujus trajectionis est *Accidentalis* illa, quam refert, *figura*, à stella superiore, sub quâ accenditur, ipsi impressa. Huc spectat etiam *Stellarum Cadentium motus*, qui plerumq; est *obliquus* propterea, quod à *vento* pellantur, quem ab eo angulo, unde cadunt, venturum indicant. Dico autem *plerumq;*: quia sæpè directè decidere videntur, idq; ideò, quia effluvium gravius est.

§. X. *Finis* denique Stellarum Cadentium est vel *Theologicus*, qui respectu *DEI*, dicitur *sapientiæ, potentiæ & bonitatis ejus demonstratio.* Deus enim in omnibus suis operibus, etiam minimis, maximam suam potentiam & immensam sapientiam demonstrare voluit. Ut eleganter *Stigelius* vol. 1. ad Paulum Eberum v. 13. canit.

Emicat ex cunctis divina potentia rebus,
Et levis est cespes, qui probat esse Deum.

Respe-

Respectu *nostri* est *DEI mirabiliter hæc ordinantis, agnitio & celebratio*; Non enim frustra Deus Opt. Max. hæc omnia ordinat, sed ut nos ea scrutemur & admiremur, ejusque majestatem veneremur; vel *Physicus*, isq; varius. (1) *Tempestatum significatio*, sive *prædictio*; pro colorum diversitate enim variam tempestatem notant. Si *pallidiores* appareant stellarum trajectiones, notant pluvias, quia tum aër aqueis vaporibus est repletus: si *rubicundiores*, ventos præsagiunt, quia aër siccis exhalationibus ac sterilibus nubibus abundat: si *clariores purioresq;*, serenitatem nunciant, eò quod aer purus fit. Virgil. lib. 1. Georg.

Sæpe etiam stellas, vento impendente, videbis
Præcipites cœlo labi, noctisq; per umbras
Flammarum longos à tergo albescere tractus.

(2) *Aëris purgatio*. Multa enim noxia effluvia vi astrorum & præprimis solis, educuntur & in sublime vehuntur.

§. XI. (II) *Accidentalia*, cujusmodi sunt *Adjuncta* & *Circumstantiæ*. In his autem observandus est partim *Stellæ cadentis locus*, partim *Tempus*, partim etiam *generandi modus*. *Locus* est *media aëris Regio*, per quam sæpè ad infimam usq; detruditur. *Tempus*

verò est plerumq; *vernum* & *autumnale*. *Hyberno* tamen etiam quandoq; apparet, scilicet quando aër tempestate frigidus est; ut & *æstivo*, noctibus frigidiusculis; sed rarissimè, idq; *sereno* tantùm tempore, minimè *nubilo*, crassi enim vapores opprimunt materiam subtilem. Fiunt vero *noctu* pariter atq; *interdiu*, sed non conspiciuntur de die propter uberrimam solis lucem, quâ obscurantur ignes minores. Hinc *Seneca*. Nat. Quæst. lib. 1. c. 1. *Quare ergò etiam non interdiu transferuntur? Quid si dicam, stellas interdiu non esse, quia non apparent? Quemadmodum illæ latent & solis fulgore obumbrantur: Sic faces quoq; transcurrunt etiam interdiu, sed abscondit eas diurni luminis claritas.* *Modus* deniq; in solâ *dissimilium* fuga consistit, Corpora enim calida ob frigidorum, & frigida ob calidorum præsentiam arctissimis sese constringunt vinculis. Sulphureæ quippe & igneæ Atomi, fugientes hostem, frigus, coarctantur magis magisq;. Cum vero postea in altiorem, vel supremam aëris regionē, quæ purissima dicitur, ascendendi nulla adaperiatur via, ad loca inferiora feruntur, & imaginem stellæ cadentis oculis mortali-

um

um ostendunt. Huic nostræ sententiæ præter *Sperlingium* ipsimet quoq; favent *Mathematici*. Ex multis unius sufficiat *M. Alberti Lindemann.* Mathemat. Prof. Publ. in Academia Regiomontana in deliciis Calendariograph. Prognost. Anno 1643. qv. 6. p. m. 239. allegasse verba sequentia: Q. Was ist zu halten von dem Schiessen der Sterne/ welches wir pflegen zu nennen das Sternen Reinigen? Resp. idem. Diese Frage ist nicht weitläufftig ab zu handeln. Anfangs samlet sich in dem dünstigen Lufft-Revier eine zimliche menge von zäen/ dürren und schwefflichten Materien / selbe würcket in einander in dem kalten dünstigen Lufft-Revier / biß daß der subtile Schweffel sich antzündet / so bekompt solche Materia einen Stoß / welche unterwerts treibet / Uhrsach ist / weil solche subtile Materie die warmeste Spiritus oben habe/ welche am ersten angestecket werden/ indem nun der Brand verhanden/ und die Materie in der Bewegung ist / wegen des ersten fewrigen Anstosses / entgehen die verzehrten schwefflichten Spiritus/ uñ wird solcher Mischmasch schwerer und schwerer/

dannenherro es natürlichen nach der Erden fält / und scheinet solches einem schiessenden Sterne gleich. Fallus igitur est *Meurerus* Meteor. p. m. 195, *Zabarell.* l. de Reg. Aer. c. 4. *Conimbr.* l. 1. de Gen. & Corupt. c. 9. q. 1. art. 3. p. m. 303. ipse quoq; Medicorum Pater *Galenus* lib. 3. de simpl. Medic. Facult. c. 7. *Forliviensis*, *Marsilius*, *Venetus*, *Hispalensis*, *Capreolus*, *Scotus*, aliiq;, qui omnes modum generationis meteori hujus fictâ quadam Ἀντιπερισάσει, quâ scil. qualitas una ab alia intenditur, frigiditas à caliditate, & caliditas à frigiditate, exprimere conantur. Hos secutus est *Idefonsus de Pennafiel*, cujus verba hæc sunt: *Condensata & pinguis exhalatio non ita magno calore cùm ad cœli medium se extulerit, à frigore excepta, per Antiperistasin ignescet; dejicieturq; nonnunquam rectâ, nonnunquam obliquâ lineâ, ex eo Stella cadens dicitur*, Curs. Philos. tom. 3. Disp. Phys. 5. qv. 5. §. 5. p. m. 576. Nec ab his abludit *Scaliger*, Philosophus cætera subtilissimus, Exerc. 28. s. 1. Sed omnes docent id, quod nec sana ratio, nec experientia admittit. Vide *Sperlingium* Instit. Phys. lib. IV. cap. 16. qv. 9.

SECTIO

SECTIO II.
EROTEMATICA.
QVÆSTIO I.
An stellæ reverà è cælo decidant? *Neg.*

NOn est nobis (1) sermo de meteoro illo, quod vulgò *Stella Cadens* audit: sed de Stellis illis, quæ sunt corpora naturalia simplicia, lucida, globosa, semper mobilia, ex luce primigeniâ ad salutem inferiorum producta. (2) Non quærimus de nomine cœli *Catachrestice*, vel *Analogice*, per *analogiam proportionis* accepto, pro *aëre*. In hoc enim meteoron illud generari, tanquam in loco proprio, jam diximus: sed quæritur, an stellæ hæ ex *loco sidereo*, quod stellas tum Erraticas, tum fixas continet, decidant, quod Neg. Ratio (1) *N. corpus leve naturaliter descendit: Q. Stella est corpus leve. E. N. stella naturaliter descendit. Major* ab omnibus concessa: *Minor* est manifesta: Stat ergò conclusio firma. (2) *Quodcunque corpus simplex est, illud, respectu principii interni, immutabile & incorruptibile est:* Atqui *de stellis verum prius: E. & posterius.* Majoris & Minoris,

probationem vide apud *Arist.* l. 1. de Cœl. c. 3. aliosq;. Valeat hic igitur *Epicureus Genius*, qui verum stellarum verarum lapsum asserebat. Singulis autem ille hominibus singulas attribuebat stellas: Principibus quidem, aliisq; in excelso vitam agentibus, clariores, majores, puriores; plebeiis verò cæterisq; infimæ sortis hominibus, obscuriores, minores, densiores. Quotiescunq; igitur stellam decidere videbant, toties & hominem, cujus stella esset, diem suum obire putabat. Sed auditum admissi risum teneatis amici! Quot enim quæso hodiè in cælo stellas videremus, si Epicuro pollicem premeremus? Nullas sanè, vel certè perquam paucas. Cùm tot millies mille hominibus extinctis, omnes simul exstinctæ essent. Quid? quod jamdudum terram texissent atq; obruissent; siquidem vel minima, quæ nobis videtur, stellula, magnitudine sua globum terrenum aliquoties excedit. Hinc præclarè, ut solet, *Sapiens Romanus* l. 1. Quæst. Nat. c. 1. *Stultissimum est*, inquit, *existimare, aut stellas decidere, aut transilire, aut aliquid illis aufferri & abradi. Nam si hoc fuisset, jam defuissent. Nulla enim*

enim nox est, quâ non plurima ire, & in diversum videantur abduci. Atqui quo solent, quæq; inveniuntur loco. Magnitudo sua singulis constat. Idem repetit *Ildef. de Pennafiel.* Curs. Philos. tom. 3. Disp. Phys. 5. q. 5. §. 4. p. m. 176. Nec dissimile testimonium habet Lindemann loc. allegat. Auß diesem blicket / wie gar ungereimbt es sey / weñ man gemeinet hat / daß es warhafftige Stern seyn / und noch ungereimbter / daß sich die Sterne von solchem Unflath reinigen sollen. Denn solten sie vom Himmel fallen / würde man sie etliche Jahr continuirlich des Nachts / so klar Wetter verhanden / fallen sehen: Nachmahls so würde er aus seinem natürlichen Revier fallen / welches gleich so ungereimbt / alß wenn Ich wolte sagen / das ein irdischer Stein nach dem Himmel fallen solte. Zu dem so würde er ja müssen in einer abschewliche grösse an der Erden gesehen werden.

QUÆSTIO II.

Qui fiat, quod nonnunquam vera stella, sub quâ trajectio accidit, non statim appareat?

RESpondeo: In causâ est, (1) *Fumi densi-*

tas, quando enim meteoron in aëre humido extinctum est, fumus exoritur, qui stellam veram occultat. (2) *Aëris condensati obscuritas*; quia impressionem cadentem crassus subsequitur aër, per quem oculorum acies ad stellam veram penetrare nequit. (3) *Motus siderei velocitas*; Celerrimè enim & liberrimè in cœlo progrediuntur astra, & vel unico momento aliquot milliarium iter absolvunt. Quid ergò mirum, si & stella, sub qua trajectio facta, visum nostrum illo simul momento prætervolavit? Vid. *Magir.* l. 4. Phys. c. 2. p. m. 266.

QVÆSTIO III.

An stellarum trajectiones etiam interdiu contingant? Aff.

Esi raro de die contingant, negandum tamen nō est, easdem plane nō accidere. Nam pòsitâ causâ, ponatur etiam effectus necessum est. At verò, quis soli denegabit diurnum in hæc inferiora influxum? quis terram claudet, quo minus effluvia exeant, quibus stellarum cadentium imago imprimitur? Facile quidem largimur, quod sub visum nostrum non cadant. Verum à negatione nostræ visionis, ad negationem rei

ipsius

ipsius, non valet consequentia. Rogas tamen, *quid causæ subsit, quod interdiu non videantur?* Respondeo: eadem, quæ stellas veras de die nobis inconspicuas efficit, *largissima* sc. *Solis claritas*. Sicuti enim candela aliqua, in luce sclari exposita, aut lampas exigua prope luculentum focum non cernitur: Ita etiam hæ stellarum trajectiones, propter lucis suæ inopiam & majoris copiam, non apparent. Lumen enim majus obscurat minus. Quid? quod si *Senecæ* l. 1. Nat. quæst. fides habenda, aliquando etiam ipsum fineant diem. Sic enim ille: *Nostra certè ætas*, inquit, *non semel vidit diurnas faces*, *alias ab oriente in occidentem versus*, *alias ab occidente in ortum*.

QUÆSTIO IV.

Cur stellæ, cum transvolant, videantur longum iter porrigere?

RESpondet idem *Seneca* l. 1. Nat. Quæst. c. 14. propter immensam celeritatem: cum acies nostra non discernat transitum earum, sed quacunque cucurrerunt, totum ignitum credat. Tanta enim est velocitas motus, ut partes ejus non dispiciantur, sed tantùm prendantur. Intelligimus magis, quà

quà appareat stella, quàm quà eat. Itaque velut igne continuo totum iter signat: quia visus nostri tarditas non subsequitur momenta currentis, sed videt simul, & unde exilierit, & à quo pervenerit.

QVÆSTIO V.

Cur stellarum cadentium motus in fine segnior sit?

R. Quod in nostris pyrobolis artificialibus accidit, id ipsum in Stellis cadentibus quoq; contingit, sc. quod tardiusculè in fine moveantur. Fit autē hoc (1) *propter effluvii decrementum.* Quia enim effluviū, impressionem sustinens, totum fermè in fine est absumptum, ideò tantâ vi, quâ antea, cum omnes spiritus sulphurei adessent, præditum erat, cadere non potest. (2) *Propter aëris inferioris densitatem*, quia aër terram versus semper est densior, ob effluviorum exhalatorum multitudinem. Quo ergò proprior terram trajectio accidit, eò segnior etiam apparet, quia crassum aërem, æque ac subtilem, transire non valet. Vid *Formand.* meteor. l. 2. c. 5. art. 5. c. p. 98.

QUÆ-

QUÆSTIO VI.

Quid stellæ cadentes præsagiant?

DIstingv. hic inter *prædictionem necessariam, & contingentem*: Inter *necessitatem apodicticam ac inevitabilem*, & inter *topicam, seu probabilem conjecturam*: item inter eam, quæ fit à *priori* & ex *causis* colligitur, & à *posteriori*, quæ ex *effectu* deducitur: non illas, sed has h. l. intelligimus. Prædicunt autem stellæ cadentes (1) *siccitatem*, (I) *quia* constant ex exhalatione calidâ & siccâ, quæ in siccis avidisq; locis resolvitur. (2) *Quia* harum trajectionum frequentia cùm pluviarum præsentia consistere non potest. Pluviâ enim inundante terram, quomdò calida & sicca effluvia exhalare possunt? (3) *quia* terra, per crebras ejusmodi concretiones attenuata & rare'acta, fontes etiam ipsi arescunt; cum in locum sulphureorum & pinguium spirituum, jamjam exhalatorum, aquæ succedant: significant. E. stellæ cadentes siccitatem. (II) *Ventos*, quod probamus (1) *ex effluviorum exhalatione*; quando enim sol calore suo effluvia pinguia ac sulphurea è terra educit, quibus postea imprimuntur stellæ, dubium certè nullum esse potest, quin eadem

dem

dem etiam ſolis & aſtrorum vis una cum illis effluvia flatuoſa extrahat atq; ſpirituoſa, ex quibus deinceps progenerantur venti. Notandum autem hic (a) *quod ſtellæ ab ea parte, à quâ diſcedunt, & in transverſum abeunt, ventū ſpiraturum ſignificent*; quia ibi ventum jamjam adeſſe oſtendunt, qui eas obliquas agitat, licet ille ad nos nondum pervenerit e. g. ſi trajectiones à meridie ſeptentrionem verſus labuntur, ſignificant, ventum ibi in meridionali plaga jam eſſe, eumq; mox etiam ad nos deſcenſurum. (b) *Quod ſi è diverſis mundi regionibus ſtellæ exiliant plures, qui aërem turbent, portenduntur venti*; Ratio: quia ſignum eſt, variis undique effluviis aërem eſſe refertum, quæ facilè in materiam ventorum tranſire poſſunt. (2) *ex Philoſophorum celeberrimorum teſtimonio*. Docenti enim idem non vetuſtiores ſolùm, ut eſt ipſe *Ariſtot*. l. 1. Met. c. 2. *Plinius* l. 2. Nat. Hiſt. c. 36. *Seneca* Nat. Quæſt. c. 4. *Ptolomæus* in Centiloq. c. 29. ſed recentiores etiam, ut ſunt *Conimbr*. Tr. 2. in Met. Ariſt. c. 2. p. m. 14. *Magirus* Phyſ. Peripat. l. 4. c. 2. p. m. 266. *Meurerus* Quæſt. meteor. p. m. 199. *Fromondus* meteor. l. 2. c. 3. art. 1. p. m. 53. & cap. 4. art. 2. p. 92., *Sennertus* Epit. Nat.

Nat. Scieur. l. 4. c. 2. p. m. 308. nec non B. *Scharff*. Physſ. Special. l. 4. c. 1. p. 401. aliiq;.

SECTIO III.
AXIOMATICA
AXIOMA I.
Stella cadens ſpecies mundi non eſt.

NOn enim facit ad integritatem mundi, qui perfectus ſatis fuiſſet, etiamſi nullæ ejusmodi extitiſſent *ſtellæ cadentes*. Accidentia quoq; ſunt hæ ſtellæ: ſpecies verò mundi corpora ſunt, ſubſtantiæ ſunt, entia completa ſunt, rectè & perfectè in primo rerum naturalium molimine à Deo creata, ad conditoris gloriam & integritatem hûjus univerſi.

AXIOMA II.
Stellæ cadentes naturales ſuas cauſſas habent.

SUnt, qui portentis eas annumerant, quemadmodum & Draconem volantem fulminaq; ex rerum naturalium numero excludunt. Sed hi erunt ferè, qui expertes ſcientiæ naturalis nihil rectum, niſi quod moribus

busipſorum, hoc eſt, ignorantiâ conveniat, putant ſenſumq; dimittunt in iis, quæ ſenſibus ſunt obvia, quod maximæ ſtultitiæ indicium eſt. Interim non excludimus hoc canone *ſupernaturalem* eamq; primam omnium rerum cauſam, Deum videlicet. Sine hoc enim fieri haud quicquam poteſt. Verùm cum cauſſa prima non agat ſine ſecundis, niſi extraordinariè, idcircò ſecundæ etiam temerè negligendæ non ſunt, nec confugiendum ad primam, ubi illæ ſunt in promtu.

AXIOMA III.

Stella cadens ens reale eſt.

ENs reale opponitur 1. *Enti rationis*, in quo ſenſu omnia entia realia ſunt, quæ non à ratione finguntur. Ut, Cœlum, ignis, aqua, terra &c. 2. *Enti in potentia*, quo ſenſu omnia Entia realia ſunt, quæ actu exiſtunt. Ut, dies hodiernus, ſol, luna &c. 3. *Enti intentionali*, quâ ratione entia realia ſunt, quæ id ſunt, quod eſſe videntur, ut pluvia, nix, grando. &c. *Primo* & *ſecundo* modo ſtella cadens *ens reale* eſt, non *tertio*.

CON-

CONCLUSIO

ATque hæc ſunt, quæ Deliciis hiſce Phyſicis includere volui: Addidiſſem plura, niſi ſanctioribus ſtudiis conſecraſſem, quod vitæ mihi reliquum eſt. Ea tamen, quæ in hoc literarum genere jam elaboravi, ut ſunt *Hæmatologia curioſa*, *Phyſica fabuloſa*, & alia, ſi DEUS voluerit, tecum, Benevole Lector, communicabo. Cætera relicturus iis, quos ad hoc ſtudium ſelegit atq; evocavit DEUS. Mihi jam ſatis eſt, oſtendiſſe conatum atq; edidiſſe ſpecimen illorum fructuum, quos in hoc genere aliquando exſpectare à me poſſit orbis eruditus. Etſi hæc παρέργων tantùm loco habui, & alia potius ſpectavi, Reipublicæ utiliora. Quæ quidem in me nondum ſunt; verum tamen ut eſſe poſſent, magno mihi ſtudio ab adoleſcentiâ eſt elaboratum. Interim DEO me meaq; omnia commendo, & ſi ab hoc receſſero, Mæcenatibus etiam mea offero ſtudia ad gloriam DEI & hominum ſalutem in Eccleſiâ, Academiis aut Gymnaſiis promovendam, deſtinata. Quibus, ſi uti voluerint, pro tanto ipſis beneficio habebo gratias,

DEO GLORIAM!

** ** **

ERRATA CORRECTORUM
in Dedicatione

paginâ 4. versu 14. post Latinitatis, *adde*, ſed veritatis. *pag. 5. versu 6. pro* demiſiſſe, *lege* demiſiſti. *eâdem pagina versu* 11. ad finem, *adde*, tandem perveni; ſed pede non inoffenſo. Jamq;.

Cætera

Quæ in ipſo opere occurrunt, Benevolus Lector ipſe deprehendet & pro candore ſuo corriget.

